6

SPECIMINA MORALIA

P. F. AEGIDII GABRIELIS

LEODIENSIS

In Alma Vniuersitate Louaniensi Sac. Theol. Licentiati,

TERTII ORDINIS S. FRANCISCI,

STVDIORVM

REGENTIS GENERALIS,

Definitoris Generalis Apostolici,

Et per Belgium Commissarij.

EDITIO SECVNDA

Ab Authore correcta, & aucta.

ROMAE,

Typis FRANCISCI TIZZONI, Anno M. DC. LXXX.

Superiorum permissu.

DOMINO IESV CHRISTO

A MORTVIS RESVRGENTI,
NON AMPLIVS MORIENTI,
MORTIS TRIVMPHATORI,
HOMINVM VIVIFICATORI,
CÆLI, ET TERRÆ PACIFICATORI,
SVPER OMNES CÆLOS ASCENDENTI;

NECNON

DOMINAE MARIAE

MAGNAE ILLIVS MATRI,
VIRGINI IMMACVLATAE,
TRIVMPHORVM COMPARTICIPI,
AD CÆLESTIA REGNA ASSVMPTÆ,
ANGELORVM, HOMINVMQ; REGINÆ,
SINGVLARI PATRONÆ SVÆ,

D. D. D.

FR. ÆGIDIVS GABRIELIS LEODIENSIS
AD MAIOREM VTRIVSQVE GLORIAM
SVAM, ET PROXIMI SALVTEM.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sac. P. Ap.

I. de Ang. Arch. Vrb. Vicesg.

Imprimatur

Fr. Raimundus Capisuccus Sac. Pal. Apost. Mag. Ord. Præd.

PRAEAMBVLA AD SCIENTIAM MORALEM.

§. I.

Ordo Scientiæ speculatiuæ ad Moralem.

QVādoquidem homo factus ad Imaginem,& Similitudinem Dei positus sit in Paradiso voluptatis, vt operaretur ibi,& custodiret illum; atque ex illo eiectus sit,quia noluit intelligere vt benè ageret,sed malè egit vt intelligeret, siue vt esset sicut Deus sciens bonum & malum; idcircò quisquis vult ad Paradisum redire,debet per contrariam viam incedere, scilicet intelligere vt bene agat: ac proindè omnis Scientia vera, quæ ad Paradisum ducit, habet initium in intellectu, & eatenùs est speculatiua; terminum verò in voluntate, & eatenus est practica. Initium igitur omnis Scientiæ est Idea, seu clara, & distincta cognitio Veritatis, & terminus est Amor Veritatis, à quo omnis actio, & operatio moraliter bona incipit; atque adeò

respectu actionis, & operationis Amor habet etiam rationem Principij.

§. II.

Principia Scientiæ speculatiuæ.

DVo sunt Principia Scientiæ speculatiuæ, videlicet *Idea Dei*, & *Idea sui*. Idea quidem Dei, quia homo factus est ad Imaginem Dei, vt illum cognoscat: Idea verò sui, vt homo seipsum cognoscat, & suam à Deo dependentiam agnoscat. Idea Dei in homine repræsentat ipsi quod naturaliter cognoscitur ad diuinam perfectionem pertinere. Primò, quod sit in se *Summè perfectus*, seu infinitam habens perfectionem; ita vt primum attributum diuinæ perfectionis sit *Infinitum*. Secundò, quod in infinita sua perfectione habeat infinitum intellectum, ideoque sit *Omniscius*; & infinitam voluntatem, ideoque sit *Omnipotens*. Tertiò, quod infinita sua scientia comprehendat summam perfectionem suam, & per voluntatem infinitam infinito amore illam amet, & ideò sit *infinitè Beatus*. Quartò, quòd ex sua infinita beatitudine, velut omnis boni fonte voluerit creare Angelos in cœlo, & homines in terra (vt fides docet) vt eos redderet per omnipotentiam suam beatitudinis suæ participes, donando illis intellectum, & voluntatem cum scientia, & potentia ad ipsorum beati-

titu-

titudinem sufficientibus, & ideò sit etiam ipsis *summè bonus*, seu summum illorū bonum. Quintò, quod omne lumen in intellectu ipsorum sit à lumine Intellectus eius, in quo nullum est falsitatis periculum, & propterea sit *summè verax*, seu *prima veritas*. Sextò, quod omnem illorum finitudinem sua infinitate positiuè excludat, & ideò *sit simpliciter perfectus in omni genere perfectionis*, & hi secundum quid perfecti, id est, perfectus Angelus, perfectus homo: adeò vt in perfectionibus diuinis videant suas imperfectiones, seu distantiam suarum perfectionum finitarum ab infinita perfectione Dei. Idcircò Ideæ Dei in homine adiungitur Idea sui, vt Deum, & se intuendo videat suam à Deo differentiam, & per consequens dependentiam. Videt ergò homo per Ideam sui iunctam Ideę Dei, quòd illud modicum perfectionis, quod habet, acceperit à Summè Perfecto, à quo omnis perfectio esse debet, ne aliqua perfectio existat, quæ nec in ipso, nec ab ipso sit, adeòque independens sit ab eius Omnipotentia, quæ non foret Omnipotentia, si aliquid ei non subesset; ne etiam aliquid sit à nihilo, cum non sit à Summè Perfecto, quod omnem perfectionem formaliter, vel eminēter continere debet; & sic in Idea Dei videt homo quod Deus sit omnium creaturarum *Principium*, & omnium *Finis*, vt omnia eò redeant, vnde profluxerunt. Videt, quod Deus sua *Immensitate* transcendat omnia spatia, sua *Vbiquitate* omnia loca,

ſua *Aeternitate* omnia tempora, ſua *Immutabilitate* omnes omnium temporum, & locorum mutationes, &c. Hinc reflectendo ad Ideam ſui videt homo ſuam à Summa Perfectione diſtantiam, videndo ſe per omnia dependentem, & finitum, ſcilicet intellectu, poteſtate, ac proinde libertate ac beatitudine, quas ad menſuram à Deo Immenſo accepit, tum præſentia ad locum, coexiſtentia ad tempus, tum mutabilitate corporis, & animæ, &c. Nec opus eſt ponere tertiũ principium, ſcilicet ideam aliarum rerum creatarum: quia in Idea Dei, & in Idea ſui videt homo quidquid excellenter, vel deficienter in alijs creaturis continetur: nam in Idea Dei videt illud, quo Angeli creduntur hominem excedere, quia videt incorporeitatem, ſeù potiùs eſſentiam ſpiritus in cogitatione nuda conſiſtentem; cum eſſentia hominis etiam corpus includat: videt maiorem intellectus, & potentiæ latitudinem, ideoque maiorem libertatis efficaciam: videt independentiam à loco corporeo, & minorem in cogitationibus mutationem quoad tempus, &c. & in Idea ſui videt illud, quod ad propriam mentem pertinet, quia ſuarum perfectionum, & imperfectionum in cogitationibus conſiſtentium eſt conſcia. Videt in eadem Idea, quod ad naturam ſui Corporis pertinet, nimirum extenſionem, quæ deficit à perfectione cogitationis, quæ eſſentiam mentis conſtituit: licet enim mens ſit affixa corpori mediantibus ſenſibus, & ratione

ne illius habeat respectum ad locū corporeum, tamen ratione intellectus & voluntatis super omnia loca existit,& magis est vbi intelligit & amat,quam vbi sentit & animat.Licet etiam mens diuersis cogitationibus moueatur per tempora, in quantum non omnia simul intelligit; minus tamen per illa mouetur, quam corpus per loca, dum ad seipsam redit abstrahendo se à corporalibus,& sibi suoq; Principio intendit,scilicet Deo vti intendere debet, quia ad imaginem & similitudinem Dei creata est. Vnde apparet non esse ponendum tertium principium scientiæ speculatiuæ,nempè ideam aliarum rerum creatarum, quia omnes res creatæ vel sunt incorporeæ, vt Angeli & mens humana, vel corporeæ.Iam autem ex dictis satis liquet,quomodo in Idea Dei videatur illud,quo Angeli creduntur hominem excedere:& in Idea sui videatur illud, quod ad propriam mentem pertinet, & ad naturam corporis humani, quæ deficit à perfectione mentis; & consequenter quid pertineat ad naturam aliarum rerum corporearum circumstantium, scilicet extensionem, quæ in generali est eadem omnium corporum, & in speciali per diuersos modos distinguitur,quorum omnium non est possibilis scientia in speciali, quia ipsorum indefinitus est numerus,prout sunt indefinita corpora. Hæc per transennam de Principijs scientiæ speculatiuæ à nobis hìc dicta sunt, vt specimen nostræ speculationis, & certitudinis eius in Philo-

ſophicis appareat: quibus noſtram Moralem ſuperextruimus, & per Fidem adiunctam perficimus.

CONCLVSIO.

Itaque qui Deum, & ſeipſum bene nouit, omnem ſcientiam ſpeculatiuam habet, quam antiqui Philoſophi definierunt Rerum diuinarum humanarumque ſcientiam.

§. III.

Differentia Philoſophiæ à Theologia.

EST autem hæc differentia inter Philoſophiā & Theologiam, quod illa procedat ex Idea quæ nobis ineſt, hæc autem ex Idea, quæ Deo ineſt, & propter reuelationem creditur à nobis ipſi ineſſe: v. g. qui philoſophicè tractat de Deo, loquitur ſecundum Ideam Dei velut Entis Summè Perfecti ſibi innatam: qui verò Theologicè tractat de Deo, loquitur ſecundum Ideam æternam ipſimet Deo inexiſtentem, quam credit illi ineſſe propter reuelationem, quam ab ipſo accepit mediante teſtimonio Eccleſiæ: vnde Scientia Philoſophica eſt ſcientia homini propria, & ſcientia Theologica eſt ſcientia Deo propria, ſed per Fidem homini communicata.

§. IV.

§. IV.

Principia Scientiæ moralis.

DVo vtique sunt Principia scientiæ moralis practicæ, *Amor Dei*, & *Amor sui* ordinatus. Amor Dei, quia homo non solùm factus est ad imaginem Dei, vt illum cognoscat, sed etiam ad similitudinem, vt illum amet, & illi vt vltimo fini inhæreat. Amor sui ordinatus, vt omnia propter se à Deo facta primùm in se referat, deinde seipsum cum omnibus suis vltimatè in Deum. Nec est necessè ponere tertium principium, scilicet amorem reliquarum creaturarum ordinatum; quia in Amore Dei continetur amor creaturarum, quæ propinquiùs accedunt Deo, quàm homo, scilicet Angelorum; & in Amore sui continetur amor creaturarum homini similium, & homine inferiorum.

CONCLVSIO.

Itaque qui Deum, & seipsum ordinatè amat, omnem scientiam moralem practicam habet, quam antiqui vocauerunt Amorem Sapientiæ, seu scientiam amorosam, vel amorem scientificum rerum diuinarum, humanarumque.

§. V.

Differentia Scientiæ moralis naturalis, & supernaturalis.

EST autem hæc differentia inter scientiam moralem naturalem, & supernaturalem, quod naturalem vocemus illam, quæ ex parte obiecti non excedit ideas nobis innatas, secundum quas videmus Deum tamquam Auctorem naturæ supra omnia amandum, & nos ad eius imaginem & similitudinem ab ipso factos, propter ipsum amandos, vtpotè participantes illam imaginem & similitudinem ad manifestationem summæ perfectionis eius: moralem verò supernaturalem vocemus, quæ ex parte obiecti excedit ideas nobis innatas, & regitur per fidem à Deo nobis infusam, qua credimus in Deo, & in nobis illa esse amanda, quæ natura nostra, præsertim corrupta, per se nec amanda intelligit & amare omninò respuit, vt patebit infrà.

§. VI.

§. VI.

De triplici statu hominis, scilicet naturæ integræ, corruptæ, & per Christum reparatæ.

De statu naturæ integræ.

PEr statum naturæ integræ intelligo primam hominis conditionem, quam à Deo in sui creatione accepit, vocaturque Rectitudo hominis; quæ in eo consistebat; vt mens eius esset perfectissimè Deo vnita, Naturæ diuinę consors, socia, & amica; potentiæ mentis scilicet intellectus & voluntas perfectissimè essent subiectæ Intellectui & Voluntati diuinæ, corpus hominis secundum naturam suam, & omnes potentias suas sibi intrinsecas, nec non omnia corpora exteriora hominis corpori & menti sine vlla lucta, sed ad nutum subessent. Verbo, inter hęc omnia optima foret concordia, pax, tranquillitas; & hic beatitudo naturalis. In hoc statu erat ordinatissimus Amor & Dei, & Sui naturalis & supernaturalis: vterque libero arbitrio subiectus; ita vt in vtroque potuisset perseuerare vsque in finem, si voluisset, & vtriusque amoris ordinem peruertere, & inuertere, cùm voluisset: sicut reuera inuertit, & peruertit; atque sic Deum, ac seipsum inordinatę amare incepit.

§. VII.

§ VII.

De statu naturæ corruptæ.

PEr statum naturæ corruptæ intelligo illam hominis conditionem, in quam per peccatum deuenit; vocaturque corruptio, inordinatio, & peruersitas naturæ humanæ, in eo sita, quòd mens hominis sit separata à Deo, & à consortio, societate, nec non amicitia Naturæ diuinæ, potentiæ mentis humanæ, scilicet intellectus & voluntas sint subtractæ directioni & motioni Intellectus & Voluntatis diuinæ; ille quidē per ignorantiam obscuratus, obtenebratus, & excæcatus id est diuino lumine priuatus, & etiam in lumine naturali læsus; ista per malitiam obdurata & indurata: corpus autem hominis repletum omni concupiscentia carnali, quæ facit eius mentē corporascere & brutescere; nec non omnia corpora externa bella undique homini parent ac moueant: verbo dicam: inter hæc omnia discordia summa existat: ita vt iuxta Sanctos Patres homo secundū omnia sit in deteriora mutatus, spoliatus nempè gratuitis donis iustitiæ originalis, & insuper vulneratus in naturalibus, in pœnam peccati originalis.

In hoc statu Amor & Dei, & Sui non potest non esse inordinatus, cùm infimum, quod est Corpus, dominetur medio, quod est mens humana,

na,& hæc per superbiam velit dominari summo quod est Deus. Ordo igitur amoris in hoc statu est inuersus,& in naturam corruptam versus,quæ non magis à se potest suam corruptionem auferre,aut ordinem amoris restituere,quam seipsam de nouo creare. Superbus enim non generat humilem,non plus quàm superbia humilitatem,aut tenebræ lucem producant. Quia tamen hic status hominis fuit homini voluntarius, & manet illi voluntarius, quamdiu non est per Christum reparatus;ideo omnis amor voluntarius in hoc statu, secluso scilicet Saluatore, vt plurimum est malus, & peccaminosus: nec illum excusat à peccato ignorantia, si est vincibilis, quia cùm sit pœna peccati,non tollit ab illo deordinationem,quam auget malitia,& quam non minuit,sed prouocat & promouet concupiscentia. Defectus tamen libertatis, qui facit amorem illum esse involuntarium, excusat eum à peccato,& prouenit ex defectu cognitionis intellectus,qui est regula voluntatis;& hic defectus ex incapacitate mentis redeundi ad seipsam; & hæc incapacitas ex aliquo impedimento corporali tenente mentem affixam corpori,corporeisque imaginationibus;per quas ita abstrahitur, & abducitur à seipsa, vt seipsam misera captiuitate illis intentam non valeat eripere,aut dirigere,sicut in pueris ante vsum rationis, in amentibus & somniantibus contingit: cuius miseriæ causa ex principijs Physicis naturæ corruptæ

per

per peccatum repeti debet.

§. VIII.

De statu naturæ per Christum reparatæ.

PEr statum naturæ per Christum reparatæ, intelligo illam hominis conditionem, quã acquirit per fidem in Christum mediatorem Dei & hominum,& per baptismum Christi; vocaturque renascentia & renouatio,quæ in eo sita est,vt mens hominis secundum naturam suam fiat denuò particeps,consors,socia,& amica Naturæ diuinæ; ita vt nihil sit damnationis ijs, qui sunt in Christo Iesù,qui non secundùm carnem ambulant,vt ait Apostolus.Non tamen virtute istius renascentiæ & renouationis solius depellitur ignorantia ab intellectu,malitia à voluntate, concupiscentia ex membris; sed relinquuntur istæ pœnæ vsque ad agonem,paulatim minuendæ & depellendæ per exteriorem auditum doctrinæ Christi, nec non gratiã eiusdem interiùs illuminantem, & vngentem vnctione Charitatis,quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum,qui datus est nobis.

Hic itaque status medius est inter statum naturæ integræ, & inter statum naturæ corruptæ; quia de vtroque participat. De primo quidem participat renouationem secundum interiorem hominem,qui secuudùm Deum creatus est, id

eſt ſecundùm ipſam animam, ſeu intimam animæ eſſentiam Naturæ diuinæ vnitam. De ſecundo verò participat corruptionem ſecundùm exteriorem hominem,qui complectitur omnes animæ & corporis vires,ſeu potentias;ita tamen vt etiam ſecundum has paulatim ad perfectionem adducatur in iis, qui Gratia Chriſti Medicinali, & Victorioſa ſanantur & adiuuantur, poſtquam mortis eius beneficium in renouatione ſua per fidem,& baptiſmum ſortiti ſunt.Quod vltimum addo;quia licet Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus ſit , non omnes tamen ſortiuntur mortis eius beneficium; quia non omnes fidem Chriſti,aut batptiſmum accipiunt,& hi proindè non ſanantur, nec adiuuantur,vt perficiantur, eò quòd fundamentum perfectionis non habeant. Multi etiam ſunt,qui fidem Chriſti per baptiſmũ acceperunt, qui tamen venientes ad vſum rationis non audiunt Chriſti doctrinam, cui credant vel non accipiunt Spiritum Sanctum, vt credant, & ita , qnibus primum beneficium Dei miſericordia eſt datum , ſecundum eiuſdem Dei iudicio eſt negatum .

Qui autem in hoc ſtatu ſpiritu Dei aguntur , illi ſunt Filij Dei ; nec charitas diffuſa in cordibus ipſorum eſt ſubiecta libero illorum arbitrio, ſed prædominans, non ſolùm dans adiutorium, quo perſeuerare poſſint,ſi velint, ſed quo velint, & inuictiſſimè velint, & quo fiat vt reuera perſeuerent vſque in finem,& ſalui ſint ; in quo conſi-

ſtit

ſtit differentia Gratiæ huius ſtatus, à Gratia primi ſtatus, quæ tantum dabat poſſe perſeuerare, non autem velle, ſicque erat ſubiecta libero arbitrio. Non poterat tamen homo perſeuerare ſine hac, ſicut nec iam poteſt ſine illa.

Qui verò non aguntur ſpiritu Dei, ſed ſpiritu proprio, licèt renouati fuerint per fidem & baptiſmum Chriſti, non propriè pertinent ad hunc ſtatum, ſed ad ſecundum; quia huius corruptionem ſequuntur, ambulantes ſecundùm carnem per amorem inordinatum: ſicut è contra qui pertinent ad hunc ſtatum, ſuam renouationem ſequuntur, ambulantes ſecundùm ſpiritum per amorem ordinatum.

§. IX.

Concluſio trium moralium, Adamiticæ, Corruptæ, & Chriſtianæ, ex tribus illis ſtatibus.

Moralis adamitica.

Ex conditione prima hominis ſequitur, quod ipſe omnia ſciuerit, quæ pertinebant ad eius officium, & ſtatum, vt ſcilicet operaretur, & cuſtodiret Paradiſum voluptatis, in quo poſuerat illum Dominus, poſtquam ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam illum fecerat. Nouerat ergò

ergò homo in illo ſtatu omnes regulas bonorum morum ordinatas ad finem eius naturalem, qui erat Deum ſuper omnes naturas amare, tanquam omnium naturarum Auctorem, omnia in Deum referre tanquam omnium finem. Nouerat proindè hoc magnum mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo,* &c. Nouerat, & hoc ſecundum mandatum ſimile primo: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Nouerat totum Decalogum ſecundum omnem ſenſum naturaliter obligatorium, vti, & omnium aliorum Præceptorum ad Decalogum reducibilium intellectum habebat. Nouerat voluntatem Dei ſui in omnibus ad ſe ſpectantibus: nec omnium illorum notitia in illo ſtatu fælici, omnis miſeriæ experti, vlla obliuione poterat obliterari, aut vlla diſtractione, vel inaduertentia inuoluntaria impediri. Nullam in libero arbitrio difficultatem patiebatur, qua retardaretur ab amore Dei, & ſui ordinato; nullam in vllis potentijs infirmitatem patiebatur, vel habebat, qua ſiſteretur ab impletione dictorum Præceptorum: nulla proindè ex parte intellectus probabilitate, nulla ex parte voluntatis praua diſpoſitione, nullis ex parte corporis illecebris ad malè iudicandum, vel eligendum laborabat; nec vlli conſcientiæ dubiæ, vel erroneæ, aut ſcrupuloſæ obnoxius erat. In idea Dei, & in idea ſui omnes ſcientias naturales habebat, & in amore Dei, & in amore ſui ordinato omnes virtutes;
quia

quia iuxta Aug. Virtus est ordo amoris, qui in illo statu erat ordinatissimus.

Nec hoc solùm, sed nouerat etiam omnes regulas bonorum morum in ordine ad finem suũ supernaturalem, quierat Deum amare, vt auctorem gratiæ per fidem eorum, quæ superabant eius captum naturalem, per spem eadem obtinendi, per charitatem cum summa facilitate, & voluptate ad illa tendendi, currendi, & perueniendi. Captiuabat igitur libentissiè suum intellectum finitum, vt crederet infinitæ Dei veracitati, suam voluntatem, & potestatem, vt inniteretur soli omnipotentissimæ bonitati Dei, suum omnem amorem naturalem, vt amore Dei supernaturali impleretur: sed captiuabat quousq; volebat, habens in manu consilij sui vel perseuerare in summa illa fælicitate, vel eam deserere.

Hæc erat moralis primi status, quam dixi Adamiticam; quia Adamo, seu primo parenti soli fuit propria, vtpotè in eius solius libero arbitrio posita, vt illam seruando se cum tota posteritate saluaret, si vellet, vel eam violando, se cum tota posteritate damnaret, si vellet.

§. X.

Moralis corrupta.

EX conditione secunda hominis sequitur, quòd subtracto Iustitiæ originalis dono; homo

homo suæ naturæ relictus sit, ac proindè quòd careat fide, spe, & charitate, omnibusque virtutibus supernaturalibus proportionatis, vt Deum cognoscat, vt in Deo confidat, vt Deum amet, vt ad Deum perueniat tanquam ad finem suum supernaturalem. & per consequens, quòd nullum actum vita æterna dignum seu meritorium, imò ne quidem ad illum dispositiuum producere possit, non magis quàm cœcus elicere visionem lucis, aut Diabolus amare Deum. Sequitur etiam, quòd propter vulnera ignorantiæ, malitiæ, & cõcupiscentię naturę inflicta, non possit cognoscere totum bonum sibi connaturale, nec illud amare sicut oportet, ideoque quod circa regulas bonorum morum sit multis erroribus obnoxius defectu cognitionis, & eò pluribus, quò per peccata peccatis addita, intellectus eius est magis obscuratus; quòd ex malitia sua sit natus plurima peccata perpetrare; quòd in omne genus brutalis sensualitatis sit natus à concupiscentia irrefrænata impelli; quòd restantis sibi cognitionis nullum facere possit salutarem vsum, propter malitiam superbiæ, quæ facit, vt sibi ipsi tanquam vltimo fini inhæreat, & Dei cognitionem, ipsumque Deum, quantum in se est, ad se referat, quod nullum motum peccaminosum salubriter vincere possit, quia à quo quis superatus est, eius & seruus est, vt Scriptura dicit; superatus est autem homo à peccato, & peccatore Diabolo, & sic vtriusque seruus est:

 vndè

vndè licet homo corruptus poſſit vitare quodlibet peccatum in particulari, nequit tamen euitare peccatum in generali: quia deſerendo iuſtitiam,in qua conditus eſt per rectitudinem amoris, coniecit ſe in neceſſitatem peccandi moralem per amoris peruerſitatem. Multa proinde ex parte intellectus probabilitate,magna ex parte voluntatis ad malè iudicandum,& eligendum propenſione laborat: innumeris dubijs, erroribus,ſcrupulis eſt obnoxius: prima ſcientiæ ſpeculatiuæ principia, quæ ſunt idea Dei,& idea ſui non niſi confuſiſſimè intuetur; nec proindè diſcernit inter Deum,& creaturam,inter ſe,& brutum, niſi exuere præiudicia infantiæ toto animi conatu ſatagat, & vias ad hoc accommodatas diuina ordinante prouidentia nanciſcatur. Ita ſibi inhæret per amorem ſui,quia illum amorem amori Dei ab initio prætulit,vt per vires naturæ ſuæ ad ſincerum Dei amorem redire nequeat,& ita magis adhuc corruptus eſt in voluntate, qua ſola malus factus eſt, quam in intellectu, cuius occaſione ſuperbijt:& hinc eſt quod Sancti Patres nos doceant maiorem eſſe captiuitatem Babylonicam,quæ ſignificat captiuitatem voluntatis per malitiam, quàm captiuitatem Ægyptiacam, quæ ſignificat captiuitatem intellectus per ignorantiam.Sed quia idem diabolus, qui peccat ab initio,& cuius inuidia & aſtutia inductus eſt homo in peccatum,nititur illum in hoc ſtatu detinere,perſuadet illi primò, quòd ſic à Deo con-

conditus sit, & consequenter peccatum originale inuentum esse hominum mentitur diabolus & per consequens quòd homo sequendo du-ctum naturæ suæ benè agat,& benè viuat, & hæc est moralis pagana: secundò, quòd sufficiat ad literam seruare Legem Dei scriptam, etiam solo intuitu prœmij temporalis, & hæc est moralis Iudaica. Tertio persuadet homini sapientiam terrenam & animalem sub specie doctrinæ cælestis,qua scilicet vult conciliare suas cupiditates cum Lege Dei, & cùm impediat hominem diligere Legem, consequenter impedit illum impleri à Lege, contra quam facit ipsum insidiosè agere,& in ea scandalizari, declinans cor eius in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Et si ex lucula menti relicta adhuc conscientia remordeat, persuadet illi per aliquam probabilitatem omnem securitatem in conscientia: quo principio munitus reuoluit omnes Casuistas, & consulit quoscumque,vt tandem inueniat aliquem, qui ad eius placitum respondeat, cui non deerit dicente Domino, *Iuxta iniquitatem interrogantis, sic iniquitas Prophetæ erit.* De hac Morali agemus ex opposito illius,quæ sequitur.

§. XI.

Moralis Christiana.

EX tertia hominis conditione ſequitur, quòd homo regeneratus, renatus, renouatus in Chriſto per fidem & baptiſmum, recuperauerit virtutes omnes, quæ fundantur in radice charitatis, quæ eſt amor in omni materia virtutum ordinatus; atque ita, quòd ſecundùm interiorem hominem ſit non tantum Dei amicus, quia per eius Spiritum Sanctum toti Trinitati eſt vnitus & aſſociatus: ſed etiam quòd ſit natus Deum cognoſcere, in Deo ponere ſpem ſuam, Deum ex toto corde diligere, & omnia in illum vt finem ſuum ſupernaturalem referre. Sequitur etiam quòd baptizatus iam ratione vtens, & ſeipſum dirigere incipiens, ſi illuſtrante diuini luminis radio diſſipentur tenebræ intellectus eius; ſi oleo diuini amoris cordi eius affuſo emolliatur duritia ipſius; ſi dulcedine & ſuauitate ſuperna concupiſcentiæ eius illecebra vincatur, præeunte per prædicationem doctrina Chriſti; non ſolùm ſit cogniturus totum bonum ſibi connaturale, & naturam ſuam ſuperexcedens, præſertim Deum totius boni Auctorem, & Chriſtum Mediatorem, ſed amaturus ſicut oportet, atque in Euangelio, Sanctorumque Patrum doctrina inuenturus omnes rectè agendæ vitæ regu-

gu-

gulas,& crescentibus prædictis, magis & magis in illis profecturus, peccata ignorantiæ, & malitiæ, saltem mortalia, euitaturus, prauamque concupiscentiam, viriliter resistendo, superaturus & seruus Christi futurus, quia per eius gratiam superatus; & sic filius Dei factus, quia spiritu Dei actus, per quem *omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum existens descendit à Patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio : voluntariè enim genuit nos verbo veritatis* (non probabilitatis) *vt simus initium aliquod creaturæ eius,* vt ait Iacobus. Et licet homo sic illustratus, emollitus, & tractus efficaci Christi gratia, non ita simul & semel, totaliter illuminetur, quin aliquæ adhuc tenebræ remaneant in eius intellectu, quæ speculatiuam probabilitatem causare possint: nec ita determinetur ad rectè iudicandum, & eligendum, quin reliquiæ malitiæ, & concupiscentiæ ipsum inclinent, & alliciant in errorem, & peccatum; tamen ex probabilitate speculatiua non deducitur ad practicam, nisi petito à Deo lumine, & (si res, & tempus patiuntur) habito recursu ad alia, quæ Deus instituit, ignorantiæ remedia, ipsam veritatem attingat : atque adeò manens semper timoratus, nunquam fit scrupulosus, nisi aliquo dictorum remediorum prætermisso negligenter, iudicium aut electionem præcipitauerit, priusquam attingeret veritatem, qua non agnita, is, qui spiritu Dei agitur, ne quidem in

vsu speculationis iudicium profert, sed illud suspendit, donec ex Idea Dei, & idea sui illam clarè & distinctè eruerit. Est igitur omnis verus Christi discipulus ita veritati tanquam vnicæ regulæ suę amore affixus, vt ab ea non declinet neque ad dexteram, neque ad sinistram: quia nouit illam consistere in indiuisibili, id est non habere plus vel minus; & ideò reijcit omninò Paganam, Iudaicam, & Moralem Laxiorem, cum falsissimo suo prætextu, qui Christum euacuat, si verum est, quòd ipse Verbum æternum existens, & Caro factum, verbi sui genuinum sensum mundo non dederit, & Lux mundi mundum non illuminauerit; cum in sacris literis de vera doctrinà morum sufficienter instruamur, vt patebit in sequenti methodo: in qua primò ostenditur moralis naturalis restituta per Christum, & deindè supernaturalis.

SPE-

SPECIMINA MORALIS TVTIORIS.

Doctrina ſana eſt, quæ eſt ſecundùm Euangelium Gloriæ Beati Dei. 1. Tim. 1.

PARS PRIMA.

§. I.

Moralis naturalis reſtituta per Chriſtum.

Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire. *Matth.6.*

CVM igitur bonos,vel malos mores nõ faciant niſi duo Amores, vnus Dei,& ſui ordinatus; alter Dei,vel ſui inordinatus; reſtat, vt in hac Morali Tutiore de Amore ordinato agamus, & deindè in oppoſita morali laxiore de Amore inordinato.

§. II.

Ordo Amoris ex parte obiecti.

Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo. *Matth.22.*

PRO certo tenendum eſt, quòd Amor incipiat à Deo,tanquam Primo omnium rerum Principio, & Vltimo earundem Fine; &

quòd progressum habeat secundùm dignitatem naturarum à Deo procedentium: ita vt in ordine naturę plus diligendi sint Angeli quàm mentes humanæ,& hæ plus quàm corpora humana; & hæc plus quàm omnia corpora externa, quæ non habent vnionem naturalem cum mentibus. In ordine verò Gratiæ plus diligendi sunt meliores; Christus quidem super omnes Dei electos, quia electorum caput; deindè Diua Virgo, quia exaltata est super omnes Choros Angelorum ad Cælestia Regna, vt canit Ecclesia; tum reliqui Sancti ordine suo; demum quilibet iustus præ quolibet iniusto: ita vt sublato hoc dilectionis ordine, sit inordinata & falsa dilectio.

§. III.

Ordo Amoris ex parte nostra.

Si diligitis eos, qui vos diligunt: nonnè & Publicani hoc faciunt? *Matth.* 5.

DEinde pro certo tenendum est, quòd ordo amoris ex parte nostra, seu nostræ obligationis debeat attendi in ordine ad illas personas, quibus magis obstringimur. Et quia à Deo omnia habemus; ideò illum in hoc,& quolibet ordine debemus ante, & super omnes diligere: deindè in ordine naturæ parentes, à quibus vitam accepimus: tum benefactores nostros, à quibus necessaria ad benè esse naturæ

ac-

accipimus. In ordine verò gratiæ iterùm Christum super omnes debemus diligere, vtpotè Saluatorem nostrum: deindè Sanctissimam eius Matrem, quæ illum edidit mundo; tum Sanctos Angelos Custodes, qui *omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis*; *Heb.* 1. tùm Sanctos Apostolos, qui fidem Christi disseminarunt in omnem terram; tum Pastores, Doctores, ac Directores nostros; deniquè eos, quorum precibus, aut suffragijs in negotio salutis adiuuamur. Et quidem eos, qui in ordine gratiæ nobis benefaciunt præferre debemus ijs, qui tantùm nobis benefaciunt in ordine naturæ: quia esse gratiæ, quod est Diuinum, nobilius est esse naturæ, quod tantùm est humanum.

§. IV.

Ordo Amoris ex parte indigentis.

Diliges proximum tuum sicut teipsum. *Matth.* 22.

DEniquè pro certo tenendum est, quod ordo amoris in subueniendo indigenti debeat seruari attenta potissimùm personæ indigentia: & illa semper præferenda est, ad cuius adiutorium magis nati, & destinati sumus: v.g. persona consanguinea extraneæ, patri filius, matri vxor, magis inops minùs inopi, nos ipsi cæteris omnibus, iuxta illud: *Amor incipit à seipso,*

nem-

ipsius: nobis verò imposuit obligationem Iustitiæ quidem generalis, seu legalis ad omnes, cuius debitum numquam euacuatur; particularis verò ad particulares, cuius debito satisfit ad æqualitatem. De vtraque iustitia iam ex ordine agemus.

§. VI.

De Speciebus Iustitiæ legalis.

De Religione.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli
seruies. *Matth.* 4.

PRima iustitiæ legalis species, quæ secundùm ordinem Iustitiæ diuinæ in nobis resultat, est obligatio recognoscendi Deum tamquam nostræ originis auctorem, vocaturque Religio, quæ in consideratione nostri nihili, & summæ Dei perfectionis producit adorationem, seu latriam, qui est *cultus soli Deo debitus*: in consideratione diuinorum erga nos beneficiorum, producit in nobis deuotionem: in consideratione nostræ continuæ dependentiæ à Deo, producit in nobis Orationem; in consideratione supremi dominij Dei in nos, & nostræ subiectionis, producit Sacrificium: in consideratione fidelitatis, quam Deo debemus vt supremo Domino, producit votum: in consideratione re-

ue-

uerentiæ, quam Deo debemus, producit iuramentum: in consideratione reuerentiæ, quam cæteræ creaturæ debent, adiurationem: denique in consideratione pulchritudinis operum Dei, producit Dei laudem, & gloriam.

E contra detestatur quidquid Deo aduersatur; Idololatriam imprimis, quæ est religio, seu cultus falsorum Deorum; Superstitiones omnes cultus incongrui, siuè per diuinationes, siue per vanas obseruantias; generatim auersatur omnem Dei tentationem: cauet Votifragium, seu Sacrilegium, quod est violatio personæ, aut rei Deo dicatæ; periurium, quod est iuramentum falsum; blasphemiam, quod est verbum Deo iniuriosum: execratur simoniam, quæ diuina prophanis æquat, vel postponit.

§. VII.

De Pietate.

Deus dixit: honora Patrem, & Matrem. *Matth.* 15.

SEcunda Iustitiæ legalis obligatio, quæ resultat in nobis secundùm ordinem diligendi ex parte iustitiæ diuinæ est pietas erga parentes, quibus ratione vitæ, & educationis ab ijs acceptæ tenemur, non solùm debito charitatis, quo etiam iilis tenemur, à quibus nihil accepimus; sed etiam debito iustitiæ irremunerabilis, quia nil vitæ æquale ipsis reddere possumus; tene-

nemur, inquam, ad amorem in secundo ordine charitatis descriptum, & ad subuentionem descriptam in tertio, non tantùm, quia charitas est mutua, sed quia iustitiæ debitum nos vrget, quo non adimpleto pro posse nostro, alterius speciei peccatum exurgit, quod vocatur impietas. Insuper virtute pietatis tenemur parentibus externum honorem exhibere, & obedientiam præstare in ijs, quæ paternam curam respiciunt.

Eadem pietatis virtus conformiter Diuinæ iustitiæ obligat nos, vt consanguineos, quia ex ijsdem nobiscum parentibus procedunt; item affines, quia ad fines sanguinis nostri per Matrimonium accesserunt, magis amemus, iuuemus, & honoremus, quàm extraneos. Et quia Patria communis quædam omnium mater est; idcircò in hoc debito consanguineis, imò & parentibus in necessitate præponi debet: vndè illud: *Dulce est pro Patria mori*.

§. VIII.

De Obseruantia.

Vos vocatis me Magister, & Domine: & benè dicitis: sum etenim. *Ioann*. 13.

Tertia Iustitiæ legalis obligatio, quæ resultat in nobis secundum ordinem Iustitiæ diuinæ, est, ut amorem, honorem, obsequium, obedientiam præstemus his, qui non quidem pa-

rentes nostri naturales sunt, sed ex hominibus assumpti, vt nobis instar parentum præsint, & prosint, siue hoc sit in ordine naturæ, siue in ordine gratiæ: vt sunt in ordine naturæ Reges, Principes, Magistratus, & Domini terreni: in ordine gratiæ, qui habent curam nostræ salutis, vt ante omnes est Christus, eiusque Membra viua, videlicet Sancti, qui in Communione Fidelium præcellentiam habent ad Membra infirma roboranda, & imperfecta perficienda.

§. IX.

De Gratitudine.

Nonnè decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est inuentus, qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic Alienigena. *Luca* 17.

QVarta Iustitiæ legalis obligatio, quæ resultat in nobis, secundùm ordinem Iustitiæ diuinæ est Gratitudo, qua tenemur benefactoribus gratias agere pro beneficijs acceptis, & quidem, si fieri potest, beneficium maius, ne videamur illud, quod accepimus reddere: sed ex grati animi affectu appareat beneficium reddi.

§. X.

De Amicitia, & Societate.

Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. *Ioannis* 15.

QVinta Iustitiæ legalis obligatio, quæ resultat in nobis secundùm ordinem Iustitiæ Diuinæ, est Amicitia, quam oportet nos habere, sicuti decet, ad cætera membra Societatis humanæ, in qua viuimus, benè conuiuentes cum omnibus, quantum in nobis est; ad quod de necessitate requiruntur duæ aliæ virtutes, nempè veracitas, & liberalitas.

§. XI.

De Veracitate.

Estote prudentes sicut Serpentes, & simplices sicut Columbæ. *Matth.* 16.

SExta igitur Iustitiæ legalis obligatio, quæ resultat in nobis, secundùm ordinem Iustitiæ Diuinę, est veracitas, qua nos sic exhibemus alijs in dictis, & in factis, quales reuera sumus. Et licet hæc virtus nobis frequenter permittat, vt veritatem occultemus alijs, quando scilicet eius reuelatio non prodesset, sed obesset, numquam tamen permittit, vt contraria veritati, aut sinceri-

ceritati signa praeferamus, nihilque magis repugnat Societati hominum, quàm fallacitas aut mendacium;quia illis positis,nulla fides est, quæ tamen debet vnire inter se homines.

§. XII.

De Liberalitate.

Omnia quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. *Matth.7.*

SEptima quæ in nobis resultat Iustitiæ Legalis obligatio, secundùm Ordinem Iustitiæ Diuinæ est Liberalitas,qua tantum de bonis nostris ex abundanti affectu tribuimus vnicuique in Societate humana, quantum expedire videtur ad seruandam Societatem & Amicitiam, nostraque fert capacitas. Cùm enim magis simus propter totum, vtpotè eius Membra, quàm propter nos, quia *bonũ totius prævalet bono partis,* Iustitia Dei,quæ nos adunauit, non sinit vt aliquid possibile nobis prætermittamus, quod ad bonum istius vnionis conseruandum requiritur aut conducit.

Quia tamen nemo ad restitutionem tenetur si Iustitiæ Legali defuerit,licet peccet, ei non satisfaciendo quantùm in se est; hinc sequitur de Iustitia Particulari,quæ est inter particulares, & quodammodo æquales, spectato bono particu-

lari cuiusque, obligatque ad Restitutionem, si fuerit violata.

§. XIII.

Ordo Iustitiæ particularis.

Nisi abundauerit Iustitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum. Cælorum. *Matth.* 5.

POstquam insuper vidimus in Lege Æterna qualiter seruandus sit ordo diligendi ex parte Iustitiæ Diuinæ in Generali, seu per respectum ad ipsum Deum, Parentes nostros & quoscumque Dominos seu Superiores; quibus par siuè æquale reddere non possumus; & per respectum ad totam Societatem hominum, cuius sumus vnum Membrum, quod non est nisi in vsum sui totius; sequitur vt in eadem Lege Æterna inquiramus, quis sit Ordo diligendi seruandus ex parte Iustitiæ Diuinæ in particulari, id est, per respectum ad particulares homines nobis æquales, in ijs, quæ concernunt ipsam naturam humanam, eiusque conseruationem, & honorem: ita vt Iustitia Particularis sit illa, quæ *tribuit cuique quod suum est ad æqualitatem*, quam Iustitia Diuina determinauit secundum dictamen Legis Æternæ.

§. XIV.

De tribus bonorum generibus, in quibus Iustitia seruanda est.

In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Matth.* 7.

TRia sunt genera bonorum, quæ Iustitia Diuina homini appropriauit, & quæ possunt ab illo inuito auferri, nimirum Vita Corporalis, Diuitiæ, & Fama seu Honor: vnusquisque enim de Lege Naturæ habet ius ad suam vitam, habet jus ad diuitias, quæ sunt bona vitæ necessaria, modò illæ diuitiæ de facto ipsi appropriatæ sint; & habet jus ad suam famam, seu honorem, vt scilicet tamquam vir honestus & Societate humana dignus habeatur, donec probetur malus, & illa Societate indignus. Potest autem fieri quòd illa bona de facto sint possessa, vt est vita, quamdiu viuit homo; & potest fieri quòd sint debita: si possessa sint, dicitur possessor habere *ius in re*; si autem sint debita, & non possessa, dicitur habere *ius ad rem*. Quod si ab aliquo particulari auferantur possessa, vel denegentur debita, dicitur violatio Iustitiæ Commutatiuæ, quæ versatur circa commutationes, siue commercia particularium hominum: si autem bona communia non debitè distribuantur ab illo, qui curam Communitatis habet, vel inæ-

qualiter grauentur subditi,qui sunt æquales, vel inæquales æqualiter, dicitur violatio Iustitiæ Distributiuæ, quæ versatur circa distributiones.

§. XV.

De Iustitia circa vitam hominis

Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo,raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit,fatue reus erit gehennæ ignis. *Matth.* 5.

VIta hominis subest solius Conditoris dispositioni; quia solus ille habet disponere de re aliqua, qui illius est Dominus: Conditor autem solus ratione Creationis & Redemptionis per Christum est Dominus vitæ humanæ, cuius dispositionem nulli alteri legitur, aut aliunde per traditionem scitur tradidisse,nisi Potestatibus sublimioribus in casu criminis capite plectendi: dicit enim Apostolus, quòd *non frustra gladium portent*: *Rom.* 10. & in antiquo Testamento habemus leges expressas de plectendis morte reis,vt est hæc,*maleficos non patieris viuere Exod.* 23. vnde de fide est, posse à Magistratibus reos morte plecti in casibus à Iure diuino expressis;sed cum nusquam aliunde constet posse hominem occidi, nisi ab illis & nisi forte in quibusdam particularibus casibus, in quibus Deus expresse licentiam dedit, vti creditur dedisse

disse Sampsoni licentiam occidendi seipsum cum omnibus Philistæis,& Moysi licentiam occidendi Ægyptium; è contrario autem habeat Lex decalogica, *non occides*, quisquis extra casus à Domino præscriptos,vel manifestè permissos, hominem, vel se vel alium, & crudelius se, quàm alium, occidere præsumit, reus est illius Legis, *non occides*. An autem permissum sit à Deo occidere directè inuasorem vitæ propriæ; quando aliter vita propria seruari non potest, sententia Patrum est, quòd non, & multorum Modernorum quòd sic; hoc autem certum est, quòd tutiùs sit sequi Patres quàm Modernos, & quòd ille,qui permittit se occidi potiùs, quàm præueniat inuasorem occidendo (partim ne mittat ipsum ad infernum, quia est in statu peccati mortalis, partim ne infringat Dei Legem, *non occides*,in qua hìc & nunc non videt claram exceptionem) certum sit, inquam, si occidatur in tali dispositione, sit saluandus; quia moritur pro fratre suo & pro lege Dei: vbi è contra volens seruare propriam vitam corporalem,negligit spiritualem proximi, & exponit se periculo violandi legem Dei: & ideò non apparet, quomodò immunis à peccato esse possit. Quodque benè notandum est, nullus Christianus est, qui sic occidat, quem conscientia non torqueat, & ideò confiteatur occisionem suam: & nullus est, qui auderet mori sinè tali confessione, si saltem timoratus est. Ex quo colligitur non esse euidens

Aug. l. 1 de lib. arb. c. 5. & l. 22. contra Faust. c. 74. item Ep. 154. ad Publicolam. Ambr. l. 3. off. c. 4. & l. 10 in Luc. c. de sacculo, & pera tollendis. Basil. in Moral. Regulã 49. c. 2. & 3.

dens in christianismo, quòd liceat sic occidere. Sicuti nullus Index confitebitur, quòd adiudicauerit morti homicidam, nec Tortor, quòd ipsum decapitauerit; quia euidens est in Christianismo, hoc licere.

Ad occisionem hominis reducuntur mutilatio, verberatio, & quæcumque violenta, & iniqua tractatio corporis humani ad mortem tendens: siuè illa inferantur ab homine, siuè à Iudice iniquo.

§. XVI.

De Iustitia circa bona fortunæ hominis.

Nolite Thesaurizare vobis thesauros in terris: vbi ærugo, & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur. *Matth.* 6.

BOna fortunæ, seu diuitiæ hominis, sunt pecunia, & res pecunia æstimabiles, vt cibus, & potus, vestes & domus, & quæcumque seruiunt ad conseruationem vitæ humanæ, propter quam conseruandam Iustitia prohibet, ne à legitimo suo Domino auferantur, aut illi debita denegentur: & si talis ablatio, vel non solutio fiat clam Domino, dicetur *furtum*; si palam Domino, dicetur *rapina*. Præscribit etiam iustitia, vt ille, qui curam habet distributionum, eas faciat secundùm proportionem geometricam; id est, vt æqualibus det æqualia, & inæqua-

qualibus inæqualia, secundùm rationem inæqualitatis; ita scilicet, vt illi, qui debet habere centum, det centum; & illi, qui quinquaginta, det quinquaginta.

Præscribit etiam Iustitia, vt in contractibus emptionis, & venditionis, in quibus fit pactio pretij pro merce, & mercis pro pretio, seruetur æqualitas arithmetica, id est pretium sit æquiualens merci, & merex æquiualens pretio, id est, vt iustum non excedatur. Item præscribit Iustitia, vt ratione mutui supra sortem nihil exigatur; quia talis exactio est vsura: quæ tamen non committitur in censibus, seu redditibus legtimè creatis, modò res aliqua verè existat, cui census nitatur. Ratio diuersitatis est, quia in mutuo totum transfertur in dominium mutuatarij, seu accipientis mutuum, cum obligatione reddendi capitale, quod vocatur sors, & sic mutuum non fructificat mutuatori, cuius ampliùs non est. in censibus verò res, supra quam fundatur census, fructificat illi, qui dat pecuniam ad censum; quia res illa, non pecunia, quam dat, est ipsi obligata Denique præscribit Iustitia æqualitatem iu Iudicijs seruandam, & à Partibus, & à Procuratoribus, & ab Aduocatis, & à Testibus, & maximè à Iudice, ac generatim proscribit omnem fraudem, & dolum, ne vllo modo damnificetur proximus.

§. XVII.

De Iustitia circa bonum famæ, & honoris.

Nolite iudicare, vt non iudicemini. *Matth.7.*

MEmbrum, quod non congruit suo toti, resecandum est. Cùmque homo sit membrum Societatis humanæ ab illa resecandus foret, si illi non congrueret. Quemadmodum videmus malefactores, qui turbant Rempublicam, & ideò illi non congruunt, ex ordinatione Legum supplicijs affici, atque è medio tolli. Vt autem homo sit conueniens membrum societatis humanæ, debet secundùm rationem viuere: nam societas humana non differt à grege porcorum, aut quorumcumque animalium nisi ratione. Congruit igitur homo societati humanæ, si secundùm rationem viuit; ac proindè eius fama dependet ex vita rationali, definiturque bona existimatio, quam alij habent de ipso, quatenùs iudicant ipsum secundùm rationem, seu prout hominem decet, viuere. Honos verò est testimonium, quod reddunt tali vitæ præsertim in gradu excellentiæ, aut superioritatis constitutæ.

Neque satis est ad bonum societatis humanæ, quod homo sit à parte rei cõgruum illius membrum; sed debet ab alijs membris rationabilibus congruum iudicari: alioquin si iudicaretur in-

con-

congruum, aut etiam si de eius congruitate dubitaretur, idem esset, ac si reuera non congrueret: Societas enim hominum non constituitur ab hominibus, prout sunt corpora (quia sic adhuc non differret à grege animalium) sed prout sunt mentes corporibus vnitæ, & per corpora inuicem communicantes: Mentes autem non possunt sibi aliter vniri, quàm secundum iudicia bona, quæ de se mutuò formant: nam secundùm illa iudicia benè afficiuntur inuicem; & è contra secundum sinistra iudicia malè afficiuntur; & vbi suspendunt iudicium, suspendunt etiam affectum, qui est vinculum societatis humanæ: idcircò sententia Theologorum est, quod vnusquisque tamdiù debet iudicari bonus, quādiù non probatur malus, vt scilicet humana societas maneat, quæ aliàs tolleretur, si liceret malè iudicare, aut etiam suspendere suum iudicium de probitate proximi, antequam euidentibus signis probetur esse malus, hoc est, ducere vitam a ratione alienam.

Quapropter Iustitia particularis præcipit vnicuique, vt bene de proximo suo iudicet, seu bonam existimationem de illo habeat, quæ est bona fama, & si in dignitate sit, vt illum honoret, & honorem illi apud alios conseruet: vndè peccabit non solùm contra charitatem, qua debet diligere proximum, sicut seipsum, & per consequens de illo iudicare, & loqui, sicut vult alios de se iudicare, & loqui; sed etiam peccabit con-

contra Iustitiam, quam debet sicut vnum membrum alteri membro eiusdem communitatis, eritque temerarius, si aliter iudicet, detractor, si in occulto proximum apud alium denigret; & si hoc faciat ad seminandum discordias, erit susurro; contumeliosus autem si in faciem proximum infamet, aut inhonoret; derisor si defectus proximi quasi iocando referat.

§. XVIII.

De Iustitia circa restitutionem, siuè de reparando ordine amoris.

Decet nos implere omnem Iustitiam. *Matth.* 3.

EX dictis euidenter apparet, quisnam Amor siue charitatis per respectum ad Bonitatem diuinam, siuè Iustitiæ per respectum ad Diuinam Iustitiam, sit ordinatus: cumque ordo amoris faciat mores bonos; apparet etiam quis dicendus sit benè moratus. Et quia contrariorum eadem est scientia, apparet exaduerso, quis amor sit inordinatus, & quis dicendus sit malè moratus.

Quia verò homo creatus est cum amore ordinato, & inordinatio amoris ex peccato est, vel potiùs ipsum peccatum est, incumbit homini ad salutem. violatum ordinem amoris reparare: primò quidem incumbit ei reparare ordinem

nem amoris ex parte obiecti Charitatis; deindè ex parte propriæ obligationis; tùm ex parte indigentiæ proximi: vt videlicet is, qui simpliciter alteri præferendus est, præferatur; qui in ordine ad nos, etiam in hoc ordine præferatur; qui ex parte indigentiæ, magis indigenti primò succurratur. Secundo incumbit homini reparare ordinem amoris ex parte obiecti Iustitię generalis habita ratione debiti per respectum ad Iustitiam diuinam, scilicet multiplicando honorem Deo, Parentibus, & Superioribus debitum; multiplicando gratias benefactoribus debitas, & beneficia beneficijs grati animi ergò cumulando: cum hominibus eiusdem Societatis, & sinceriùs, & liberaliùs conuersando. Tertiò incumbit homini reparare ordinem amoris ex parte obiecti Iustitiæ particularis, vnicuique quod suum est retribuendo, & damna vitæ, bonorum fortunæ, famæ, & honoris quantum in ipso est, resarciendo.

§. XIX.

De modo restitutionis circa bonum vitæ.

Si . . . . frater tuus habet aliquid aduersum te . . . vade reconciliari fratri tuo. *Matth.* 5.

CVm vita semel ablata non possit naturaliter restitui, clarum est, quòd homicida non teneatur ad restitutionem vitæ, nec ad aliquid

quid

quid dandum pro vita, quæ eſt inæſtimabilis: tenetur tamen ad reparationem damnorum, ſi quæ emerſerunt alicui tertio (v. g. vxori, & prolibus) qui ius habebat ad operas occiſi; & hoc pro arbitrio boni viri. Tenetur etiam intuitu defuncti facere quod poteſt, v. g. procurare ſepulturam, & exequias, curare fieri ſacrificia, & preces fundere pro refrigerio animæ ipſius. Quod ſi aliquæ expenſæ factæ ſint in medicos, tenetur eas ſoluere. Pro verberatione, aut quacumque alia inurioſa corporis tractatione, tenetur veniam petere, & aliquam, ſi exigatur, humiliationem, aut mulctam rationabilem ſuſtinere. Quòd ſi Iudex iniuſtè aliquem incarcerauerit, non ſeruato iuris ordine, tenetur incarceratum liberum dimittere, & omnia damna indè emergentia reſarcire: ſi hoc fecerit ad inſtantiam accuſatoris, hic ſolus tenetur ad damna, ſeu ad pœnam talionis. Si grauis ſuſpicio, aut publica indicia, vel infamia præceſſerint ad incarcerationem, Iudex non tenetur ad damna reparanda incarcerato, ſed ad eum dimittendum liberum, & abſoluendum, ſi innocentem deprehendat.

§. XX.

§ XX.

De modo restitutionis circa bona fortunæ.

Esto consentiens aduersario tuo citò, dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius Iudici, & Iudex tradat te Ministro: & in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies indè, donec reddas nouissimum quadrantem. *Matt.* 5.

BOna fortunæ sunt reparabilia. vndè siue extant in seipsis, siue in simili, aut in æquiualenti tantùm, debent restitui iuxta illud Augustini: *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum*. Hinc Theologi distinxerunt duplicem titulum restitutionis: vnum ratione rei acceptæ, quæ adhuc exstat in specie, v.g. equus: alterum ratione iniustæ acceptionis, quando res accepta consumpta est, aut damnum illatum sine alicuius vtilitate, v. g. pecunia consumpta, villa combusta: nam in primo casu res extans debet restitui Domino suo, apud quemcumque inueniatur: in secundo verò casu debet restitui æquiualens, Neque excusatur ab onere restitutionis, qui rem furto sublatam consumpsit, nec habet æquiualens, quod reddat, aut qui damnum intulit hic, & nunc sibi irreparabile; quia equidem manet grauatus onere restituendi, & tenetur allaborare tota vita sua, vt restituat. Hinc manifestè sunt in defe-

ctu restitutionis, qui quando possunt restituere, non restituunt, & continuò peccant ratione iniustæ detentionis rei alienæ, vel iniustæ damnificationis: item qui laborando possunt acquirere, vnde restituant, & laborare nolunt: item qui scientes se esse in impossibilitate restituendi, non desinunt furari, vel aliter damnum inferre proximo: item qui nolunt diminuere de suo statu, vel de sua mensa, non contenti solis necessarijs, siue ad victum, siue ad vestitum, Quod si ille non extet, cui facienda est restitutio, fieri debet hæredi, vel propinquis eius, qui ipsum repræsentant, si tales non sunt, aut non noscuntur, debet fieri restitutio pauperibus, qui repræsentant Christum, & eius membra, aut saltem Ecclesiæ in pias causas: & si res fuerit Ecclesiæ v. g. Beneficium simoniacè acquisitum; debet Ecclesiæ restitui cũ suis emolumentis, & pecunia pro Beneficio data eidem Ecclesiæ addicta est.

§. XXI.

De modo restitutionis circa bonum famæ aut honoris.

In quo judicio iudicaueritis, iudicabimini. *Matth.* 7.

CIrca modum restituendi famam iniustè ablatam, maximam difficultatem inueniunt Theologi propter duas difficultates, quarum

rum prima tenet se ex parte modi,quo fama restituetur,altera ex parte restituentis:vel enim delictum,de quo quis infamatur,est verum,vel non: si verum est,quis modus restituendi famam?cùm infamator non possit dicere esse falsum, aut se esse mētitum, quia *non sunt facienda mala,vt eueniant bona*; *Rom.* 3. secundùm Apost. si delictum falsum est , poterit qnidem infamator absque falsitate, aut mendacio dicere se falsum dixisse, vel etiam se esse mentitum , si reuerà sciuerit esse falsum,sed non videtut ad hoc teneri; quia seipsum infamaret , & sic se redderet incongruum membrum Societaris humanæ, declarando nimirum se esse temerarium , vel malitiosum & mendacem, aut saltem procliuem ad detrahendum de proximo suo; quod videtur esse contra propriam charitatem, & iustitiam , qua sibi ipsi quisque tenetur velut membro Societatis humanæ.Huc vsque obiectio.

Ad solutionem harum difficultatum dico, quòd si crimen est verum, pendet à iudicio viri prudentis,qualiter absque falsitate & mendacio fiat efficaciter restitutio:nam aliter apud simplices,aliter apud astutos fieri debet . vt sit efficax:neque videtur nobis expedire modos imprimere , quia hoc ipso,quo illi sunt noti , eo ipso sunt suspecti , redduntque restitutionem difficiliorem.Si verò crimen est falsum, detractor asserendo esse falsum , & confitendo se detraxisse , non verè se infamat, sed verè se infama-

famauit, detrahendo. E contra restituendo famam alienam, etiam suam recuperat, quia de detractione pœnitentiam agit, & quos scandalizauit detrahendo, ædificat restituendo, docetque eos non detrahere, & si detraxerint, reparare, vt omnia membra Societatis humanæ (quantum fieri potest) maneant honesta, & pro honestis ab omnibus habeantur.

§. XXII.

De ordine inter restituentes seruando.

Omni cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum plus petent ab eo. *Luca* 12.

IN ordine restitutionis duo sunt considerandi, Principalis scilicet & secundarius. Principalis quidem in obligatione restitutionis est omnis homo ratione vtens, qui proximo suo damnum intulit, vel apud quem res proximi exstat: qui enim proximum damnificauit, violauit directè hanc legem naturalem, *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris,* quam proindè secundum ordinem amoris Iustitiæ reparare debet, damnum resarciendo: qui verò rem alienam apud se habet, hanc alteram legem implere tenetur, *omnia quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis, Matth.* 7. reddendo scilicet cuique, quod suum est. Dixi ratione vtens, quia homo

mo ratione non vtens,licet aliquem damnificet, non tenetur restituere; eo quod non sit capax apprehendendi obligationem Iustitiæ: tenentur tamen ipsius loco restituere illi, qui eius curam habent,si bona habeat ad reparandum damnum; & si non habeat, damnumque impedire potuerint, ipsi tenentur ex proprijs bonis, quia non impedierunt:alias non tenentur, nisi ex bonis alienis aliquam vtilitatem acceperint.

Secundarius autem in obligatione restitutionis est omnis homo ratione vtens, qui non possidet quidem alienum, nec directè damnum proximo intulit; sed causa damni ab alio illati moraliter censetur: quia aliquid fecit quod omittere debebat ex Iustitia, vel aliquid facere omisit, ad quod faciendum ex iustitia tenebatur, quo facto vel omisso, damnum proximo secutum est, quod aliàs non fuisset secutum: vnde causa damni secundaria est duplex, positiua, & priuatiua. Positiua quidem imperans,consulens, approbans, laudans, & recipiens: iuxta illum versum:

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Priuatiua verò,mutus:id est,non inhibens verbo: non obstans,id est, non inhibens facto: non manifestans,id est,non deferens ad illum,qui impedire potest. Supponitur autem, quod hi tres teneantur ex obligatione Iustitiæ; quia scilicet ex officio tenentur iustitiam procurare, & iniustitiam impedire;nam qui ex sola charitate tenen-

tur,si omiserint, non tenentur ad restitutionem. Additur, participans, sed hic debet reduci ad Principalem,quia directè partem damni intulit, vel partem rei accepit. Vndè alter versiculus:

Participans mutus,non obstans, non manifestans. Et quia causa positiua prior & potior est, quam negatiua:hinc (per se loquendo) magis tenentur ad restitutionem qui positiuè in damnum proximi influxerunt,quam qui priuatiue tantùm idcircò deficiente Principali (sub quo comprehende participantem) magis tenentur restituere, qui in primo versu cōtinētur, quàm qui in secūdo:& magis tenetur ille, qui magis positiuè influit, vt imperans,plus quàm consulens,si mādatū plus operetur,quam cōsilium; & si æqualiter operentur,tenentur æqualiter,quod prudenti iudicio est dijudicandum.Interim aliquo restituente totum,cæteri liberantur, etiam ipse Principalis;nisi Secundarius, qui restituit totum, habeat ius exigendi partem restitutionis à Principali, vel ab alijs secundarijs cooperatoribus; quod etiam prudenti iudicio æstimandum est. Dixi, per se loquendo,quia Ministri Iustitiæ, qui ex officio iustitiam procurare,& iniustitiam impedire tenentur,magis peccant cōtra iustitiam tantummodò omittendo illam procurare, aut iniustitiam impedire, quam priuati committendo iniustitiam:quia si illi non omitterent, nec isti auderent committere, aut saltem à committendo deterrerentur. Vnde si committentes deficiant in

re

restitutione,debent omittentes illos cogere, & si non fecerint, tenentur ipsi damnum sua negligentia,vel quacumque alia graui culpa illatum reparare.

§. XXIII.

De Virtutibus remouentibus impedimenta Charitatis & Iustitiæ.

Confidite, ego vici mundum *Ioannis.* 16.

DEscripto iam amoris ordine per respectũ ad Bonitatem diuinam, quæ est Regula Charitatis,& per respectum ad Iustitiam diuinam,quæ est regula omnis æquitatis,sequitur , vt agamus de virtutibus, quæ remouent impedimenta ordinandi amoris conformiter vtrique Perfectioni diuinæ .

Impedimenta autem ista sunt sensus proprius seu proprium lumen,ad quod regulandum conformiter Legi æternæ,rectè ponitur virtus, quam Theologi vulgò Prudentiam appellant; deindè propria imbecillitas, seu infirmitas ad bonum diuinum,ad quam superandam rectè statuitur altera virtus,quam nominant Fortitudinem: denique ptopria cupiditas, seu concupiscentia, ad quam refrenandam seruit tertia virtus, quam appellant Temperantiam.

§. XXIV.

De Prudentia.

Donec transeat Cælum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à Lege, donec omnia fiant. *Matth.* 5.

ILle verè prudens est, qui non sequitur sensum proprium, nisi æterna Lege regulatum. E contra solus ille imprudens est, qui sequitur proprium sensum contra, vel præter dictamen Legis æternæ. Itaque ad prudentiam acquirendam, & imprudentiam cauendam, oportet diligenter examinare, quid Lex æterna contineat circa ordinem amoris, siuè charitatis, siuè iustitiæ, à nobis supra descriptum: deindè oportet firmiter in animo suo resoluere, & istius resolutionis in omni sua vita benè meminisse, vt numquam recedatur à dictamine Legis æternæ, quidquid sensus proprius, seu proprium lumen in contrarium suggerat: imprudens enim est non solùm ille, qui agnitum Legis æternæ dictamen contemnit, vt proprium lumen (quod tenebræ sunt) sequatur; sed etiam ille, qui non satagit inquirere, quid reuera sit in lege æterna, & quid non sit; sed contentus est viuere secundùm id, quod sibi prima fronte apparet non euidenter discrepare à Lege æterna, quamuis non sit certus, quod reipsa non discrepet: talis enim

enim testatur se magis negligentem, aut saltem magis indifferentem esse in ijs, quæ Deum respiciunt, quàm in ijs, quæ seipsum respiciunt; cùm in his non sit contentus sola apparentia, vel probabilitate, sed certus, ac securus esse semper adnitatur. Propterea dicit Christus in Euangelio: *Filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt: Luc. 16.*

Quàm verò difficile sit à sensu proprio recedere, vel illum secundùm Legem æternam regulare, satis constat ex varietate opinionum, quas homines in vsu vitæ suæ sequuntur, & quibus ita tenaciter inhærent, vt plurimas in Ecclesia Dei hæreses excitarint, & quotidie excitent, nullas excitaturi, si omnes sequerentur dictamen legis æternæ, quod semper vnum idemque est. At non mirum est tantam opinionum varietatem esse, tantamque proprij sensus peruicaciam, seu obstinationem; quia primum hominis peccatum fuit, sequi proprium sensum contra præscriptum Legis æternæ, in quo sita fuit superbia ipsius, quæ est initium omnis peccati, omnisque obdurationis, & indurationis fons, ac origo, causaque cœcitatis in intellectu, quem voluntas proprij sensus tenax ex proposito auertit à Lege æterna, ne illam intueatur, vt sic ipsa liberiùs proprium sensum sequatur, nec à veritate agnita retardetur, aut arguatur, fallaxque conscientiæ cauteriatæ pax turbetur, ad quam retinendam finxit sibi versatilem

pro arte ſemper gaudendi probabilitatem, vt nimirum modò hoc, modò contrarium, pro vt liberet, ita liceret amplecti, & viuere ad placitum ſuum, non Domini, contra id, quod Apoſtolus dicit: *Gaudete in Domino ſemper, Phil.4.* non in vobis vmquam, ſed in Domino ſemper.

Eſt igitur Prudentia amor ordinatus, qui regulat proprium ſenſum ſecundùm dictamen Legis æternæ per Chriſtum nobis reuelatæ, & explicatæ. Imprudentia verò eſt amor inordinatus, qui ſequitur proprium ſenſum contra, vel præter dictamen Legis æternæ, non ità attendens Chriſti reuelationem, vel explicationem, quàm adulatorum hominum benignam (vt aiunt) & ſenſui proprio accommodatam interpretationem; de qua videbitur in oppoſita Morali Laxiore.

§. XXV.

De Fortitudine.

Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *Matth.* 16.

SAnè cùm poſt peccatum omnis cogitatio hominis intenta ſit ad malum omni tempore, magna vi opus eſt, vt difficultas illam reducendi, & reflectendi ad bonum vincatur. Quinimò opus eſt maiori vi ad ſupérandum proprium animum, qui in cogitatione conſiſtit,

quàm

quàm ad ſuperandam quamcumque difficultatem, quæ inuenitur in tolerantia quorumcumque malorum exteriorum etiam ipſius mortis: qui enim proprium animum vincere non nouit, reuera toto cælo aberrat, dum putat ſe alia victurum. Cùm enim amans naturalitèr ſuiipſius Dominus ſit, ſi ſuccumbat ſibi ipſi, multò magis ſuccumbet alijs, quæ in ipſius poteſtate non ſunt, & quæ ſunt fortiora ipſo, quamdiu ſeipſum non vincit, ſiuè quamdiu ſeipſum non portat ad bonum,quibuſcumque alijs ipſum à bono auertentibus. Hinc actus martyrij non eſt principalis actus Fortitudinis quatenus eſt exterior toleratio mortis etiam in odium Chriſti inflictæ; ſed quatenùs eſt interior proprij animi victoria, qua fit vt amans malit Chriſto, quàm ſibi ipſi placere, & ideò mortem corporalem propter Chriſtum perferre. Itaque virtus Fortitudinis in eo ſolo conſiſtit, vt mens ſibi vim inferat ad hoc, vt debitum amoris ordinem, & in materia charitatis, & in materia Iuſtitiæ conſeruet, aut violatum reparet. Quàm verò difficile eſt, vt amans ſibi ipſi amore inhærens vſque ad contemptum Dei, auellatur à ſeipſo, & Deo inhæreat per amorem vſque ad contemptum ſui, vſque ad perpetiendum quælibet mala pœnæ, vt Iuſtitiæ diuinæ ſatisfaciat, & Deum merè propter Deum amet, ſine vllo reſpectu ad ſeipſum, niſi vt ſeipſum in Deum referat! quàm difficile, vt proximum ſuum diligat ſicut ſeipſum, ſerua-

to amoris ordine, siue charitatis, siue iustitiæ; & cum hunc violauerit, quàm difficile, vt adducatur ad illum ordinem, sicut oportet, reparandum! Idque propter innatam sibi ipsi ex peccato originali superbiam, aliasque cupiditates in animo eius dominantes, violati ordinis causas.

Hanc difficultatem non superabit amans nisi plus amet illum ordinem, eiusque reparationem, quàm seipsum: non amabit autem plus, nisi pluris æstimet; non æstimabit pluris, nisi consideret Deum, illius ordinis auctorem, seque à Deo creatum ad seruandum illum ordinem; numquam amabit christianè, nisi credat Christum pro illo ordine reparando mortuum, & nisi adiuuetur auxilio gratiæ Christi sanantis, & vincentis omnem nostram infirmitatem.

§. XXVI.

De Temperantia.

Qui amat animam suam, perdet eam. *Ioann.* 12.

VIcta per Fortitudinem opinione propria, seu propria cogitatione ad malum intendente, non erit homini Christiano difficile cohibere iram, quatenus charitati, aut iustitiæ aduersatur, & generatum cohibere omnes prauas inclinationes ex superbia, quæ consistit in obstinatione animi, consequentes: sed magna homini

mini etiam Christiano restabit semper difficultas refrenandi concupiscentiam oculorum, quatenus trahit ad amorem bonorum huius mundi siue ad auaritiam sub prætextu necessitatis huius vitæ; & adhuc maior erit difficultas refrænandi concupiscentiam carnis, quatenus inclinat ad voluptatem, propter quam (non tamen inordinatam, sicut iam est) homo creatus est, & in Paradiso positus: denique maxima erit difficultas ita se gerendi in societate hominum, vt proximus non offendatur nostra conuersatione, sed ædificetur per nostram modestiam, quam commendat Apostolus, dicens: *Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete, modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus enim propè est. Philipp.* 4. Itaque species Temperantiæ, quæ est virtus, qua homo se cõtinet intra limites amoris ordinati, assignari possunt hoc ordine: Humilitas, Mansuetudo, & Clementia: Sobrietas, & Castitas: Modestia in exterioribus motibus corporis, & Modestia in exteriori apparatu.

§. XXVII.

De Humilitate.

Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in Regnum Cælorum. *Matth.* 18.

PRimam Temperantiæ speciem pono Humilitatem, quia qui vult se cohibere & contine-

tinere intra limites amoris ordinati, debet ante omnia se cohibere ne extollatur animo supra id, quod est, vel quod esse debet, & vt maneat id, quod esse debet (sic enim amor sui est ordinatus) & in hoc consistit humilitas, cuius oppositum vitium est *Superbia initium omnis peccati, Eccl.10.* quia tamdiù manet amor Dei, & proximi ordinatus, quamdiù amor sui non est inordinatus: qui enim amat se sicut debet, amat Deum super omnia, tamquam suæ originis auctorem, & amat proximum similiter sibi, quia socium suum sibi similem: vndè inordinatio in amore Dei, & in amore proximi non contingit, nisi ex amore sui inordinato, quo quis amat se plus quam debet contra Deum, vel proximum.

§. XXVIII.

De Mansuetudine.

Discite à me, quia mitis sum. *Matth.* 11.

SEcundam Temperantiæ speciem pono Mansuetudinem: quia dum aliquis amorem proprium refrænare nouit, facilè se submittit aduersis, quæ ipsi, seu à Deo, seu à proximo, seu à quacumque creatura proueniunt; & sic facilè se cohibet, ne in impatientiam, aut iram erumpat: in quo consistit Mansuetudo.

§. XXIX.

§. XXIX.

De Clementia.

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. *Luca. 7.*

TErtiam Temperantiæ speciem pono Clementiam: quia qui nouit cohibere iram, ne noceat, etiam nouit cohibere eandem, ne immoderatè ea vtatur ad iustam punitionem, quod fit per Clementiam.

§. XXX.

De Sobrietate.

Nolite soliciti esse dicentes: quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur. *Matth. 6.*

QVartam Temperantiæ speciem pono Sobrietatem, quæ est duplex: vna, quæ cohibet auaritiam: altera, quæ cohibet gulam. Postquam enim homo ipsas intimas animi passiones cohibuit, satagere debet, vt etiam cohibeat exteriores, quarum prima consistit in appetitu bonorum huius mundi, & vocatur auaritia, seu concupiscentia oculorum, quæ est appetitus inordinatus diuitiarum contra charitatem, vel contra iustitiam, seu contra ordinem amoris, de quo supra. Altera consistit in appetitu inordi-

di-

dinato esculentorum aut poculentorum, vocaturque gula', quæ est peccatum mortale, dum excedit vsque ad occisionem animæ per priuationem vsus rationis, vel vsque ad occisionem corporis per nimiam crapulam, vel vsque ad contemptum alicuius Præcepti Diuini vel Ecclesiastici; v. g. ieiunij.

§. XXXI.

De Castitate.

Sunt Eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter Regnum Cælorum. Qui potest capere capiat. *Matth.* 19.

QVIntam Temperantiæ speciem pono Castitatem, qua cohibetur concupiscentia carnis ne se effundat extra Matrimonium, & vt intra limites eiusdem moderata sit, nec nimis ardens: ideò est Castitas virginalis, quandò concupiscentia se numquam effudit: est Castitas vidualis, quando concupiscentia se quidem effudit in coniugio, sed iam illo soluto, non amplius sese effundit: denique est Castitas coniugalis, quando concupiscentia moderatè se effundit in coniugio, id est, in quantùm sufficit ad finem generandæ prolis, aut debiti coiugalis reddēdi, non vero satiandæ cupiditatis: vbi enim homo cohibuit suos oculos, ne immoderatè mundum amet, & suum gustum, ne immoderatè suum corpus

pus nutriat, debet etiam cohibere se ne abutatur eo, quod ad debitam generationem prolis illi à naturâ datum est, vt seipsum delectet. Hinc vitium Castitati oppositum vocatur luxuria à luxuriando, seu nimium se effundendo per incontinentiam, cuius sunt duæ species principales, scilicet vitium secundùm naturam, & vitium contra naturam:& quidem illud, quod est secundùm naturam, id est, secundùm naturalem ordinem generationis, diuiditur in fornicationem simplicem, stuprum, adulterium, incestum, sacrilegium, & raptum: illud autem quod est contra naturam, seu contra naturalem ordinem generationis, diuiditur in pollutionem, sodomiam & bestialitatem. Reducuntur autem ad prædicta vitia aspectus impudici, colloquia, & tactus, animo venereo prolata atque facta; item quæcumque praua desideria ad hæc inclinantia, iuxta illud Iacobi: *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus* (hinc tentatio; quæ non est peccatum) *deindè concupiscentia cum cõceperit parit peccatum*: (nempè consensus & praui desiderij (*peccatum verò cum consumatum fuerit generat mortem, Iacob.*1. scilicet æternam; quia peccatum carnale consummatum ratione vehementis illecebræ, quam expertus est consummans, moraliter certò trahit ad aliud cõsummandum. & sic deinceps absque vlla saturitate, & ideò est ferè irremediabile; ac proindè dicitur generare mortem, non qua temporaliter aliquis sit in

pec-

peccato mortali, & resurgat ad vitam spiritalem, sed qua maneat toto tempore vitæ suæ in peccato mortali, aut pro modico tempore extra, & breui relabatur, sicque ruat in mortem æternã.

Vt verò sciatur grauitas singulorum peccatorum carnalium, singula sunt definienda, & singulorum natura perpendenda: ad quod faciendum, incipiemus ab ijs, quæ sunt secundum naturam; quia hæc sunt leuiora alijs, & procedemus ad ea, quæ sunt contra naturam, quia cæteris grauiora: deindè videbimus quandonam in coniugio possit committi peccatum mortale, aut veniale.

§. XXXI.

De differentia & grauitate vitiorum carnalium.

De Vitijs carnalibus secundùm naturam.

Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est eam in corde suo. *Matth.* 5.

ILla vitia carnalia dicuntur secundùm naturam, quæ fiunt secundùm ordinem naturalem generationis; vndè non dicuntur esse secundùm naturam rationalem, quia omne vitium repugnat naturæ rationali; sed dicuntur esse secundùm naturam animalem, qualis etiam in brutis inuenitur. Itaque fornicatio simplex tunc est, quando solutus cum soluta fit vna caro per

car-

carnalem copulam in vaſe naturali conſummatam, nihil contribuendo ad impediendum generationis finem ſcilicet prolem Vndè in hoc peccato tantùm eſt hæc ſpecialis malitia, quòd concupiſcentia ſe exerat extra limites coniugij, quod inſtitutum eſt ad debitam prolis educationem, quæ communiter extra coniugium non curatur.

Stuprum eſt defloratio virginis ſub cura parentum adhuc exiſtentis, ſeruatis ijs, quæ de ſimplici fornicatione diximus. Vnde hoc peccatum vltra malitiam ſimplicis fornicationis, continet alias duas: vna eſt, quod fiat iniuria parentibus virginis, quibus incumbit virginitatem eius ad honeſtum coniugium conſeruare: altera, quod virgo deflorata ponatur jn via meretricandi.

Adulterium eſt acceſſus ad alienum thorum ſeruatis ſupradictis: poteſtque fieri ex vtraque parte, ſi adulteri ſint ambo coniugati, vel ex vna parte tantum, ſi tantum vnus ſit coniugatus, & alter ſolutus; eſtque grauius adulterium ex parte mulieris, quàm ex parte viri propter incertitudinem prolis: vnde adulterium grauius eſt peccatum ſtupro; quia iniuria, quæ fit parentibus virginis, aut etiam virgini, diminuitur per ipſius virginis conſenſum, ſed iniuria, quæ fit marito adulteræ, aut vxori adulteri, augetur ex violatione fidei coniugalis, cui coniuges renuntiare non poſſunt; quia, quod Deus coninnxit, homo non ſeparet, vt Textus ait]. Accedit alia grauitas cx parte adulteræ incertitudo prolis:

In-

Inceſtus eſt concubitus carnalis cum conſanguinea ſeruatis ijs, quæ de fornicatione ſimplici diximus. Eſt verò malitia inceſtus maior, quàm adulterij; quia fit iniuria non perſonæ ſolum, quæ per contractum ciuilem mediante copula carnali facta ſit vna caro cum inceſtuoſo, ſed quæ naturaliter cum ipſo eſt vna caro, & vnus ſanguis, vtpotè per deſcenſum vnius ab altero, vel vtriuſque ab eodem propinquo ſtipite per viam generationis. Coniunctio autem naturalis eſt arctior, quàm coniunctio aliundè contracta, & ideò nobilior, & excellentior, cui proindè maior fit iniuria dum violatur, aut dehonoratur: hinc in antiquo Teſtamento dicitur, non reuelabis turpitudinem talis vel talis perſonæ tibi conſanguineæ.

Sacrilegiũ eſt cõcubitus cũ perſona Deo ſacra ſeruatis ijs, quæ de fornicatione ſimplici diximus. Aggrauaturhoc peccatũ ex eo, quod iniuria fiat ipſi Deo, cuius perſona profanatur, & violatur. Poteſt eſſe ex parte vtriuſq; vel vnius tantũ.

Raptus eſt copula carnalis violentè extorta vſque ad conſummationem actus, vti in ſimplici fornicatione diximus. Quod addo, & addidi vbique vt ſignificarem hæc omnia peccata eſſe ſecundùm naturam. Aggrauatur raptus ſuper alias ſpecies ex hoc, quòd eſt contra libertatem hominis naturaliter ipſi datam ad diſpoſitionem proprij corporis, & iu qualibet alia ſpecie poteſt contingere.

§.XXXIII.

§. XXXIII.

De Vitijs contra naturam.

Qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius: *Ioannis* 3.

ILla vitia dicuntur esse contra naturam, quæ sunt contra naturalem ordinem generationis: ordo autem naturalis generationis requirit duas personas diuersi sexus, & eiusdem speciei, ad copulam aptas per vasa à natura ad hoc instituta secundùm modum ab eadem natura institutum. vndè erit primum peccatum contra naturam; concupiscentia carnalis decidat semen absque coitu, vel absque coitu consummato, vel consummando coitum, sed cum intentione semen eijciendi, aut quacumque alia ratione conceptionem impediendi; nam in omnibus his casibus non est nisi pollutio seu mollities, & idem est ac si vna tantùm persona se pollueret, cum semen frustretur suo effectu. Erit secundum peccatum contra naturam, si concupiscentia se exerat vsque ad coitum masculi cum masculo, aut femellæ cum femella, aut masculi cum femella in vase indebito, vocaturque hoc peccatum sodomia à Sodomitis, qui illud committebant, describiturque ab Apostolo tamquam execrabilis & infanda abominatio. *Rom.* 1. Deniquè erit tertium peccatum contra naturam, si concupi-

ſcentia ſe exerat vſque ad coitum cum bruto,& vocatur beſtialitas.

Eſt autem pollutio grauius peccatum ex natura ſua, quam cætera peccata ſecundùm naturam; quia per pollutionem deſtruitur principium generationis,nempè ſemen humanum, & per conſequens, qnantum eſt ex vi iſtius actus natura humana è medio tollitur, quia præuenitur nè concipiatur: vnde cum natura ſit fundamentum cæterorum, peccata ipſam deſtruentia debent eſſe grauiora jis,quæ tantum tollunt particularem aliquem ordinem naturæ debitum, vel ſuperadditum. Sodomia autem includit pollutionem, & inſuper dehonorationem proprij ſexus: beſtialitas verò vlteriùs pergit,quia includit dehonorationem ſpeciei propriæ, & quantum in ſe eſt, transformat hominem in beſtiam. Quandoque etiam concupiſcentia ſeruat quidem viam generationis, ſed non ſeruat modum in coëundo decentem, & hæc eſt malitia contra naturam minima.

§ XXXIV.

§. XXXIV.

De modis quibus concupiſcentia excedit in coniugatis.

Dicunt ei diſcipuli eius:Si ita eſt cauſa hominis cum vxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. *Matth.* 19.

CErtum eſt quòd coniuges ſpontè effundentes ſemen extra vas naturale, peccent peccato pollutionis tantò grauiori, quantò coniugium magis requirit commixtionem ſeminum in vaſe muliebri ad generationem prolis:grauius enim peccatum eſt corrumpere principium generationis in ſtatu deſtinato ad generationem, quam extra illum ſtatum; & ſic grauius peccant coniuges ſeſe polluentes, quàm cælibes.Sunt autem varij modi iſtius nequitiæ, nempè dum coniuges laſciuè ſe tangendo extra coitum ſe excitant ad pollutionem. Secundò, ſi vir in coitu ſe retrahat,& mulier auertat ſe ne ſemen recipiat, & prolem concipiat:Tertiò ſi mulier ſuſceptum ſemen viri reijciat:deinde ſi retineat quidem, ſed abſolutè intendat excludere prolem : erit autem peccatum veniale,ſi non intendant quidem coniuges prolem excludere, magis tamen intendant voluptatem. Præterea eſt valdè graue peccatum, & ratione nimij ardoris facilè eſt mortale;ſi nul-

la tempora in concubitu obseruent, ne quidem tempus menstruorum, aut extremæ grauedinis mulieris, quo nocere proli defacili possunt, eam imperfectam generando, vel occidendo, & abortum procurando. Denique adulter est in proprio coniugio ille coniugum qui sic vtitur coniuge sua quasi aliena, non retinens suum affectum intra limites coniugij. Omitto alias turpitudines contra naturam, aut naturalem modum, quæ tam bene contingere possunt in coniugio, quam extra, dum affectus coniugum est inordinatus.

§. XXXV.

De modestia in exterioribus corporis motibus.

Væ homini illi, per quem scandalum venit. *Matth.* 18.

CVm homo in societate humana viuere debeat, non vt totum, sed vt pars, & ea, quæ diximus de Prudentia, Fortitudine, & Temperantia, eò vergant vt pars congruat suo toti; hinc modestia moderamen suum, & Prudentiæ, & Fortitudini, & Temperantiæ adiungit in exterioribus motibus corporis, vt vnusquisque non plus in illis indulgeat proprio sensui, propriæ infirmitati, propriæ concupiscentiæ, quam requirit humana Societas, vt euitetur eiusdem & Dei offen-

fenſa: Ad quod requiritur, vt homo ita in verbis & geſtibus circumſpectus ſit, ita in tolerando fortis, ita in agendo temperans, vt nullus indè ſcandalizetur, & Deus glorificetur. Hæc autem Modeſtię virtus dependet ex virtutibus ſupra nominatis; quia qualiter mens interius diſpoſita eſt, taliter in corpore ſe exhibet.

§. XXXVI.

De modeſtia in exteriori apparatu.

Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. *Matth.* 11.

SImiliter in exteriori & veſtium, & domorum, & conuiuiorum, & curruum, &c. apparatu, talis apparet homo, qualis in mente eſt: ita vt imago mentis ſit omne illud, quod homo exterius gerit.

Quia tamen homo exterior interiorem diſtrahit, & non ſinit inuigilare paſſionibus animo aut corpori intimis, vt ſemper eas moderetur, ſicut oportet, ne humana ſocietas offendatur; ideò dixi in principio huius Tractatus de Temperantiæ virtute, quòd maxima foret difficultas ita ſe gerendi in ſocietate humana, vt proximus non offendatur, ſed ędificetur per noſtram modeſtiam. Vt autem ædificetur, opus erit alta mente repoſitum habere, & continuo recordari, vt nihil

vmquam exteriùs agatur, quod dictis de Charitate, Iustitia, Prudentia, Fortitudine & Temperantia aduersetur: hanc enim vigilantiam vltra debitum præfatarum virtutum requirit modestia.

§. XXXVII.

De obligatione generali omnium hominum ad prædicta obseruanda.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.... Qui non diligit me, sermones meos non seruat. *Ioannis.* 14.

QVandoquidem in prædictis nihil dictum sit, quod naturæ rationali non sit essentiale, manifestum est, quòd omnes homines ratione vtentes ad illa teneantur. Quid enim essentialius naturæ rationali, quàm amare bonum, secundum quod dignitas boni postulat; ita vt dignius bonum plus ametur, quàm minus dignum, & talis sit ordo amoris, qualis est ordo naturarum? vt alibi loquitur Augustinus: Quid essentialius naturę rationali, quam recognoscere suam dependentiam, & consequenter plus amare eos, à quibus magis dependet, quam eos, à quibus minùs, vel nullo modo dependet; amore scilicet respectus & recognitionis? quid essentialius naturæ rationali iam miseræ, quam amare (subueniendi amore) magis eos, qui magis indigent, & eos minùs, qui minùs; præferendo semper in paritate illos qui-

bus

bus magis tenemur, vel quia ad illos iuuandos destinati sumus, vel quia titulo dependentiæ, aut beneficij ab illis accepti, obligamur officium, vel beneficium reddere? quid magis essentiale naturæ rationali, quàm reddere cuique quod suum est, cui honorem, honorem, cui tributum, tributum, cui asinum, asinum, quàm nulli nocere in vllo prędictorum, quàm restituere pro nocumento illato? quid essentialius naturæ rationali, quàm subijcere proprium sensum Legi æternæ, quàm sibi vim inferre ad seruandam Charitatem & Iustitiam: refrænare proprias passiones, & intra limites rationis, ac amoris ordinati eas continere?

Hucusque Moralis naturalis Tutior, cui adiungendum foret de obligatione cuiuslibet hominis in particulari, scilicet Papæ, Episcopi, Pastoris, Religiosi, Regis, Nobilis, Iudicis, Magistratus, Mercatoris, Coniugati, Viduæ, Cælibis, Filij familias, & Serui: sed quia non satisfacit homo suæ obligationi, sequendo solam rationem; sed insuper requiritur, vt maximè satisfaciat sequendo fidem; ideo hunc tractatum postponemus tractatui de Morali Tutiore supernaturali, quæ sequitur in hunc modum.

PARS SECVNDA.

§. I.

Moralis supernaturalis per Christum restituta.

Multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modo. *Ioann.* 16.

QVia Christus reparando naturam rationalem simul largitus est ei & gratiam, qua pertingere posset ad ea, quæ continentur in natura infinita: cùmque in Morali naturali tractauerimus principia naturæ reparatæ, reliquum est, vt in hac morali supernaturali tractemus principia eiusdem naturæ per gratiam Christi supra suas Ideas, & vires eleuatæ.

Primò itaque nobis agendum erit de Christo. Secundò de Gratia Christi: vbi quærendum erit quid sit Gratia: quid sit Gratia Adæ: quid sit Gratia Christi: quæ differentia vtriusque. Tertiò agendum erit de vasis Gratiæ Christi, siuè de septem Sacramentis Ecclesiæ, quæ ex Christi latere fluxerunt. Quartò agendum erit de effectibus Gratiæ, scilicet de fide, spe, & charitate: eritque ostendendum, quod in ordine generationis, seu acquisitionis, fides præcedat spem, & vtraque præcedat charitatem; sed

quòd

quòd in ordine perfectionis, & vitæ moralis, prima sitCharitas,secunda Spes,vltimaFides.Vbi tractandum erit de praxi Spei in tolerantia malorum conformiter Christo, & de profectu virtutum: de Fide per dilectionem operante; & Spe nixa, eiusque differentia à fide mortua. Quintò tractandum erit de obligatione omnia referendi in Deum, & de necessitate orationis ad perseuerandum vsque in finem in virtutibus Christianis. Sextò tractandum erit de singulis hominum statibus, & obligatione particulari singulorum ad christianè viuendum.

§. II.

De Christo.

Ego sum Via, Veritas, & Vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me: *Ioann.* 14.

IN statu naturæ lapsæ homo non portat ampliùs imaginem, aut similitudinem Verbi Aeterni, prout in Patre est, sed prout in nostra natura humana existit, seu prout est verbum caro factum; nec simpliciter, prout in natura nostra quocumque modo existit, sed prout habitauit in nobis passibilis, & mortalis; hinc Paulus dicit: *Prædicamus Christum crucifixum*. Item: *Non iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum,& hunc crucifixum*: 1.*Cor*.1. *&* 2. non enim Verbum æternum Saluator est, hoc

hoc est IESVS, nec Mediator noster in propria natura, sed in natura nostra propriæ naturæ vnita, idque mediante sua Passione, cui debemus configurari, si volumus ei configurari in gloria, in qua nunc est, & ad quam aspiramus.

Sic igitur obiectum Moralis Tutioris in praxi est Verbum Dei Incarnatum, id est, Christus passus pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius, sicut Sanctus Apostolus Petrus loquitur: ideoque constitutus est Saluator, Mediator, & Caput omnium, qui in ipsum credunt; credent autem & omnes, quos vocabit efficaciter Deus ad fidem, & maximè quotquot gratuita Dei misericordia intuitu mortis eius fuerint à massa damnationis discreti: nam quemadmodum Pater gratis prædestinauit Filium suum, vt esset homo, ita gratis prædestinauit eumdem, vt esset Redemptor, & Liberator hominum, & quidem quorumdam præ alijs efficaciter, applicando istis pretium suæ redemptionis, & non his, vt sic esset Primogenitus potiùs in istis fratribus, quàm in his: quòd si gratis prædestinauit; ergò per gratiam, cuius plenitudinem in Christo tamquam Capite omnium principaliter Electorum posuit, & ab ipso in illos secundùm mensuram donationis eius voluit deriuari, & defluere.

Oportet ergò Christum considerare per modum fontis, & scaturiginis omnium gratiarum; ipsam verò gratiam per modum aquæ defluẽtis

in

in riuos varios per diuersos canales; hos autem canales esse Sacramenta; Electos verò esse digniora receptacula. Vnde postquam iam breuiter de Christo diximus, dicamus de ipsius gratia.

§. III.

De Gratia in communi.

In principio erat Verbum,&c In ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet. *Ioann.* I.

NOmen gratiæ generaliter significat quodlibet donum naturæ indebitum, quod dicitur gratum faciens, si tendat ad nostram sanctificationem; dicitur gratia gratis data, si tendat ad vtilitatem aliorum; Duplex est autem donum gratiæ iuxta duplicem rationem indebiti; si enim sit indebitum merè negatiuè, quia scilicet Deus illud dare non tenetur, licet congruat eius Omnipotentissimæ Sapientiæ, & Bonitati, vt illud det, erit Gratia Adami: si verò sit indebitum priuatiuè, quia homo positiuè sese illo indignum reddidit, erit Gratia Christi.

§.IV.

§. IV.

De Gratia Adami.

Vita erat lux hominum. *Ioannis* 1.

GRatia hoc ipso, quo Gratia est, illi cui fit, indebita est, & absolutè loquendo sine ea relinqui potest, quia illa habita potest destitui, sicuti per peccatum prima Gratia destitutus est Adam. Tamen nihil obstat, quo minus Gratia debita sit ex parte Sapientiæ, Bonitatis, & Iustitiæ Dei talem condentis naturam, quæ si per gratiam non eleuaretur supra se, imperfecta, & misera esset; quia ad suum proprium finem pertingere nequiret. Et sic gratia fuit à Deo debita Adamo: nam condendo eius naturam, dedit ei intellectum, & potestatem, valdè finita; appetitum autem, seu voluntatem quodammodò infinitam. Vndè poterat quidem Adam sine gratia appetere, vt esset sicut Deus sciens bonũ, & malum (vti reuera appetijt) sed non poterat solo intellectu finito ad talem scientiam peruenire; multò minus poterat per potestatem finitam sibi illam dare. Poterat consequenter appetere vniri perfectioni Dei, sicut de facto vniũtur Sancti in Cælo, Diuinam essentiam videndo; & tamen nec intellectu, nec potestate, finitis, poterat ad illã vnionem peruenire. Cumq; intelligeret Deum, velut naturæ suæ, omniumq;

alia-

aliarum Auctorem super omnia amandum, eiq; tamquam vltimo fini inhærendum, obligabatur quidem eum super omnia amare, eique tamquã vltimo fini inhærere, & se, suaque omnia in illum referre; non tamen poterat solo intellectu, & potestate sibi connaturali adiutus eòusque assurgere, quo ratio dictabat assurgendum esse. Nam per solam rei Ideam, seu imaginem ipsa re imperfectiorem appetitus non impletur: vndè requiritur species, vel fides supplens speciẽ: & cum hac adhuc tota die languet, concupiscit, & desiderat, teste Augustino: *Fecisti nos Domine ad te, & irrequietum est cor nostrum, requiescat in te.* Quamdiù autem appetitus re desiderata non potitur, siuè per fidem in spe, iuxta illud Pauli, *Spe salui facti sumus*; *Rom.* 8. siuè per visionem in re, iuxta illud Prophetæ: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*; *Psal.* 16. non potest illam amare amore perpetuæ beneuolentiæ, illi propter se inhærendo: quia non inhæretur nisi ei, quod nondũ possidetur in spe, vel in re; sed tantùm quæritur sibi amore concupiscentiæ, vt gustando videatur quàm bonum sit, & interna dulcedine probetur, quàm amabile, & vtrum dignum sit, cui tamquam fonti omnis boni, & vltimo omnium fini inhæreatur. Quemadmodum videmus scaturigines fontium exspectare, & expetere quodammodò à mari suam repletionem, ut repletæ suas aquas per riuulos, & flumina in mare remittant; & numquam remit-

tere,

tere, nisi impleantur. Hinc discipuli Sancti Augustini meritò sustinent, quòd homo sine Gratia Dei, seu speciali vnione cum Deo cor eius inhabitante, vel saltem mouente non possit ipsum amare amore casto, nec ei inhærere tamquam fini vltimo; & per consequens asserunt, quod Deus creans Adam ad imaginem,& similitudinem suam, debuerit secundùm Sapientiam suam Omnipotentissimæ eius Bonitati, ac Iustitiæ conformem, illi gratiam largiri, qua posset (vt debebat) ita ipsum amare, si vellet, & ad eius vnionem pertingere, eumque facie ad faciem videre, si vellet: sicque in sua potestate haberet, quidquid ad obligationem persoluendam, requireretur: de hac Gratia Adami, vide reliqua dicta in Præambulis de Statu naturæ integræ, & de Morali Adamitica.

§. V.

De Gratia Christi.

Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius. *Ioann.* 1.

GRatia Christi est donum à Patre Aeterno intuitu meritorum Christi, & per Christum misericorditer datum naturę humanæ, quę tali dono per peccatum se positiuè reddiderat indignam. De natura huius doni, & de differentia eius à dono Adam, vide dicta de statu na-

naturæ per Christum reparatæ, & de Morali Christiana in Præambulis.

§. VI.

De Sacramentis Christi.

Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua. *Ioannis* 19.

CVm Sacramenta Christi iuxta S. Augustinũ ex ipsius latere fluxerint; indubiè habenda sunt in tanta æstimatione, & veneratione apud Christianos, in quanta habetur mors Christi, & lateris eius apertio, necnon aquæ, & sanguinis ex illo effluuium; præsertim cum sine illis Sacramentis nemo saluari possit; nam applicatio mortis Christi, quæ fuit pretium redemptionis nostræ, non fit nobis nisi per Sacramenta, aut saltem eorum votum in necessitate. Est igitur Sacramentum Christi signum externum applicatiuum pretij redẽptionis factæ per Christum in Cruce morientem ijs, qui dignè illud suscipiunt. Fuit autem applicatio ista figurata per aquam, & sanguinem, quæ effluxerunt ex latere Christi; quia aqua abluit peccatum, & sanguis effusus hostia est pro peccato: vndè in sanguine effuso intelligitur redemptionis pretiũ, in aqua verò intelligitur redemptionis applicatio, quæ fit per Baptismum, qui est ianua omniũ Sacramentorum, & cuius suscepti virtute fit homo

mo Christianus, teneturque ad alia Sacramenta suo statui congrua tempore opportuno suscipienda. Et quia sunt quædam Sacramenta instituta pro ijs, qui spiritaliter mortui sunt, videlicet Baptismus pro nondùm regeneratis in Christo, & Pœnitentia pro relapsis in mortale post Baptismum susceptum:alia verò pro ijs, qui spiritaliter viuunt,scilicet respectu omnium adultorum Confirmatio & Eucharistia; & respectu agonizantium extrema Vnctio;respectu autem diuersorum statuum Ordo & Matrimonium:hinc in sequentibus de singulis Sacramentis agentes tractabimus:Primo de Virtute cuiuslibet Sacramenti;Secundo de Æstimatione & Reuerentia cuilibet Sacramento debita: Tertio de Præparatione respectiuè necessaria ad singula Sacramenta: Quartò de Cura conseruandi fructum, per Sacramentum,acceptum, velut certum æternæ vitæ pignus.

§. VII.

De Virtute Baptismi.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei. *Ioannis*. 3.

SIcut per generationem ex Adam omnes contrahunt peccatum originale, & nascuntur filij iræ:ita per regenerationem in Baptismo Christi omnes lauantur à peccato originali, & fiunt mem-

membra Christi, nec non pacis filij, iuxta illud Pauli; *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur* 1. Cor. 15. Et quia maius est donum Christi, quàm peccatum Adę, eo quòd Christus sit Deus homo, & Adā fuerit purus homo; idcircò Baptismus nō solùm remittit peccatum originale per Adam traductum, sed etiam remittit peccatū actuale commissum à filijs Adę, postquam ad vsum rationis peruenerint, si postea baptizentur. Non tamen tollit peccati reliquias, seu vulnera per peccatum naturæ inflicta, scilicet ignorantiam, malitiam, & concupiscentiam; quia quamdiù baptizatus secundum illa non viuit, ei nocere non possunt; ita vt *nihil damnationis sit ijs, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant*, vt Paulus asserit, *Rom.* 1. Relinquuntur autem ista vulnera vsque ad agonem, vt homo sit memor peccati à se commissi, & sit memor beneficij redemptionis per Christi mortem sibi facti, & non extollatur, quasi non peccauerit, aut ampliùs peccare non possit, sed humiliter recognoscat peccatum, & beneficium, habeatque materiam meriti per exercitium, suamque salutem cum timore, & tremore operetur.

§. VIII.

De Aestimatione, & Reuerentia Baptismo debita.

Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. *Ioannis 3.*

QVanta æstimatio, & reuerentia Baptismo debeatur, satis indicat Ecclesia suis ceremonijs, quas Baptismo præmittit, & postponit, sicuti videre est in Pastorali. Nec mirum, quia sicut Paulus dicit, *consepulti sumus Christo per Baptismum in mortem. Rom. 6.* ac proindè eadem æstimatione ac veneratione prosequi debemus nostram sepulturam sub aquis baptismalibus, qua debemus prosequi sepulturam Christi post mortem: nam idem Christus est, qui nunc inuisibiliter sub aquis baptismalibus sepelit peccata nostra, quæ sunt mors animæ, & qui visibiliter post mortem suam sepultus est, vt peccatorum nostrorum sepulturam, seu deletionem à Patre æterno mereretur. Vndè mirum quod multi Sacerdotes administrantes Sacramentum Baptismatis tam leuiter procedant, siue in ceremonijs, siue in substantia Sacramenti, vt populus Dei inde vel scandalizetur, vel paruam aut nullam huic Sacramento æstimationem, aut reuerentiam exhibeat: quandoquidem (vt iam dictum est) non mi-

minor respectus debeatur Christo inuisibiliter operanti, & passionem suam applicanti, quàm visibiliter morienti,aut mortuo,& sepulto;nec nō summi vltimique momenti sit salus animæ ex Baptismo proueniens:est enim Veritatis verbum, *nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei. Ioann. 3.* sed quia parua inuenitur fides in terra; ideò refrixit charitas multorum: & ex isto frigore venit, quod diuina,& æterna, & quæ salutem animæ concernunt, tam parui æstimentur.

§. IX.

De Præparatione necessaria ad Baptismum.

Si terrena dixi vobis,& non creditis; quomodo,si dixero vobis cælestia, credetis? *Ioann. 3.*

AD Baptismum paruulorum nulla ex parte ipsorum requiritur præparatio: quia sicut voluntate Adæ peccauerunt;ita voluntate Christi iustificantur. Sed ad Baptismum adultorum requiritur ex parte ipsorum fides in Christum, & detestatio peccatorum actualium, quæ commiserunt ante Baptismum: debent enim auerti à peccato,& conuerti ad Deum spe consequendæ remissionis per Baptismum Christi; vnde dicebat Philippus Diaconus Eunucho dicenti in Actis Apostolorum, quid prohibet me bapti-

tizari? *si credis ex toto corde, licet. Act,* 2. nam qui credit ex toto corde, habet fidem per dilectionem operantem, qua omnia peccata detestatur, & præstat reliqua ad iustificationem necessaria. Ideò catechizantur adulti, antequam ad Baptismum admittantur. Pro paruulis autem respondent Patrini, ideoque tenentur illos instruere de fide, excitare ad spem, & animare ad charitatem, cæterasque virtutes Christianas, si in hoc desint parentes paruulorum.

§. X.

De cura conseruandæ Innocentiæ baptismalis.

Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum opera mala. *Ioann.* 3.

NOn satis deplorari potest incuria modernorum parentum ad conseruandos suos liberos in innocentia baptismali: videmus enim passim omnes maiorem curam habere temporalium bonorum, quàm salutis spiritualis suorum liberorum. Quinimò videmus parentes & verbis, & factis inducere liberos suos ad amorem sui, & mundi, docentes eos maiorem proprij corporis, ornatus eiusdem, acquirendorum bonorum temporalium, honorum, ac dignitatum,

so-

solicitudinem gerere, quàm saluandæ propriæ animæ. In quo proh dolor! nutritur veteris Adæ corruptio, & vitiorum eius radices altiùs figuntur productura fructus pessimos, quorum esus denuò eijciet paruulos istos baptizatos, dum adulti fuerint, ex Paradiso voluptatis animę, dum propter amorem mundi perdent, & proijcient innocentiam Baptismi, quam in nouo Adam Christo, veteris inimico, acquisiuerant.

Nec solùm deploranda illa parentum incuria. sed multò magis illorum Sacerdotum doctrina, qua docent tam facilè per Sacramentum Pœnitentiæ recuperari illam innocentiam, vt sufficiat timere gehennam, & confiteri peccata sua, vt quis illam recuperet: nam ex hac doctrina, quamuis esset vera, & parentes, & filij inducuntur ad paruipendendam dictam innocentiam, tam facilè (vt sibi falsò imaginantur) recuperabilem. Sed patebit ex dicendis de Sacramento Pœnitentiæ, quod sit difficillimè recuperabilis, & quod hæc doctrina sit maximè periculosa, saltem quatenus deprædicat tantam veræ conuersionis facilitatem.

Itaque innocentia baptismalis conseruanda est, sicut ipsa animæ vita pretioso Christi sanguine parta, & reparata; conseruanda est velut numquam ampliùs recuperanda, si deperdatur: idem enim est peccare mortaliter post Baptismum, ac denuò Christum crucifigere, & ostentui habere, vt loquitur Paulus ad Hebræos: Idem

eſt,ac renuntiare pretio redemptionis ſuæ, in quo tanta ingratitudo inuenitur, vt homo ſic peccans, vlteriori miſericotdia Dei prorsùs indignus ſit. Et ſanè quamuis in Eccleſia Dei ſit Pœnitentia à Chriſto inſtituta pro relapſis; ipſa tamen Pœnitentia conſiderari debet, ſicut conſiderata eſt à Sanctis Patribus, nimirum tamquam ſecunda poſt naufragium tabula: Quàm pauci verò euadunt naufragium per ſimilem tabulam! qu-m paucis illa tabula conceditur! aut quàm pauci illa bene vtuntur, vt ad portum ſalutis appellant! quàm pauci veram Pœnitentiam agunt, quàm Tridentinum ex Patribus vocat laborioſum quemdam Baptiſmum! quàm pauci labores Pœnitentiæ ſubire volunt!

Non eſt autem alia via conſeruandi innocentiam baptiſmalem, quàm Chriſtiana liberorum educatio: nam quid prodeſt paruulis fuiſſe baptizatos,ſi, cum ad vſum rationis venerint, non ſecundum Chriſtum,ſed ſecundum carnem ambulent? ambulabunt autem infallibiliter ſecundum carnem, ſi paulatim non inſtruantur de obligatione Chriſtiana,quam in Baptiſmo contraxerunt, ſi non inſtruantur de pretio magno Sanguinis Chriſti, quo redempti, & ſanctificati ſunt in ſuo Baptiſmo,ſi non inducantur,trahantur, compellantur ad viuendum ſecundum prædictam obligationem; & conſequenter ſi non animentur & armentur ad vincendum illa tria, quæ ſunt in mundo, iuxta Euangeliſtam Ioannem

nem,ſcilicet, *Concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ.* Ad quam victoriam obtinendam incumbit Parentibus, & Directoribus arcere paruulos ab occaſionibus, & obiectis illarum cupiditatum, & refrænare illos in occaſione, & obiecto propoſito, nec non verbo, ac exemplo in omnibus ipſis prælucere; præſertim matri, quæ ordinariè illis aſſiſtit,& illos enutrit; de qua proinde dicit Paulus, quod *ſaluabitur per filiorum generationem: ſi permanſerit in fide, & dilectione, & ſanctificatione cum ſobrietate.* 1. *Tim.* 2. relinquens intelligi, quòd ſi in iſtis non permanſerit, & prolem genuerit, damnabitur, manens in præuaricatione, in qua fuit ſeducta, & permittens ſuam prolem ſeduci. Væ igitur parentibus,& alijs,qui debent liberos educare, ſi illos non docuerint innocentiam baptiſmalem ſeruare, quia repoſcetur ſanguis liberorum de manibus parentum.

§. XI.

De Virtute Confirmationis.

Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero,mittam eum ad vos *Ioannis.* 16.

MAgnam eſſe Virtutem Sacramenti Confirmationis ex ipſo nomine ſatis colligitur; & præſertim ex hoc quod Chriſtus jam jam aſcenſurus in cœlum, & volens indicare Diſcipu-

lis suis virtutem huius Sacramenti dixerit eis adhuc infirmis & timidis: *ego mitto promissum Patris mei in vos:vos autem sedete in ciuitate, quoad vsque induamini virtute ex alto*. Quanta verò fuerit hæc virtus patuit in die Pentecostes, quando Apostoli propter metum Iudæorum delitescentes subitò repleti sunt omnes Spiritu Sancto & prodeuntes in publicum cœperunt liberè prædicare Iesum Nazarenum à mortuis rediuiuum, & Iudæis,qui illum crucifixerunt, exprobare suā cæcitatem,tribunalia non reformidare, imò discedere à conspectu concilij gaudentes, quòd digni fuissent pro nomine Iesu contumeliam pati; donec tandem pro Christo afficerentur martyrio, quod hac virtute solidati libentissimè pertulerunt.

Quòd autem per Sacramentum Confirmationis conferatur eadem virtus,quæ extraordinariè sine Sacramento fuit collata Apostolis in die Pētecostes,& ab ipsis Apostolis conferebatur alijs fidelibus per impositionem manuum; satis ex eo liquet,quòd hoc Sacramentum vocetur in Ecclesia Sacramentum plenitudinis Spiritus Sancti,de quo Melchiades Papa in Epistola ad Hispaniarum Episcopos,quæ habetur Tomo primo Conciliorum,sic ait: Spiritus Sanctus,qui super aquas Baptismi salutifero descendit lapsu,in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam:in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam:in Baptismo regeneramur ad vitam:post Baptismū confirma-

mamur ad pugnam: in Baptiſmo abluimur, poſt Baptiſmum roboramur.

§. XII.

De æſtimatione & reuerentia Confirmationi debita.

Ego mitto promiſſum Patris mei in vos. *Lucæ* 24.

QVod verò plurimi faciendum ſit hoc Sacramentum, & in ſumma veneratione habendum, manifeſtum reddunt verba Melchiadis Papæ ante citata: ſicut enim indigemus Baptiſmo ad innocentiam, ita indigemus Confirmatione ad gratiæ augmentum; & ſicut Baptiſmo indigemus, vt quaſi de nouo generemur; ita indigemus Confirmatione, vt contra hoſtes innocentiæ baptiſmalis, & nouitatis vitæ noſtræ ad pugnā confirmemur, & roboremur. nam ſanè ſummum robur nobis neceſſarium eſt ad ſuperandas omnes tentationes, quibus & à carne, & à mundo, & à diabolo continuò impetimur, imò vt ipſam mortem Chriſtianè toleremus, à quacumque cauſa nobis inferatur; ſatiſque experimur nos frequenter tentationi ſuccumbere, quia iſto robore caremus. Quod inde prouenit, vel quia Sacramētum Confirmationis non ſuſcepimus, vel quia non cum debita diſpoſitione ſuſcepimus, vel quia in conſeruando eius effectu non ſatis ſoliciti fuimus,

mus, vel quia vt nobis suo tempore cōferretur ille effectus non satis vigilauimus, & orauimus, iuxta illud Christi dicentis ad Apostolos. *Sic non potuistis vna hora vigilare mecum? vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Matth. 26.*

§. XIII.

De præparatione necessaria ad Confirmationem

Vos autem sedete in Ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. *Luca* 24.

SAcramenta indigent Mente Deo sacrata ad dignam sui susceptionem; & quidem Sacramenta mortuorum indigent Mente Deo sacrata in abdicatione vitiorum, & in proposito efficaci virtutum, quod ex dignis pœnitentiæ fructibus colligi debet. Sacramenta autem viuorum indigent intima Dei amicitia seu consortio Naturæ diuinæ, & insuper actuali desiderio istam amicitiam augendi, seu magis intimè Deo sese vniendi per maiorem Charitatis radicationem, ac insuper acquirendi auxilia necessaria ad omnes tentationes vincendas, profectumque in virtutibus faciendum, atque adeò ad perseuerandum vsque in finem: quæ omnia de præparatione ad susceptionem Sacramenti Confirmationis maxime vera sunt: nam non confirmatur, nisi qui iam in Chri-

Christo est,& per consequens in amicitia Dei:nec confirmatur,nisi quivult perfectius Christo iungi,& tam firmiter ei adhærere, vt cum Paulo dicere possit in persona omnium electorum,*certus sum,quia neque mors,neque vita, neque Angeli, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro*; *Rom.* 8. adeò vt confirmandus quærere debeat esse miles Christi inseparabilis, & inuincibilis. Quando autem dico, non confirmatur, non intelligo quasi non accipiat characterem Confirmationis, sed quod non accipiat robur,nisi habeat dispositionem prædictam. Et quamuis hoc robur saltem habituale,tam benè possit addi paruulis baptizatis,ac adultis, per Sacramentum Confirmationis; tamen quia hoc Sacramentum non est absolutæ necessitatis, sicut Baptismus: eò quòd paruulus in Christo existens per Batismum possit saluari sine isto robore,quo extra tentationem non indiget: & ad augmentum roboris faciat actuale desiderium,quod paruuli habere non possunt,practicatur in Ecclesia Dei,vt hoc Sacramentum non conferatur ordinariè nsi Adultis, qui capaces sunt istius desiderij, & insuper propositi Christo inseparabiliter adhærendi, præsertim cùm tanta sit negligentia eorum, qui curam paruulorũ habent, vt vix illos admoneãt obligationis in Baptismo contractæ:nam satis indè colligitur, quòd multo minus eos militiæ suæ pro Christo susceptæ admonituri sint;& constat,quod

non

non admoneant.Et heu ! quam pauci Adulti ex hoc Sacramento fructum percipiunt; nam primo multi cogitantes hoc Sacramentum non esse absolutè necessarium ad salutem, illud non recipiunt: in quo defectu quomodo excusentur a contemptu non clarè video;cùm hoc Sacramentum contra tentationes quotidianas, quæ adultis grauissimæ ingruunt,& sine forti robore superari non possunt,institutum sit. Secundò, quia multi quasi pro forma, vt videantur boni Christiani,atque adeo frequenter existentes in peccato mortali illud recipiunt. Tertiò,quia cum desit plerisque æstimatio & veneratio huic Sacramento debita,non accedunt ad illud suscipiendum cum tanta deuotione,quantum requirit plenitudo Spiritus Sancti, quæ datur per hoc Sacramentum.Hinc passim omnes grauioribus tentationibus succumbunt, non obstante Gratia sui Baptismi,quæ data est eis ad innocentiam, seu iustificationem à peccato,sed non ad robur contra tentationes ingrauescentes. Hinc etiam succumbunt multi huiusmodi tentationibus, quia ignorant,vel (si sciant) non satagunt invocare Dominum Deum,vt in tempore tentationis dignetur illis largiri gratias actuales, quas virtute characteris Confirmationis adpromisit dare omnibus confirmatis; petentibus eas, sicut oportet.

§.XIV.

§. XIV.

De cura conseruandi roboris per Confirmationem acquisiti.

Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma. *Marci* 14.

QVæ iam dicta sunt de neglectu, qui committi solet circa hoc Sacramentum, etiam seruiunt ad probandam incuriam conseruandi robur eiusdem, si quod in eius susceptione acquisitum est. Sed præterea est aliud malum, quã solius negligentiæ, aut contemptus, scilicet præcipitatio in occasiones tentationum, & peccatorum, quando illi, qui Confirmati sunt, aut suis viribus, aut etiam Confirmationi suæ nimis fidentes, non verentur occasioni peccandi sese exponere: nam Spiritus Sanctus non tantum deserit eos, qui ipsum non curant, aut contemnunt, sed etiam eos, qui confidunt in seipsis, & qui periculum amant. Vt igitur robur Confimationis conseruetur, ante omnia satagendum est, vt habeatur: habebitur autem si hoc Sacramentum dignè suscipiatur: dignè autem suscipitur, si suscipitur in statu gratiæ, id est, in innocentia baptismali, aut (si hæc amissa sit) in eadem per condignam pœnitentiam recuperata, addaturque magnum, cum petitione accipiendi hoc robur à Do-

Domino,desiderium: deindè satagendum est, vt nulla detur Deo causa hoc robur subtrahendi, fundaturque statis temporibus oratio ad Deum, vt per suam misericordiam in Christo Iesu Domino nostro illud continuare dignetur intuitu characteris per hoc Sacramentum impressi, velut signi militiæ Christianæ.

§. XV.

De virtute Eucharistiæ.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. *Ioannis 6.*

EVcharistia habet vim spiritaliter nutriendi secundum illud Christi: *Caro mea verè est cibus,& Sanguis meus verè est potus. Ioannis 6.* Item habet vim permanendi iuxta illud, *qui manducat meam carnem,& bibit meum Sanguinem in me manet & ego in eo; Ibidem.* Dixi, spiritaliter,non ad exclusionem realis nutritionis, sed naturalis,qualis est nutritio ordinaria corporis per assumptionem sensibilem cibi,& potus materialis. Cum enim ipsa Veritas dicat. *Caro mea vere est cibus,& Sanguis meus verè est potus,*dicendo *verè*, significat realem nutritionem quæ fit per Cibum Corporis sui,& per potum sui Sanguinis:& dicendo, *qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo,*aperte significat realem mansionem sumentis

tis in ipso, & ipsius sumpti in illo: Adeo vt velle negare realem nutritionem huius cibi & potus, eiusdemque mansionem in sumente,& sumentis in ipso, sit manifestè Veritati contradicere. Quod cum nefas sit Christiano, non relinquitur vllus ambigendi locus quænam sit Eucharistiæ virtus,& quis istius virtutis effectus, nimirum nutrire & permanere. Qui cupit magis confirmari de vero istorum verborum sensu,legat Homilias & Sermones Sanctorum Patrum exstantes in Breuiario per octauam Venerabilis Sacramenti, & clarissimè videbit sensum verborum prędictorum iam allegatum, esse proprium, & verum.

§. XVI.

De æstimatione & reuerentia Eucharistiæ debita.

Hic est Panis,qui de Cælo descendit. *Ioannis.6.*

SI illi,qui delicias corporales quærunt, magnum faciunt delectum ciborum & potuum corporalium,quanto magis Christiani, quorum professio est non quærere, nec expetere delicias nisi spiritales, æstimare debent præstantissimum illum cibum & potum,qui dant animæ nutrimentnm vitę æternæ, cuius initium in Baptismo acceptum est,& robur in confirmatione,quique dant corpori vim resurgendi gloriosè, non flu-

ſluxam & tranſitoriam, ſicut alimentum corporale dat vim corporaliter viuendi, ſed permanentem, ac firmam, modò à languenti ſtomacho nutrimentum illud ſpiritale non reijciatur, vel in mortuo non inueniat, quod alat: deinde ſi reliqua Sacramenta veneranda ſint, quia virtus Chriſti illis adeſt, & in illis operatur; quantò magis hoc Sacramentum venerandum eſt, in quo Chriſtus ipſe ſumitur, & per ſe ipſum alit: ita vt ſpecialiter ab Eccleſia hoc Sacramentum, *Venerabile* nuncupetur: Venerabile dico, ſed à paucis veneratum, quia à paucis vera fide, quæ per dilectionem operatur, creditum.

§. XVII.

De præparatione neceſſaria ad ſuſcipiendam Euchariſtiam.

Nolite dare Sanctum canibus. *Matth. 7.*

QVandoquidem Sacramentum Euchariſtiæ ſit omnium aliorum Sacramentorum dignisſimum, & præſtantiſſimum, ratione realis præſentiæ Chriſti; haud dubium eſt, quin præparatio ad illud recipiendum maxima, & exactiſſima requiratur, vt patebit in ſequentibus, ex doctrina Chriſti, Apoſtoli, & in perpetua Patrum traditione.

§. XVIII.

§. XVIII.

De præparatione necessaria secundum Christum.

QVanta præparatio requiratur ad dignè suscipiendam Eucharistiam, satis indicauit Christus Discipulis suis, dum Cœna legali peracta surrexit à mensa, & posuit vestimenta sua, & accepto linteo, præcinxit se: deindè misit aquam in peluim & cœpit lauare pedes Discipulorum, & extergere linteo, quo erat pręcinctus: tum subiunxit hæc verba, *qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus*, significans ad Eucharistiam sumendam, ad quam Discipulos suos præparabat, non solùm requiri lotionem à peccatis mortalibus, sed etiam ab affectu peccatorum venialium, significatorum per pulueres adhærentes pedibus nostris, quamdiu super terram ambulamus; sicut peccata venialia adhærent pedibus mentis nostræ, id est, affectibus, quamdiu peregrinamur à Domino: insuper significans sua extrema charitate & humilitate, quam illis post lotionem pedum commendat & mandat, ad Eucharistiam dignè sumendam requiri excellentem charitatem & humilitatem: qua præparatione, quia Iudas caruit, ideo indignè Eucharistiam sumpsit, & Satanas in eum introiuit.

§. XIX.

De præparatione necessaria secundum Apostolum.

NEcessitatẽ huius dispositionis grauissimis Verbis expressit Apostolus 1. Corinthiorum 11. Cum enim ibi reprehendisset Corinthios de quibusdam excessibus, quos ante sumptionem Eucharistiæ committebant, & eius institutionem retulisset; sic concludit contra indignè accedentes: *Itaque quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne reus erit Corporis, & Sanguinis Domini; probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans Corpus Domini* Atque vt ante omnia ostendat Corinthijs requiri charitatem ad hoc Sacramentum suscipiendum, contra quam peccabant, præuenientes invicem in cœna communi, quam Eucharistiæ in memoriam facti Christi præmittebant, & contemnentes alij alios præsertim pauperiores; concludit tandem sic; *Itaque fratres mei, cum conuenitis ad manducandum, inuicem expectate. Si quis esurit, domi manducet, vt non in iudicium conueniatis.* Iudicium ergo sibi manducant. qui ad Eucharistiam accedunt non ha-

habentes charitatem proximi.

§. XX.

De præparatione necessaria secundum S. Dionysium.

Sanctus Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. dicit, quòd ordo sanctæ Hierarchiæ benè permittat catechumenis, energumenis & ijs qui Pœnitentiam agunt, vt cœlestem Psalmodiam, seu Psalmorum cantum, & Sanctarum Scripturarum diuinam lectionem audiant; sed quòd non patiatur, vt sacrificio intersint, vel gaudeant aspectu mysteriorum, reseruans hoc sacrum spectaculum oculis puris & integris perfectorum Christianorum. Additque quod Sacrificium diuinum arceat à se pœnitentes, quamuis olim ei participauerint; quia nil nisi purum & sanctum recipit; & infert, quod non solum hi, qui à statu vitæ sanctæ & Christianæ exciderunt, debeant è Templo Dei secedere; sed etiam ij, qui à vita mala ad meliorem conuersi, à phantasmatibus & imaginibus, quæ remanent in ipsis ex præteritis excessibus, per contrariam habitudinem, & amoris diuini absque vlla mixtione puritatem, nondum purgati sunt; hoc sacrificium pro se nimis sublime suamque capacitatem superexcedens iudicare debeant; & quod proinde oporteat peruenisse ad virtutem quamdam di-

uinam, & ex præcedenti habitu deificam, nec non ad firmam & insuperabilem cum rebus diuinis adhæsionem, Deique perfectam vnionem; verbo dicam quod oporteat perfectum & irreprehensibilem esse, vt quis tantorum mysteriorũ participatione dignus inueniatur,

§. XXI.

De præparatione necessaria secundùm S. Iustinum.

SAnctus Iustinus martyr in sua secunda Apologia explicans hoc Sacramentum nos docet, quod sicuti Ecclesia non admittebat ad participationem mysteriorum eos, qui in doctrina fidei nondum erant instructi, & qui nondum in aquis sacri Baptismatis exuerant veterem hominem cum actibus suis; ita etiam repellebat eos quorum vita non correspondebat huic natiuitati diuinæ, & qui profitentes Christum, moribus suis regulam Christi non tenebant,

§. XXII.

De præparatione necessaria secundum S. Basilium.

SAnctus Basilius lib. primo de Baptismo dicit, quòd oporteat mortuum esse peccato,

mun-

mundo & sibi ipsi, nec non viuere soli Deo, vt quis dignus sit particeps esse Eucharistiæ. Et in Moralibus suis regula 80. cap: 22. idem repetit dicens, quod oportat imprimis Christianum san. guine Christi purgatum esse ab omni inquinatione corporis & spiritus; deindè acquirere sanctitatem perfectam per timorem Dei & amorem Iesu Christi; denique non habere maculam aut rugam, nec aliquid huiusmodi, sed sanctum & irreprehensibilem esse, vt manducet Corpus Iesu Christi, eiusque Sanguinem bibat: *qui enim manducat & bibit indignè, indicium sibi manducat & bibit.*

§. XXIII.

De præparatione necessaria secundùm S. Ambrosium.

SAnctus Ambrosius sermone de Dom. 4. Aduentus instruens populum suum de præparatione necessaria ad Eucharistiam, dicit; quod iu Corpore Christi vita nostra consistit, sicut & ipse Dominus noster dixit, *nisi manducaueritis carnem Filij hominis*, &c. mutet ergo vitam (inquit) qui vult accipere vitam, nam si non mutat vitam, ad iudicium accipiet vitam, & magis ex ipsa corrumpitur, quam sanetur, magis occiditur, quam viuificetur.

§. XXIV.

De præparatione necessaria secundùm S. Chrysostomum.

SAnctus Chrysostomus Homilia 17. in Epist. ad Hebræos explicans hęc mirabilia Ecclesiæ verba in celebratione mysteriorum tūc temporis à Diacono alta voce pronunciari solita, vt dignos alliceret ad Eucharistiam,& indignos deterreret, scilicet, *Sancta Sanctis*, dicit, quòd verba illa his æquiualeant: si quis sanctus non est, non accedat ad hanc mensam: non dicit solùm, si quis à peccatis nondùm mundatus est, sed si quis sanctus non est: non enim sola remissio peccatorum facit hominem sanctum, sed præsentia Spiritus Sancti in eius anima, & diues abundantia bonorum operum.

§. XXV.

De præparatione necessaria secundùm S. Hieronymum.

SAnctus Hieronymus in caput nonū Zachariæ explicans hæc verba: *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines*: dicit, quòd hunc panem (scilicet Eucharisticum) comedunt, qui in Christo robusti sunt, qui frumentum est ele-

electorum, siuè iuuenum, ipse est & vinum, quod lætificat cor hominis, & bibitur ab his virginibus, quæ sunt sanctæ, & corpore, & spiritu, vt inebriatæ, atque gaudentes sequantur Ecclesiã, & dicatur de eis, *adducentur Regi virgines post eam*. Item in Psalm. 77. super illa verba, *adhuc escæ erant in ore eorum*, &c. Hæc inquit, de his, qui Deum post acceptum Manna dereliquerunt: nam & nunc in Ecclesia, si quis Carne, & Sanguine Christi reficitur, & declinat ad vitia, nouerit Dei iudicium imminere, sicut Paulus Apostolus ait: *Qui acceperit Corpus, & Sanguinem Christi indignè, iudicium sibi sumit, & bibit.*

§. XXVI.

De præparatione necessaria secundùm S. Augustinum.

SAnctus Augustinus Tract. 26. in Ioãnem explicat in hunc modum ista verba Euãgelij: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: Norunt fideles Corpus Christi, si Corpus Christi non negligant esse. Fiant Corpus Christi, si volũt viuere de spiritu Christi. Vide reliqua lect. 2. & tertia de Hom. feriæ secundæ infra octauam Corporis Christi in Breuiario. Item obserua sequentia verba eiusdem Tractatus Hom. in ipso festo Corporis Christi, lectione secunda: Christi Sacramenta aliquis non dignè sumit, nisi

qui mundus est; de quibus dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*.

§. XXVII.

De præparatione necessaria secundùm S. Gregorium.

DIuus Gregorius lib. 2. in primum Regum cap. 1. super illa verba Cantici Annæ, *repleti priùs pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt*, dicit ea quotidie adimpleri in Eucharistiæ sumptione, in qua soli famelici saturantur, & repleti manent vacui; sic enim ait: Quod tamen contra negligentes sacri Altaris Ministros, atque audaces Dominici Corporis susceptores dici non inconuenienter potest. Repleti verò priùs sunt, vitiorumque cibo saturati, qui pro pane se locant; quia corpus ad susceptionem Eucharistiæ præparant, qui nimirùm comedunt, & saturari non possunt, quia etsi Sacramentum ore percipiunt, virtute Sacramenti nequaquam replentur . . . . . non saturantur ergò nisi famelici; quia à vitijs perfectè ieiunantes, diuina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia sine peccato electi etiam viri esse non possunt; quid restat, nisi vt à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, euacuari quotidie conentur? nam qui quotidiè non exhaurit, quod delinquit, etsi minima sint peccata, quæ congerit, pau-

latim

latim anima repletur, atque meritò ei auferunt fructum internæ saturitatis. Hac repletione nos euacuare Paulus insinuans ait. *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.* Quid enim est hoc loco, *probare*, nisi euacuata peccatorum nequitia, se probatum ad Dominicam mensam, & purum exhibere? de repletis etiam subdit: *Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit.* Qui ergò quotidie delinquimus, quotidie ad Pœnitentiæ lamenta curramus; quia ipsa sola virtus est, quæ euacuat, quod in ventre animæ culpa coadunat. Et tunc verè famelici saturantur; quia quò studiosiùs mundamur lamento Pœnitentiæ, eò vberiorem diuinæ gratiæ fructum recipimus in spiritali refectione. Ex quibus Gregorij verbis clarè apparet requiri emũdationem per Pœnitentiam à peccatis quotidianis, seu venialibus ad dignam Eucharistiæ sumptionem.

§. XXVIII.

De præparatione necessaria secundùm D. Bernardum.

SAnctus Bernardus, aut quisquis alius est auctor libri de modo benè viuendi cap. 28, asserit tamquam indubitatam veritatem, quod oporteat adimplere Christi voluntatem faciendo bona opera, priusquam eius Corpus manducetur.

tur. Verba sunt: Qui ergò Christi Corpus vult accipere, priùs studeat in Christi fide, & dilectione manere. Hinc est, quòd ait Dominus in Euangelio: *qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo*; ac si diceret, ille in me manet, qui in bonis operibus voluntatem meam adimplet. Alioquin nisi priùs in me maneat per fidem, & bonam operationem, & ego in eo, Carnem meam manducare non potest, nec Sanguinem bibere.

§. XXIX.

De præparatione necessaria secundùm D. Thomam.

SAnctus Thomas in opusculis de Sacramento Altaris cap. 15. his paucis verbis complectitur omnem dispositionem requisitam ad dignè suscipiendam Eucharistiam: Si quis ad suscipiendum Dominum benè mundus vult fieri, primò debet per aquam lachrymarum mundari; secundò per opera pœnitentiæ (id est, vt inferiùs explicat, per ieiunia, preces, afflictiones, & alia eiusmodi) torqueri: tertiò per feruorem amoris Dei à carnalium desideriorum humore siccari.

§. XXX.

§. XXX.

De præparatione necessaria secundùm S. Bonauenturam.

SAnctus Bonauentura in Breuil. parte sexta cap. 9. ita dispositionem hanc exprimit: Quoniam capacitas nostra ad Christum suscipiendum non est in carne, sed in spiritu, non in ventre, sed in mente; & mens Christum non attingit, nisi per cognitionem, & amorem, per fidem, & charitatem; ita quòd fides illuminat ad recognitionem, vel recordationem, & charitas inflammat ad deuotionem: ideò ad hoc; quod aliquis dignè accedat, oportet quòd spiritualiter comedat, vt sic Christum per recordationem fide masticet, & per deuotionem amoris suscipiat: per quæ non in se transformet Christum, sed ipse potiùs traijciatur in eius mysticum corpus, propter quod manifestè colligitur, quòd qui tepidè, indeuotè, & inconsideratè accedit, iudicium sibi manducat, & bibit; quia tanto Sacramento contumeliam facit: & ideò consilium est his, qui se sentiunt minùs mundos mente, vel carne, vel etiam indeuotos, vt differant, quousque parati ad esum veri Agni, mundi, deuoti, & circumspecti accedant; propter quòd etiam hoc Sacramentum præceptum est celebrari cum solemnitate præcipua; tam-

quan-

quantum ad locum, quàm etiam ad tempus, & quantum ad verba, & orationes,& quantum ad vestimenta in celebratione missarum, vt tam ipsi Sacerdotes conficientes, quam etiam suscipientes percipiant gratiæ donum, per quam purgentur, illuminentur, perficiantur, viuificentur, & in ipsum Christum per excessiuum amorem ardentissimè transferantur.

§. XXXI.

Conclusio ex prædictis Patrum Testimonijs.

EX *his* omnibus Patrum testimonijs de *præ*paratione necessaria ad Eucharistiam per sacram catenam continuæ Traditionis euidenter apparet, quod iuxta vnanimem consensum sanctorum Patrum, quem sacrum Concilium Tridentinum tàm *frequentèr allegat*, velut inuiolabilem,& irrefragabilem regulam; quod,inquam, per vitæ munditiam, per sanctitatem actionum, per exercitium bonorum operum,per abnegationem corruptionis sæculi,per vnionem cum Deo, & demum per statum firmum, & immobilem in virtute Christiana, homo iudicari debeat dignus Eucharistia; ita vt fundamentũ generale omnium dispositionum necessariarum ad communicandum cum fructu (secũdùm doctrinam Ecclesiæ) sit viuere christianè. Hinc de-

bet

bet inchoari probatio sui ipsius, quam sanctus Paulus à nobis requirit, antequam hunc Panē Cælestem manducemus, scilicet examinando seriò vtrum veri Christiani simus; vtrum mores nostri correspondeant nostræ fidei; vtrum fidelitèr exequamur, quod in Baptismo promisimus: vtrum discipuli Christi simus; vtrum vestigia eius sequamur, sicuti nobis præcepit: & si contrarium deprehendamus, corrigendo nostram vitā, mutando vitam, antequam sumamus vitam, secundùm ordinationem Ambrosij, & ità allaborando, iuxta Bernardū, vt Christus in nobis maneat per fidem, & bona opera, vt possimus fructuosè Carnem eius manducare, & Sanguinem bibere.

§. XXXII.

De cura conseruandi nutritionem Eucharisticam

Qui manducat hunc panem viuet in æternum. *Ioannis 6.*

QVandoquidem nutritio corporalis sit imago nutritionis spiritalis, oportet vitam spiritalem eadem ratione conseruare, qua conseruatur vita corporalis: conseruatur autem hæc vita abstinendo ab ijs, quæ possunt illi nocere, & sumendo ea, quæ possunt illi prodesse: & si nociua fuerint sumpta, ijs expellēdis adhibetur medici-

dicina; ſi verò ſalubria fuerint ſubtracta vſq; ad naturæ debilitatem, ea paulatim, & moderatè reſumuntur, donec natura priſtino vigori ſit reſtituta, & capax ſit largiorem cibum, & potum digerere, nec non frequentiorem.

Similiter conſeruanda eſt vita ſpritalis abſtinendo à peccatis,& proficiendo in virtutibus & ſi quis in virtute deferbuerit,paulatim ad feruorem ei redeundum eſt; ac pro ratione pœnitentiæ peractæ,& feruoris acquiſiti, Eucharistia ſumenda,quæ præſeruat à peccatis,& nutrit feruorem charitatis; ideoque quo feruor magis creſcit, eò magis frequentanda Euchariſtia,iuxta illud Auguſtini; *Sic viue,vt quotidie merearis accipere*:decreſcente verò charitatis feruore, debet proportionaliter ſubtrahi;& ſi totaliter deſinat, omninò ſubtrahi debet, donec per medicinam pœnitentiæ feruor ille reducatur: quod multò magis verum eſt,ſi per peccatum mortale ipſa Charitas deperdatur:quia tunc non eſt,quod per Euchariſtiam nutriatur;quandoquidem ſolidus cibus non nutriat languentem, multò minus mortuum.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

De virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

Accipite Spiritum Sanctum, quorum rimiseritis peccata. remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. *Ioannis.* 20.

POenitentia habet eandem vim ad remittenda peccata post Baptismum commissa, quam habet ipse Baptismus ad remittendum peccata ante Baptismum cōmissa. Et tamen magna inter Baptismum & Pœnitentiam est differentia: per Baptismum enim Christum induentes (vt loquitur Tridentinum) noua prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen nouitatem & integritatem per Sacramentum Pœnitentiæ sinè magnis nostris fletibus, & laboribus, diuina id exigente Iustitia, peruenire nequaquam possumus: vt merito Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à Sanctis Patribus dictus fuerit.

§. XXXIV.

§. XXXIV.

De æstimatione & reuerentia Sacramento Pœnitentiæ debita.

Oportebat Christum pati, & resurgere tertia die: & prędicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. *Lucæ* 24

QVia vero iuxta idem Tridentinum Sacramentum Pœnitentiæ relapsis post Baptismum ad salutem necessarium est, vt nondum regeneratis ipse Baptismus; ideò prosequendum est eadem veneratione qua Baptismus; imò quodamodò maiori, quia maior gratia fit relapso, dum ei remittuntur peccata, propter maiorem indignitatem, & ingratitudinem, quàm nondum regenerato, dum Baptismus ei adhibetur: magisque apparebit magnitudo huius æstimationis & reuerentię ex sequenti præparatione ad Sacramentũ Pœnitentiæ à Sanctis Patribus requisita.

§. XXXV.

De præparatione ad Sacramentũ Pœnitentiæ.

Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.... si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis. *Lucæ* 13.

Sicuti rectè colligitur modus nutritionis spiritalis per comparationem ad modum nutritionis corporalis; ita rectè colligitur mensura sanationis spiritalis ex praxi sanationis corporalis. In hac autem sanatione primò aduocatur Medicus: secundò vulnus aut morbus ei aperitur: tertiò remedium ab ipso ordinatum assumitur: quarto non proditur in publicum, nec pristinæ functiones exercentur, nisi sanitate in integrum restituta, & habito desuper iudicio Medici. Similiter sancti Patres infra citandi ordinem in sanatione spirituali peccatorum præsertim grauiorum, aut inueteratorum regulariter obseruarunt, & per certos Canones dictos pœnitentiales obseruari curarunt suis respectiuè in locis, successiuè per duodecim sæcula; vt primò peccator accederet Sacerdotem, eique vulnera sua, seu morbum peccati detegeret, & remedium Pœnitentię ab ipso peteret: secundò vt Sacerdos peccatori Pœnitentiam imponeret: tertiò vt peccator pœnitens illam impleret: quartò vt Sacerdos pœnitentem, impleta pœnitentia absque relapsu, absolueret, eique

que Corpus Christi præberet. Quam praxim intendo hic repreſentare, non eo fine, vt credatur neceſſaria ad valorem Sacramenti pœnitentiæ, ſicuti nec credo, nec S S. Patres crediderunt, ſed vt & confeſſarij, & pęnitentes, qui fortè ignorant hunc antiquum vſum, diſcant non arguere nouitatis illos confeſſarios, qui quandoque differunt abſolutionem peccatoribus, quos iudicāt ad illam indiſpoſitos, vt interea per pœnitentias congruas illos diſponant, & diſpoſitos abſoluant. Quod autem hæc praxis fuerit probata, & in pretio habita à Romanis Pontificibus, ex tribus ſequentibus intelligi poteſt, Innocentio I. Leone, & Gregorio,

§. XXXVI.

Præparatio ad Abſolutionem Sacramentalem iuxta Innocentium Primum.

INnocentius primus Papa in ſua prima Epiſtola Decretali, quæ facit partem Iuris Canonici, ita loquitur de Pœnitentia: cæterùm de pondere æſtimando delictorum, Sacerdotis eſt iudicare, vt attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lachrymas corrigentis, & tum iubere dimitti: cum viderit congruam ſatisfactionem. Oportuit igitur ſecundùm hunc Papam, vt peccator huiuſmodi pręmitteret confeſſionem, deinde adderet fletus, & lachrymas,

ſeu

ſeu vera ſigna doloris, & emendationis: Et finaliter vt Sacerdos ei peccata dimitteret, cum vidiſſet congruā ſatisfactionē, quam regulariter videre non poterat, niſi differret illi abſolutionē.

§. XXXVII.

Præparatio iuxta Sanctum Leonem Papam.

SAnctus Leo Papa, Magnus appellatus, Epiſtola 91. ad Epiſcopum Theodorum ſic ait: Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus ſubuenit humanis, vt non ſolùm per Baptiſmi gratiam ſed etiam per Pœnitentiæ medicinam, ſpes vitæ reparetur æternæ, vt qui regenerationis donum violaſſent, proprio ſe iudicio condemnantes ad remiſſionem criminum peruenirent, ſic diuinæ bonitatis præſidijs ordinatis, vt indulgentia, niſi ſupplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri: Mediator enim Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt confitentibus actionem Pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

Vbi primo loco ponitur confeſſio: ſecundo ponitur actio pœnitentiæ impoſita à Sacerdotibus: tertio ponitur ſalubris ſatisfactio, qua debebant purgari, antequam ad Communionem

Sacramentorum admitterentur: quarto ponitur reconciliatio per abſolutionem, quæ eſt ianua reconciliationis.

§. XXXVIII.

Præparatio iuxta Sanctum Gregorium Papam.

SAnctus Gregorius Hom. 26. explicans hæc verba Euangelica, *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, videndum eſt, inquit, quæ culpa præceſſerit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam; vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos Paſtoris ſententia abſoluat: tunc enim vera eſt abſolutio Præſidentis, cum æterni arbitrium ſequitur Iudicis.

Itaque iuxta S. Gregorium prædeceſſorum ſuorum veſtigijs inhærentem, vt Sacerdos pœnitentem abſoluat, requiritur primò, vt videat quæ culpa præceſſit: deinde quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: tum vt abſoluat illum, quem videt gratia Dei compunctum: niſi enim per vera pœnitentiæ ſigna Sacerdoti conſtet de ſufficienti dolore pœnitentis, ſeu de compunctionis gratia, per quam viſitatus à Deo ſe diſponit ad gratiam reconciliationis in Sacramento obtinendæ, non erit legitima abſolutio Sacerdotis præſidentis.

§. XXXIX.

§. XXXIX.

Rationes, quæ mouerunt Sanctos Patres ad exigendam Pœnitentiæ impletionem ante Absolutionem Sacramentalem.

PRima & principalis ratio, quæ mouit Sanctos Patres, vt longo tempore per opera Pœnitentiæ affligerent, exercerent,& purgarent peccatores grauiores,aut inueteratos,antequam illos ad reconciliationem per absolutionem admitterent, fuit violatio Baptismi,sicut nos docet Tridentinum Sessione 14. cap. 8. his verbis: Sanè & diuinæ Iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò, qui semel à peccatis & dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono scienter Templum Dei violarint,& Spiritum sanctum contristare non formidauerint. Dixerat autem supra cap. 2. quòd ad nouitatem & integritatem Baptismalem per Sacramentum Pœnitentiæ sine magnis nostris fletibus,& laboribus, id diuina exigente iustitia, nequaquam peruenire possimus,vt meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à Sanctis Patribus dictus fuerit.

Vnde Augustinus prædicans felicitatem eorum, qui baptizantur in morte;& periculum eo-

rum, qui tantùm in morte Pœnitentiam agunt, ſic ait Hom. 41. Qui nondum accepit Baptiſmum, nondum violauit Sacramentum; qui autem violauit Sacramentum malè, & perditè viuendo,& ideò remotus eſt ab Altari,ne iudicium ſibi manducet, & bibat, mutet vitam,corrigat ſe & reconcilietur,cum viuit,dum ſanus eſt. Et infra: Ergò qui veraciter egerit Pœnitentiam, & ſolutus fuerit à ligamento, quo erat obſtrictus, & à Chriſti Corpore ſeparatus, quandocumque defunctus fuerit,ad Deum vadit.

Ex quibus Auguſtini verbis liquet,quod violato per peccatum baptiſmo,oporteat Pœnitentiam agere manendo à Corpore Chriſti ſeparatum.Idem Auguſtinus volens inculcare difficultatem laborioſi iſtius Baptiſmi,quæ pœnitentia nuncupatur, Epiſtola tertia ad Sympronianum ait:Labor iſte paucorum eſt,qui poſt caſum reſurgunt, qui poſt vulnera conualeſcunt, qui lachrymoſis vocibus adiuuantur, qui carnis interitu reuiuiſcunt. Idcircò Ambroſius libro 2. de Pœnitentia cap.10.dicit(benè perpendendam ſententiam) Faciliùs inueni, qui innocentiam ſeruauerunt, quàm qui congruè egerint Pœnitentiam.

Altera ratio ex præcedenti conſequens, quæ mouit Sanctos Patres, vt longo tempore differrent abſolutionem criminum ſibi confeſſorum, fuit hæc; quòd crediderint omnem hominem qui à gratia excidit, & inferno dignus effectus

eſt

est, ântè omnia debere adniti, vt secundùm ordinationem Sacerdotis, & precibus, & lachrymis, & omni genere bonorum operum flectat iram Dei, vt secundùm Innocentium congruam exhibeat illi satisfactionem; secundùm Leonem salubri satisfactione purgetur; vt denique iuxta Gregorium sententia Pastoris absoluat, quem Omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat. Quod benè, inquit idem Gregorius infra, quatriduani mortui resurrectio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia mortuum Dominus priùs vocauit, & viuificauit, dicens: *Lazare veni foras*: & postmodum is, qui viuens egressus fuerat, à Discipulis est solutus, sicut scriptum est, *cumque egressus esset, qui fuerat ligatus institis*, tunc dixit Discipulis: *soluite eum, & sinite abire*. Ecce illum Discipuli iam viuentem soluunt, quem magister resuscitauerat mortuum: si enim Discipuli Lazarum mortuum soluerent, fœtorem magis ostenderent, quàm virtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quòd illos debemus per Pastoralem Auctoritatem soluere, quos Auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam viuificare.

Quæ verba S. Gregorij mutuatum est Concilium Aquisgranense anno 816. sub Stephano V. Pontifice habitum Canone 37. ad instruendos Episcopos, & Presbyteros in exercitio potestatis ligandi, & soluendi, quam à Christo acceperunt. Vndè S.Eligius Episcopus Nouiodu-

nensis,qui vixit circiter centum annis ante istud Concilium, & centum post S.Gregorium, refert ex ipso hunc locum integrum, vt exhortetur pœnitentes suos ad non petendam absolutionem, nisi postquam fleuissent sua peccata, mortui essent vitijs affectu, & eodem viuificati per suscitantem gratiam Spiritus Sancti, si nondum inhabitantis, saltem mouentis. *Hom.* 11. sic loquitur: Ad vos præterea nunc spiritualis noster sermo transfertur, quos sub pœnitudinis habitu constitutos, facie squalida, & crine demisso peccamina vestra planxisse, & vitia carnis in vobis mortificasse, quantum homini videre possibile est, consideramus. Ante omnia autem vobis scire necesse est, quia licet impositionem manuum nostrarum accipere cupiatis, tamen absolutionem peccatorum vestrorum consequi non potestis, antequam per compunctionis gratiam Diuina Pietas vos absoluere dignabitur: tunc enim (vt Beatus dicit Gregorius) vera est absolutio pœnitentis, &c. Vide supra verba Gregorij.

Tertia ratio, quæ mouit Sanctos Patres, vt differrent absolutionem, donec proportionata delictis Pœnitentia peracta esset, fuit; quia sanatio spiritalis peccatoris de lege ordinaria non minori tempore indiget, quàm corporalis; imò maiori, quia vulnera, & morbi animæ sunt grauiora vulneribus, & morbis corporis, & quidem tantò grauiora, quantò spiritus est nobilior corpore:

pore: idcircò S. Ambrosius in Psalmum 118. dicit: Citò enim refricatur vulnus, quod sanatum Medicinę lege non fuerit, imò seriorem curatio sentit profectum: ideoque si virus in interiora proserpit, medicamenta foris apposita non sentit. Exigit verò Medicinæ ratio, vt aut sectione, aut adustione curetur: nisi enim putrefacta recidantur, aut humor inutilis decoquatur, frustra Medicinæ manus adhibentur ad vulnera. Ideoque bonus Medicus huiusmodi ægrum legitimè dicit esse curandum, vt possit Medicina proficere. Lege ergò miseretur, qui cum iustitia, sapientiaque miseretur, vt ea dimittat, quæ scit iure posse dimitti, ne cùm alterius miseretur, seipsum legi faciat obnoxium. Consideremus etiam ne & ipsum deteriorem faciamus, cuius miseremur iniustè: plerumque enim non coërcere delinquentes maioris austeritatis est, quàm si vlciscaris. Traduntur enim in passiones ignominiæ, qui cùm aliquid inhonestum fecerint, nullum culpæ pretium ferunt.

Et lib. 2. de Pœnitentia cap. 10. sic ait: Vsus doloris ablegat luxuriam criminis, erroris delicias. Ita dum dolemus admissa, admittenda excludimus, & fit quædam de condemnatione culpæ disciplina innocentiæ.

Bernardus Epist. 8. ad Brunonem obijcit sibi quod solent obijcere peccatores confitentes, cõtra dilationem absolutionis scilicet: Sed quid si suam Deus acceleret gratiam, & multiplicet mi-

misericordiam; & sit ad restituendam innocentiam efficacior velox clementia, quàm diuturna Pœnitentia? deindè adducit exempla huius subitæ conuersionis, & remissionis peccatorum, dicens: Hoc salutis compendium Sanctus ille Latro consecutus est vno, eodemque die, simul & confessus latrocinia, & introductus in gloriã, breui quodam contentus ponte crucis ad transigendum de regione dissimilitudinis in terram viuentium, & de luto fæcis in Paradisum voluptatis. Hoc subitum Pietatis remedium percepit felix illa peccatrix, cùm repentè vbi superabundauerant delicta, abundare cœpit & gratia: Absque multo pœnitentiæ labore dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum, & in breui meruit accipere charitatis latitudinem, quæ, vt scriptum est, cooperit multitudinem peccatorum. Hoc & ille Paralyticus in Euangelio duplex atque celerrimum potentissimæ bonitatis persensit beneficium, priùs mente, quàm carne curatus.

Verùm hæc & similia, non tam exempla, quam miracula, quæ de lege ordinaria non sunt expectanda; sed potiùs iuxta leges Medicinæ remedia pœnitentibus, proportionata eorum peccatis, sunt adhibenda, donec pœnitentia fuerit matura, & perfecta.

Ad aliam obiectionem, quam solent multi facere, dum ipsis sua peccata confessis, similem ob causam nunc differtur absolutio, scilicet non

posse sibi negari absolutionem, quia posuerunt partes Sacramenti Pœnitentiæ ex parte sua præ-requisitas ad absolutionem, nimirùm dolorem de peccatis cum proposito non peccandi de cætero, & confessionem: ita respondet Gregorius libro 6. in caput 15. lib.1. Regum. Quid prodest confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio Pœnitentiæ? tria quippe in vnoquoque consideranda sunt veraciter pœnitente, videlicet conuersio mentis, confessio oris, & vindicta peccati (nota, vindicta peccati) nam qui corde non conuertitur, quid prodest ei, si peccata confiteatur? vnde & salubriter confiteri volentibus Scriptura innuit dicens, corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Quid est corde credere ad iustitiam, nisi voluntatem dirigere ad fidem per dilectionem operantem? cùm ergò quis cordis intentionem ad iustitiam per amorem dirigit, per initium bonæ voluntatis fructum habet bonæ conuersionis. Hic certè iam ad salutem confitetur. ... Tertia ergò species, id est, vindicta, quasi medicina necessaria est, vt apostema reatus, quod conuersione compungitur, confitendo purgetur, afflictionisque medicina sanetur. Signum ergò verè confessionis non est in oris confessione, sed in afflictione pœnitentiæ. Tunc namque benè conuersum peccatorem cernimus, cùm digna afflictionis austeritate delere nititur, quod loquendo confitetur: Vndè Ioannes Baptista ma-

lè

lè conuersos Iudæos ad se confluentes increpans ait: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira? facite ergò dignos fructus pænitentiæ*. In fructu ergò, non in folijs, aut ramis Pœnitentia cognoscenda est: quasi arbor quippè bona voluntas est. Confessionis ergò verba quid sunt aliud, nisi folia? non ergo nobis folia propter seipsa, sed propter fructum expetenda sunt; quia idcircò omnis confessio peccatorum recipitur, vt fructus Pœnitentiæ subsequatur: vnde & Dominus arborem folijs decoram, fructu sterilem maledixit; quia confessionis ornatum non recipit sine fructu afflictionis: Hucusque Gregorius.

Et quia tales peccatores pœnitere incipiẽtes festini ad absolutionem dicere solent, vt imponatur ipsis Pœnitentia congrua, & quod animo parati sint illam implere, hocque sufficere ad absolutionem; potest meritò ipsis regeri illud eiusdem Gregorij Pastoralis parte prima cap. 9. Sæpè sibi de se mens ipsa mentitur, fitque vt aliud in imis intentio supprimat, aliud tractantis animo superficies cogitationis ostendat, & fingit se de bono opere amare, quod non amat; de mundi autem gloria non amare, quod amat.

Et sanè huius mendacij, quo mentitur iniquitas sibi, frequens, & penè quotidianum habemus exemplum: nam nobis Confessarijs ordinariè contingit, quòd dum nimis citò absolutionem damus, peccatores inueterati nec Pœniten-

niten-

nitentiam agant, & in peccata sua maiori cum ruina relabantur. Et quamuis tales statim à peccato commisso, vel saltem cùm confitentur, essent verè contriti, & apud Deum iustificati, nos qui de externis tantùm iudicamus, eos de lege ordinaria, quam per traditionem Sanctorum Patrum accepimus, & experientia quotidiana comprobatam habemus, absoluere non possumus, nisi post condignam Pœnitentiam iusto tempore peractam, & detegamus veritatem conuersionis ipsorum, & instar bonorum Medicorum præcaueamus ipsorum relapsum per plenam vulnerum curationem, non quidem sic vt sit obducta cicatrix, sed vt absit morale periculum proximi relapsus in consueta crimina.

Hinc pro Coronide huius tertiæ rationis, ob quam Patres absolutionem distulerunt, adiungo excellentem Epistolam Iuonis Carnotensis Episcopi, qui sæculo 12. vixit (vt per hoc ostendatur, hanc praxim differendæ absolutionis tunc temporis fuisse in vsu per totam Ecclesiam) in qua sic respondet cuidam Sacerdoti, qui ab ipso quæsierat, cur Ecclesia esset lentior in remittendis peccatis, quàm Christus? Quærit fraternitas tua, quomodò inter se conueniant prophetica sententia, quæ dicit in quacumque hora peccator ingemuerit, saluus erit: & Synodalis, quæ crimina sua confitentes aliquamdiù à Corporis, & Sanguinis Christi communione suspendit. Repugnare tibi viden-

tur,

tur,dissentireque sententiæ Capitis, & Corporis, vt quos Caput, id est Christus, celeriter à peccato liberat, eos Corpus Christi, id est Ecclesia, sub pœna peccati diu ligatos retineat. Quæ quæstio facilè soluitur, si interni Iudicis animaduersio, & humanæ fragilitatis consideratio diligentiùs attendatur, Cum enim criminalis culpa delinquentem separet à Capite & à Corpore, rationis ordo hoc exigit, vt internus Iudex tanto remittat celeriùs, quantò solus magis videt interiùs. Iudex verò qui tantùm videt in facie vsque adeò delinquentes sub peccati pœna detineat; donec per manifestum Pœnitentiæ fructum, qui sit pœnitentis affectus intelligat: per internum enim gemitum satisfit interno Iudici; & idcircò indilata datur ab eo peccati remissio, cui manifesta est interna conuersio: Ecclesia verò, quia occulta cordis ignorat,non soluit ligatum,licet suscitatum, nisi de monumento elatum, id est, publica satisfactione purgatum. Hinc est quod Ecclesia sua crimina confitentes à Sacramentorum communione suspendit,& in cinere,& in cilicio positos ab introitu Ecclesiarum statuto tempore excludit,vt per hoc experiatur, si iam sunt intùs viuificati, cum fuerint longa pœnitentiæ maceratione probati. Si hæc attendat fraternitas tua, videbis non dissentire Propheticam, & Synodalem sententiam; cùm illa deferat, quod suum est capiti, & ista concedat, quod suum est Cor-

pori

pori. In discretione tamen Episcoporum est, secundùm affectum Pœnitentiæ tempus abbreuiare, vel prolongare, dicente Beato Augustino: In actione Pœnitentiæ, pro qua reus ab Altari separandus est, non adeò consideranda est mensura temporis, quàm doloris.

Quarta ratio, quæ mouit Sanctos Patres ad differendam absolutionem est preparatio ad Eucharistiam, de qua supra. Vnde Ambrosius in Psalmum 118. in hæc verba, *Miserere mei secundum eloquium tuum*, ait: In ipsa Ecclesia vbi maximè misereri decet, teneri quàm maximè debet forma iustitiæ, ne quis à communionis consortio abstentus, breui lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam vberioribus fletibus Communionem, quam plurimis debet postulare temporibus, facilitate Sacerdotis extorqueat.

Et quia solent peccatores, qui iudicantur indispositi ad absolutionem, vrgere Confessarios suos ipsisq; irasci dum eis absolutionē & communionem negant, donec condignam delictis suis pœnitentiam egerint, dicit Cyprianus de lapsis; Vis infertur Corpori eius (nempe Christi) & Sanguini. Quod non statim Domini Corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini Sanguinem bibat, Sacerdotibus sacrilegus irascitur. . . . . Quid cœci oculi Pœnitentiæ iter non vident, quod ostendimus? Et Clerus Romanus ad Cyprianum Epist. 31. Non sit minor medicina quam vulnus est. Cyprianus verò ad

Cor-

Corneliũ Epist. 55.ostendens quanta Sacerdotis constantia esse debeat, vt neminem recipiat ad communionem Ecclesiæ,nisi per lamenta Pœnitentiæ,dicit:Si qui sunt,qui putant se ad Ecclesiam non precibus, sed minis regredi posse: aut existimant aditum sibi non lamentationibus,aut satisfactionibus, sed terroribus facere,pro certo habeant contra tales clusam stare Ecclesiam Domini,nec castra Christi inuicta, & fortia, & Domino tuente munita, minis cedere. Sacerdos Dei Euangelium tenens, & Christi Precepta custodiens, occidi potest, non potest vinci.

Et Clerus Romanus ad Cyprianum Epist. 31 Absit enim ab Ecclesia Romana vigorem suum tàm profana facilitate dimittere, & neruos seueritatis, euersa fidei maiestate, dissoluere: vt cùm adhuc non tantùm iaceant, sed & cadant euersorum fratrum ruinæ,& properata nimis remedia communicationum, vtique non profutura præstentur,& noua per misericordiam falsam vulnera veteribus trangressionis vulneribus imprimantur,vt miseris ad euersionem maiorem eripiatur & Pœnitentia. Ne vero Sacerdotes absolutionem differentes obmutescant,obloquente perperam peccatore, ad manum est illud Cypriani ad Cler. Epist, 14.ex Apocalypsi desumptum:*Memento vndè decideris,& age pœnitentiã.* Pœnitentiam autem ille agit, qui diuinis Præceptis mitis & patiens,& Sacerdotibus Dei obtemperans,obsequijs suis & iustis operibus Dominum promeretur.

§. XL.

§. XL.

Aliquot Obiectiones, quæ fiunt contra prædictam Pœnitentiæ praxim.

OBIECTIO I.

PRæter obiectiones contra iam allegatam Ecclesiæ praxim superiùs factas, solent adhuc aliæ fieri, quarum vna est: *Quid si morerer non absolutus?* ad quam ita respondet S. Prosper in sententijs ex lib. 3. de libero arbitrio cap. 10. Quid tam dignum misericordia, quàm miser? & quid tam indignum misericordia, quam superbus miser? quasi diceret, qui se Confessario submittit peccator, misericordiam accipere dignus est: qui verò se non submittit, quia superbus, est misericordia indignus.

Vt autem confidentiam de sua salute habeāt peccatores in Pœnitentia morientes, antequam absolutionem à Sacerdote acceperint, potest illis proponi id, quod in diuersis Ecclesiæ Concilis definitum est: nam in Concilio Carthaginensi 4. cap. 79 ita habetur: pœnitentes qui attentè leges Pœnitētię exequuntur, si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, vbi eis subueniri non possit, memoria eorum, & orationibus, & oblationibus commendetur. Item in Concilio Arelatensi 2. Can. 13. dicitur de his, qui in Pœniten-

tia positi vitam excesserunt; Placuit nullum cōmunione Ecclesiæ vacuum debere dimitti, sed pro eo, quod honorauit Pœnitentiam, oblatio illius recipiatur. Item in Concilio Vasensi sub Leone I. cap. 2. dicitur: Pro his, qui Pœnitentia accepta in bonæ vitæ cursu satisfactoria compunctione viuentes, sine communione, inopinato nonnumquam transitu in agris aut itineribus præueniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera ac deinceps memoriam Ecclesiastico affectu persequendam: quia nefas est eorum commemorationes excludi à salutaribus sacris, qui ad eadem sacra fideli affectu contendentes, dum se diutius reos statuunt, & indignos salutiferis mysterijs iudicant, ac dum purgatiores institui desiderant, absque Sacramentorum viatico intercipiuntur, quibus fortassè nec absolutissimam reconciliationem Sacerdos denegandam putasset. Quibus accedit Ambrosius de obitu Valentiniani, qui catechumenus mortuus erat, ostendens, quod Deus supra Sacramenta existens sine Sacramētis saluare possit. Verba sunt: Audio vos dolere quod non acceperit Sacramenta Baptismatis: dicite mihi quid aliud in nobis est, nisi voluntas, nisi petitio? atque etiā dudum hoc votum habuit, &c. non habet ergo gratiam, quam desiderauit? non habet, quam poposcit? & quia poposcit, accepit Et vbi illud est. Iustus quacumque morte præuentus fuerit, anima eius in refrigerio erit?... an quia solemniter

non

non sunt celebrata mysteria, hoc mouet? ergo nec Martyres, si Catechumeni fuerint, coronentur, si non initiantur. Quod si suo abluantur sanguine, & hunc sua pietas abluit & voluntas: nec nos quidem dubitamus de meritis Valentiniani; sed iam credamus vel testimonijs Angelorum, quod detersa labe peccati ablutus ascendit, quem sua fides lauit, & petitio consecrauit.

Idem dici potest de pœnitente veraciter, & moriente priusquam absolutionis Sacramentũ acceperit, quod eum sua fides reconciliauit, & saluauit.

Accedat Magistro suo Discipulus Augustinus, qui contra Donatistas lib 4. cap. 24. probat nec Baptismum (ac proindè nec absolutionis Sacramentum) simpliciter esse necessarium ad salutem, nec è contra bonam voluntatem absolutè esse necessariam, sed quandoq; Baptismum sine illa sufficere, v. g. in paruulis, & illam sine Baptismo sufficere, vt in Catechumenis, vel alijs adultis in fide absque Baptismo saluatis. Verba sunt: Sicut in illo Latrone, quod ex Baptismi Sacramento defuerat, compleuit Omnipotentis benignitas, quia non superbia, vel contemptu, sed necessitate defuerat; sic in infantibus, qui baptizati moriuntur, eadem gratia Omnipotentis implere credenda est, quòd non ex impia voluntate, sed ex ætatis indigentia, nec corde credere ad iustitiam possunt, nec ore confiteri. Et cap. 25. addit: Quibus rebus om-

nibus ostenditur aliud esse Sacramentum Baptismi, aliud conuersionem cordis, sed salutem hominis ex vtroque compleri; nec si vnum horum defuerit, ideò putare debemus consequens esse, vt alterum desit, quia & illud sine isto potest esse in infante, & hoc sine illo potuit esse in Latrone, complente Deo siue in illo, siue in isto, quod non ex voluntate defuisset: cùm verò ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hominem inuolui.

Ex quibus & Conciliorum Decretis, & Sanctorum Patrum dogmatibus liquet, sufficere ad salutem, quandoque solum Sacramentum, non existente copia voluntatis, & sufficere solam voluntatem efficacem conuersionis, non existente copia Sacramenti; ideoque hanc obiectionem, *Quid si morerer non absolutus*? fundatam non esse, dum fit à peccatore contrà Confessarium, qui vult iustis de causis Pœnitentiam impleri antequam det absolutionem: vel enim peccator efficaciter intendit conuerti, vel non: si efficaciter intendit conuerti, Pœnitentiam implebit, & si moriatur ante absolutionem sola voluntate efficaci conuersionis saluabitur: si non intendit, absolutio ipsi oberit, quia ad illam non est dispositus; sicque addet peccatis suis sacrilegium, seu Sacramenti profanationem ad maiorem sui damnationem.

§. XLI.

§. XLI.

OBIECTIO II.

Altera obiectio, quæ potest fieri præcipuè à doctis, est hæc: *Benè absoluitur quilibet peccator in articulo mortis petens pœnitentiæ Sacramentum absque præuia probatione, cur non similitèr absoluitur quilibet corpore sanus cùm solo proposito Pœnitentiæ?* Nam si Pœnitentia est necessariò prærequisita ad absolutionem, non deberet absolui moribundus, qui non egit Pœnitentiam in vita sua: si autem non est absolutè prærequisita, videtur, quod etiam sanus semper absolui debeat antè impletam Pœnitentiam cum solo proposito illam implendi.

Ad quam obiectionem respondeo, dicendo, quòd in Ecclesia primis trecentis annis practicatum fuerit, vt negaretur absolutio, & communio in articulo mortis ijs, qui post vitam perditè actam non egerant Pœnitentiam, & tantùm ratione infirmitatis, ac periculi mortis petebant Sacramentum Reconciliationis; ità enim Cyprianus Epist. 50. ad Antonianum ait: Pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifestæ lamentationis suæ professione testantes, prohibendos omninò censuimus à spe communicationis, & pacis, si in infirmitate, atque pericu-

lo cœperint deprecari; quia rogare illos non delicti Pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio compellit, nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum. Et Concilium Arelatense primum habitum anno Domini 314. (vocaturque à secundo Arelatensi Magna Synodus, quia ex omnibus mundi partibus congregata) sic loquitur Can. 18. & 24. De his, qui apostatant, & antequam se ad Ecclesiam repræsentent, nec quidem Pœnitentiam agere quærunt, & postea infirmitate correpti petunt Communionē, placuit eis non dandam Communionem, nisi reualuerint, & egerint fructus dignos Pœnitentiæ.

Centum circiter annos post illud Concilium Exuperius Episcopus Tholosanus consuluit Innocentium I. Papam, quid agendum foret cum illis, qui postquam totam vitam consumpserunt in incontinentia, petunt Pœnitentiam, & simul reconciliationem: cui sanctus ille Pontifex Epist. 3. sic respondet: Et hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo vitæ suæ Pœnitentiam simul, & reconciliationem communionis exposcunt: de his obseruatio prior, durior: posterior interueniente misericordia inclinatior est. Nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur Pœnitentia, sed communio negaretur,

tur, &c. sed postquam Dominus noster pacem Ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari obeuntibus placuit,& propter Domini misericordiam quasi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici, negantis veniam, asperitatem, & duritiam subsequi videamur.

Ex quibus Innocentij verbis apparet rigorem Ecclesiæ ex tunc fuisse mitigatum ob rationes ab ipso allegatas; & quòd detur quidem absolutio, & communio quibuscumque peccatoribus baptizatis, illam in articulo mortis petentibus, & dantibus signa pœnitentiæ: sed quàm parùm confidentiæ, aut securitatis posuerit, & pònat Ecclesia in tàm subitis reconciliationibus ex necessitate, & vi quadam præcipitatis, satis indicat Augustinus Hom. 41. his verbis: Dico in conspectu Dei timori vestro timorem meum. Qui autem non timet, timentem me contemnit, sed malo suo. Audi ergò: Certus sum, quia homo baptizatus, si vitam, non audeo dicere, sine peccato, quis enim sine peccato? sed vitam sine crimine duxerit, & alia peccata habuerit, quæ quotidiè dimittuntur in oratione dicenti: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: quando vitam finierit, vitam non finit, sed transit de vita in vitam, de laboriosa ad quietam, de misera ad beatam...: baptizatus autem desertor, & violator tanti

mysterij, si agat Pœnitentiam ex toto corde, si egerit veracitèr Pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento, quo erat obstrictus, & à Christi Corpore separatus, & benè post Pœnitentiam vixerit, sicut antè Pœnitentiam viuere debuit, post reconciliationem quandocumque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non priuabitur, à populo diaboli separabitur. Si quis autem positus in vltima necessitate ægritudinis suæ, voluerit accipere Pœnitentiam, & accipit, mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumimus, quia benè hinc exit. Non præsumo, non vos fallo, non præsumo. Fidelis benè viuens, securus hinc exit. Baptizatus ad horam securus hinc exit. Agens Pœnitentiam, & reconciliatus cùm sanus est, & posteà viuens benè, securus hinc exit. Agens Pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Vnde securus sum, securus sum; & do securitatem: vndè non sum securus, Pœnitentiam dare possum, securitatem date non possum: vis te de dubio liberare? age Pœnitentiam dum sanus es ...... tene certum, dimitte incertum.

Vt autem constet, quod hic timor Sanctorum Patrum de salute eorum, qui post vitam perditè actam tantùm in articulo mortis conuertebantur, prouenirct ex hoc, quod non ha-

berent comites pœnitentiæ fructus, audiatur idem Augustinus serm.57. de tempore, vbi ait: Ego vos, dilectissimi fratres, hortor, atque commoneo, vt si quis ex vobis conscius criminum suorum, indignum se communione Ecclesiastica putat, dignum se esse faciat. Dicitis, quomodò aliquis dignum se facere possit? quomodò, nisi errores pristinos relinquat, & Pœnitentiam petat, & qui criminum suorum sorde pollutus est, exomologesis satisfactione mundetur? nec illud seruet, vt in extremo vitę suæ tempore tunc Pœnitentiam petat, quandò iam agere non possit: inutilis est enim, dilectissimi, ista persuasio. Parum est peccatorem pęnitere, nisi Pænitentiam peregerit. Ad emendanda enim crimina vox pęnitentis sola non sufficit: nam in satisfactione ingentium peccatorum non verba tantùm, sed opera quæruntur. Datur quidem etiam in extremis Pęnitentia, quia non potest denegari; sed auctores tamen esse non possumus, quòd si sic petierit, mereatur absolui. Quomodò enim agit pœnitentiam lapsus? quomodò agit pœnitentiam in extremis vitæ finibus constitutus? quomodò Pœnitentiam agere possit, qui nulla iam pro se opera satisfactionis operari potest? & ideò pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est: Pœnitentia, quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne ipsa moriatur: & ideò, dilectissimi, quicumque inuenire vult misericor-

diam

diam Dei, sanus agat pœnitentiam in hoc sæculo, vt sanus esse valeat in futuro.

Faustus Regiẽsis Episcopus Epist. ad Bened. Caulinum perpendens ordinariam pœnitentiæ legem, & non extraordinariam diuinæ misericordiæ benignitatem, nihil sperare videtur de inueteratorum peccatorum cõuersionibus, quæ demum fiunt in articulo mortis, ait enim: Inimica persuasione mentitur, qui maculas longa ætate contractas subitis, etiam inutilibus, abolendas gemitibus arbitratur. Quo tempore, confessio esse potest, satisfactio esse non potest: nam quia Deus non irridetur, ipse se decipit, qui mortem multis temporibus vixit, & ad quærendam vitam iam semiuiuus assurgit, vt tunc officiosus appareat, quandò Dominicæ seruituti omnia corporis, & animæ subtrahuntur officia. Circa exequendam interioris hominis sanitatem, non solùm accipiendi voluntas, sed agendi expectatur vtilitas: ità enim legimus; Si, inquit peccator pœnitentiam egerit pro peccatis suis (egerit, memorauit: non solùm dixit, acceperit) in sua, inquit, iustitia, quam operatus est, viuit. Aduertis, quòd huiusmodi medicina sicut ore poscenda, ita opere consummanda est. Insultare Deo videtur, qui illo tempore ad Medicũ noluit venire, quo potuit: & illo tunc incipit velle, quo non potest. Opus itaque est, vt quàm in peccando fuit abrupta, & vegeta ad malum mentis intentio, tan-

tanta sit in vulnerum curatione deuotio.

Et sanè qui tota vita mansit in peccato, non agendo Pœnitentiam debitam pro illo, non videtur deserere peccatum, dum apparenter Pœnitens moritur, sed deseri à peccato iuxta illud Augustini in Hom. 41. Quare securus es? quia egisti Pœnitentiam eo tempore, quo & peccare potuisti: si autem tunc vis agere Pœnitentiam ipsam, quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Quòd verò Ecclesia nō nisi coacta det absolutionem, & communionem illis moribundis, qui in vita non egerunt Pœnitentiam, declarāt sequentia Concilia Carthaginense Can. 78. ait: Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione (scilicet in facie Ecclesiæ cum reliquis pœnitentibus post peractam Penitentiam) si superuixerint. Arausicanum primum Can. 3. inquit: Quòd si superuixerint, stent in ordine penitentium, vt ostensis necessarijs Penitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant. Carthaginense quartum Cap. 76. sic dicit: Si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus petitioni suæ satisfactum, & subdatur statutis Penitentię legibus, quādiù Sacerdos, qui Penitentiam dederit, probauerit.

Nihilque magis conuincit necessitatem peractæ Penitentiæ in vita ad securum transitum

ex hoc mundo, quàm quòd Sancti Patres intercederent pro reis apud Iudices sæculares, vt ipsis Poenitentiæ tempus concederent, antequã illos ad mortem condemnarent: vndè Augustinus Epist. 54 ad Macedonium interrogantẽ, cur Episcopi supplicia reorum differri peterent, respondet: Nullo modo culpas, quas corrigi volumus, approbamus, nec quod perperam committitur, ideò volumus impunitum esse, quia placet, sed hominem miserantes, facinus autem seu flagitium detestantes, quantò magis nobis displicet vitium, tantò minus volumus inemendatum perire vitiosum. Morum porro corrigendorum nullus alius, qaàm in hac vita, locus est: nam post hanc vitam, quisque id habebit, quod in hac sibimet conquisierit. Ideò compellimur humani generis charitate, interuenire pro reis, ne istam vitam sic finiant per supplicium, vt non possint finire supplicium.

Ex quibus auctoritatibus manifestũ est, quòd absolutio, & communio daretur peccatoribus moribundis, qui non egerant poenitentiam in vita sua, sicut datur ipsis extremum remedium corporale, quando desperati sunt, vt scilicet valeat, quantum valere potest. Vnde non potest concludi ex hac veteris Ecclesiæ praxi, quòd quibuscũque peccatoribus corpore sanis oporteat dare absolutionem à peccato mortali ante peractam debitam poenitentiam, quando iudicatur præmittenda ad detegendam veritatẽ

con-

conuerſionis ipſorum, ſicut Medici corporales non adhibent extrema remedia, niſi in extremo periculo.

§. XLII.
OBIECTIO III.

Obijcitur etiam: *Quod ſi hæc ita ſe habent, cur ergo Eccleſia moderna non curat practicari pœnitentiam pro quolibet peccato mortali ante abſolutionem?* Ad quam obiectionem reſpondetur; Eccleſiam in nullo Concilio vniuerſali, aut particulari approbaſſe, nec generatim improbaſſe velut intrinſecè malam praxim mox abſoluendi poſt confeſſionem criminum, nulla præuiè ab abſolutionem facta pœnitentia: ſed refrigeſcente paulatim charitate, & relaxato antiquo rigore diſcretioni Confeſſariorum reliquiſſe, vt impenderent abſolutionem ijs confitentibus, de quorum contritione ipſis ſufficienter conſtat etiam ante impletam pœnitentiam; ſic tamen vt ſi non conſtet de illa ſufficienrer etiam nunc abſolutionẽ differant, vt interim magis probent diſpoſitionẽ pœnitentis: quod nempè ſatis apparet ex Cõcilio Lateranenſi ſub Innocentio tertio, cuius Canon pro Communione Paſchali hucuſque ſeruatur, & incipit: *omnis vtriuſque ſexus*, &c. in quo dicitur: Suſcipiat reuerenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi fortè de conſilio proprij Sacerdotis ob aliquam ratio-

na-

nabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abst.nendum. Ex qua vltima particula, nisi fortè, &c. satis indicatur Ecclesiæ voluntas, qua vult, vt Pœnitentia, quæ est maximè rationabilis causa differendi Communionem Paschalem (saltem dum de dispositione pœnitentis non satis constat) eam ex iudicio Sacerdotis præcedat, vt eo certius à crimine purgentur. Sicut Iudæi, qui inueniebantur immundi in Paschate, differebant esum Agni Paschalis, qui erat tantum figura nostri Paschæ, ad vnum mensem vltra, vt haberent tempus purgationis præuiæ.

Hinc Petrus Blesensis, qui parùm ante istud Concilium scripsit de obligatione fidelium ad Communionem, ita loquitur sermone 16. In prima Ecclesia quotquot intererant consecrationi Eucharistiæ, communicabant eidẽ, &c. postquam autem creuit numerus fidelium, nec omnes accedere ad Eucharistiam visum est: statutum est, vt saltem diebus Dominicis fideles cõmunicarent. Cum verò paleæ supercrescentes cœperunt cooperire grana, & multorum refriguit Charitas, & creuit inquitas, & perpauci inuenti sunt idonei, qui calicem salutaris acciperent, decretum est, vt saltem per tres solemnitates in anno fideles communicarent. In Pascha, Pentecoste, & Natali. Nunc autem quoniam dies mali sunt, & omnes ferè declinauerunt, & inutiles facti sunt: non audeo dicere ex præcepto

pto Ecclesiæ (quod tempore Petri Blesensis non erat) sed ex tacita permissione ipsius introductum est vt semel in anno congregentur in Ecclesia ad communicandum, quod præterire fas non est; ut sicut ea die filij Israel typicum Agnum comedebant perpetuo. & eadem die Dominus Discipulis suis Carnem suam & Sanguinem dedit, & in memoriam sui idipsum faciendum commendauit, ita & nos eadem die carnem Agni, qui tollit peccata mundi, edamus.

Et quia ratio, cur Communio paulatim minùs ac minùs fuerit frequentata, fuit refrigescẽtia charitatis, & relapsus in crimina, propter quæ agenda erat Pœnitentia, dicit idem Petrus Bleensis in quodam sermone diei Cinerum, quòd confessio debeat incipere cum ieiunio, & quod non oporteat differre confessionem criminum vsque ad finem Quadragesimæ, quando sola venialia sunt cõfitenda, quia supponuntur crimina, id est peccata mortalia, per ieiunium quadragesimale abolita. Eius verba sunt: Cum initio ieiunij debet esse initium confitendi; vnde in fine Quadragesimæ de ablutione pedum Discipulorum legitur, vel dicitur: *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus*: non dixit qui lauandus est, sed lotus, nec dixit, nisi vt faciem & pedes lauet, sed tantum pedes. Ac si dicat: In principio ieiunij debet quis criminalia peccata lauare, purè & humiliter confiteri: in fine venialia, quæ contraxit.

Et Sanctus Thomas in opuſculis de ſancto Sacramento cap. 16. dicit. Hinc ſtatuti ſunt ante Paſcha quadraginta dies Pœnitentiæ, vt his peractis in ieiunijs, & orationibus, & continentia, & bonis operibus, tunc poſſint communicare Pœnitentes cum alijs bonis Chriſtianis; relinquens ſubintelligi quòd nõ poſſint communicare, niſi iſta egerint. Quod etiam manifeſtè apparet ex hoc, quod Eccleſia, quæ poſuit præceptum Communionis in Paſchate, nullum certũ tempus determinauerit pro confeſſione; quæ poteſt fieri quovis tempore anni: ſi enim Eccleſia iudicaſſet ſemper impẽdendam eſſe abſolutionem ſtatim poſt confeſſionem, ſicuti præcepit Communionem in Paſchate, præcepiſſet etiam Confeſſionem in eodem Paſchate, vel parum ante Paſcha,

Et quia ſolent quidam obijcere contra rationabilem dilationẽ abſolutionis, quam ſemper impẽdendam putant ſtatim poſt confeſſionem modo tãtum pœnitens dicat ſe dolere, & emendatione proponere, quòd ſicuti Concil. Trid. quod fuit vltimum in Eccleſia Dei non renouauit antiquum rigorem pœnitentiæ peragendę ante abſolutionem, ita nec improbauit huiuſmodi praxim, quã optimè nouerat: idcirco operę pretium, eſt vt videamus primo cur dictũ Concilium expreſsè, & de mandato non ſuſtulerit huiuſmodi praxim benignorem; ſecundo quomodo voluerit quibuſdam caſibus pœnitentias Canonum ſeruari.

Dico

Dico itaque primo quod Concilium Tridentinum non fuerit congregatum, vt aliquid determinaret circa modum practicandæ pœnitentiæ, ante vel post absolutionem, sed vt cōseruaret cōtra Hęreticos substantiam fidei: hęretici enim inter cętera negabant Sacramentum Poenitentiæ, & dicebant Pœnitentiam esse tantum nouam vitam; contra quos definit Tridentinum esse Sacramentum Pœnitentiæ à Christo institutum, constans confessione, contritione, absolutione, & satisfactione; quam vltimam Pœnitentię partem maximè impugnabant hæretici: & ideo de illa vltimo loco velut præcipua & à Patribus maximè commendata latius uidetur egisse Tridentinum: deinde non poterat, conuenienter idem Concil. pręscribere Regulas differendæ absolutionis, & determinare casus, quibus differenda est, multo minùs antiquum rigorem Canonum poenitentialium in integrum restituere, quia cum tunc temporis Ecclesia esset maximè corrupta & diuisa in sectas & hæreses, indubiè plurimi transiuissent ad partes hæreticorum, si debuissent sustinere antiquæ Poenitentiæ rigorem, vel & fortè solius absolutionis dilationem, cum solius confessionis ruborem difficillimè sustinerent.

Dico secundò, quod istud Concilium varijs locis parauerit viam antiquæ Poenitentiæ restituendæ, si non in totum, saltem pro parte, & in quantum infirmitas filiorum patitur, eiusque

præcipua iecerit fundamenta: primò vbi renouat omnes Traditiones Apostolicas, inter quas vna ex principalioribus est Disciplina Ecclesiastica, ad cuius primum vigorem idem Concilium centenis locis aspirat, eamque restituere allaborat. Nemo autem non videt, quòd præcipuus disciplinæ Ecclesiasticæ neruus sit Poenitentia, vt idem Concilium innuit in Decreto de indulgentijs rarò concedendis. Secundò dũ Sessione 22. in Decreto de reformatione cap. primo innouat omnes Canones de vita & honestate Clericorum sub pęnis in ijs contentis, & adhuc maioribus, inter quas erat suspensio ab officio, & remotio ab Altari, & reclusio in Monasterio ad agendam penitentiam more Laicorum. Tertiò dum Sessione 14. cap. 8. definit contra Lutherum, pęnitentiam non esse tantum nouam vitam, sed insuper requirere lamenta pęnitentiæ, & condignam pro peccatis commissis satisfactionem, expressam hoc verbo Euangelico: *Facite fructus dignos Pœnitentiæ*. Quartò dum in eodem cap. 8. iniungit Sacerdotibus, vt proportionatas peccatis satisfactiones imponant. Verba sunt: Debent ergò Sacerdotes Domini, quantùm spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares, & conuenientes satisfactiones iniungere, nè, si fortè peccatis conniueant, & indulgentiùs cum pęnitentibus agãt, leuissima quædã opera pro grauissimis delictis

in-

iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Verba sanè Cōfeſſarijs formidanda.

Quæ verò magis accommodata pęnitentia esse potest, quam pro tempore separari ab Eucharistia in vindictam peccati, propter cuius delicias peccator se sponte à Corpore Christi separauit? Grauissimum est à Corpore Christi separari, & tamen vnusquisque potest hanc separationem pati; & si benè perpendat grauitatem huius separationis, debet grauissimum sentire dolorem, & sic spiritalem reddere satisfactionē, cum frequenter non possit corporalē.

Quintò, dum in eodem capite iniungit Sacerdotibus, vt non solùm soluendi, sed & ligandi potestatem exerceant. Verba sunt; Habeant præ oculis Sacerdotes, vt satisfactio, quàm imponunt, non sit tantùm ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem: nam claues Sacerdotum non ad soluendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessas, etiā antiqui Patres, & credunt, & docent.

Sextò, dum eadem Sessione cap. 5, declarat confessionem peccatorū eò vergere, vt pęnitentia imponatur, & impleatur; ait enim: Constat Sacerdotes iudicium hoc incognita causa exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis seruare potuisse, nisi in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent.

§. XLIII.

Rationes Tridentini Concilij pro necessitate & fructu satisfactoriæ Pœnitentiæ.

PRima ratio Concilij Tridentini habetur sessione 14. cap. 8. his verbis: Sanè, & Diuinæ Iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismũ per ignorantiam deliquerint; aliter verò qui semel à peccati, & dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritus Sancti dono, scientes Templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contristare non formidauerint. Secunda habetur eodem loco his verbis: Et Diuinam clementiam decet, ne ita nobis absque vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta peccata leuiora putantes velut iniurij, & contumeliosi Spiritui Sancto in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio enim magnopere à peccato reuocant, & quasi fræno quodam coercent hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque, & vigilantiores in futurum pœnitẽtes efficiunt. Tertia habetur eodem loco his verbis: Medentur quoque peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus malè viuendo comparatos contrarijs virtutum actionibus tollunt. Quarta habetur ibidem his verbis: Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vmquam

exi-

existimata fuit, ad amouendam imminentem à Domino pœnam, quàm vt hæc Pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequentent. Quinta habetur ibidem sic: Accedit ad hæc, quòd dum satisfaciēdo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque indè arrham habentes, quòd si compatimur, & conglorificabimur. Denique dicit idem Concilium eadem Sessione in doctrina de Sacramento Extremæ Vnctionis, quòd tota Christiana vita perpetua Pœnitentia esse debeat. Videri possunt ea, quæ habet ibidem cap. 8. de reformatione, vbi ordinat peccatoribus publicis, vt publicam agant pœnitentiam. Sunt autem in hoc sæculo corrupto plurimi peccatores publici, qui proindè publicam deberent agere pœnitentiam.

§. XLIV.

Quænam sit mens Auctoris huius Moralis de praxi Pœnitentiæ antiquæ.

VIdes, beneuole lector, non fuisse mentis meæ in prima huius libelli mei editione ex dictis concludere, quòd antiqui Canones pœnitentiales, & antiquus ordo Pœnitentiæ debeant modò ita obseruari, vt totus rigor il-

lorum Canonum exerceatur in pœnitentes iuxta qualitatem criminum, ſicut exercebatur olim: vel etiam quòd de neceſſitate debeat ſemper impleri Pœnitentia antequam detur abſolutio: nam de contraria mente mea ſatis patet ex ſolutione tertiæ obiectionis contra prædictam pœnitentiæ praxim: ſed mens mea eſt, primò oſtendere ex dictis quantùm nunc relaxata ſit antiqua praxis Pœnitentiæ, & quæ olim mens Eccleſiæ de Pœnitentia, & quæ adhuc modò ſit, cùm permaneat idem Eccleſiæ ſenſus, licet propter infirmitatem filiorum non ſit ſemper idem eius rigor, nec idem rigoris ordo: ſecundò vt diſcant & Confeſſarij,& pœnitentes non reprobare, ſed amplecti praxim, quam Sanctus Carolus Borromæus, Reſtaurator Pœnitentiæ in ſua Diœceſi Mediolanenſi, conformiter Decretis Concilij Tridentini inſtaurauit. Cui praxi intendo me conformare exemplo Eminentiſſimorum Virorum illam approbantium, etiam Epiſcoporum eam ordinantium, & Decreto proprij Superioris in propria Diœceſi, quòd allegabitur infra: idcircò ſubiungo illam praxim, vt ſequitur.

§. XLV.

Praxis Pœnitentialis S. Caroli Borromæi.

HÆc praxis potiſſimùm ex tribus dignoſci poteſt. Primum eſt innouatio anti-

quorum Canonum pœnitentialium, pro quorum obseruatione, secundùm moderationem prudentis Confessarij præmittit sequẽtia in suo Sacramentali actorum parte quarta pag. 523. Cùm hæc Parochus pro prudentia charitateq; sua spectabit, tùm verò maximè videbit, vt ne pro peccatis grauibus leuissimas Pœnitentias imponat: id quod & Confessoribus, & pœnitentibus periculosum est, cùm id à sacris Litteris, & à Conciliorum Decretis, & à Sanctorum Patrum sententia alienum sit. Nam diuinæ Literæ ab ijs, qui Pœnitentiam agunt, hoc efflagitant, vt fructus dignos pœnitentiæ faciant, vtque ad Dominum conuertantur in ieiunio, fletu, & planctu. Et verò qui peccatis grauibus leues quosdam Pœnitentiæ modos imponunt, hi (inquit Canon) consuunt puluillos, secundùm propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. Imo Concilium Tridentinum docet alienorum peccatorum participes fieri eos Confessores, qui dum cum pœnitentibus indulgentiùs agunt, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungunt.

Deindè assignat ibidem Parocho modum iniungendi Pęnitentias pro ratione culpæ, & qualitatis personæ dicens: Iniunget præterea Pęnitentiam pro culpa, & personæ ratione: itaut superbis humilitatis opera; carnis volu-

ptatem sectantibus, ieiunia, abstinentiam, cilicij gestationem, aliamque corporis macerationem; pro peccati grauitate indicat. In oratione negligentibus, vt singulis diebus, manè saltem, & vesperè orationi vacent; feria 2. & alijs certis ferijs pro defunctis orent; certis item definitisque diebus deuotè visitent stationales, & præcipuè deuotionis Ecclesias, & Altaria, præsertim in Quadragesima, & in Aduentu. Mundi pompas, choreas, aliaque opera Satanæ consectantibus eam Pœnitentiam imponet, vt in hebdomada manè certis diebus, id quod in singulos dies etiam faciendum esse grauissimè S. Chrysostomus monet; sancta meditatione sibi proposita solemnem illam sponsionem, quam per compatres in Baptismo sanctè fecerunt, redintegrent, intimè Deum precando: In qua precatione firmo stabilique animi proposito, statuant se Christo Domino adhærere, renuntiareque iterum sæculi pompis, operibus tenebrarum, & Diabolo imprimis, cui se aduersarios esse & professi sunt; & profitentur perpetuò:

Tùm ibidem p. 525. exponit Confessarijs necessitatem sciendi antiquos Canones dicens: Patres docuerunt quàm necessaria admodùm sit Sacerdotibus, qui in audiendis pœnitentiũ confessionibus versantur, Canonum Pœnitentialium scientia: etenim si omnia, quæ ad pœnitendi modum pertinent nō prudentia solùm,

ac pietate, sed iustitia etiam metienda sunt: certè norma hæc è Canonibus Pœnitentialibus sumatur, oportet: Sunt namque ij quasi Regulæ quædam, quibus cùm ad culpæ commissæ grauitatem rectè dignoscendam, tùm ad imponendam pro illius ratione veram Pœnitentiam Sacerdotes Confessarij ita diriguntur, vt vbi singula, & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, intimumque cordis contriti dolorem pertinent, accuratè perpenderint, tùm demum Pœnitentiam iudicio, ac prudentia sua moderentur.

Denique ibidem addit se idcirco in vltima parte sui libri retulisse istos Canones, inquiens: Atque hæc quidem, omnisque alia, quæ multiplex est, huius necessariæ cognitionis ratio à Patribus explicata, facit vt Canones Pœnitentiales pro Decalogi ratione dispositi in vltimam huius libri partem referantur: vndè aliqua eorum notitia ab ipsis Confessarijs Sacerdotibus sumi possit.

S. Carolo in hac parte præiuerunt duo Summi Pontifices, vnus nēpè Cælestinus, qui Epist. 3. cap. 1. sic ait: Nulli Sacerdotum suos liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum possit regulis obuiare: alter Gregorius VII. qui in Concilio Romano 5. ita loquitur: Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundùm Auctoritatem Sanctorum Patrum pro qualita-

te

te criminum imponuntur.

Quibus accedit Isaacus Lingonensis Episcopus in Canones titulo 1. cap. 1. dicens: Qualis verò peccatis adhibenda sit medicina, secundùm Canonum Authenticorum, & SS. Patrum esse debet institutionem, & non secundùm placitum hominis, sed secundùm Dei voluntatem: nec in hac parte voluntas, aut gratia hominis sectanda est, sed voluntas Dei in omnibus exquirenda, quatenus dignis precibus, & pœnitudine digna placare possit Omnipotētis Dei vindictam, quam suo vitio prouocauit.

Secundum ex quo praxis illa dignoscitur est, quòd ordinet Pœnitentias publicas peccatoribus publicis imponi; sic enim ait in Concilio Mediolanensi primo de pœnitentia pag. 11. Ijdem (supple, Confessores) quemadmodum à Sancta Tridentina Synodo iussum est, publicè peccantibus publicam pœnitentiam imponāt: neque illud publicæ Pœnitentiæ genus, nisi data ab Episcopo facultate, secreta alia pœna, commutare audeant. Item in Sacramentali actorum parte 4. cap. 523. sic ait: Si quis igitur grauitèr publicèque peccarit: cùm publicam pœnitentiam restituendam esse Sacra Tridentina Synodus decernat, ei publicam pro ratione criminis imponet. Si cui autem, cum publicè offenderit, pœnitentia publica imponenda est, is ab ea longè refugiat, ne desistat propterea persuadere, vt suscipiat; si minus

per-

persuasionibus potest, consulat Archiepiscopum. Deinde pag. 668. mandat Religiosis exemptis, & priuilegiatis, ne relaxent publicam Pœnitentiam sine Episcopi consensu.

Tertium petitur ex varijs regulis, quas S. Carolus seruandas praescribit circa absolutionem peccatoris.

§. XLVI.

Regulæ seruandæ in Absolutione Sacramentali iuxta S. Carolum Borromæum.

PRIMA.

PRima harum regularum est, non absoluere eos, qui constanter peccato, eiusque cõmercio non valedicunt, nec remedia adhibere volunt contra vomitum suum: quinimò licet hæc polliceantur: tamen Confessario probabilem faciunt metum, ne contrariũ contingat. Sic habet S. Carolus in Instructione Pastorali parte 2. cap. 16. Iam vero non solum absoluere eos non possunt, qui peccato mortali valedicere constanter non decernunt; sed nec illos etiam, qui quamuis asserant peccatum se velle deserere, tamen vna dicunt videri sibi non se commercium illius esse relicturos, nisi ea velint remedia apponere sine quibus Confessarius iudicat ad vomitum redituros.

Est

Est præterea consultum absolutionem differre, donec euidens appareat emendatio in ijs, qui tametsi dicant ac polliceantur, quod se eximent peccato, tamen Confessario probabilem faciunt metum ne contrarium contingat. Ex hoc genere esse solent plerique adolescentes, qui in otio vitam agunt, qui luxui dediti crapulam, & amores inhonestos sequuntur, qui libidinibus pascuntur, verba obscæna proferunt, murmurant, in odijs, ac detractionibus versantur quotidie, & confessionem differunt in vltimos Quadragesimæ dies.

§. XLVII.

SECVNDA

Secunda regula est, non absoluere passim recidiuos in peccata mortalia iuxta illa verba S. Caroli ibidem: Idem faciendum est cũ ijs, qui cum multos annos in peccatis suis perdurant, nulla interim adhibita opera in emendatione vitæ, in eadem peccata iterum, atque iterum labuntur.

§. XLVIII.

§. XLVIII.

TERTIA.

TErtia regula est, non absoluere eos qui volunt manere in occasione peccati: ait enim S Carolus ibidem: Deindè nec eos absoluat, qui cum peccatis mortalibus simul etiam eorum occasiones vitare planè non proponunt

§. XLIX.

De occasionibus peccatorum ex S. Carolo.

OCcasiones peccatorum explicat Sanctus Carolus eadem parte Instructionis Pastoralis cap. 16. his verbis: Porrò cum è re Confessarij vel maximè sit, vt quæ sint eæ occasiones perspicuè sciat, paulò de illis loquemur distinctius hoc loco.

Sub occasionem peccati mortalis omne illud cadit, quod peccandi mortaliter causam administrat, eo quod eiusmodi est, quod, vel per se in peccatum inducat, vel eius occasione confitens vsque adeo ad peccatum allicitur, vt certe Confessarius metuere possit, quod ex peruerso, quem diu induit, habitu, inposterum non magis abstinebit, quam prius, à peccato, si in iisdem occasionibus versetur.

Prioris ordinis occasiones quæ scilicet sua-

pte

pte natura trahunt in cōſenſum peccati mortalis, ſunt iſtiuſmodi: artem profiteri tabellis chartaceis, vel aleis ludendi, domum tenere in hunc finem alijs paratam; aliquam, cum qua ſit peccatum, vel apud ſe, vel apud alium ſuo rogatu fouere, vel quocumque modo in eiſdem ædibus habitare, perſiſtere in aſſidua collocutione, aſpectu, quotidiano congreſſu, & ſimilibus turpium amorum irritamentis.

Itaque ſi pœnitentem ijs aut ſimilibus impedimentis irretitum eſſe perſpexerit, ipſaque occaſio talis ſit, quæ tum etiam reipſa exiſtat, veluti quod concubinam alit, vel quid huiuſmodi Confeſſarius eum abſoluere non debet, niſi prius illam ipſam occaſionem prorſus abſcindat.

In alijs vero, vt alea ludere communiter, in venereis aſpectibus diu eſſe, conuerſari periculosè cum fœminis, perdurare in tactibus impudicis, ſi eis nuntium remittere non polliceatur, vel ſi ſpondeat, alias tamen cum de eodem fidem fecerit, vitam non emendauerit, abſolutionem differat vſque eò dum emendationis quædam argumenta videbit.

At verò cum vſu venire poſſit, vt ex omnibus quæ ſolers ac circumſpectus Confeſſarius excogitauerit, nullum remedium tamen potuerit habere, cur pœnitens abſque periculo & ſcãdalo magno debeat occaſionem præſcindere, vtatur Confeſſarius his vijs; primò abſolutionis beneficium eo vſque extrahat, donec emenda-

tio-

tionis indicia videat, maximè si absolutio citra aliquod illius periculum, vel infamiam procrastinari possit, eaque doloris signa perspiciat, eam animi dispositionem, promptitudinemq; suscipiendi omnia, quæ pro eius emendatione necessaria Confessarius iudicabit. Quo tempore remedia huiusmodi pœnitenti proponet, quæ magis opportuna, magisque necessaria apparebunt: v.g. præscribet ei ne solus vmquam cum sola versetur; vt orationes augeat, corporis macerationẽ subeat aliquam, quodque præcipuum est frequenter confiteatur, aliaque similia, quæ si pœnitens recipiat in se, poterit absolui,

Contra vero si ab illa diligentia, quam vel ille, vel alius Cõfessarius iam diu adhibuit, non se emendauerit, non absoluatur, donec impedimentum sustulerit, vel nisi quid aliud à nobis acceperit, quod conuenire videatur, ad quos iu tali negotio recurret, vt factum nobiscum expẽdat, ita tamen vt nulla fiat mentio peccantis.

Alterius generis occasiones, quæ videlicet ex conditione peccantium sumuntur, ea facta sunt quæ etiamsi per se licent, tamen probabiliter timetur, ne is, qui confitetur, in eadem ipsa, quæ olim admisit, peccata relapsurus sit, si in eisdem operibus, in quibus antea versatus est, perseueret. Tales ob mundi corruptelam plurimis esse solent, in castris esse, mercaturam sequi, Magistratus obire, Aduocati & Procuratoris officia exercere, aliaque id genus; quæ dum quis

tra-

tractat, fit sæpe vt vocibus blaſpemis, furtis, iniuſtitia, calumnijs, odijs, fraudibus periurijs, & alijs eiuſdem farinæ ſceleribus, quibus Deus offenditur, tantam ſibi eorum conſuetudinem aſſciuerint, vt coniectari liceat, ſi in eiſdem officijs maneant, cum ſe rurſus eædem illæ oblaturæ ſint occaſiones, quod fortiorem animum ad reſiſtendum peccatis non opponent, quam hactenus fecerint: quodque inde ſequitur in idem lutum ex integro prolabentur. Omnes qui ſunt huiuſmodi, ſecundum D. Auguſtinum, vel negotium ipſis periculoſum deponãt, vel ſaltem abſque licentia & obedientia pij ac probati Sacerdotis non exerceeant: qui quidem hominem eo modo conſtitutum, abſoluere non debet, ſi exiſtimat ad eadem peccata rediturum, quamdiu in antiqua occaſione perſeuerat: ſed æquum eſt vt vitæ emendatio, & quædam illius approbatio per temporis interuallum exſpectetur. Atque hic vigilandum eſt eo diligentius, quò manifeſtum eſt hac in parte Confeſſarios incuria ſua maximam præbere cauſam; cur in omnibus ferè opificijs & exercitationibus publicis peccata grauiſſima inueniantur, & abuſus intolerabiles, ſine quibus multi hodie exiſtimant, nec res etiam per ſe æquiſſimas rectè exerceri poſſe. v. g. in Magiſtratu adeundo, & alijs officijs aſſumendis, multa iuramenta reperiuntur, quæ ſeruari debent, quæ tamen poſtea non ſeruantur. Inter Conſiliarios, Aduocatos, Procuratores, cliẽtum

rum perniciei ac damnis incumbitur contra id, quod propria conſcientia dictat faciendum. Idem fit in bello, vbi duellis locus datur, vbi odijs, homicidijs plena ſunt omnia. Inter ludendum maledicta vigent, rapinæ, quæſtus meretricij. Apud Mercatores hæc regnant, vſurę, mercium fraudes, cùm vel eas miſcent, vel malas pro bonis in manum porrigunt, multoque pluris, quam pretium iuſtum eſt, eas diſtrahunt, nec deſunt periuria, mendacia, vectigalium fraudulenta auerſio, aliaque eius ordinis permulta. Plerique opifices feſtis æquè ac profanis diebus ita occupantur, vt numquam neque cultui diuino vacent, neque conciones frequentent, nec ſe ſolum, ſed ad ſimilem modum totam diſtentam familiam habent. Quamobrem magno numero inueniet Confeſſarius inter eos, qui talia exercent, omnem vitam ferè in peccatis mortalibus duxiſſe, qui quidem abſolutionis capaces exiſtimari non debent, niſi diligentia prius accedat; qua ſimul & ab inuolucris huiuſmodi liberentur, & fortiores contra peccatum reddantur. Quod ſi Confeſſarius poſuerit maiorem induſtriam in ijs examinandis, non dubium eſt, quin plures deprehendet, qui numquam (vt oportuit) Sacramento Pœnitentiæ peccata ſua expiarint. Quod cum fuerit ab eo animaduerſum, oſtendat eis præterquam quod de emendatione maiorem probationem facere debebunt, vel opificij genus, in quo ſunt, deſerere, totius etiam vitæ

 con-

confessionem instituere,ac studio vehementi in salutem suam incumbere tenebuntur. Multò magis Confessarius circa ea officiorum, actionumque discrimina extirpanda allaborare debet,quæ nullam vel necessitatem reipublicæ, vel vtilitatem secum ferunt:quæ quamuis ex priori ordine rerum non sint(illæ enim per se ad peccatum mortale inducunt,ac propterea necessariò à quouis homine,quocumque in statu relinqui debent)nihilominus tamen ad male agendum inflectunt, ac facillimo negotio sæpissime ad diuersa peccata trahunt,vt choreis interesse, agere cum blasphemis, versari cũ scurris,malorum se sodalitatibus hominum adiungere,tabernas frequentare,otio indulgere,similesque actiones, in quibus vt plurimum peccare mortaliter homines solent, qui quidem ante non debent absolui,nisi animo abalienato penitus illa ipsa se deserturos esse polliceantur. Et quidem si probabiliter sibi Confessarius persuadeat posse se fidem primæ vel secundæ à pœnitente sibi promissioni factæ dare ,quòd scilicet occasionem auferet,poterit eum promissionis intuitu absoluere ; sin autem fidem semel atque iterum fregerit,ac tertio iam idem polliceatur, absolutionem differat,vsque dum reipsa videat pœnitentem se omni peccato liberasse, in quo priùs vixerat.

Hæc S. Carolus Borromæus in Instructionis Pastoralis parte 2.cap. 17. de occasionibus secundi generis.

Nè

Nè autem exstimetur, quod illa fuerint tantum ordinata à S.Carolo pro Diœcesi Mediolanensi, cuius erat Archiepiscopus: notandum est,quod Amatus Coriache Presbyter,Canonicus,Archidiaconus Ecclesiæ Metropolitanæ S. Rumoldi Mechliniæ, & Sedis Archiepiscopalis ibidem vacantis Vicarius Generalis anno 1668 die 23:Iulij Mechliniæ ordinauerit,vt omnes & singuli totius Diœcesis Confessarij in foro pœnitentiali se conformarent prædictis S. Caroli Borromæi instructionibus. Verba ordinationis, quæ sic incipit: *Cùm ex imposito munere nobis incumbat,&c.* sunt hæc: Omnes & singulos,qui in foro pœnitentiali versantur in hac Diœcesi,qua possumus animi contentione & affectu rogamus,& monemus in Domino, vt ad procurandam animarum salutem, & Sacramentorum abusus tollendos, quoad huiusmodi recidiuos, & incorrectos pœnitentes ea vtantur Ecclesiasticæ disciplinæ Oeconomia, quam S. Carolus Borromæus per Diœcesim suam cum grandi animarum lucro,per instructiones suas suis Pastoribus & Confessarijs obseruandam præscripsit. Datum Mechliniæ, &c. Deinde subiungit tenorem præfatarum Instructionum pro vt à nobis de verbo ad verbum descriptæ sunt.

§. L.

Obiectiones contra regulas Sancti Caroli Borromaei.

PRima obiectio, quam faciunt ordinariè peccatores Confitentes, dum Confessarius ipsis negat absolutionem, est hæc: *Non faciam amplius, propono emendationem*. Sed audiant desuper verba SS. Patrum. Amb. lib. 2. de pœnitentia cap. 10. dicit: Si verè agerent Pœnitentiam, iterandam postea non putarent. Tales autem peccatores putant iterandam Pœnitentiam, quia centies dixerunt, *Non faciam amplius propono emendationem*, putantque sufficere, quòd hoc cogitent hic, & nunc, licet non curent rigidiori Pœnitentia superare instabilitatem suam, sed sperantes, quod si recidant, iterum hoc dicent. Concilium Toletanum tertium sub Pelagio II. cap. 11. sic ait: Quoniam comperimus per quasdã Hispaniarũ Ecclesias, non secundùm Canones, sed fœdissimè pro suis peccatis homines agere Pœnitẽtiam, vt quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris se reconciliari expostulent, ideò pro coercenda tam execrabili præsumptione, id à Sancto Concilio iubetur, vt secundùm formam Canonum antiquorum detur Pœnitentia. Vide quomodò istud Concilium vocet execrabilem

præ-

præsumptionem, vt quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris reconciliatio expostuletur, quæ est hodierna multorum consuetudo, ac proindè execrabilis præsumptio. Isidorus Hispalensis lib. 2. sententiarum cap. 13. sic ait: Ille pœnitentiam dignè agit, qui sic præterita mala deplorat, vt futura iterùm non committat: nam qui plangit peccatum, & iterùm admittit peccatum, quasi si quis lauet laterem crudum, quem quantò magis lauerit, tantò ampliùs lutum facit. Idem Isidorus ibidem cap. 16. sequenti ita prosequitur: Canis reuersus ad vomitum, est pœnitens ad peccatum: multi enim indesinenter lachrymas fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lachrymas ad Pœnitentiam, & effectum Pœnitentiæ non habere constat; quia inconstantia mentis, nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc verò reuiuiscente vsu, ea, quæ fleuerant, iterando committunt. Gregorius Magnus Pastoralis parte tertia admonitione 31. sic ait: Admonendi sunt, qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, vt considerare sollicitè sciant, quia flendo inanitèr se mundant, qui viuendo nequiter inquinant, cùm idcircò se lachrymis lauant; vt mundi ad sordes redeant. Et qui admissum plangit, nec tamen deserit, pęnæ grauioris culpæ se subijcit; quia & ipsam, quam flendo veniam potuit impetrare, contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum

voluit: quia dum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, antè Dei oculos sordidas ipsas etiã lachrymas facit. Gregorius VII. Epistolarum lib.7.epist 10. sic ait: Sacerdotalis culminis dignitas, tùm imperitia, tùm negligentia Sacerdotum (sicut vestra dilectio nouit) ex longo iam tempore peccatis exigentibus fuit collapsa. Ex qua quidem re, quasi ex pestifera radice innumera mala exorta sunt; adeò vt vsque ad hæc tempora nostra, inter cætera, quæ malè pullulant vitia, falsæ nihilominùs Pœnitentiæ consuetudo inoleuerit: Vbi Pontifex ille refundit in imperitiam; vel negligentiam Sacerdotum falsæ Pænitentiæ consuetudinem. Deindè subiungit: Infructuosam enim Pœnitentiam dicimus, quæ ita accipitur, vt in eadẽ culpa, vel simili, vel deteriori; vel parum minori permaneatur. Vndè quisque dignè vult pœnitere, necesse est, vt ad fidei recurrat originem, & quod in Baptismo promisit, Diabolo scilicet, pompisque illius abrenuntiare, & in Deum credere, videlicet recta de eo sentiendo, mandatis eius obedire, solicitus sit vigilanter custodire. Quicumque ergò talitèr pænituerit, quoniam aliter simulatio dici potest, non Pœnitentia; illi peccatorum suorum remissionem, Apostolica freti potestate, largimur: insuper æternæ Beatitudinis gaudia, de Omnipotentis Dei Misericordia confisi promittimus.

Vn-

Vndè liquet ex hoc Pontifice non sufficere verba ad Pœnitentiam, sed requiri facta conformia professioni baptismali.

Denique audiatur Petrus Blesensis de Confessione Sacramentali ita scribens: Putant aliqui sibi sufficere, quod aliquamdiù à sua turpitudine destiterunt, atque de primitijs arreptæ continentiæ præsumentes veteres excessus non recolunt, & quasi spatio temporis euanuerint culpæ, vel earum oblitus sit, aut dormiat Deus; putant de omnibus debitis breui Pœnitentiæ compendio transegisse . . . . . Non sine dolore cordis acerbissimo, & anxia cordis afflictione sanantur, quæ longo vsu inolita, & intimis animarum medullis infixa sunt, nec horaria, & leui contritione redimi possunt, quibus mors æterna debetur. Propositum itaque Pœnitentiæ perseuerantia comitetur. Quid enim hæc omnia proderunt pœnitẽti, si ad vomitum reuertatur? nemo itaque de momentanea contritione, vel affluentia lachrymarum præsumat. . . . si senseris in te gratiam compunctionis, & affluentiam lachrymarum, non tamen ideò te statim arbitreris Domino recõciliatum . . . . . vides profectò quàm gratum sit Deo sacrificium lachrymarum; & pro omnibus delictis sufficiens holocaustum. Sed quibus? confitentibus, pœnitentibus, non reuertentibus ad vomitum, sed in spiritu humilitatis, & in animo contrito fugientibus ad pia-

viſcera IESV, & continuantibus dignos Pœnitentiæ fructus. Non ſunt igitur audiendi graues peccatores, dum ſtatim ac confeſſi ſunt, petunt abſolutionem, dicentes, *Non faciam amplius, propono emendationem*: non enim credere oportet eorum verbis, ſed factis, vt manifeſtum eſt ex præallegatis Patrũ teſtimonijs.

At dicunt: *Sibi fieri iniuriam, quod ſibi non credatur*, & addunt *non teneri ſe bis ſua peccata confiteri*, quod deberent facere, ſi ipſis differretur abſolutio. Audiatur ad hanc obiectionem Cyprianus de lapſis. Quod, inquit, non ſtatim Domini Corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini Sanguinem bibat, Sacerdotibus ſacrilegis iraſcitur. Atque ò tuam nimiam, furioſe, dementiam! iraſceris ei, qui abs te auertere iram Dei nititur, ei minaris, qui pro te Domini miſericordiam deprecatur; qui vulnus tuum ſentit, quod ipſe non ſentis; qui pro te lachrymas fundit, quas forſitan ipſe non fundis. Oneras adhuc crimẽ, & cumulas, & cùm ſis ipſe implacabilis ad Antiſtites, & Sacerdotes Dei, putas circa te Dominũ poſſe placari? Accipe potiùs, & admitte quę loquimur: quid ſurdę aures ſalutaria prę cepta nõ audiunt, quæ monemus? quid cœci oculi pœnitẽtiæ iter nõ vident, quod oſtẽdimus? quid perculſa, & alienata mens remedia vitalia non percipit, quæ de Scripturis cæleſtibus & diſcimus, & docemus? Sanctus Iuo Carnotenſis

sis Episcopus Epist. 195. sic ait peccatori reconciliationem petenti: Nolo te fallere: introitum huius visibilis Ecclesiæ cum tuo periculo te habere permitto, sed ianuam regni cælestis tali reconciliatione tibi aperire non valeo. Sanctus Ambrosius in Psalmum 37. vult pœnitentem sic se habere ad Confessarium, sicuti se habet ægrotus ad Medicum, ait enim: Nemo dicit Medico corporis sui, quemadmodum sit curandus. . Nouit Medicus quæ singulis vulneribus medicamenta conueniunt, cuius vlceris putredo ferro sit amputanda, ne in totius corporis serpat exitium. Si dixerit Medicus medicinæ genus, quo curari æger debet, & ille fastidiat, discedit Medicus, & ægrum relinquit. S. Pacianus in Parænesi ad Pœnit. ità loquitur: Nunc ad eos sermo sit, qui benè, ac sapienter vulnera sua pœnitentiæ nomine confitentes, nec quid sit Pœnitentia, nec quæ vulnerum medicina, nouerunt, similesque sunt illis, qui plagas quidem aperiunt ac tumores, Medicisque etiam assidentibus confitentur, sed admoniti, quæ imponenda sunt, negligunt; & quæ bibenda, fastidiunt. . . . . . Quid ergò faciam nunc Sacerdos, qui curare compellor? ferum est in eiusmodi. Verumtamen si quis est vestrum, qui secari, & exuri sustineat, adhuc possum. Ecce scalpellum Propheticum: *Conuertimini*, inquit, *ad Dominum Deum vestrum, simulque ieiunio, & fletu, & planctu, & scin-*

dite

dite corda vestra. Nolite hanc secturam timere, dulcissimi. Sustinuit illam Dauid, iacuit in cinere sordenti, sacco insuper horrente deformis. Ille quondam gemmis assuetus, & purpuris, texit in iejunio animam suam, cui maria, cui syluæ, cui flumina seruiebant, promissasque diuitias terra parturiens; madidus lachrymis consumpsit oculos illos, quibus Dei gloriam viderat, & infelicem se, miserumque confessus est Pater Mariæ, Iudæi etiam dominator Imperij. Rex ille Babylonius, exomolegesim desertus operatur, & septenni squalore decoquitur: Leonum in illo iubas impexæ cæsaries, & barbarus horror exuperat, & longè incuruis vnguibus manus horrentes Aquilas mentiuntur, cùm fœnum in morem Bouis ederet, pallentium ruminator herbarum. Hæc tamen illum Deo pœna commendat, & in sua quondam regna restituit. Quem horrebant homines, Deus recipiebat, ipsa illa malæ tractationis calamitate felicem. Ecce sectio, quam spopondi, qui potuerit tolerare, sanabitur. Admouebo adhuc ignes de cauterio Apostolico; videamus an ferre possitis. Iudicaui, inquit, congregatis vobis, & spiritu meo, in virtute Domini Iesu Christi tradere eiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in diem Domini. Quid dicitis, pœnitentes, vbi est vestræ carnis interitus? ne hęc quidem, quæ videri etiam à Sacerdote possunt,

&

& Episcopo teste laudari: ne hæc quidem quotidiana seruamus; flere in conspectu Ecclesiæ, perditam vitam sordida veste lugere, ieiunare, orare, prouolui; si quis ab balneum vocet, recusare delicias; si quis ad conuiuium roget, dicere: ista felicibus, ego deliqui in Dominum, & periclitor in æternum perire. Quò mihi epulas, qui Dominum læsi? tenere prætereà pauperum manus, viduas obsecrare, presbyteris aduolui, exoratricem Ecclesiam deprecari, omnia priùs tentare quàm pereas. Scio quosdam ex fratribus, & sororibus vestris cilicio pectus inuoluere, cineri incubare, ieiunia sera meditari, & non talia fortassè peccarunt.

Denique Iansenius Iprensis Episcopus in caput 20. Euangelij Ioannis versu 23. explicans illa verba, *Quorum remiseritis peccata,* &c. dicit: Quorum ergò retinueritis; vel ad tempus propter Pœnitentię immaturitatem, vt paulatim perficiatur; siuè omninò propter impœnitentiam, retenta sunt iudicio Dei in Cælis. Vtroque membro significat non inanem esse potestatem, sed effectum habere coniunctum. Cùm ergò & remissio, & retentio Apostolorũ censuræ, & iudicio committantur, palam est eos Iudices constitui: atque ita rectè præcipi omnibus fidelibus, remissionem consequi satagentibus, vt peccata Sacerdotibus confiteantur, quatenùs audita peccatorum varietate, & qualitate, sciant cui remittenda, cui retinenda,

quis

quis aut quomodo ligandus aut soluendus. Hoc autem est iudicium discretionis, quo discernitur quis ad beneficium absolutionis admittendus, quis repellendus. Sed hoc sternit viam ad aliud iudicium iustitię, quo peccata quadam expiatoria castigatione & vindicta plectūtur: quod quia præcipuum est in hoc tribunali, hinc fit, vt pœnitentes peccata sua, non per modum narrationis ad Sacerdotis informationem tantum exponere debeant; sed magis ad sui accusationem, ad confusionem, ad compunctionem, denique ad pęnę taxationem.

Vrgent peccatores, & dicūt, quod *habeatur in Scriptura* (scilicet apud Ezechielem) *Quod in quacumque hora ingemuerit peccator, saluus erit.* Sed textum male citant: nam apud Ezechielem quidquid de illa re habetur, exstat cap. 18. & 33. Sic autem habetur cap. 18. versu 21. *Si autem impius egerit pænitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia Præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet & non morietur*. Deinde versu 30. & 31. ita subdit. *Conuertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Proijcite à vobis omnes præuaricationes vestras, in quibus præuaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum*. Tum cap 33. vers. 14. 15. & 16. sic ait, *Si autem dixero impio, morte morieris: & egerit pœnitentiam à peccato suo, feceritque iudicium, & iustitiam, &*

pi-

pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulauerit, nec fecerit quidquam iniustum, vita viuet & non morietur: omnia peccata eius quæ peccauerit non imputabuntur ei.

Hanc pęnitentiam, quam agi præcipit Ezechiel ad remissionem peccatorum, expressiùs describit Isaias cap. 1. dicens: *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, discite benè facere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, & venite, & arguite me dicit Dominus, si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.*

Vrgent præterea, & dicunt, quod *Christus Dominus statim remiserit peccata absque vlla Pænitentia imposita ijs, qui ad ipsum recurrebant.* Sed si à Christi exemplo aliquid concluderetur pro Confessarijs, sequeretur quod semper possent absoluere pęnitentes sine pęnitentia imposita, quod est contra fidem. Respondetur itaq; quòd Christus Deus erat, qui corda peccatorum conuertebat, & per potestatem Excellentiæ, quę non est alligata Sacramentis, peccata remittebat. Confessarij autem sunt homines; qui non faciunt conuersionem cordis, sed per dignos fructus Pænitentiæ eam exspectant. Deinde remissio peccatorũ à Christo facta potius habuit similitudinẽ istius remissionis, quæ fit in Baptismo sine Pęnitentia, quam illius, quę fit in Sacra-

cra-

cramento Pęnitentiæ:nam non legitur Christus bis eidem donasse peccata; in Sacramento autem pœnitentiæ remittuntur peccata ijs, qui relapsi sunt; ac proinde maiori pœna digni sunt, propter ingratitudinem. Vndè Christus dixit cuidam, cui peccata remiserat; *vade, noli ampliùs peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.* Nec refert quod Christus dixerit Petro interroganti, quoties dimitteret peccata fratri suo, *Vsque septies? non dico vsque septies, sed vsque septuagies septies*: nam hoc intelligitur de priuatis iniurijs conformiter orationi Dominicæ, in qua dicimus quotidie, *dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus*. Et esto hoc intelligeretur de Sacramento pęnitentiæ, tantùm significatur, quòd in Ecclesia Dei semper sit potestas remittendi peccata, de quibus fit cōdigna pęnitentia.

Pergunt peccatores & dicunt, *Quod incurrent infamiam, si non communicent postquam confessi sunt; quia adsunt noti, qui ipsis aduigilant, vel celebrandum est Sacerdoti, &c.* Sed SS. Patres tales excusationes non admiserunt, quia salutem animæ sempiternam prætulerunt famæ peritturæ, cui etiam alijs modis iudicio prudentis Confessarij consuli potest. Et quid dixit Christus de occasionibus peccatorum remouendis? *si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum, & proyce abs te, &c.* Numquid præstat sine fama vana (nam vera fama in virtute fundatur) ire ad cœlum quam

quàm cum tali fama ire ad infernum?

Vrgent quandoque, *diem esse magnæ Indulgentiæ, per quam poterunt consequi veniā omnium suorum peccatorum*, & *dicunt se ad hoc venire ad confessionem*: sed tales communiter satis indicant, quod non velint pœnitentiam agere; ac proinde, quod velint abuti indulgentijs, quæ sunt tantùm supplementum Pœnitentiæ, non refugium peccatorum impœnitentium, nec eneruatio disciplinæ Ecclesiasticæ.

Denique vrgent; *Sententiam esse communem Casuistarum, & modernorum Theologorum, quod ad absolutionem Sacramentalem sufficiat Attritio ex puro metu gehennæ concepta*: dicunt autem se habere talem attritionem; ac per consequens contendunt se debere absolui: quia si morerentur cum sola ista attritione damnarentur, & si accedat Sacramentum Pœnitentiæ saluabuntur.

Ad quod respondeo me dubitare primò, an tales multis peccatis frequenter onerati, talem attritionem habeant, quæ procedat ex impulsu Spiritus sancti, qui effugit fictum disciplinæ; an verò illa eorum attritio non sit merè naturalis, qua timent infernum, sicut timent ignem, seu quodcumque malum naturale; quæ certè non sufficit ad Sacramentum.

Secundò, quia dubium est ad minimum, vtrū talis attritio sufficiat cum Sacramento, cum magni Theologi sustineant illam non sufficere, & Patrum testimonia superiùs allata hoc euincere videantur.

Vn-

Vnde cum opinio contraria de sufficientia talis attritionis sit in praxi valde insecura,& ad summum sequenda in articulo necessitatis: Meritò Illustrissimus Dominus Iacobus Boonen huius Diœcesis Mechliniensis Archiepiscopus, hanc sequentem ordinationem confecit de data Bruxellæ die 26. Martij anno 1637. Iacobus Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mechliniensis omnibus animarum curam habentibus,Confessarijs, & verbi Diuini prædicatoribus in nostra Diœcesi salutem in Domino. Cum in sancta Catholica Ecclesia nihil excellentiùs habeatur ipsis Sanctissimis Sacramentis, è quibus vti largissimis fontibus Saluatoris nostri Dei in animas fidelium, vel indesinenter profluit prima gratia, qua iustificantur, vel eaiam accepta augetur, vel deperdita restituitur, nihil magis cordi esse debet ijs, quos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quàm vt ea non solum ritè, & absque vllo inualiditatis periculo,sed insuper plenissimo semper effectu Ouibus suis administrentur. Quare cum ex omnium Theologorum sententia in eorundem Sacramentorum administratione adhiberi semper debeant materiæ,& formæ certæ,determinatæ, ac quantùm fieri potest securissimæ, nullo autem modo (extra necessitatem) dubiæ, vel controuersæ: intelligamus verò inter Catholicos Doctores adhuc disputari, an inter actus pœnitentis, quos Sacrum Concilium Tri-

den-

dentinum definit esse quasi materiam Sacramenti pęnitentiæ, sufficiens censeri debeat illa contritio imperfecta, seu attritio, qua tantum propter pęnas peccata detestamur, pluribus quidem à Concilio Tridentino id affirmantibus, alijs nihilominus, etiam ab eodem Concilio, id negantibus: ne in ista sententiarum diuersitate salus pęnitentium periculo exponatur; vobis & vnicuique vestrum, qui ad Sacramenti pęnitentiæ administrationem estis admissi & approbati, mandamus, quatenus omnem vestram industriam eo conferatis, vt omnes ad dicti Sacramenti perceptionem accedentes, inducatis, moueatis, & disponatis ad veram & cordialem detestationem, ac dolorem suorum peccatorum, non tam ex timore pœnarum, quàm ex Dei amore, quo ipsum velut summum bonum (quod maxima impietate peccando contempserunt) perfectè diligant, vel saltem vt fontem iustitiæ, qua scilicet iustificamur, diligere incipiant. Si enim populus ille rudis sub veteri lege, qui acceperat tantùm spiritum seruitutis in timore, in tanta gratiæ penuria non poterat iustificari, nisi per veram & perfectam contritionem, neque saluari, nisi per dilectionem Dei super omnia; meritissimè nos filij noui Testamenti, qui non accepimus iterùm spiritum seruitutis in timore, sed spiritum adoptionis, quo filij Dei nominamur & sumus; in tanta gratiæ plenitudine, quam effudit in nos per Spiritum sanctum,

qui datus est nobis,non tamquam serui timore pœnarum,sed tamquam filij ex amore eius, qui dilexit nos,& lauit nos à peccatis in Sanguine suo,ipsa peccata super omnia mala detestari debemus.

Vt vero populus Christianus in re tanti momenti magis instruatur,vobis verbi Dei Prædicatoribus iniungimus,quatenus sæpius occasionem captetis tractandi de natura, motiuis , & effectibus contritionis , vt & de amore Dei super omnia (sine quo vera contritio haberi non potest) vt duobus hisce necessarijs medijs instructus.quauis occasione, & quouis tempore, auxiliante Domino remissionem peccatorum , & salutem animarum suarum consequi possit. Datum Brux;die,mense,anno, quibus supra.

Hoc Decretum renouatum est ab Amato Coriache in qualitate Vicarij Generalis anno Domini 1667.die 28. Aprilis,

§. LI.

Pro Coronide sit testimonium Sancti Francisci Xauerij.

TVrcellinus in vita S.Francisci Xauerij lib. 6.cap.17.ita refert predictum Sanctum suis socijs Iesuitis consuluisse : Confessionem non continuò sequetur absolutio, sed biduũ triduumue dabitur eorum pectoribus certarum re-

rerum meditatio præparandis, vt interim animorũ maculas lachrymis ac voluntarijs eluant pœnis. Si quid cui debent, restituant: simultatibus, si quas habent, depositis, redeant cum inimicis in gratiam: à libidinis consuetudine cæterisque, quibus impliciti sunt flagitijs expediantur. Hæc omnia absolutionem præcurrunt rectius, quàm sequuntur.

§. LII.

De cura conseruandi fructum Sacramenti Pœnitentiæ.

Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat *Ioannis 5.*

QVoniam de præparatione necessaria ad hoc Sacramentum cum fructu suscipiendum tanta & tam multa iam dixi, quę per se sola sufficiunt, & nata sunt maximam ingenerare curam peccatori, per veram Pœnitentiam reconciliato, vt prædictum fructum studeat conseruare: Idcirco ne sim absque necessitate longior, sufficiet mihi pro conclusione materiæ tãtopere necessariæ hoc unum addidisse & monuisse; nimirum quòd (quia conseruatio alicuius effectus est eiusdem naturę cum prima eius productione) securissimus modus conseruandi gratiam Reconciliationis virtute Pœnitentiæ

prometitam, & per eius Sacramentum collatam, fit, semper agere Pœnitentiam.

§. LIII.

De virtute Sacramenti Extremæ Vnctionis.

Super ægros manus imponent, & bene habebunt. *Marci* 16

VIrtus Sacramenti Extremæ Vnctionis satis innotescit ex illiś verbis: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eũ oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, rimittētur ei.* Itaque hoc Sacramentum producit primò salutem imfirmi spiritalem dando ipsi augmentum gratiæ, quod potest esse tantum, vt si contingat ipsum corporaliter mori introducat eum immediatè in vitam æternam: Secundò salutem corporalem, si hæc conducat ad salutem eius spiritalem: Tertiò vim morbi alleuiat, consolationem quamdam cœlestem animo infirmi interius affundendo: Quartò si sit in peccatis venialibus, ea ipsi remittendo. Dico venialibus, quia cum hoc Sacramentum non sit mortuorum, sed viuorum, peccata mortalia directè non remittit; remittit tamen venialia auertendo infirmum ab affectu mundi, & cõuertendo in Deũ tamquam cõsolatorem suum vnicum; & sic etiã re-

remittere potest pœnas peccatis debitas, efficiendo vt infirmus totaliter se resignet in diuinam voluntatem, & libenter dolores morbi, mortemque ipsam in satisfactionem peccatorum suorum acceptet, Deoque offerat.

Quinimò fieri potest, vt ex cõsequenti remittantur ipsi peccata mortalia, quorum conscientiam non habet, vel si habet, & ea clauibus subijcere non possit, quia nullum amplius signum dare potest, ex ista resignatione sequatur tanta conuersio cordis in Deum, vt incipiat sincere detestari omnia, quæ Deo tanquam Summo bono aduersantur, & sic in se excitet actum contritionis ex amore Dei super omnia dilecti. Propterea obligantur Pastores etiam pestiferis hoc Sacramentum administrare, eo quod sit quędam appendix Sacramenti pœnitentiæ, & quasi vltimum viaticum infirmis de hoc mundo exeuntibus.

§. LIV.

De æstimatione & reuerentia Extremæ Vnctioni exhibenda.

Ego veniam, & curabo eum. *Matt.* 8.

SAne si salus hominis summi facienda est; & Sacramentum salutis maximi faciendum. Hoc autem Sacramentum merito dicitur salutis, quia, *oratio fidei saluabit infirmum*, inquit Ia-

cobus : vnde salutem per Baptismum inchoatam, Confirmatione roboratam, Eucharistia nutritam,hoc Sacramentum complet & perficit:& si salus fuerit deperdita per peccatum mortale post Baptismum cōmissum, ac per pœnitentiam restituta,non tamen perfectè,hoc Sacramentum supplet,quod deerat pęnitentiæ : & quandoque pęnitentiæ locum subit (vt ante dictum est) dum pęnitentia peragi nequit, nec eius Sacramentum suscipi.

Deinde si tanti sit consolatio temporalis amicorum,dum quis in afflictione positus est, quāto magis æstimanda est consolatio cælestis per præsentiam Spiritus Sancti,qui illam in hoc Sacramento operatur:vndè oritur obligatio maximæ reuerentiæ huic Sacramento exhibendæ propter assistentem intimè Spiritus sancti præsentiam,& interiorem applicationem meritorum Christi,quæ fit per omnia Sacramenta.

§. LV.

De præparatione necessaria ad Extremam vnctionem.

Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel. *Matth.* 8.

O Prima præparatio ad hoc Sacramentum ritè & cum fructu suscipiendum, est si tēpore sanitatis reliqua Sacramenta, quorum gra-

gratiam hoc Sacramentum supplet,& perficit, debitè suscipiantur. Deindè si ingrauescente vi morbi cum periculo vitæ infirmus adhuc plenis sensibus,& perfecta ratione vtens, curet aduocari Presbyterum,qui oret super eum,vngatque illum oleo in nomine Domini;vt per orationis vim, & virtutem vnctionis, erigatur in spem salutis,charitatemque presbyteri pro se orantis,vt Domini miserentis,erga se intelligat & experiatur, salutemque consequatur, siue spiritalem solam,siue cum spiritali corporalem casu quo hæc ad illam conducat; & interea superna dulcedine grauitas morbi ipsius alleuietur, eius animus in cælum feratur, à terrenis abstrahatur,nec non peccatorum reliquiæ ipsi remittantur. Hinc malè faciunt, qui differunt huius Sacramenti susceptionem,donec sint mente destituti,& nesciant quid circa eos agatur; quia tunc deuotionem propriam habere non possunt,ad huius Sacramenti fructum abundè percipiendum,maximè vtilem. Peccantque grauiter & Medici,& Pastores,& cæteri curam habentes infirmi,qui tempestiuè de hoc illum non monent,nec adhortantur,aut inducunt, sicut oportet,ad huius Sacramenti susceptionem. Sunt verò in errore pessimo, quem Diabolus salutis hominum inimicus capitalissimus inuexit, qui putant ægrotum citius moriturum,si tempestiuè inungatur Oleo sancto: nam nihil est magis contrarium virtuti huius Sacramenti,quam in-

ferre mortem, cum ei ſit proprium ferre ſalutem: dicit enim Iacobus, *oratio fidei ſaluabit infirmum*, etiam dando ſalutem corporalem, ſi conducat ad ſpiritalem. Verùm quidem eſt, quod ordinariè accepto hoc Sacramento cum deuotione, infirmi reddantur magis quieti nec ſoleant diu in eodem ſtatu morbi permanere, quia ſupponuntur eſſe in extremis, dum Sacramentum hoc ipſis adminiſtratur: ſed quod moriantur, nō eſt huic Sacramento attribuendum, ſed ſolū quod quietè moriantur, & cum maiori fiducia in diuinam miſericordiam. Quod autem quandoque ſubitò reualeſcant, huic Sacramento merito attribuitur.

Solicite igitur ſunt dedocendi hūc errorem, qui illo laborant, & admonendi vt ſi periculosè ægrotent, hoc Sacramentum tempeſtiuè & cum deuotione ſuſcipiant: vti & illi, qui curam eorum habent, vt ad hoc eos inducant.

§. LVI.

§. LVI.

De cura conseruandi effectum Extremæ Vnctionis.

Oportet semper orare, & non deficere. *Lucæ* 18.

OPtimus modus conseruandi effectum huius Sacramenti vsque ad mortem est cōtinuare orationem, quam incepit Sacerdos, & infirmum oleo suæ charitatis continuò vngere; id est, consolari, sub spe præmiorum cælestium, intuitu meritorum Christi, per misericordiam Dei acquirendorum, necnon ad detestationem omnium peccatorum excitare, à mundo abstrahere, & Cælo vnire.

§. LVII.

De Virtute Sacramenti Ordinis.

Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. *Ioannis.* 20.

VIrtus Sacramenti Ordinis transcendit virtutem Angelicam, quia facit puros homines participes Sacerdotij secundùm Ordinē Melchisedech soli Chrsto Homini Deo proprij secundùm naturam humanam assumptam, non secundùm Angelicam, quam Christus

non

non assumpsit, seu non apprehendit, vt Paulus ad Hebræos loquitur.

Christus ergò in natura humana assumpta Sacerdos existens secundùm Ordinem Melchisedech, Corpus suum, & Sanguinem nobis in cibum, & potum dedit, sicut Melchisedech panem, & vinum, ob victoriam super Reges infideles ab Abrahamo obtentam, protulit. Atque ita Christus factus est Sacerdos in æternum, vt nos Corpore, & Sanguine suo in æternum pasceret. Idcirco ascensurus ex hoc mundo ad Patrem relinquere voluit Sacerdotes sui Sacerdotij participes, & ministros, ad quorum consecrationem legitimam Sacramentum ordinis instituit, quo ex hominibus assumerentur quàm maximè idonei ad tanti muneris functionem, collata eis potestate ad conficiendum Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini per modum oblationis Patri Aeterno factæ, & nobis in alimentum futuræ, ad instar illius, quam Melchisedech in pane, & vino prolatis in formam futuri, fecit Patri Abrahæ. Et quia Melchisedech Abrahæ benedixit panem, & vinum proferens, dicendo: *Benedictus Abraham Deo excelso, qui creauit Cælum, & terram, & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt*: *Gen* 14. ideò Christus Sacerdos in æternum secundùm Ordinem Melchisedech, præuidens quòd homines panem Corporis

poris sui esuri, & Sanguinem bibituri, forent ab hoste, id est, à Diabolo vincendi, & per hoc tali esu, & potu futuri indigni, addidit Potestatem Sacerdotibus peccata illis remittendi, & retinendi, secundùm quod, per dignos Pœnitentię fructus à se factos, se dignos redderent, aut per eosdem neglectos, præberent indignos. Tanta igitur est Sacramenti Ordinis efficacia, vt Sacerdotem constituat Christi Ministrum in duabus primarijs Sacerdotij eiusdem functionibus: quarum prima est, conficere Corpus, & Sanguinem Domini, & vtrumque in sacrificium Patri æterno offerre, necnon fidelibus in alimentum illud dare: secunda est indignos ab isto alimento arcere, & per remissionem peccatorum, mediante congrua Pœnitentia, ad illud dignos reddere.

Quod sanè ministerium primum est eorum omnium, quæ in Cælo, & in terra reperiuntur, cùm Deus nihil habeat maius se, quod det; nec maiorem potestatem, quàm remittendi peccata: Vnde hoc Sacramentum Ordinis ex vi sua, seu ex opere operato (vt loquuntur Theologi) conferens duas illas Potestates Sacerdotio Christi essentiales, virtute quodammodò cætera transcendit Sacramenta; nam ad cæterorum virtutem per Ministrorum consecrationem viam parat: Sacerdotis enim est Eucharistiam, in qua Christus realiter continetur, conficere; idcircò Sacerdotis est & Bap-

ptismum, & Confirmationem, & Pœnitentiam, & reliqua Sacramenta, quatenùs ad realem cum Christo vnionem ordinantur, conferre, aut saltem, vt in Matrimonio contingit, eis assistere.

Quam sanè præcellentiam ab hoc Sacramento Ordinis accipit: ex qua eiusdem Sacramenti virtus vlterius innotescit.

§. LVIII.

De æstimatione, & reuerentia huic Sacramento exhibenda.

Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & posui vos vt eatis, & fructum afferatis; & fructus vester maneat *Ioannis.15.*

SAcramentum hoc æstimare oportet sicut fundamentum totius Hierarchiæ Ecclesiasticæ, quæ per hoc Sacramentum constituitur, & sine qua non est participatio Corporis, & Sanguinis Domini, nec remissio peccatorum. Oportet etiam idem Sacramentum reuereri, sicut maximum Christi opus, quo cæteris Sacramentis, & conficiendis, & administrandis Ministros constituit; qui proindè, sicut ipse Christus, honorandi sunt, quia eius locum tenent in Sacerdotio in æternum, secundùm Ordinem Melchisedech. Nam si Ministri Regum terrenorum honorandi sunt, quia ipsos repræsen-

sentant: & si illi honorandi sunt quodcumque Regum suorum negotiũ gerant; multò magis hi honorandi sunt, quia in principali eius negotio, nempè salutis hominum, personam eius gerunt. Et si pœna mortis temporalis afficiantur, qui Ministros Regum terræ inhonorant; quanta pœna non sunt afficiendi qui Ministros Regis cælestis, & Dominatoris vniuersorum, contemnunt, iuxta illud Euangelij: *Qui vos spernit, me spernit Lucæ* 10. *Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles*, vt alio loco inquit Dominus.

§. LIX.

De præparatione necessaria ad hoc Sacramentum.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?
Matth. 20.

PAulus volens nobis inculcare necessitatem huius præparationis, dicit ad Hebræos: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tamquam Aaron*: *Heb.* 5. quinimò tantam huius vocationis necessitatem commendat, vt de Christo asserat dignitatem Sacerdotis ei à Patre æterno collatam, non ab ipso sponte assumptam, dicens: *Sic & Christus non semetipsum clarificauit, vt Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu,*

ego

ego hodie genui te. *Ibidem*. Quemadmodum & in alio loco dicit: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech*. *Psal.* 109.

Nec mirum, quia cùm potestas sanctificandi, & saluandi homines soli Deo propria sit, & illa per Sacramentum ordinis communicetur Sacerdotibus Noui Testamenti in similitudinẽ Sacerdotij Christi; indubiè indigent vocari à Domino Deo; qui talem accepturi sunt potestatem; de qua vocatione & monentur interiùs à Domino, & certificantur exteriùs, vel per vocem populi, quæ in similibus frequenter est vox Dei, vel præcipuè per assumptionẽ Superioris Ecclesiastici, id est, Episcopi, quem posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei. Quòd si quis se intrudat in Sacerdotium, in perniciem suam se intrudit, & frequentèr in aliorum ruinam. Neque sufficit vocatio interior sola, quia potest esse illusoria, nisi accedat iudicium eorum, ad quos spectat Regimen Ecclesiæ.

Vt autem hæc vocatio sit legitima, duo requiruntur, iuxta vocem Domini dicentis, primò: *Sancti estote, quia ego sanctus sum. Leuit.* 19. Secundò: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est Malach.* 2. Idcircò grauissimè peccant Superiores, qui mittunt ad Sacerdotium eos, vel qui non sunt excellenti pietate præditi, vel non sunt idonei ad explicandam

fide-

fidelibus Legem Dei, id est, necessaria ad salutem (vt Concilium Tridentinum requirit) & insuper ad administrandum, sicut oportet, Sacramenta Ecclesiæ. Episcopi verò, qui ex certa scientia tales ordinant, Potestate sibi à Christo data abutuntur in destructionem Ecclesiæ, & non in ædificationem, necnon in sui perniciem.

De reliquis Ordinibus, & de dignitate eorumdem, deque præparatione ad illos dignè suscipiendos particulariter hic non ago, quia omnes ad Sacerdotium referuntur, cuius proindè & efficaciam, & dignitatem, & præparationem imitantur: vndè in limine status Ecclesiastici, dum prima tonsura recipitur, sæculo renunciatur per hæc verba: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues hæreditatem meam mihi. Amen.* Quasi diceret is, qui tonsuratur: Domine Deus, non volo aliam partem hæreditatis meæ, quàm Te, & volo bibere eumdem calicem passionum, quem tu bibisti, expectans à te in mercedem teipsum velut vnicam hæreditatem meam.

§. LX.

§. LX.

De cura conseruandi effectum huius Sacramenti.

Pater mi, si possibile est. transeat à me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. *Matth.* 19.

AD conseruandum effectum huius Sacramenti, non dico characterem, qui est indelebilis, sed gratiam necessariam ad debitam functionem sui ministerij, debet Sacerdos se considerare, & gerere, sicut Christus se considerauit, & gessit, scilicet tamquam medium inter Deum, & hominem, vt Deo semper se subijciat, & hominibus benè præsit, vt illos ad Deum adducat: Ad quod requiritur, vt incipiat facere, & docere. Atque vt faciat, & doceat, non desinat Deum orare. Generatim vt non faciat voluntatem suam, sed Patris eius, qui in Cælis est, cuius solius debet gloriam quærere, & animarum salutem cum amissione propriæ Vitæ. Sic Sacerdos perdendo animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam.

§. LXI.

De Virtute Sacramenti Matrimonij.

Quod Deus coniunxit, homo non separet. *Matth.19.*

MAtrimonij Mysterium tàm antiquum est, quàm coniunctio primorum parentum: postquam enim Dominus creauerat Adam primum parentem nostrum, dixit: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam; cumque obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea: & ædificauit Dominus Deus costam, quam tulit de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam. Dixitque Adam: hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est; Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Gen.2.*

Christus Dominus volens restituere Matrimonium corruptum primæ suæ institutioni, illudque constituere Sacramentum nouæ Legis, sic ait: *Qui fecit hominem ab initio, masculum, & fæminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergò Deus coniunxit, homo non separet.* Ex qua Christi de-

claratione euidenter apparet Matrimonium ex Institutione Diuina facere indissolubilẽ Coiugum vnionem, eadem ratione, ac si essent vnum corpus, seu vna caro; & per consequens vnus spiritus, quia non est vna caro viua sine vnò spiritu.

Hinc Paulus considerans istam coniugum vnitatem virtute Matrimonij factam ita respondet Corinthijs: *De quibus autem scripsistis mihi; bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virum habeat. Vxori vir debitum reddat, similiter autem, & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.*

Quæ verba Apostoli præcedentibus iuncta significant eam Matrimonij esse virtutem, vt corpora coniugum sint facta vnũ; adeò vt corpus vnius sit corpus alterius,& contra: consensusque coniugum in mutuas personas fuerit causa huius vnitatis. Hinc idem Apostolus ad Ephesios volens ostẽdere necessitatem vnionis inter coniuges(cum dependentia tamen vxoris à marito) non solùm corporum, sed & animorum, ita ait; *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino: quoniam vir Caput est mulieris, sicut Christus Caput est Ecclesiæ, ipse Saluator Corporis eius. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus.* Ne tamẽ viri

supra

supra mulieres extollantur, easue contemnant, subdit: *Viri diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiã & semetipsũ tradidit pro ea.* Et ne viri carnali amore, sed spirituali diligant vxores suas, addit finẽ amoris Christi erga Ecclesiam, dicens: *Vt illam sanctificaret mundans lauacro aquæ in verbo vitæ, & exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta, & immaculata. Ita & viri debent diligere vxores suas, vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit; seipsum diligit: nemo enim vmquam carnem suã odio habuit; sed nutrit, & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam; quia membra sumus corporis eius, & de carne eius, & ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ & erunt duo in carne vna.*

Audi nunc conclusionem Apostolicam pro huius Sacramenti virtute in Christo, & in Ecclesia: *Sacramentum*, inquit, *hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.*

§. LXII.
De æstimatione, & reuerentia huic Sacramento exhibenda.

Qui fecit hominem ab initio, masculum, & fœminam fecit eos. *Matth.* 19.

VErba vltima Apostoli, nempè, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in*

Christo & in Ecclesia, tàm clara sunt, ad probandum summam Matrimonio ęstimationem, & reuerentiam esse exhibendam, vt solus non Christianus dicere audeat, Matrimonium vel non esse Sacramentum, vel non esse Magnum Sacramentum. Quid ergò dicendum est de his coniugibus, qui non animo solùm, sed corpore disiunguntur, & alijs miscentur? dicendum sanè, quòd nomine quidem possint esse Christiani, re autem nullo modo. quia non agnoscunt indiuisibilem vnionem Christi cum Ecclesia, suo coniugio figuratam: nam Christus vni soli Ecclesiæ & animo, & corpore coniunctus est, vti & vna Ecclesia vni soli Christo. Quid deindè dicendũ est de illis cõiugibus, qui se inuicem quidẽ amore prosequuntur, sed vel prolem habere, vel illam habitam educare christianè, non amant? dicendum, quòd reuera se non ament: quia dum miscentur carnalitèr, propter prolem vnicè misceri debent, & ad hoc se amare: cùm finis vnicus mixtionis carnalis sit proles. Et si proles sequatur, eam autem christianè non educent, Christum, & Ecclesiam non amant: quia Christi & Ecclesiæ vnio merè est ad fidelium propagationem, bonamque educationem in eorum salutem. Denique quid dicendum est de illis Coniugibus, qui separantur ab inuicem quoad thorum? dicendũ, quòd Spiritum Christi non habeant, qui ab Ecclesia Sponsa sua non recessit, nec recedet in æternũ; vndè

vndè *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*. Si autem ob fornicationis causam separentur quoad thorum, quod Christus permittit (numquam autē quoad vinculum post matrimonium consummatum; quia *quod Deus coniunxit, homo non separet*) hoc ideò est, quia tales, quantum in se est, violauerunt Sacramentum Coniunctionis Christi, & Ecclesiæ, significando ex parte viri adulteri, quòd Christus duas habere possit Ecclesias in vxores, quibus misceatur per Incarnationem; ex parte verò mulieris adulteræ, quòd Ecclesia possit habere duos Christos in viros, quorum vtrumque in se & hæreticum est, & impium.

Æstimetur ergo hoc Sacramentum, tamquā primum fundamentum Societatis, & propagationis humanæ: magnæque venerationi habeatur, quia Incarnationis Christi Mysterium est.

§. LXIII.

De præparatione necessaria ad hoc Sacramentum.

Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. *Matth.* 19.

QVantùm ad præparationem necessariam, vt hoc Sacramentum dignè suscipiatur; præ-

præterquam quòd eadem diſpoſitio neceſſaria ſit, quæ ad cætera viuorum Sacramenta, nempè vt vir, & mulier illud recipientes in ſtatu gratiæ Dei exiſtant; inſuper ad proprium huius Sacramenti effectum requiritur, vt Sponſi coniuges futuri, debitum de ſua ad inuicem coniunctione examen ineant, & per proprias preces obtento à Deo inſtinctu, & per interrogationem piorum, ac prudentum virorum accepto conſilio, nechon parentum (ſi quos habent) rationabili aſſenſu, moraliter certificentur, quòd inter ſe ſocialiter viuere, & prolem chriſtianè educare poterunt. Contra quam diſpoſitionem directè ambulant, qui alio intuitu, quàm ſocialis Amicitiæ, & Chriſtianæ educationis liberorum, coniugantur: ne dicam ſacrilegè ambulant, qui loco ſanctæ diſpoſitionis ad coniugium, carnaliter ante illud commiſcentur, parantes ſibi viam ad ſanctum ſtatum per actionem diabolicam, Spiritus Sancti excluſiuam: vndè *fit* vt tales ordinariè peſſimum ſortiantur coniugium, & raró expient delictum ſuum præcedens; quia carnali intentione coniugantùr, quàm raró deponunt per veram Pœnitentiam.

§. LXIV.

§. LXIV.

De cura conseruandæ Gratiæ Matrimonialis.

Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. *Matth.* 19.

MAgna sanè cura adhibenda est Coniugibus ad conseruandam Gratiam sui coniugij: cum enim sibi perpetuo cohabitare debeant, & mutuos defectus supportare, inuicem adiuuare, prolem simul educare, haud dubium est, & experientia notum, quod ad prædicta maxima gratia indigeant, per quam maximo Charitatis amore se diligant: quo deficiente, in prędictis deficient. Hanc autem gratiam conseruabunt, si quotidianas ad Patrem æternum preces fundant, per Dominum nostrum Iesum Christum cuius cum Ecclesia Coiunctionem sua coniunctione repræsentant.

§. LXV.

De Fidei Diuina.

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit, qui autem non crediderit, condemnabitur. *Marci.* 16.

PRimus Gratiæ diuinæ effectus est lumen fidei: nam gratia Dei ad hoc datur, vt ho-

homo sese illi subijciat: prima autem subiectio hominis ad Deum est subiectio intellectus: quia cum homo, vt homo, seu vt rationalis, duabus solum potentijs constet, scilicet intellectu & voluntate; atque voluntas hominis in nihil naturaliter feratur, quin aliquo modo illud intelligat; necesse est ad hoc vt feratur in aliquid nullo modo naturaliter intellectum, quod aliquo superiori lumine illustretur, cuius ductum sequatur, captiuato proprio intellectu: illud autem lumen desursum affulgens à Patre luminum, est lumen fidei: ac proinde primus gratiæ effectus.

§. LXVI.
Rationes credibilitatis.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. *Matth.* 5.

Licet verò homo, dum credit, non intelligat id, quod credit; tamen cum rationalis sit, debet habere rationes, cur credat, & cur potius credat hoc, quam istud: alioquin non distingueret suam fidem à fide hæreticorum, nec suam Religionem à religione Paganorũ, aut Iudæorum, vnde necessarium est assignare aliquas veræ fidei notas distinctiuas eiusdem à falsis opinionibus reliquarum sectarum.

Et quia fides omnium hominum esse debet, certum est quod rationes credendi non debeãt

esse

esse demonstrationes philosophicæ, quarum percipiendarum maxima pars hominum est incapax; sed morales & quodãmodo sensibiles, id est, omnium hominum capacitati conueniẽtes. Has autem rationes præclarè deducit & prosequitur Catechismus Romanus explicans articulum nonum Symboli fidei de vera Ecclesia, cuius proprietates assignat numero 13. pag. 80. editionis Parisiensis, ita incipiens, & per sequentes numeros prosequens vsque ad finem articuli: Aperiendæ autem sunt fidelibus huius Ecclesiæ proprietates, ex quibus licebit agnoscere quanto beneficio à Deo affecti sint, quibus contigerit in ea nasci, atque educari.

Prima igitur proprietas in Symbolo Patrum describitur, vt *Vna sit*; *Vna enim*, inquit, *est Columba mea, vna est speciosa mea* Vocatur autẽ Vna tanta hominum multitudo, quæ tam longè lateque diffusa est, ob eas causas, quæ ab Apostolo ad Ephesios scriptæ sunt cap. 4. Vnum enim Dominum, vnam fidem, vnum Baptisma, tantùm esse prædicat: vnus est etiam eius Rector, ac Gubernator, inuisibilis quidem Christus, quem æternus Pater dedit Caput super omnem Ecclesiam, quæ est Corpus eius, vt dicitur Eph. 1. Visibilis autem is, qui Romanam Cathedram Petri Apostolorum Principis legitimus successor tenet; de quo fuit illa omnium Patrum ratio & sententia consentiens, hoc visibile Caput ad vnitatem Ecclesiæ constituendam,

dam,& conseruandam necessarium fuisse.

Quod præclarè & vidit & scripsit S. Hieronymus contra Iouinianum ijs verbis: Vnus eligitur, vt, Capite constituto, Schismatis tollatur occasio. Et ad Damasum; Facessat inuidia; Romani culminis recedat ambitio; cum successore Piscatoris, & discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum Agnum comederit, profanus est. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluuio. Quod & longè antea ab Irenæo probatur, & Cypriano, qui de vnitate Ecclesiæ loquens, ait: Loquitur Dominus ad Petrum: *Ego, Petre, dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Super vnum ædificat Ecclesiam: & quamuis Apostolis omnibus post Resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos; accipite Spiritum Sanctum; Ioannis* 20 tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem, ab vno incipientem, auctoritate sua disposuit, &c. Optatus deindè Meleuitanus ait: Ignorantiæ tibi adscribi non potest, scienti in vrbe Roma (scribit autem hic ad Parmenianum initio lib 2.) Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum Caput Petrus: in quo vno Cathe-

dræ

dræ vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli, singulas sibi quisque defenderent: vt iam schismaticus, & præuaricator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Post vero Basilius sic scriptum reliquit: Petrus collocatus est in fundamento: dixit enim: *Tu es Christus Filius Dei viui*: & vicissim audiuit, se esse petram. Licet enim petra esset, non tamen petra erat, vt Christus. Nam Christus verè immobilis petra: Petrus verò propter petram. Dignitates enim suas Deus largitur alijs: Sacerdos est, & facit Sacerdotes: petra est, & petram facit & quæ sua sunt largitur seruis suis. Postremò verò S. Ambrosius ait: si quis obijciat, Ecclesiam, vno Capite & Sponso Iesu Christo contentam, præterea nullum requirere, in promptu responsio est. Vt enim Christum Dominum singulorum Sacramentorum non solum Auctorem, sed intimum etiam prębitorem habemus (nam ipse est, qui baptizat, & qui absoluit, & tam en is homines Sacramentorum externos ministros instituit) sic Ecclesiæ, quam ipse intimo spiritu regit, hominem suæ potestatis Vicarium, & ministrum præfecit. Nam cum visibilis Ecclesia visibili Capite egeat, ita Saluator noster Petrum vniuersi fidelium generis Caput & Pastorem constituit, cum illi oues suas pascendas verbis amplissimis commendauit, vt qui ei successisset eandem plane totius Ecclesię regendę, & gubernandę potestatem habere voluerit. *Vnus præterea*

idem

idemque est Spiritus inquit Apostolus ad Corinthios, *qui fidelibus gratiam, perindè atque anima corporeis membris vitam impertitur.* Ad quam vnitatem seruandam cum Ephesios hortaretur, inquit: Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. vnum corpus, & vnus spiritus. Quemadmodum enim humanum corpus multis constat membris, eaque ab vna anima aluntur, quæ oculis visum, auribus auditum, & alijs sensibus diuersas vires subministrat: ita Corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, ex multis fidelibus compositū est. Vna quoque est spes, vt in eodem loco idem Apostolus testatur, ad quā vocati sumus. Siquidem omnes eandem rem, nempè æternam, & beatā vitam, speramus. Vna est denique fides, quæ omnibus tenēda est, ac prę ferenda: nō sint; inquit Apostolus, in vobis schismata: atque vnum Baptisma, quod quidem est Christianæ fidei Sacramentum.

Altera proprietas Ecclesiæ est, vt sit *Sancta*: quod à Principe Apostolorum accepimus eo loco: *Vos autem genus electum, gens sancta.* Appellatur autem sancta, quod Deo consecrata, dedicataque sit. Sic enim cætera huiuscemodi, quamqam corporea sint, sancta vocari cōsueuerūt, cum diuino cultui addicta, & dedicata sunt.

Cuius generis sunt in Lege veteri vasa, vestes & altaria; in qua primogeniti quoque, qui Deo Altissimo dedicabantur, sancti sunt appellati. Nec mirum cuiquam videri debet, Ecclesiā dici

San-

Sanctam, tamesi multos peccatores contineat: Sancti enim vocantur fideles, qui populus Dei effecti sunt quiue se fide, & baptismate suscepto Christo consecrarunt; quamquam in multis offendunt,& quæ polliciti sunt,non prestant. Quemadmodum etiam qui aliquam artem profitētur,etsi artis precepta non seruent,nomen tamen artificum retinent. Quare D. Paulus Corinthios sanctificatos, & sanctos appellat:in quibus nonnullos fuisse perspicuum est,quos,vt carnales,& grauioribus etiam nominibus,acriter obiurgat.

Sancta etiam dicenda est; quòd veluti Corpus cum sancto Capite Christo Domino totius sanctitatis fonte coniungitur, à quo Spiritus Sancti Charismata,& diuinæ Bonitatis diuitiæ diffunduntur: Præclarè S. Augustinus interpretans verba illa Prophetæ. *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum*; audeat, inquit, & Corpus Christi, audeat & vnus ille homo clamans à finibus terræ cum Capite suo, & sub Capite suo dicere, sanctus sum, accepit enim gratiam sanctitatis, gratiam Baptismi, & remissionis peccatorum. Ac paulò post; si Christiani omnes & fideles in Christo baptizati, ipsum induerunt, sicut Apostolus dicit; qnotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis; si membra sunt facti Corporis eius, & dicunt se sanctos non esse, Capiti ipsi faciunt iniuriam, cuius membra sancta sunt. Accedit etiam quòd sola Ecclesia legitimum sacrificij cultum, & salutarem habet

Sa-

Sacramentorum vſum, per quæ tanquam efficacia diuinæ gratiæ inſtrumenta Deus veram ſanctitatem efficit; ita vt quicumque verè ſancti ſunt, extra hanc Eccleſiam eſſe non poſſint. Patet igitur Eccleſiam eſſe ſanctam, ac ſanctam quidem; quoniam Corpus eſt Chriſti, à quo ſanctificatur, cuiuſque ſanguine abluitur.

Tertia proprietas Eccleſię ea eſt, vt *Catholica*, nempè vniuerſalis vocetur, quæ appellatio verè illi tributa eſt; quoniam vt teſtatur Sanctus Auguſtinus, à Solis ortu vſque ad occaſum vnius fidei ſplendore diffunditur. Neque enim vt in humanis Rebuſpublicis, aut hæreticorum conuentibus vnius tantùm Regni terminis, aut vno hominum genere Eccleſia definita eſt: verùm omnes homines, ſiue illi barbari ſint, ſiuè Scythæ, ſiue ſerui, ſiue liberi, ſiuè maſculi, ſiuè fœminæ, charitatis ſinu complectitur. Quare ſcriptum eſt: *Redemiſti nos Deo in Sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum. Apoc.* 5. De Eccleſia dicit Dauid: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Pſal.* 2. Item. *Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me. Pſal.* 86. Et: *Homo natus eſt in ea.* Præterea omnes fideles, qui ab Adam in hunc vſque diem fuerunt, quiuè futuri ſunt, quamdiù mundus extabit, veram fidem profitentes, ad eandem Eccleſiam pertinent, quæ ſuper fundamento Apoſtolorum fundata eſt, ac

Pro-

Prophetarum, qui omnes in illo lapide angulari Christo, qui fecit vtraque vnum,& pacem ijs, qui propè, & ijs qui longè, annuntiauit, constituti sunt, & fundati. Vniuersalis etiam ob eam causam dicitur, quod omnes, qui salutem æternam consequi cupiunt, eam tenere, & amplecti debeant, non secus ac qui Arcam, ne diluuio perirent, ingressi sunt.

Hæc igitur veluti certissima regula tradenda est, qua vera, & falsa Ecclesia iudicetur: sed ex origine etiam, quam reuelata gratia ab Apostolis ducit, Ecclesiæ veritatem agnoscimus: siquidem eius doctrina, veritas est, non recens, neque nunc primum orta, sed ab Apostolis iam olim tradita, & in omnem orbem terrarum disseminata. Ex quo fit, vt nemo dubitare possit, impias hæreticorum voces longè à veræ Ecclesiæ fide abesse, cùm Doctrinæ Ecclesiæ, quæ ab Apostolis ad hanc diem prædicata est, aduersentur. Quare vt omnes intelligerent, quænam esset Ecclesia Catholica, Patres in Symbolo illud diuinitùs addiderunt, *Apostolicam*. Etenim Spiritus Sanctus, qui Ecclesiæ præsidet, eam non per aliud genus ministrorum, quàm per Apostolicum gubernat. Qui Spiritus primùm quidem Apostolis tributus est, deindè verò summa Dei benignitate semper in Ecclesia mansit. Sed quemadmodùm hæc vna Ecclesia errare non potest in fidei, ac morum disciplina tradenda, cùm à

Spi-

Spiritu Sancto gubernetur: ita cæteras omnes, quæ sibi Ecclesiæ nomen arrogant, vt quæ Diaboli Spiritu ducantur, in doctrinæ, & morum perniciosissimis erroribus versari necesse est. Vide sequentia in ipso Cathechismo.

Ex istis autem notis, scilicet vnitatis, sanctitatis, vniuersalitatis, & Apostolicæ, dicitur Ecclesia, sicut Ciuitas supra montem posita; quia apparet omnibus eius vnitas, sanctitas, vniuersalitas, & perpetua ab Apostolis, quorum doctrinam profitetur, traditio. Quæ omnia saltem simul sumpta nullis alijs sectis competunt. Et quia ad veram Ecclesiam illa quatuor simul sumpta necessaria sunt; idcircò euidens est, cæteras sectas esse falsas, cùm aliquem semper defectum contineant, qui à bono Deo summè Veraci esse non potest.

Hinc nihil humanæ rationi (attenta infirmitate, & miserijs humanæ naturæ) magis conforme esse potest, quàm Euangelium, quod est regula veræ Ecclesiæ secundùm sensum ab eadem traditum.

§. LXVII.

§. LXVII.

De necessitate credendorum:

Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum Vnigenitum darет: vt omnis, qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.

Qui credit in eum non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine Vnigeniti Filij Dei. *Ioannis 3.*

Euntes. . . . docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis. *Matth. 28.*

Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: *Lucæ 10,*

Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. *Matth. 18.*

DIstinguunt Theologi inter credenda, asserentes quædam esse credenda necessitate medij ad salutem: quædam verò solùm necessitate præcepti. Illa autem dicuntur necessariò credenda necessitate medij, sine quorum fide nullo modo potest adultus saluari, etiamsi hic & nunc illa inuincibiliter ignoret. Talia ab omnibus asserũtur esse hæc duo, quod Deus sit, & quod inquirentibus se remunerator sit, iuxta illud Pauli: *Oportet accedentem ad Deum credere quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit:* & à multis modernis Casuistis illa duo sufficere dicuntur. Verùm quia cum fide illorum duorum stat ignorantia Saluato-

ris, & Mediatoris Dei & hominum Hominis Christi IESV, extra quem non est salus; idcircò dico insuper requiri fidem eiusdem Mediatoris: quia similiter dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret; vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam .... qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est, quia non credit, in nomine Vnigeniti Filij Dei:* non dicit qui discredit, sed *qui non credit:* nec dicit, qui sciens, & volens non credit, sed absolutè, *qui non credit, iam iudicatus est.* Idcircò ex hoc Textu euidenter colligitur, quod saltem post Christi aduentum in hunc mundum, post eius mortem, quam significare voluit per exaltationem suam in Cruce adinstar exaltationis serpentis Ænei in deserto, post illius resurrectionem, & missionem Spiritus Sancti, denique post sufficientem Euangelij prædicationem, necessariò necessitate medij ad salutem explicitè credendum esse, quòd Christus Filius Dei Viui in natura humana sit pro nobis mortuus: & quia iuxta S. Paulum; *Si Christus non resurrexit, vana est fides nostra;* 1. *Cor.* 15. idcircò eadem necessitate credendum est, Christum resurrexisse à mortuis, quà creditur, illum pro nobis mortuum esse.

Quòd verò Apostolus ad Hebræos 11. non nominauerit Dominum nostrũ IESVM Christum, quando dixit: *Oportet accedentem ad Deum*

Deum credere quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit: non mirum est, quia in isto cap.11. tantùm agebat de fide Patrum antiqui Testamenti, in quo clarè de Domino Deo fiebat mentio, & tantùm obscurè, & quasi per velamen de Domino nostro IESV Christo, quem viri sancti in isto capite nominati in spiritu viderunt, & crediderunt, vt in Euangelio dicitur de Abraham ab ipsomet Domino Christo: *Abraham exultauit vt videret diem meum: vidit & gauisus est. Ioannis 8.* At in sequenti capite idem Apostolus tractans de Christo iam reuelato, satis significat eiusdem fidem in Nouo Testamento eadem necessitate necessariam ad salutem apud omnes, qua erat necessaria fides vnius Dei tamquam existentis, & bonorum remuneratoris in Antiquo Testamento: sic enim post enarratam fidem antiquorum cap.11. orditur caput 12. per modum conclusionis: *Ideoque, & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstans nos peccatum, per patientiam curramus, ad propositum nobis certamen, aspicientes in Auctorem fidei, & Consummatorem IESVM, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet*. Quasi diceret, sic credamus in Christum in Nouo Testamento, sicut illi crediderunt in Deum in Antiquo: nempè quod Christus sit Deus Homo pro nobis mortuus, & à mortuis rediui-

tuus, qui modo in dextera ſedis Dei ſedet, Iudex futurus viuorum, & mortuorum: quia Deus Pater ponendo illum in dextera ſua, dedit illi poteſtatem iudicium facere.

Verùm quia iuſtus ex fide viuit,& ſola fides, quæ per dilectionem operatur, nos ſaluat, & dilectio, ſeu charitas diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis; proptereà fides Spiritus Sancti, per quem iuſtificamur à peccatis, & notitia Gratiæ Chriſti medicinalis, & victorioſæ, ſeu efficacis, qua nos iuſtificat,& quam rogare debemus, vt iuſtificemur & ſaluemur, nobis neceſſaria eſt neceſſitate medij ad ſalutem: ne dicamur ſaluari ignorantes per quem, & cuius virtute iuſtificemur, an ſcilicet alienis,an proprijs viribus. Idcircò Chriſtus tam frequentèr in Euangelio fecit mentionem Spiritus Sancti à Patre, & à ſe mittendi: & Apoſtoli tàm frequenter gratiam Dei per IESVM Chriſtum Dominum noſtrum, ſine qua nihil poſſumus, commendarunt. Addito, quòd Spiritus Sanctus, velut Perſona Diuina æqualis Patri, & Filio, eadem ratione ſit credendus, neceſſitate medij ad ſalutem, qua Pater, & Filius, vtpotè exiſtens Spei, & Beatitudinis noſtræ eſſentiale obiectum.

Accedit, quòd ſicuti ſine Baptiſmo nullus paruulus poteſt ſaluari, quia dicitur; *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt*

test introire in Regnum Dei; *Ioann.* 3. ita dicitur à Christo ipsis Apostolis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sācti: docētes eos seruare omnia, quæcumque mandaui vobis. Matth.* 28. Et dicitur: *qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluabitur, qui autem non crediderit, condemnabitur. Marci* 16. Vndè præter ante dicta, dicerem etiam creditu necessarium ad salutem necessitate medij, quòd oporteat seruare mandata Dei, saltem illa, quorum ratio est homini innata, & quorum fides ex fide Christi euidenter sequitur, vt quòd sit agenda pœnitentia de præteritis, & cauendum à futuris peccatis, & ambulandum in virtute Christiana.

Illa verò dicuntur necessariò credenda necessitate præcepti, sine quorum fide expressa potest absolutè adultus saluari, si illa inuincibilitèr ignoret; non potest tamen saluari, si illa scire possit, saltem quoad substantiam, & tamen discere contemnit, aut negligit. Talia sunt septem Ecclesiæ Sacramenta; item illi articuli Symboli, qui reducuntur ad capitales articulos, v.g. quod Christus sit natus ex MARIA Virgine, quòd sit Passus sub Pontio Pilato, quòd sit sepultus, quòd descenderit ad inferos, quòd ascenderit visibiliter ad Cælos, quòd sedeat ad dexteram Dei Patris Omnipotentis; qui articuli reducuntur ad articulos Conceptionis, Mortis, & Resurrectionis. Tales

etiam ſunt ſequentes articuli,qui de facili poſſunt reduci ad articulos de perſona Spiritus Sancti, vt quod ſit vna Eccleſia in ipſo coadunata, quòd ſit communio Sanctorum. Quantum ad decem Præcepta Decalogi, oportet neceſſitate præcepti illa ſcire quoad ſubſtantiam, & ſecundùm occurrentiam practicare; alioquin non videtur, quòd neceſſitate medij, quis debeat plus ſcire, quàm quòd Dominus Deus ſit ex toto corde diligendus, & proximus ſicut alter ego. Quantum ad præcepta Eccleſiæ, oportet illa ſcire tantum neceſſitate præcepti v,g. quòd Feſta ſint celebrãda, quòd ſtatutis temporibus ſit ieiunandum, quòd ſit confitendum ſemel in anno, imò etiã in tota vita, quatenus eſt Præceptum diuinum poſitiuum pro relapſis, quòd in Paſchate ſit communicandum.

Ratio cur hęc & ſimilia minùs ſint credenda neceſſitate medij ad ſalutem, quàm præcedentia, eſt, quia in iſtis præcedentibus vel immediatè conſiſtit noſtra ſalus, ad quam aſpirare debemus,vel ſunt media,ſine quibus nullo modo poſſumus ad noſtram ſalutẽ peruenire. Cõſiſtit verò noſtra ſalus (vt dictum eſt) in viſione vnius Dei, & Trinitatis Diuinarum perſonarũ.

Et niſi credamus expreſsè, quod Deus inquirentibus ſe remunerator ſit, ac proindè iudicaturus omnes homines,vt reddat vnicuique ſecundùm opera ſua, ad illam viſionem non aſpi-

aſpirabimus, nec ſperabimus in hoc ſtatu naturæ lapſæ nos poſſe ad illam peruenire, niſi cognoſcamus Mediatorem, qui per mortem,& Reſurrectionem ſuam ad illam peruenit,nobiſque viam aperuit mediante ſua gratia,qua diffundit in cordibus noſtris charitatem per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Neque Pœnitentiam agemus de peccatis præteritis,aut virtutes Chriſtianas exercebimus, niſi credamus, quòd qui creauit, & redemit nos ſine nobis, non ſaluabit nos ſine nobis, id eſt, ſine noſtra cooperatione.

In alijs autem credibilibus vel non conſiſtit noſtra ſalus, vel non ſunt media abſolutè neceſſaria ad noſtram ſalutem, vel de facili ad illa reducuntur; ita vt illis creditis, facilè & hæc credantur, ſi proponantur.

§. LXVIII.

De Profeſſione Fidei.

Qui me erubuerit, & meos ſermones hunc Filius hominis erubeſcet,cum venerit in Maieſtate ſua,& Patris, & Sanctorum Angelorum. *Luca* 9.

CVm Eccleſia vnum corpus conſtituat, cuius Caput eſt Chriſtus, & fideles membra, manifeſtum eſt, quòd capiti ſuo omnia membra debeant conformari: iam autem habemus ex Euangelio, quòd Chriſtus exiſtens

ſub Iudice Pontio Pilato, & interrogatus, an eſſet Rex Iudæorum, dixit: *Tu dicis, quia Rex ſum ego*;ac per conſequens tenetur Chriſtianus interrogatus à Iudice infideli, an ſit Chriſtianus, etiam Catholicus Romanus (quia extra Romanam non eſt verus Chriſtianiſmus)reſpõdere, quod ſit: alioquin dicit Chriſtus: *Qui me erubuerit coram hominibus, erubeſcam & ego eum coram Patro meo qui in Cælis eſt*; *Lucæ* 9. & Paulus ſignificare volens, quòd non ſufficiat credere corde, ſed etiam oporteat confiteri,id eſt,ſuam fidem coram hominibus profiteri,ait: *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem*. *Rom.* 10. Quia verò ad ſalutem non eſt neceſſe eſſe Monachum, aut Sacerdotem; ideõ non eſt etiam neceſse apud Iudicem perſecutorem Monachorum, aut Sacerdotum, & de alterutro ſtatu interrogantem,ei reſpondere: ſed licet ſubterfugere abſque mendacio, vel apertè ei dicere, quid hoc ad te? ego ſum ſeruus Chriſti, etiam pro illo mori paratus.

Quod ſi particulares, ad quos nullo modo ſpectat nos interrogare, inquirant à nobis,cuius religionis ſimus; tantùm abeſt, vt illis reſpondere debeamus; quin è contra conueniat illos interrogare, qua auctoritate hoc interrogent, & vtrum Dij ſint, quibus Religio debeatur, vtporè qui de noſtra Religione ſunt tàm ſoliciti. Expedit etiam vt illis dicatur, vt viderint ipſi cuius Religionis ſint, vt illum,

quem

quem ſolum adorare debent, adorent,& ſic ſuo muneri ſatisfaciant, magis ſoliciti de ſe ipſis, quàm de alijs, quorum cura ipſis non incũbit.

Hoc enim aduertendum eſt in materia Religionis, veritatem in duplici caſu eſſe dicendam: primò quando interrogamur à Iudice habente hic, & nunc in nos auctoritatem, ſicut Pilatus habebat in Chriſtum; quia tamquã reus illi traditus erat à Primoribus Iudæorum iudicandus. Secundò quando non interrogamur quidem ab habente in nos auctoritatem, ſed ex dicenda veritate plus exſpectamus boni in Chriſtianiſmo, quàm mali: alioquin ſi moralitèr certi ſimus, vel vehementer dubitemus plus mali ſecuturum ex dicenda veritate, quàm boni, ſilere, & interrogantem eludere, ſine mendacio tamen, debemus.

Quæres an aliquis poſſit eſſe verus Chriſtianus in corde cum propoſito numquam confitendi Chriſtum exteriùs, vel cum propoſitò differendi iſtam confeſſionem vſque ad mortem propter rationes politicas, vel mundanum timorem? Reſpondetur, quòd non: *quia corde creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem*: Vndè tam neceſſaria eſt ad ſalutem confeſſio oris, quàm ad iuſtitiam fides cordis, de qua nemo dicet, quòd poſſit numquam elicere ſuum actum, vel illum differre vſque ad articulum mortis.

Quæres itèrum an ſufficiat confiteri ſe eſſe

Ca-

Catholicum apud Catholicos, & viuere inter hæreticos quasi hæreticum, inter Paganos tamquam Paganum, &c. vel saltem an liceat inter illos habitando perpetuò suam fidem Catholicam celare? Respondeo quod non: primò quia numquam licet profiteri contra suam fidem, quia hoc esset suam fidem negare, sicuti Petrus negauit Christum: secundò non licet dissimulare fidem suam apud illos, cum quibus habitamus, & conuiuimus; quia hoc esset illos scandalizare, cùm meritò putarent talem dissimulatorem nullius esse fidei; quia nullam exteriùs profiteretur, & ita hoc esset erubescere Christum coram hominibus. Quinimò ex generosa apud Iudices, & ingenua apud domesticos, & conciues Christi confessione, nonnisi bonum Ecclesiæ natum est sequi, licet malo temporali ipsius confitentis, quod Ecclesiæ bono etiam temporali, & ipsiusmet confitentis spirituali bono cedere debet.

§.LXIX.

De Spe Diuina.

§. LXIX.

Omnis, qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. *Ioannis.* 11.

QVandoquidem fides diuina ſit ſperandarum ſubſtantia rerum,ad ſperandum planè requiritur,vt quis credat finem eſſe poſſibilem,& media ad illum conſequendum eſſe poſſibilia,eaque nonnullis dari,& confidat ſe ex iſtis nonnullis eſſe. Vnde ſpes diuina reſpicit finem,& media ſuperius deſcripta, agendo de ijs quæ ſunt creditu neceſſaria neceſſitate medij, aut præcepti ad ſalutem:& inſuper facit vt ſperans actuali deſiderio feratur in ſummamBonitatem Diuinam,tamquam principium & finem ſuæ ſalutis, nec non fiduciali affectu innitatur Omnipotentiæ Diuinæ tamquam virtuti in illam bonitatem perducenti ,& meritis Chriſti tamquam cauſæ meritoriæ Deum mouenti, vt ſperans in eum non confundatur.

§. LXX.

§. LXX.

De Charitate.

Diligite inimicos vostros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: vt sitis filij Patris vestri qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos... estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. *Matth.5.*

QVamquam fides necessariò præcedat spē, in quantum est sperandarum substantia rerum; & charitatem in quantum est argumentum, seu conuictio non apparentium, quæ licet non intellecta amare præcipimur: vt est Deus in personis trinus,& Filius Dei incarnatus: vt etiā est proprius inimicus, iuxta illud Christi: *Diligite inimicos vestros, benefacite his,qui vos oderunt*: quod ratio non capit, sed sola fides in Christum, qui nobis hoc præcepit, & exemplo suo faciendum monstrauit orando pro suis crucifixoribus:tamen quia fides nostra non potest operari nisi per dilectionem, nec est fundamentum sperandi obtinere sibi beatitudinem Dei,nisi quis Deum propter se diligat,& proximum propter Deum:idcircò licet fides præcedat spem & charitatem in ordine generationis seu intētionis (vt Theologi scholastici loquūtur) charitas nihilominus præcedit fidem & spem in ordine executionis, seu applicationis ad a-

ctum,

id eſt, vt ijdem Theologi loquuntur, in ordine perfectionis. Explico primum. Nemo ſperat, quod non credit, nemo amat, quod non credit; quia ſicuti nullus eſt appetitus naturalis, vbi nullus præceſſit intellectus aut ſenſus boni appetitũ generans: ita nullus eſt amor ſupernaturalis, vbi fides, quæ charitatem generat, non præceſſit.

Explico ſecundum. Nemo ex fide viuit, ſeu operatur, qui non amat illud propter quod operatur, cum primus voluntatis actus ſit amor finis, & amor finis ſit cauſa applicationis mediorum ad finem: omnis enim operans voluntariè, aliquem finem intendit: vnde nemo etiam ex ſpe conſequendorum æternorum bonorum operatur, nſi qui Deum æternorum bonorum fõtem diligit. Quinimo in ordine generationis fidei & ſpei inhærentis, ſiue (ut aiunt) habitualis, neceſſariò præcedit aliquis actus amoris diuini, quo quis libenter captiuat ſuum intellectum in obſequiũ primæ veritatis, vt ei credat, & quo quis propriũ bonũ, & proprias vires cupit deſerere, vt ſe totum per ſpem diuinæ Bonitati & Omnipotentiæ committat. Alioquin ſi non plus amaret diuinam veritatem propter ſe, quã proprium intellectum, non crederet: & niſi magis deſideraret adhærere diuinæ bonitati in ſe quam proprio bono, & inniti Omnipotentiæ diuinæ magis, quam propriis viribus, non ſperaret.

Nihilominus talis actus amoris ad ſidem & ſpem

ſpem neceſſarius,non eſt actus perfectæ charitatis,quæ iuſtificat impium ; quia fieri poteſt, quod non obſtante tali actu,homo non deſerat peccatum,nec operetur bonum Deo acceptum: quia credit quidem peccatum deſerendum, & bonum faciendum,& expectat à Deo auxilium, nec tamen peccatum deſerit, nec bonum facit iuxta illud : *Deſideria occidunt pigrum:noluerunt enim quidquam manus eius operari: Tota die concupiſcit & deſiderat ; qui autem iuſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit.* Iuſtus autem eſt,qui viuit ex fide per dilectionem operante: nam dilectio Dei eſt principium omnis boni operis, ſicut dilectio mundi eſt principium omnis mali operis.

Hinc Auguſtinus conſiderans nullam eſſe veram virtutem, niſi qua rectè viuitur, definiuit virtutem ſic: bona qualitas mentis, qua rectè viuitur, & qua nullus male vtitur, & quam Deus in nobis ſine nobis operatur:addens illud vltimum, quam Deus in nobis, &c. quia omnis vera ſeù perfecta virtus eſt ſupernaturalis, cum per veram virtutem homo propter ſolum Deum operetur;operatur autem propter ſolum Deum ex puro amore Dei,qui eſt amor charitatis attollens hominem ſupra ſeipſum (quod naturaliter fieri nequit) & ſoli Deo vniens, id eſt,vnum ſpritum cum Deo faciens. Vnde idem Auguſtinus definiuit alibi virtutem per ipſum amorem, dicens, quod virtus ſit ordo amoris, ſeu amor ordinatus;ita enim libro de moribus

Ec-

Ecclesiæ Catholicæ cap. 15. ait: Illud, quod quadripartita dicitur virtus, ex ipsius amoris vario quodam affectu dicitur, vt temperantia fit amor integrum se præbens ei, quod amatur; fortitudo amor facile omnia tolerans propter illud, quod amatur; iustitia amor soli amato seruiens, & propterea rectè dominans; prudentia amor, ea quibus adiuuatur, ab ijs, quibus impeditur, sagaciter eligens. Vnde reducens omnia præcepta ad charitatem, & omnes prohibitiones ad cupiditatem alio loco dicit: Quod Scriptura non præcipit nisi charitatem, & non culpat nisi cupiditatem, & eodem modo informat mores hominū. Fides ergo & spes in peccatoribus non sunt perfectæ virtutes, quia non procedunt ex radice charitatis: sunt tamen dispositiones ad perfectam virtutem, veluti quædam virtutis initia.

§. LXXI.

Concordia Moralis Christianæ Naturalis cum Supernaturali

Ecce noua facio omnia. Apoc. 21.

ITaque dum superiùs distinxi Moralem Christi Naturalem à Supernaturali, non fuit meæ intentionis docere, quod detur amor naturalis in homine, qui sit principiū vllius veræ virtutis (amor enim naturalis per se affigit homi-

minem sibi ipsi, vtpote sibi coniunctissimo, tamquam vltimo fini eorum omnium, quæ amantur naturaliter) sed mea intentio fuit docere, quod amor naturalis qui in Adam innocente erat rectus propter gratiam primi status libero arbitrio subiectam, & fuit peruersus per peccatum, sit rectificatus in Adam corrupto per gratiam Domini nostri Iesu Christi sanantem & libero arbitrio dominantem. Licet enim hæc gratia primo & principaliter producat in homine fidem, spem, & charitatem in Deum, quatenus captum nostrum transcendit, concomitanter tamen sanat vulnera nostræ naturæ, restituendo intellectui lumen naturale, voluntati rectitudinem naturalem, & diminuendo in mẽbris concupiscentiam, nec non vires præbendo efficacissimas ad superandum torrentem corruptæ naturæ in omne genus vitiorum impellentem & trahentem. Igitur omnis verus Dei amor, siue sit naturalis ex parte obiecti, quatenus Deus vt auctor naturæ naturaliter cognoscitur, siuè sit supernaturalis ex parte eiusdem obiecti, quatenus Deus per fidem cognoscitur; equidem semper est supernaturalis ex parte finis; quia natura hominis numquam assurget supra se ipsam inhærendo Deo tamquam fini vltimo, nisi adiutorio gratiæ eleuetur: hæc autem gratia in Adam (vt dixi) fuit subiecta libero arbitrio, & naturæ debita, quia sine illa nõ potuisset benè operari referendo omnia sua in

finem

finem vltimum: In Christo vero dominatur libero arbitrio,& est naturæ prorsùs indebita, & de hac loquitur Paulus in Epist.ad Rom.

Petes quomodò gratia Adæ fuerit gratia, si fuerit naturæ debita? Respondeo quod non fuerit naturæ debita, quasi natura illam meruerit: natura enim non extitit ante illam gratiam: sed fuit naturæ debita ex parte bonitatis, sapientiæ, & iustitiæ diuinæ tribuentis creaturæ omnia sua necessaria, vt ad finem suum debito modo pertingat. Igitur illud debitum fuit Deo liberum,sicut fuit ei liberum condere creaturam sui capacem.

§. LXXII.

Obligatio omnia referendi in Deum, velut in finem vltimum.

Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere vnicuique secundùm opera sua. Ego sum alpha, & omega, primus, & nouissimus, principium & finis. *Apoc.* 22.

EX hac capacitate, qua Deus fecit hominē sui capacem, resultat naturaliter in homine obligatio omnia sua referendi in Deum velut finem vltimum, & ideò immediatè ante dixi gratiam fuisse naturæ à Deo creatæ debitam, quia sine illa non potuisset benè operari referendo omnia sua in finem vltimum:nam ad

ſimpliciter benè operandum non ſufficit facere opus ex officio bonum, ſed illud in debitum finem referri debet; nullus autem debitus finis operantis eſſe poteſt, qui ex eiuſdem intentione non ſit vltimus, vel ad vltimum non referatur. Quod ex ſupradicta capacitate ſic oſtendo. Capacitas Dei in homine conſiſtit in hoc, quod habeat intellectum veri, & appetitum boni ſibi à Deo inditum, vt verum bonum ab intellectu propoſitum appetitu proſequatur, & ad illud obtinendum omnes ſuas actiones referat; atqui verum bonum ſimpliciter eſt Deus; ergo homo intellectu & appetitu donatus debet omnes ſuas actiones ad Deum referre: illud autem ad quod cætera referuntur eſt finis vltimus. Neque dici poteſt, quod illud verum Bonum, in quod naturaliter tendit homo per intellectum & appetitum, ſit minus ſummo: nam cum appetitus hominis ſit quodammodo infinitus, nō requieſcit niſi in ſummo, atque adeò non tendit vltimatè niſi in ſummū, vt in illo quieſcat, id eſt, in Deo. Non etiam dici poteſt, quod Deus donauerit intellectum & appetitum homini, vt quæreret ſummum bonum ſibi per concupiſcentiam, & quod ita ipſe homo ſit finis vltimus ſummi boni, atque adeo homo referat omnia ad ſe: nam imprimis hoc eſt inordinatum, quod perfectum bonum referatur ad imperfectum velut medium ad finem ſuum, cum ratio finis perfectionem includat, & ratio medij imperfectionem: ſiue eſt in-

inordinatum,quod Creator referatur ad ſuam creaturam, quaſi non eſſet niſi propter illam; cum è contra creatura non ſit niſi propter Creatorem: Deus autem nihil inordinatum fecit, quia vidit quæcumque fecit,& erant valde bona,& alibi dicitur, quod Dei perfecta ſint opera. Deinde eſſet contra naturam appetitus hominis,qui tendit quieſcere in fine ſuo vltimo, tamquam bono perfecto; non quieſceret autem in homine,vtpotè bono finito & imperfecto: Idcirco appetitus per peccatum inordinatus non quieſcit,quia quęrens ſummum bonum in creaturis,ad illud nunquam pertingit. Eſt ergo appetitui hominis ordinato prorſus naturale, vt omnia in finem vltimum referat, manetque in ipſo hæc obligatio naturalis etiam poſt peccatum,quod naturalem obligationem Legis Diuinæ euertere nequit. Vnde illud Apoſtolicum, *ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliquid aliud facitis, omnia ad gloriam Dei facite*, præceptum naturale eſt ab Apoſtolo renouatum,nec ſine charitate impleri poteſt, id eſt, ſine amore Dei ſuper omnia,nec per conſequens ſine gratia, quæ charitatis principium eſt.

Hæc doctrina ad Moralem Naturalem pertinebit,ſi conſideretur Deus vt Auctor naturæ, & donorum eius naturalium,ad ſupernaturalem verò ſi ſpectetur Deus ut Auctor fidei & donorum ad fidem pertinentium,eamque conſequētium. Eſt ergo peccatum ex inordinatione amo-

ris naturæ corruptæ, quod homo non omnia referat in Deum tamquam finem suum vltimũ.

Sed quæritur, an actuali intentione debeat semper omnia sua in Deum referre; Ad quod respondeo non esse opus, vt hoc faciat intentione actuali reflexa, sed opus esse, vt hoc faciat intentione actuali directa, id est, quod ipsius intentio sit actualiter directa ad hoc, quamuis ad suam intentionem hic, & nunc non attendat. Si enim ipsius intentio actu esset directa ad aliud, etiam ad aliud sua referret; quamdiu autem homo operatur, semper aliquam intentionem actualem habet, quæ eius actionem in suũ finem dirigit: vnde debet homo cessare ab omni actione humana, vt nullam actualem intentionem, saltem directam habeat. Hæc patent in itinerante, qui tamdiu incedit versus alquem terminum, quamdiù habet intentionem directam ad illum: sed dum cessat ab ista intentione ire desinit; vel si mutat intentionem, etiam in contrarium vadit; quamuis inter incedendum ad alia attendat, non aliud hic & nunc intendat, nisi ad eundem terminum, vel finem.

Hæc autem relatio omnium in Deum tamquã finem vltimum non præcipitur ab Apostolo sub ratione boni, sed sub ratione boni conuenientis naturæ rationali dotatæ intellectu & appetitu, non quocumque, sed rationali, id est, voluntate: hoc autem bonum non est delectabile, vel vtile, sed honestum, seu vt Apostolus loquitur, gloria

Dei,

Dei,quæ est clara cum laude notitia: ita vt homo Deum clarè cognoscens,illi debeat amore iungi,illum laudare, eiusque laudem ad omniũ notitiã extendere,vt sit clara cum laude notitia. Non quod Deo bonum aliquod accedat,quod ab homine clarificetur & laudetur,sed quia bonum est imaginis,quod suum prototypum bene repræsentet,& bonum similitudinis,quod amet,ac bonum vtriusque, quod repræsentatum & amatum omnibus deprædicet, ab omnibus vtique noscendum, amandum, & deprædicandum, vt omnia eò, vnde: quia Deus principium & finis, alpha & omega, primus & nouissimus.

§. LXXIII.

Necessitas & efficacia orationis.

Vsque modo non petistis quid quam in nomine meo; petite,& accipietis, vt gaudium vestrum si plenum. *Ioannis.* 16

NEcessitas orationis & exemplo & doctrina Christi & Sanctorum tam euidenter nobis probatur,vt de illa dubitare, esset in ipsa luce Christianismi cœcutire. Fateor quidem Adamo innocenti non ita fuisse necessariam orationem,quę supponit petentis indigentiam,quę erat in Adamo, in quo omnia abundabant ad Paradisi voluptatem,sicuti nec fuit illi necessa-

ria pœnitentia,quamdiu mansit in innocentia: sed dico in statu naturæ lapsæ,in qua est summa indigentia,& summa miseria,summã etiam esse necessitatem orationis ad Deũ, a quo solo isti indigentiæ, & miseriæ per Christũ Dominũ nostrum succurri potest,& à quo nõ succurritur,dũ in Christi nomine vel negligẽtia,vel fastidio,aut contemptu, ab ipso necessarium ad resurgendum nõ petitur auxilium, & post resurrectionem à peccato eiusdem auxilij non petitur fulcimentum vsque ad reditum in Paradisum,non terrestrem ex quo Adam eiectus est, sed cœlestem ex quo Christus descendit. Hinc vlterius concludo orationem ad Deum in hoc misero statu ad tria esse necessariam,scilicet ad resurgendum à peccato actuali,ad standum contra tentationes,ne quis relabatur,& ad progrediendum in virtute vsque in finem: nam ad ista tria donum gratiæ adiuuantis nouum & nouum,& quidem medicinale vulnerum in nobis ex peccato relictorum, & victoriosum omnium tentationum nos alliciẽtium ad peccatum, nec non obstaculorum in via virtutis occurrentium,continuò requiritur.Propterea dicit Propheta: *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi,auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram. Psal.* 120. Propterea dicit Christus: *Vigilate & orate,ne intretis in tẽtationem.* Propterea Apostolus ait: *sine intermissione orate. Marci* 14,Præuenit quidem nos Deus,vt oremus,sed

non

non adiuuat nisi orantes,& vlterius adiutorium non largitur,nisi in quantnm adiuuanti fideles sumus;nec perducit vsque in finem, nisi tantum oremus, quantum vitæ æterne donum meretur; ita vt perseuerantia iu oratione fini proportionata vsque in finem sit necessaria, quo obtento orationis cessat necessitas,quam non potest ignorare,nisi qui se miserum ignorat,& misericordem Deum per mediatorem Christum.Tanta autem est huius orationis efficacia, vt penetret cælos,vt per eius vim, quam patitur regnum cælorum,violenti rapiant illud,vt sit verissimum verbum Veritatis: *Quidquid petieritis Patrem in nomine meo,dabit vobis. Ioannis 16.*

His præmissis velut fundamentis totius Moralis Tutioris,restat,vt quod dixi in fine Moralis Naturalis,impleam, agendo de obligatione singulorum statuum in quibus homines non secundum rationem naturalem tantùm, sed maxime secundum fidem, spem, & charitatem in Christo viuere debent.

§. LXXIV.

De obligatione Papæ, seu Summi Pontificis.

Pasce Oues meas. *Io.21.*

SVpremus Christi Vicarius in terris præter eminentissimam scientiam, & prudentiam ad totam Ecclesiam regendam necessarias, debet habere excellentissimam charitatem, qua sit paratus non solùm omnia bona terrena, sed & vitam suam pro omnibus, & singulis Ouibus suis, sicut bonus pastor, ponere; ex qua charitate permoueri debet ad vigilandum iugiter super gregem suum, procurando illi, tum per se, tum per fratres suos Episcopos, tum per filios pastores, & cæteros curam animarum habentes, pabulum sanæ doctrinæ, *quæ est secundùm Euangelium gloriæ Beati Dei*; procurando etiam Sacramentorum legitimum vsum, iuxta praxim à nobis supra descriptam, vel quamcumque aliam sapientiæ Summi Pontificis conuenientem, sicut decet Petri successorem, arcendo etiam, & remouendo à grege suo, ac ouili lupos rapaces, qui veniunt in vestimentis ouium, tradentes doctrinas hominum sub specie doctrinæ christianæ, & falsum præseferentes amorem salutis eorumdem sub specie charitatis diuinæ; tum flammam suæ charitatis exemplo, & verbo in cordibus omnium

nium

nium accendendo, & viuendo sicut decet Christi Vicarium. Ideò Christus dixit Petro Apostolorum Principi, cùm illi gregem suũ committeret: *Simon Ioannis diligis me plus his?* addidit secundò; *Simon Ioannis diligis me?* addidit tertiò: *Simon Ioannis amas me?* & respondenti Petro, *tu scis Domine, quia amo te*; bis dixit, *pasce agnos meos*; & semel ac vltimò, *pasce oues meas*; ad indicandum illi, quòd deberet habere supereminentem charitatem, maiorem quàm cæteri Apostoli, vt pasceret vniuersum eius gregem, constantem minoribus velut agnis, & maioribus sicut ouibus.

Atque vt illum præpararet ad mortem pro grege suo sustinendam, statim subiecit nè fortè dignitate supremi Pastoris gloriaretur; *Amẽ, amen dico tibi; cùm esses iunior, cingebas te, cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quò tu non vis.* Hoc autem dixit (inquit Euangelista) significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cùm hoc dixisset, dicit ei, *sequere me*.

§. LXXV.

De obligatione Episcopi.

Prædicate Euangelium omni creaturę. *Marci* 16.

IVxta Concilium Tridentinum, Episcoporũ onus Angelicis humeris formidandum. Eorum

rum præcipuum munus eſt, verbum Dei prædicare; in Dei laudibus incumbere; hoſtias, laudes, & preces offerre; Sacramentorum vim & vſum explicare; Scripturarum lectionem in menſa adhibere: vigilare, in omnibus labore, & miniſterium ſuum implere; in ſuis Eccleſijs reſidere; moderatè, ac ſobriè viuere; bonum exemplum ſubditis præbere; humanum erga propinquos carnis affectum deponere; Principibus non inſeruire; Lectorem Theologiæ eligere; malos Prædicatores corrigere; Eccleſijs, in quibus numeroſus populus eſt, alios Sacerdotes adiungere; vitia ſubditorum coarguere; eoſque tamquam filios, & fratres diligere; charitate, non auſteritate corrigere; & meminiſſe ſe Paſtores, non percuſſores, Pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam gerere; Confirmationis, & Ordinis Sacramenta per ſe adminiſtrare, &c. Vide Paulum ad Timotheum, & Titum.

§. LXXVI.

De officio Pastoris, seu Parochi.

Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergò Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite: ecce mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, &c. *Luca* 10

IVxta idem Tridentinum, officium Parochi est, prædicare; exponere ea, quæ in Missa leguntur; pueros fidei rudimenta, & obedientiam docere; vim & vsum Sacramentorum explicare; sacra eloquia, & salutis monita explanare; ieiunia, dies festos, & obedientiam commendare; oues suas agnoscere; pro his sacrificium offerre; Sacramenta ipsis administrare, & bono exemplo pascere; pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere; in suis Ecclesijs residere; carnis affectum erga propinquos deponere; hospitalitatem seruare, &c.

Et quia Sacerdotes omnes debent esse proximè idonei, vt sint Parochi, dicitur in eodem Tridentino, quòd Sacerdotes sint Vicarij Christi; Præsides, ac Iudices; Sacramentorum Ministri; clauium ministerium habentes; verbi Dei ministerium exercere debentes; eorum bonum exemplum maximi esse momenti, &c.

Quoniam autem Pastor, & populus sunt cor-

correlatiua, dicitur à prædicto Concilio, quòd populus in sua Parochia teneatur audire verbũ Dei. Nec mirum, quia Parochi est prædicare verbum Dei, ergò Parochianorum est ex ipsius ore verbum Dei audire; cui enim prædicabit nisi Parochianis suis? *Oues meæ* (inquit Supremus Pastor) *vocem meam audiunt*; *Ioann.* 10. & ad Pastores dicit; *qui vos audit, me audit. Lucæ* 10. Cùm ergò omnes oues Christi debeant audire eius vocem, vt saluentur, & Christus non amplius loquatur ad aurem corporis, nisi per os Pastorum gregis sui, sequitur, quòd oues ipsius debeant audire vocem eius per os Pastorum, quos per Spiritum Sanctum constituit regere Ecclesiam suam, Episcoporũ primò, deindè Coadiutorum, quos Parochos, seu Curatos appellamus. Idem dicendum de cæteris populi obligationibus officio Parochorum correspondentibus. Alioquin Pastor obligatur ad aliquid erga oues, ad quod oues præstandum non tenentur; in quo manifesta est contradictio: nam si teneor pascere ouem rationalem, ouis rationalis debet velle pasci, & sumere pabulum, quod illi administrare teneor.

§. LXXVII.

§. LXXVII.

De obligatione Religiosi.

Qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. *Lucæ* 14.

Religiosus propriè sequitur consilium Pauli dicentis: *Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. 2. Tim.* 2. ideò per tria vota substantialia abdicat à se præcipuam istorum negotiorum materiam, scilicet Prælaturam, & dignitatem per votum obedientiæ, commercium omne in materia proprij per votum paupertatis, & omnem distractionem in complacentia ad vxorem per votum castitatis, quæ sunt potissima negotia sæcularia, quibus homines in sæculo manentes implicantur. Religiosus ergò nihil magis horrori debet habere, quàm Prælaturam, aut dignitatem, quia per illam extollitur, cùm sit professor humilitatis, & à contemplando Deo distrahitur, vacando vitæ actiuæ propter necessitatem curæ alienæ, cùm se abstraxerit à sæculo, & Monasterio mancipauerit, vt liberiùs se totum contemplandæ Veritati daret; ac per cōsequens eidem perfectiùs amandæ, laudandæ, glorificandæ, & ad salutem aliorum similibus negotijs implicatorum per preces suas interpellandæ, necnon eluendis proprijs peccatis per

per pœnitentiam, quæ in ſæculo commiſit per libertatem nimiam. Debet inſuper Religioſus omnem temporalium bonorum ſolicitudinem, ſiuè pro ſe, ſiue pro ſuo Monaſterio à ſe abdicare, quia ſi hoc omnibus Chriſtianis Chriſtus dicat: *Nolite ſoliciti eſſe, quid manducetis, quid bibatis, quo veſtiamini, ſed quærite primùm Regnum Dei, & iuſtitiam eius, & cætera adijcientur vobis*: Hoc maximè dicit Religioſis, qui fecerunt votum paupertatis, quo maximè voluerunt ſe elongare à ſeruitio mammonæ, vt toti ſeruirent Deo. Denique cùm Religioſus non poſſit habere vxorem, cui placere debeat, nullius mulieris familiaritatem quærat, ne, cui non debet, propter eius illecebras placere incipiat, & placere cupiat: ſicque non tantùm à Deo diſtrahatur propter vxoris neceſſitatem, ſed auertatur propter mulieris cupiditatem.

§. LXXVIII.

De obligatione Regis.

Reges gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur. Vos autem non ſic, &c. Ego in medio veſtri ſum, ſicut qui miniſtrat. *Lucæ* 22.

CVm Sapientia æterna dicat, *per me Reges regnant, per me Principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam*. *Prou.* 8. meritò dicit Pſal-

Psalmista Rex: *Nunc Reges intelligite: erudimini, qui iudicatis terram; seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: Apprehendite disciplinam nè quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Psal.2.* Sunt igitur Reges, ac terræ Principes, ac Potentes vasalli Æternæ Sapientiæ etiam Incarnatæ, quia de Sapientia Incarnata loquitur Dauid in Psalmo prædicto: *Quare fremuerunt gentes, &c.* Vndè Christus in Euangelio dicit, quod data sit illi omnis potestas in Cælo, & in terra: quòd Pater dederit ei potestatem iudicium facere, quia Filius hominis est. Vndè Paulus ad Philippenses loquens de Christi humiliatione vsque ad mortem Crucis, addit eam esse rationem, cur Deus illum exaltauerit, & dederit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine IESV omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum.

Nec hoc mirum est, quia acquisiuit nos Sanguine suo, ac propterea eius serui sumus omnes à minimo vsque ad maximum, & nulli alteri possumus esse subiecti, nisi in ipso, & propter ipsum.

Quemadmodum igitur Vasallus debet in omnibus Domini sui præceptum sequi, eiusque intentionem respicere: ita Reges debent in omnibus sequi Præcepta Christi in Euangelio expressa, eiusque intentionem saluandorum hominum, & glorificandi Patris æterni spectare,

re, & pro viribus conari adimplere. Idcircò meminerint Reges se non gerere arma, nec bellare legitimè, nisi pro conseruanda Ecclesiæ pace, pro coercendis improbis, & pro vindicandis probis, se non præesse, vt dominentur subditis, sed vt prosint subditis: pro fine habentes in omnibus, vt nulla pereat anima, pro qua Christus mortuus est, vt omnes glorificent Patrem, qui dedit Ecclesiæ suæ tales Christos, id est, vnctos, seu Reges, veri Christi æmulatores, portantes gladium materialem gladio spirituali Sanctæ Matris Ecclesiæ subseruientem.

Ideò debent subditi eis honorem, obedientiam, & tributum, peccantque grauiter, qui ex ijs aliquod ipsis subtrahunt. Neque Subditorum est quantitatem tributi taxare, quia non est eorũ necessitates publicas examinare. Quod si nimis grauentur, debent suum grauamen Regi exponere, & si non audierit, suam causam iudicio Dei remittere, & interea pro posse Regi satisfacere.

§. LXXIX.

De obligatione Nobilis.

Qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. *Lucæ* 22.

VErus Nobilis, virtute nobilis eſt, & præſertim oſtenſa in defenſione Eccleſię, pro qua vel ipſe, vel maiores eius ſub Rege ſtrenuè decertarunt; qui idcircò gladio ipſum, aut ipſos cinxit, in ſignum virtutis ab ipſo, vel ab ipſis exercitæ: vndè Nobilis dicitur quaſi noſcibilis propter clarorum factorum excellentiam. Non eſt igitur nomen Nobilis, Nomen vanitatis, ſed virtutis: quod pauci Nobiles benè perpendunt; quia pauci virtutem, plurimi vanitatem ſequuntur, nec gladium gerunt pro defendenda Eccleſia, ſed pro defendendis, & vlciſcendis ſeipſis de inimicis ſuis; vel tantùm vt Nobiles videantur, nihil nobile in corde habentes.

Portet igitur Nobilis gladium ſecundùm ſui nominis primam inſtitutionem, & nobiliter, id eſt, virtuosè, & non turpiter viuat, ſitque Vaſallus Regis, ſicut Rex debet eſſe Vaſallus Chriſti; & nobilitans in terris nobilitabitur in Cælis.

§. LXXX.

De obligatione Iudicis.

Iustum iudicium iudicate. *Ioannis 7.*

IVdex scientiam iuris habere, iustitiam amare, eamque sine acceptione personarum, aut vllo peruerso affectu administrare debet. Ad quod erit necessarium, vt caueat omnia munera siue pecuniarum à manu, siue laudum à lingua, siue operum ab obsequio: & insuper vt iustitiam omni amicitiæ præferat; adeò vt seipsum etiam condemnaret, si Iudex constitueretur in propria causa mala. Atque ne succumbat Potentum minis, ac terroribus, debet Iustitiam non solùm proprijs bonis fortunæ, sed etiam propriæ vitæ præponere, vtpotè ab illa iudicandus, prout secnndùm vel contra illam iudicauerit. Debet præterea in audiendis partibus, & legendis processibus diligens esse, eumque seruare ordinem, qui seruatur in Molendino, vt qui primus venit, primus molat (nisi necessitas maioris boni aliud postulet) audiendo scilicet primò eum, qui primus venit ad iudicium, & cuius processus est anterior, priùs expediendo, & cuius posterior, posteriùs; nec plures causas recipiendo, quàm rationabili tempore expedire possit, ne

par-

partes ex mora damnum patiantur, vel quoad principale, vel quoad expensas inutiles. In Iudicio probabili debet secundùm maiorem probabilitatem plùs, secundùm minorē minùs, & secundùm æqualem æquale, Parti, vel Partibus adiudicare. Nec licet illi pro affectu in dubio plus adiudicare vni, quàm alteri: quia iustum est regula Iudicis, non placitum.

§. LXXXI.

De obligatione Magistratus.

Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. *Ioannis* 19.

MAgistratus est in vrbe, quòd Rex in Regno, sed cum dependentia, debetque curam ciuitatis habere, sicut Rex Regni, promouendo virtutes, corrigendo vitia pacem Reipublicæ perturbantia; ad quod non frustra gladium portat. Debet iustitiam inter priuatos commutatiuam procurare: in muneribus, aut officijs, aut beneficijs, aut eleemosynis distribuendis seruare iustitiam distributiuam; verbo dicam, debet Reipublicæ bono, non suo proprio commodo studere: ideò ciues & honorem, & obedientiam, & vectigal Magistratui exhibere, & pendere debent.

§. LXXXII.

De obligatione Mercatoris.

Thesaurizate vobis thesauros in Cælo. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, *Matth.* 6.

MErcator incepturus commercium cogitare debet, se esse membrum Reipublicæ non Paganæ, vel Iudaicæ, sed Christianæ. Et sicut membrum non est propter se, sed propter suum totum: ita cogitare debet, quod incipiat mercimonium, non propter priuatam vtilitatem, sed propter Reipublicæ commodum: & quantum ad se, quòd non debeat se conseruare, nisi in istud commodum. Quod cætera Reipublicæ membra in suis etiam occupationibus cogitare debent, si velint esse boni Christiani, & pro labore suo æternam mercedem accipere.

Hoc cogitato, & firmiter proposito non studebit auaritiæ, id est, diuitijs acquirendis, sedReipublicę iuuandæ:atque ita semper mercabitur, siue vendendo, siue emendo, iusto & rationabili pretio, nec quæret lucrum nisi illud, quod est præcisè necessarium, vt se, suosque conseruet vtilitati publicæ. Iustum autem pretium reputabit illud, quod authoritate publica est taxatum, vel prudenti mercatorum chri-

christianè viuentium iudicio determinatum, præsertim in rebus ad vitæ sustentationem necessarijs. Quod addo, quia in rebus merè ad voluptatem seruientibus quandoque pretium ita crescit iudicio amatorum, vt res tanti valeat, quanti valet amori, vt contingit in margaritis pretiosis, floribus, picturis, &c. Sed frequenter grauitèr peccant, qui tàm multum dant voluptati, vt subtrahant vitæ & propriæ, & suorum, & pauperum necessitati, reddantque se soluendis debitis incapaces: tales enim ementes, & vendentes licet commutatiuam inter se non lædant, quia volentibus, & scientibus non *fit* iniuria; lædunt tamen cum proximo, quem excessiuo pretio damnificant, peccantque contra charitatem eidem exhibendam.

Hinc pro regula statui debet Mercatoribus, quòd non possint augere pro libitu, rerum, quæ pretium non habent, pretium in damnum alicuius tertij, quia tale commercium cederet in malum Reipublicæ. multò minus possunt fraudare illum, qui ignorat pretium. Sed heu, quàm pauci Mercatores habent illam considerationem! quàm multi e contra non respiciunt nisi priuatam vtilitatem; & ideò innumeras fraudes, & iniustitias committunt, non attendentes iustitiam Dei, nec eius prouidentiam, sed omnia suis technis, industria, & viribus mensurantes. Non vident miseri, quòd

nihil intulerint in hunc mundum, nec quidquam indè aſportabunt; ſed aſportabuntur ab auaritia ſua in gehennam, vbi non poſſidebunt niſi blaſphemias, & tormenta.

§. LXXVIII.

De obligatione Coniugati.

Qui dimiſerit vxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. *Marci. 5.*

OBligatio Coniugati innoteſcit ex iis, quæ diximus de Matrimonio.

§. LXXXIV.

De obligatione Viduæ, & Cælibis.

Sunt Eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum Cælorum. Qui potest capere capiat. *Matth.* 19.

VIdua si proles habet ex suo matrimonio relictas, debet illas christianè educare, & familiæ suæ benè præesse: & quamdiù manet innupta pro castitate seruanda ad Deum per orationes frequenter recurrere, &c.

Cœlebs similiter, si fuerit virgo, licet non patiatur tam vehementes carnis stimulos, orationi tamen vacare debet, & benè faciet, si decernat in corde suo virginitatem suam seruare: quia sic melius cogitabit, quæ Domini sunt, & & Sponso suo IESV CHRISTO perfectius adhærebit. Ad quod fugere sæculi pompas, & mundana consortia, & præsertim alterius sexus familiaritatem, quàm maximè illi necessarium erit. Si autem voluerit Matrimonio iungi, similiter orationi vacabit, vt in Domino nubere possit.

§. LXXXV.

De obligatione filij familias, & serui.

Descendi de Cęlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. *Ioannis.17.*
Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis. qui autem non cognouit,& fecit digna plagis, vapulabit paucis. *Lucæ 12.*

OBligatio filij familias est obedire parentibus in ijs, quæ paternam curam concernunt: & serui obedire Domino suo in omnibus dominium eius spectantibus: vtrorumque autem est ijsdem exhibere reuerentiam, & honorem, sicut Christo:

FINIS.

SPE-

SPECIMINA MORALIS LAXIORIS.

Additis ſparſim refutationibus eius, vbi ſeipſam non ſatis refutare videbatur.

Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio.
Iacobi 1.

PARS PRIMA.

§. I.

Amor inordinatus ex parte obiecti.

Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno Paradiſi. *Gen.* 2.

AMor inordinatus incipit à ſeipſo, quaſi omnium principio, & omnia refert ad ſeipſum, velut omnium finem; & ita inuertit totum ordinem naturarum, primamque naturam, quæ Deus eſt, vltimam ſtatuit; & vltimam, quæ corpus eſt, primam conſtituit; pro-

priamq;

priamque mentem facit corporis sui ancillam, & pro nihilo habet vt à corpore & vnione eius distinctam. Ideò nullum seruat ordinem diligẽdi, sed omnia propter se similiter diligit, quasi Deus esset.

§. II.

Amor inordinatus ex parte obligationis nostræ.

De fructu ligni, quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. *Gen. 2.*

AMor inordinatus nullam curat obligationem: omnia sibi deberi putat; ac propterea & Deo & Angelis, & hominibus ingratus est: & quia non æstimat nisi bona naturæ, præsertim corporalis, Christum eiusque, ministros, & benefactores spirituales pro nihilo reputat.

§. III.

Amor inordinatus ex parte indigentis.

Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri: & eritis sicut Dij scientes bonum & malum. *Gen. 2.*

AMor inordinatus non quærit, nisi quę sua sunt, nec vmquam succurrit indigenti, nisi pro-

pter ſe, vel quia gloriam quærit, vel quia propriæ naturæ in aliena natura miſeretur.

§. IV.

Pallia Moralis Laxioris.

Mulier, quam dediſti mihi ſociam,dedit mihi de ligno,& comedi... Serpens decepit me,& comedi. *Gen.* 2.

AMor inordinatus, non vult apertè abſurdus, ſeu irrationabilis, videri: idcirco conatur ſe per principia plauſibilia probare ordinatum.

Imprimis fatetur Deum ſuper omnia diligendum: ſed quia hoc nimis difficile putat in ſtatu naturę corruptę,dicit hoc intelligendum eſſe in effectu, ſeu in obſeruatione mandatorū Dei,non in affectu; & ſic eludit ordinem amoris ex parte affectus contra illud maximum mandatum,*Diliges Deum tuum ex toto corde tuo*.

Secundò quoad recognitionem, conatur ab illa ſe expedire, dicendo, ſi Deus me creauit,ſiue parens genuit, ſi Chriſtus me redemit, ſi quiſquam alius mihi benefecit, intuitu ſuo fecit; & ideo non debeo illi tam ſpeciales gratias.

Tertiò fatetur proximum diligendum ſicut ſeipſum, ſed in caſu extremæ neceſſitatis, & quando nullus alius eſt, qui iſti neceſſitati ſuc-

cur-

currat;item quando sunt superflua, non solum vitæ, sed & statui nostro etiam augendo: atque ita obligationem diligendi ex parte subuentionis prorsus euacuat.

§. V.

Amor inordinatus contra ordinem Iustitiæ Legalis.

Circa Religionem.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. *Matth.4.*

QVantum ad obligationem Iustitiæ Legalis, admittit omnia, quæ de isto ordine dicuntur in generali: sed in speciali, in materia v. g. Religionis, dicit Deum esse adorandum exteriori corporis inclinatione, non interiori mentis annihilatione: ei seruiendum in exteriori mandatorum obseruatione, quando sine magno nostro incommodo fieri potest: cum labijs orandum cum aliqua saltem simulata attentione: sacrificium exterius offerendum, licet cum nulla interiori deuotione: votũ pro forma emittendum; sed non nisi cum clausulis, quę ipsum inane reddunt, seruandum: iuramentum cum restrictione mentali ex aliqua causa, quæ nobis videtur iusta, etiam in foro contentioso non esse illicitum, & passim in-

com-

communi hominum conuerſatione præſtitum excuſari à mortali propter conſuetudinem iurandi : & generatim omnes Dei ac Creaturararum irreuerentias per blaſphemias (quas vocant materiales) non eſſe mortales communiter, quia pronuntiantur ſine affectu blaſphemãdi, & homines illas audire ſunt aſſueti : ignorantiam excuſare à peccato magiæ & ſuperſtitionis: licere vti vno maleficio ad tollendum aliud, etiam ſcienter: fructus beneficiorum Eccleſiaſticorum ſolùm eſſe temporales; adeoq; vendibiles & emilibes. Et licet pro officio Eccleſiaſtico v.g. Epiſcopatu, Paſtoratu, Canonicatu, vel pro religioſo ſtatu nihil dari poſſit per modum pretij; poſſe tamen dari ad alliciendũ animum Collatoris officij, aut recipientis ad religionem, aut per modum gratitudinis pro officio collato, aut receptione in religionem facta, vel pro quocumque alio titulo, ſic quidem vt non daretur pecunia, quin conferatur beneficium, nec conferret beneficium, niſi recipiatur pecunia; modo non appretietur formaliter res ſpiritualis, vt ſpiritualis eſt, pretio tẽporali, ſicut appretiatur equus vel vacca. Et ſic amor inordinatus totam eludit Religionem per ſuas benignas, id eſt, humanæ corruptioni accomomodatas, interpretationes.

§. VI.

§. VI.

Circa Pietatem.

Muuus quodcumque est ex me, tibi proderit. *Matth.* 15.

PIetatem fatetur debitam Parentibus, Propinquis, & potissimum Patriæ: sed tantum quando proprium bonum seu pecuniæ, seu honoris, seu vitæ nihil patitur incommodi: nam dicit amorem incipere à se ipso, & se tantum teneri ad pietatem, quando sine suo incommodo ei satisfacere potest. Hinc, quia periculum est ne quis in futurum conijciatur in necessitatem, Parentes & Propinquos hic & nunc indigentes frustratur ope sua, Patriam fraudat vectigalibus & tributis, vbi potest: atque adeo mallet & Parentes & Propinquos, & Patriam perire, quam honorem, bona fortunæ, aut vitam perdere. Ideo optat Parentes Propinquos, mortuos vt eorum morte ditescat: & si in ijs iuuandis aliquid expendat, dicit, se ex liberalitate, non ex obligatione impendisse. Totum honorem illis debitum reducit ad vnam depositionem pilei vel ad aliquam exteriorem reuerentiam sine vllo interiori respectu. & ita tollit totam veram Pietatem, quæ maximè in interiori affectu consistit.

§. VII.

§. VII.

Circa Obseruantiam.

Tu discipulus illius sis nos autem Moysi discipuli sumus. *Ioannis 9.*

SVperioribus obseruantiam magis ex timore, vel ex more reddit, quam ex consideratione iustitiæ. Illam iudicat à superioribus affectatam, & propterea iam sua mercede donatam. Si ei grauis sit, eam odio habet, eique velut vsurpatæ contradicit, & tantum applaudit, dum ei fauet.

§. VIII.

Circa Gratitudinem.

Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? *Matth. 26.*

QVæ superius dicta sunt de gratitudinis defectu in ordine amoris, aggrauantur ex defectu iustitiæ legalis: nam ingratus non solùm peccat, quia non reddit amorem amori, quem præsupponere debet ex parte benefactoris erga se; sed etiam, quia hoc exigit beneficiũ, vt pro illo gratiæ rependantur, & suo tempore, dum commoditas adest, aliud beneficium. Sed ingratus supponens, quòd benefactor propter

pter propriam vtilitatem, vel laudem, beneficium præstiterit; & quia illud sibi debitum putat, iudicat nec titulo charitatis, nec titulo iustitię legalis quidquam deberi benefactori: quia non beneficiato, sed sibi ipsi benè voluisse, & benè fecisse reputatur benefactor ab ingrato; atque ita tam peruerso iudicio tota humana beneficentia tollitur: quis enim vellet benefacere tali ingrato? Nullus, nisi purè Christianus ad salutem.

§. IX.

Circa Amicitiam, seù Societatem.

Facti sunt amici Herodes, & Pilatus in ipsa die. *Luca* 23.

AMicitiam fouet magis ex politico, quàm ex vero affectu: & si alijs pacificè nititur conuiuere; idcircò est, quia propriam pacem perturbare timet: & sic sibi ipsi amicus est, & non alijs.

§. X.

Circa Veracitatem.

Circumueniamus iustum. *Sap.* 2.

VT amicitiam cum ijs, qui possunt illi prodesse, aut obesse, conseruet, nullas non adulationes, & duplicitates adinuenit; vt verò æqua-

æquales, aut inferiores decipiat, nullas non fraudes licitas putat: solumque hominem simplicem, & rectum, velut stupidum, ludibrio habet: astutum verò & prudentem secundùm sæculum laudat quidem, sed detestatur; cupitque eum astutia, & sæculi prudentia superare, tribuens omnem suam felicitatem fallaci ingenio, nihil ingenuæ veracitati, & rectæ voluntati.

§. XI.

Circa Liberalitatem.

Non sum sicut cæteri hominum .... decimas do omnium, quæ possideo. *Lucæ 17.*

AMor proprius omnia ad proprium commodum refert;& quando videt proprium commodum cessare,cessat à liberalitate:quando autem videt proprium commodum militare, si liberalitatem exercet, nihil eo liberalius videri potest,si habet vnde:si vero non habet, iactat animi sui promptitudinem ad benefaciendum,si haberet. Cumque liberalitatem exercuit, omnesj vituperat,qui similem non exercent:omnes ingratos proclamat,qui gratias ei statim non rependunt, & qui aliquamdiu differunt reddere beneficium. Habet interim titulum liberalis in hoc, quod sine contractu oneroso aliquid boni alijs fecerit,licet non sine affectu & præui-

fione maioris boni ab ijs recipiendi: fine qua prævifione illis nō benefeciffet,nec benefaceret.

§. XII.

Amor inordinatus contra ordinem iuſtitiæ particularis.

Sit fortitudo noſtra lex iuſtitiæ. *Sap.2.*

IVſtitiam particularem omnino neceſſariam eſſe fatetur,quia illam ſibi adminiſtrandam abſolute prætendit. Quidquid è re ſua eſt, licet contra rem alienam ſit,iuſtum putat: quidquid vero è re aliena eſt,modo non ſit è re ſua,iniuſtum putat,quia omnia ſua eſſe putat,vel in ordine ad ſe conſiderat.Vnde ſi iniuſtè auferantur aliena , modò nihil inde patiatur detrimenti, iuſtum putat: ſi vero aliquid indè damni accipiat,iniuſtum putat.

Quodque in Superioribus Reipublicæ horribile eſt,omnia iuſta putat , quæ boni publici prætextum habent.Quaſi vero omnia bona priuatorum ſubeſſent diſpoſitioni eorum, dum ipſorum auaritiæ aut ambitioni illa bona vſurpare placuerit,& non neceſſitas , cum conſenſu ſaltem Optimatum, eadem exigere coëgerit.

Quemadmodum etiam non putat lædi iuſtitiam diſtributiuam,quando officia, aut beneficia conferuntur minus dignis,(quia hi vel ſunt ami-

amici, vel plures dant nummos) relictis alijs dignioribus. Quasi vero boni Ministri non sint vtiliores Reipublicæ, quam multi nummi, cum nihil ad bonũ publicũ faciat, quod quis sit noster priuatus amicus, aut benefactor, vel nõ sit.

§. XIII.

Circa ablationem vitæ hominis.

Ecce somniator venit: venite occidamus eum..... Tunc apparebit, quid illi prosint somnia sua. *Gen.* 37.

Mirum est quò vsque æstimationis propriorum bonorum, & vilipensionis alienorum progrediatur amor inordinatus; nam nõ solum vitam propriam vitæ alienæ præfert, sed etiam proprium honorem & propriam pecuniam; licet hæc ad sustentationem vitæ necessaria non sint; idcirco dicit licere occidere, non solum inuasorem propriæ vitæ, quando hæc aliter seruari non potest (quod leges humanæ permittunt) sed etiam inuasorem proprij honoris, aut bonorum temporalium, licet hæc sint parui momenti, etiam vnius pomi; præsertim quando non possunt recuperari sine occisione inuasoris. In quo tamen manifestè læditur iustitia; quia imprimis occisio inuadentis honorẽ, non est medium proportionatum ad honorem recuperandũ, cùm iam supponatur læsus honor, sed tunc est pura vindicta: deinde si supponatur

tur nondum læſus,ſed lædendus, niſi occidatur inuaſor honoris ; debet non eſſe verus honos, qui non poteſt ſeruari ſine occiſione hominis : cum verus honor dependeat ab excellentia propriæ virtutis,vel legitimæ authoritatis,& non à malitia hominis eum iniuſtè perdere conantis.

Quantum ad bona temporalia,quæ non ſunt abſolutæ neceſſaria ad vitam, non æquiparantur vitæ;atque adeo ablatio talium bonorum, non æquiparatur ablationi vitæ.

At amor inordinatus honorem, etiam mundanum, æquiparat vitæ; imo pluris facit eum quam vitam; quia eius ſuperbia excedit voluptatem vitę actualis Et minima quæque bona temporalia ſunt ei maxima:& quamuis non neceſſaria ad vitam,putat tamen neceſſaria ad ſtatum honoratum,quem vitæ ad minimum æquiparat.

§. XIV.

Circa ablationem bonorum fortunæ.

Opprimamus pauperem iuſtum, & non parcamus viduæ. quod enim infirmum eſt,inutile inuenitur. *Sap.2.*

FVrtum & rapinam in generali deteſtatur, quia ſua nec clam nec apertè auferri vult: tamen in ſpeciali,dum agitur de damnificatione proximi in proprium commodum, non putat dari furtum,aut rapinam; v. g, vendit rem tan-

tanti,quanti,poteſt,& emit tam parui quam poteſt, licet eius pretium ciuiliter aut moraliter ſit taxatum: quia in hoc mercimonij induſtriã ponit. Inſuper dicit non eſſe furtum,quando ſibi ipſi ſoluit occultè ex bonis alienis, quæ habet ad manum,dum ſolutio ei negatur,aut differtur à debitore, modo tantum ęſtimet eſſe debitorem,cum tamen tranſlatio dominij non fiat niſi authoritate publica Iudicis,vel traditione ipſiuſmet Domini; ne alioquin vnuſquiſque ſibi ipſi iudex eſſe velit,cum perturbatione Reipublicæ,& periculo iniuſtitiæ.

Deinde dicit licere ſibi idem exigere tam ratione pecuniæ mutuatæ, quam ratione creati reditus: quia prætendit pecuniam in vtroque contractu ſibi fructificare. Cum tamen in primo fructificet mutuatario,in cuius dominium tranſlata eſt à mutuatore per mutuum: & in ſecundo reditus fructificet ei,in cuius fauorem creatus eſt.

Præterea dicit ſe nullam committere iniuſtitiam, dum accipit perſonas in diſtributione bonorum communium; quia putat diſpenſationem eorum ſuæ diſcretioni relictam; vel putat perſonæ qualitatem in iuſtitia diſtributiua non eſſe attendendam, ſed ſufficere eſſe perſonam,cui nos benè afficimur.

Denique ſi ſit Iudex,putat ſe poſſe iudicare in fauorem partis amicæ, modo vel minima probabilitas pro hac parte militet: quia putat

minimam probabilitatem sufficere: cum tamen insistendo rationi, & non affectui, oporteat iudicare secundum maiorem probabilitatem. Putat se posse pro arbitrio causas proponere, vel postponere, uel protrahere, quia indè lucrum habet, ad quod existimat seruire officium Iudicis, quia illud pecunijs emit; cum tamen non seruiat nisi ad iustitiam vnicuique faciendam. Similia, putat, si sit Aduocatus, aut Procurator.

§. XV.

Circa ablationem famæ vel honoris.

Contumelia & tormento interrogemus eum. *Sap.2.*

NIhil in generali magis detestatur, quam ablationem famæ vel honoris: verùm in particulari nihil magis amat, quam alienę famæ denigrationem, & alieni honoris offuscationem. Etenim cum superbia eius ascendat semper, & in societate hominum nequeat obtinere primatum famæ & honoris, nisi alijs membris per infamationem aut inhonorationem depressis; nihil magis optat, quã illa infamari, & inhonorari, gaudetque eorum veris, vel apparentibus vitijs, vt virtutes suæ saltem apparentes ex òp-

oppoſito magis eluſceſcant: vtque ſuam tegat hypocriſim, reddit gratias Deoſicut Phariſæus, quod non ſit ſicuti cæteri hominum, & oſtendit ex aduerſo Publicanum, id eſt, illum, qui infamatur vel inhonoratur. Et nè ſe iactare videatur dicit ſe alienæ compati miſerię, ac dolere quod ij, de quibus mala dicuntur, meliores non exiſtant: quinimo fingit, dnm contumeliam vel detractionem audit, illam ſe non libenter audire: ne tamen contumelioſos, & detractores ſiſtat, eos conatur iuſtificare, dicendo, quod adhuc ſimilia audierit, vel ipſemet viderit & ſpectare ad bonum publicum, vt talia committentes cõfundantur, vel vt habeat ipſe curam illos admonendi vel corrigendi. Interea deridet illos, qui tam turpiter traducuntur, pallians ſuam deriſionem ſub ſpecie ioci; quia tales & tales, volentes ſapientes videri, talia non euitant: non tamen in illos oſtendit vllam ſpeciem odij, ne maleuolus eſſe videatur.

§. XVI.

Circa restitutionem in generali:

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. *Matth.* 18.

FAcilè à restitutione se eximit, dicendo, quòd nullius ius violauerit; vel si fateri cogatur, quòd alienum ius in aliquo violauerit, causam aliquam prætexit, qua ab illo onere liberet se: v.g. quod parentes inhonorauerit, dicit eos esse in culpa propter mores suos difficiles: quòd Superiores contempserit, caussatur eorum malam vitam, vel malum regimen, vel dominatum insupportabilem: quòd benefactori reddiderit malum pro bono, dicit eum benefaciendo non habuisse rectam intentionē.

§. XVI.

Circa restitutionem in speciali.

Circa bonum vitæ.

Redde, quod debes. *Matth.* 18.

PRo bono vitæ ablatæ dicit nihil debere restitui, quia vita semel ablata restitui nequit. Quod quidem verum est: sed quatenus ab amore inordinato profertur ad excutiendā obli-

obligationem restitutionis, malum. Pro damnis emergentibus, dicit quòd nõ teneatur, quia nemo habet ius ad operas alterius, nisi quamdiù viuit; vndè cum vita ius illud perit, à quacumque causa mors inferatur. Quasi verò accelerans mortem non sit causa illius damnificationis! Quoad funeralia dicit, quòd equidem debebant aliquando fieri. Quasi verò non sit causa, quòd hic, & nunc debeant fieri, & quidem expensis harum personarum, quæ fortassis non extitissent, vel habuissent maiora media, si vita istius hominis fuisset prolongata! Quoad expensas in Medicos, fatetur quidem sibi soluendas esse, si vulneratus non dedisset causam vulneri; vel dicit, quòd non voluntariè eum læserit: nemo autem tenetur in conscientia ad resarcienda damna, quorum non fuit causa voluntaria; quia non tenetur, nisi sua culpa, & nemo peccat nisi sua voluntate. Pro verberatione dicit nihil deberi, quia nihil ablatum est, nisi honos verberati, quem ipse sua ignauia amisit. Quoad Iudicem, dicit quòd numquam iniustè incarceret; quia hoc ipso, quo quis incarceratur, iam suspectus alicuius delicti, aut debiti habetur, donec examen fuerit desuper habitum, & iudicium pronuntiatum; post quod si incarceratus innocens fuerit inuentus, absoluetur à Iudice: sed si è carcere exire vult, soluat expensas, vel maneat ibi: esset enim nimis durum, quòd Iudex deberet sem-

ſemper tàm exactè inquirere cauſas incarcerationis, priuſquam incarceret, & quod alioquin ad reſtitutionem teneretur. Deindè quòd Iudex numquam incarceret, quin aliquam cauſam habeat: v.g. quòd incarceratus ipſum in aliquo offenderit ſaltem probabilitèr; propter quam offeſam benè meretur hoc pati: v.g. quia ipſum non recognouit, vel honorauit.

§. XVIII.

Circa bona fortunæ.

Miſit eum in carcerem, donec redderet debitum. *Matth.* 18.

SI res furto ablata adhuc exſtat: ſi apud ipſum furem exſtat, dicit ſe illam abſtuliſſe propter neceſſitatem; cumque eadem neceſſitas perſeueret, putat ſe non teneri illam reſtituere, quia in neceſſitate omnia ſunt communia: ſi exſtat apud alium, cui fur eam dedit, aut vendidit, dicit ab iſto alio repetendam eſſe, nec ampliùs in ſua poteſtate exiſtere, vt eam reſtituat. Si repetatur ab iſto alio, dicit ſua non referre, quòd fur illam abſtulerit, & quòd ei, non ſibi reſtitutio incumbat. Si verò res conſumpta eſt, dicit fur eam in neceſſitate conſumptam eſſe: *neceſſitas* autem *non habet legem*. Quòd ſi vrgeatur reddendum æquiualens, dicit ſe non habere; *ad impoſſibile* autem

tem

tem *nemo tenetur* : & ita omnis obligatio restitutionis bonorum fortunæ eluditur, nisi subtilitates ab istis axiomatibus petitæ soluantur. Quod enim dicitur, *necessitas non habet legem*, debet intelligi, quando venit ab extrinseco, id est, sine nostra culpa, & ei aliter subueniri non potest, quàm rem alienam capiendo propria authoritate : iam autem frequentèr, & ordinariè necessitas ex culpa furis venit: quia vel auarus est, & ei explendo totus mundus diuitiarum non sufficit; vel prodigus, & ei non sufficit expendendo; vel laborare nolens, vt sibi acquirat vnde viuat. &c. aut isti necessitati potest aliter succurri, scilicet à Domino petendo id, quod furto aufertur, eique suam necessitatem exponendo : & si dare nolit, ad alium recurrendo : in tali enim necessitate Deus, qui fidelis est in promissis, & qui corda diuitum vertit quocumque voluerit, dabit alicui spiritum misericordiæ, vt homini, citra suam culpam necessitatem patienti succurrat, aperiendo ei viscera suæ charitatis. Dicit enim Dauid, *iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem*. Item Christus in Euangelio, *quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & cætera adijcientur vobis*. Quantum ad alterum axioma, dicendum, quoad illud, quod est absolutè, siue ab intrinseco impossibile, v.g. ad volandum sine alis, nemo teneatur: sed ad impossibile hic, & nunc,
cu-

cuius impoſſibilitatis homo ipſe eſt cauſa, & quod poteſt reddi poſſibile, ſi homo faciat quod in ſe eſt; reuera tenetur ille, qui alterum damnificauit, vt ei damnum reſarciat. Denique quantum ad illum primò poſitum, cui fur rem alienam tradidit, aut vendidit; ſi adhuc apud ipſum exſtat, tenetur eam Domino ſuo reſtituere: quia res manet Domini ſui vbicumque exiſtat; ſed poteſt habere reaggreſſum ad furem. Si verò rem bona fide conſumpſerit, non tenetur, niſi in quantum indè emolumentum accepit: fur tamen tenetur.

Petes, an quando fur eſt pauper, & reſtitutio pauperibus facienda eſt, poſſit inter pauperes computari? & caſu quo res furtiua non ſuperet quantitatem, quę datur vni in pari paupertate exiſtenti, an poſſit fur ille eam totam retinere? Reſpondeo quòd amor inordinatus talis pauperis furis facilè ipſi dicet, quod ſic: quia in ratione pauperis non videtur eſſe peioris conditionis, quàm alii pauperes non fures: & furtum non ponit ipſum extra ſtatum pauperis. Sed dico ego, quod in pœnam furti priuandus eſt, ne ſi non priuetur, detur ſic pauperibus anſa furandi ſub illo prætextu, quòd poterunt furtum retinere, ſaltem quando non erit dominus notus, cui res reſtituatur.

Similiter amor proprius ſimoniaci facilè ei ſuggerit, quòd licet peccauerit ſimoniam committendo, peracta tamen leuiſſima pœnitentia

(qua-

(quales nunc pro grauissimis delictis imponi solent à quibusdam Confessarijs) non teneatur in conscientia deserere suum beneficium, nec fructus perceptos restituere. Sed cùm non acquiratur iustè beneficium, nec proindè fructus iustè percipiantur, nisi secundùm Canones Ecclesiæ, qui condemnant, & inualidant omnẽ simoniacam acquisitionem; idcircò ad restitutionem in conscientia tenetur simoniacus, vti diximus in Morali Tutiore.

§. XIX.
Circa bonum famæ, vel honoris.

Blasphemauit, quid adhuc egemus testibus. *Matth. 26.*

NVllibi faciliùs se expedit amor proprius ab obligatione restitutionis, quàm circa bonum famæ. Aut enim crimen, quod de altero dixit, est verum, vel non est verum: si verum est: non putat posse fieri restitutionem efficacitèr; quia ad hoc deberet dicere esse falsum, quod non potest absque mendacio, vti prætendit; mendacium autem numquam est licitum, & sic in hoc casu obligatio restitutionis cessat, tamquam impossibilis. Si crimen falsum est, deberet hoc dicere; iam autem putat se ad hoc non teneri, quia deberet seipsum infamare, dicendo se maledicum, & mendacem, vel inconsideratum, aut aliquo alio vitio laborantem. Nemo autem tenetur seipsum in-

infamare; quia propria fama debet vnicuique esse magis chara, quàm aliena, cùm amor incipiat à seipso. Verùm hoc debet intelligi, quando quis conseruat suam famam sine damno tertij: at quando sua culpa damnificat alterum in fama, iustum est, vt damnum illud resarciat, etiam cùm damno propriæ famæ, si hoc opus fuerit. Vide desuper dicta in Morali Tutiore.

§. XX.

Circa ordinem seruandum inter restituentes.

Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei,& æstus. *Matth.*20.

QVando plures cooperati sunt ad idem damnum proximi, amor proprius singulorum nititur singulos ab onere restitutionis liberare; quia quisque refundit culpam in alterum. Dicit principalis, quòd secundarij sint in causa; quia ipsum ad furandum impulerunt. Dicunt secundarij, quòd non debebat sequi eorum impulsum, & quòd si impellerent eum ad se præcipitandum ex alta turri, non idcircò se præcipitaret. Cumque secundarij ad restitutionem coguntur, deficiente principali, vnusquisque conatur reijcere onus in alterum,dicendo, quòd alter plus influxerit, quàm ipse. V.g. dicit iubens quòd consulens

plus

plus influxerit quàm ipse, quia consilium manet, iussio transit. Dicit è contra consulens, quòd iubens magis teneatur, quia iussio est magis efficax, quàm consilium. Dicit consentiens, & per hoc animans ad damnum inferendum, quòd nihil dixerit, quo ipsum animaret. Palpans verò seu laudans dicit, quòd quidem aliquid dixerit, sed quod non debebat illum audire. Qui autem furem recepit, dicit, quòd suum hospitium illi quidem concesserit, sed quòd eius furta non approbauerit. Participans fatetur se quidem accepisse de furto, sed sub onere furis. Mutus, non obstans, non manifestans, dicunt se non esse causam damni, quia in illud positiuè non influxerunt, & quòd negatiuè tantùm ad illud se habuerũt, Et si illis dicatur, quòd non merè negatiuè, sed priuatiuè se habuerint, quia damnum impedire potuerunt, & debuerunt, nec tamen impedierunt; respondent, quòd vel non potuerint, vel propter rationes non debuerint; & licet potuissent, & debuissent, dicunt quod ad summum possent argui neglecti officij, non iniustæ damnificationis, quàm ipsi non fecerunt. Et addunt vt ille, qui grauatus est, conqueratur de grauamine apud Iudicem, & quòd ipsi iustitia administrabitur, vel quòd aliàs meliùs aduigilet ad sua. Hisque, & similibus ratiunculis putant se ab onere restitutionis exemptos, vrgentes Confessarium ad ipsis desuper

per impendendam absolutionem, dicuntque teneri in conscientia, quia adducunt rationem probabilem.

§. XXI.

Circa virtutes remouentes impedimenta charitatis, &c.

Circa Prudentiam.

Scio quid faciam, vt cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. *Luca* 16.

AMor inordinatus persuadere volens homini per peccatum excœcato, quod ad scientiam veritatis peruenire non possit multas opiniones adinuenit, quibus cùm etiam docti viri inter se disceptarent, hoc effecit vt vnicuique impossibile videretur certam veritatis viam reperire. Quoniam tamen eo non obstante homini erat agendum, persuasit ei, vt omissa veritate, ex probabili viueret; hinc Academicis iam olim maxima erat: *Cum agit quisque quod ei videtur probabile, nec peccat, nec errat*. Et quia vnicuique sua opinio probabilis est, hoc insuper effecit, vt quisque ex opinione sua viueret, ratus se numquam argui posse, cùm semper probabile sequeretur. Sed quia hinc natæ erant exoriri nimiæ in terrena,

ac

ac Babylonica ciuitate dissensiones ad inducti principij sui subuersionem, processit vlterius, vt etiam ex alieno probabili liceret viuere; per quod factum est, vt quidquid lubet, etiam licere sibi facilè quisque possit persuadere.

Ab hac deceptione viderint quomodo tuti sint, qui tamquam morum regulas irrefragabiles, sequentes statuunt maximas:

I.

Potest quis facere, quod probabili ratione, vel authoritate putat licere.

II.

Probabilis sentententia, vti communjtèr accipitur, ita definiri potest, quæ certitudinem non habens, tamen vel graui authoritate, vel non modici momenti ratione nititur.

III. & IV.

Quando opiniones sunt æquè probabiles possumus minùs tutam in agendo præferre; imò etiamsi quæ minùs tuta est, minùs probabilis habeatur.

V.

Doctor alteri consulenti consilium dare potest non solùm ex propria, sed etiam ex opposita aliorum sententia, si hæc illi fauorabilior, seu exoptabilior sit.

VI.

Imò à ratione nihil alienum est, si Doctor Consultus tamquam probabilem opinionem significet consulenti à quibusdam viris doctis

S defen-

defendi, quàm proindè sequi ipsi liceat; quamuis idem Doctor eiusmodi sententiam speculatiuè falsam certò sibi persuadeat, vt proindè ipsemet in praxi eam sequi non possit.

VII.

Satis est in omnibus casibus constare probabiliter opinionem esse probabilem.

VIII.

Quòd si Confessario falsa videatur opinio pœnitentis debet se accommodare, si à probatis Authoribus probabilis reputetur.

Huiusmodi maximis Dæmon facit Iudæos, Paganos, Turcas, hæreticos in suo errore, etiam dum eis nonnihil de luce veritatis illucescit pertinacitèr immanere. Cùm enim quælibet secta doctores suos habeat, facilè quilibet persuadet se eorum auctoritate nitendo probabiliter operari; ac per hoc licet probabilissimam quis Catholicam Religionem existimet, tamen sine scrupulo iudicat sese illa relicta suæ sectæ adhærere, cùm ea illi sit, propter doctorum suorum auctoritates, saltem probabilis.

Hinc etiam quidam probabilitatum patronus, inducit hæreticum sic argumentantem; Christianitas probabilissima Religio est, & sub ista dantur sectæ antiquiores, iuniores, seueriores, benigniores, vniuersaliores, minùs vniuersales (& præcipuè Romana, Lutherana, Caluiniana) quæ sunt verè probabiles: ergò mihi Lutherano non est necessario redeundum

ad

ad Romanam Ecclesiam, aut secedendum à Christo: nam præter Romanam Religionem, cui probabilitatem non nego, etiam Lutherana est Christiana, & probabilis, & multò Romana benignior, ac per hoc securior: quoniam dicto probabilistæ minùs probabilis sententia, si benignior etiam securior est.

Nec illegitima est istiusmodi ex dictis regulis consequentia: vndè nec ab isto probabilista isti Hæretico, sic secum argumentanti, sese expediendi modus suggeritur.

Nec facilè se expedire poterit, quisquis dicta axiomata sequitur, quin admittere debeat, quòd quilibet propriam conscientiam sequens, & eam (iuxta propria sua desideria coaceruando sibi magistros fabricans) saluandus sit: quia iuxta primum axioma potest quis putare ex probabili ratione, vel authoritate, quod liceat ei agere, quod agit. Et quamuis in sua actione certitudinem non habeat, grauis illa (vt putat) authoritas, vel non modici momenti ratio eum excusat iuxta secundum axioma.

Quòd si inter duas opiniones probabiles consistat, ne ambiguus hæreat, potest minùs tutam in agendo præferre iuxta tertium axioma; quinimò idem potest etiamsi minùs tuta sit simul minùs probabilis iuxta quartum axioma. Et si fortè non audeat propriam putationem sequi, sed iudicet debere se desuper aliquem Doctorem consulere, poterit ille Doctor

(ne ipſum inquietet) ei conſilium dare, non ſolùm ex propria, ſed etiam ex oppoſita aliorum ſententia, ſi hæc illi fauorabilior, ſeù exoptabilior ſit, iuxta quintum axioma. Imò verò poterit idem Doctor conſulentem in conſcientia aſſecurare, modò quidam viri docti eius opinionem vt probabilem defendant, licet ipſe eam falſam putet, nec practicare auderet, iuxta ſextum axioma. Ac ne fortaſſis dubitet ne opinio ſua verè probabilis non ſit, & ſic in agendo patiatur ſcrupulum, ſatis erit in omnibus caſibus (nota in omnibus caſibus etiam totius Legis Dei) conſtare probabiliter, opinionem eſſe probabilem iuxta axioma ſeptimum. Et cui probabiliter conſtabit niſi ipſi opinanti? atqui poteſt quilibet opinari non ſolùm hoc, vel hoc eſſe probabile, ſaltem probabiliter, ſed certum ob rationem ei apparentem. Denique ſi facti ſui in dubio pœnitens confiteatur, debet Confeſſarius ſe illi accommodare, modò eius opinio à probatis Authoribus probabilis reputetur, licet eam Confeſſarius falſam iudicet, iuxta axioma octauum.

Et certè ſi Catholici eo procedendi modo excuſentur, quantò magis Iudæi, Pagani, Turcæ, & hæretici, vtpotè minùs illuminati, minuſque capaces attingendæ veritatis, per ignorantiam, & probabilitatem excuſantur iuxta probabiliſtarum principia.

Nec certè magis poſſibile eſt ſine Spe, & Cha-

Charitate ac obseruatione mandatorum Dei placere Deo, quam sine fide; adeoque si conscientia, quantumuis erronea circa dilectionem Dei ac obseruationem mandatorum eius, possit hominem saluare, modo sit probabilis, etiam idem poterit erronea circa fidem.

Etenim Scriptura non magis requirit veram fidem, quam veram dilectionem, veramque mādatorum Dei obseruantiam: neque profectò ideo veræ fidei potior est obligatio, quam dilectionis & operum, quasi facilior: *Non enim* (vt ait D. Leo) *in solo opere virtutum, aut in sola obseruantia mandatorum, sed etiam in tramite fidei angusta & ardua via est, quæ ducit ad vitam, & magni laboris est magnique discriminis inter dubias imperitorum opiniones, & verisimiles falsitates per vnam sanæ doctrinæ semitam inoffensis gressibus ambulare; & cum vndique se laquei erroris opponant, omne periculũ deceptionis euadere.* Heu quantum profecit Diabolus, dum laqueos deceptionis, verisimiles vtpotè falsitates, pro via salutis tuta & secura etiam Catholicis cum Doctorum approbatione obtrusit!

§. XXII.
Circa Fortitudinem.

Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. *Matth.* 26.

SAnè si probabilitas ad salutem sufficeret, quæcumque in hac Morali Laxiori dicuntur, possent sufficere ad salutem, cum habeant rationem non modici momenti, vel saltem putari possunt habere: sicuti amor inordinatus putat circa fortitudinem Christianam, quod ad illam non teneatur vsque ad perdendum diuitias omnes, vsque ad sustinendas omnes contumelias, & omnia ludibria, vsque ad perferenda qualibet tormenta, vsque ad mortem ipsam: dicit enim sufficere quòd Christus & Apostoli, & primi Martyres ista sustinuerint, quando fundanda erat Ecclesia super ipsorum sanguine; sed quod eâ iam stabilitâ fideles ad tam grauia non tenentur; adeoque quod possint fingere se esse Christianos, & exercere idololatriam exteriorem cum restrictione mentali, ne perdant suas diuitias, suos honores, nè afficiantur grauibus tormentis, vel etiam morte.

Quod per consequens possint in graui periculo constituti violare mandata Dei, vt iurare falsum cum restrictione mentali, se inebriare, dum ad hoc coguntur, ne graue malum eis inferatur. Generatim vbi fortitudo debet vim animo-

mo inferre, vt quælibet aduerſa potius tolerentur, quam quod fides Chriſti, vel eius doctrina exterius deſeratur (ait enim *qui me erubuerit coram hominibus, erubeſcam & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt*) dicit amor inordinatus fidem Chriſti exterius poſſe deſeri, modo interius retineatur: Dicit etiam Chriſti doctrinam eſſe ſuauem; & ideo non obligare cum periculo perdendi notabiles diuitias, aut honorem, multò minus vitam: Cum tamen Chriſtus dicat, *qui non renuntiauerit omnibus quæ poſſidet, nõ poteſt meus eſſe diſcipulus: qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me; qui amat animam ſuam, perdet eam.*

Neque refert quod aliquãdo liceat diſſimulare fidem Chriſti, & eius doctrinam occultare, quando ſcilicet nihil boni, ſed multum mali imminet ex eius propalatione: tamen numquam licet ſimulare aliquam Religionem, vel Doctrinam profiteri aduerſam Religioni, aut Doctrinæ Chriſtianæ; quia hoc eſſet Chriſtum negare. Vndè puſillanimitas vincenda eſt per gratiam eiuſdem, qui dicit, *confidite, ego vici mundum*: ſeu vt interpretatur eius Diſcipulus Ioannes in 1. Epiſtola: *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum fides veſtra.* Debet etiam fortitudo Chriſtiana potius quodlibet pati, quã amorem Dei aut proximi, ſeu charitatis, ſeu iuſtitiæ, quomodocumque lædere. Cum tamen amor inordinatus ſuſtineat tantum proximum eſſe aman-

dum,quando ipsum amare non est sibi contrarium; quamuis enim talis amor sit inordinatus;se tamen ordinatum putat hoc ipso,quo incipit à se ipso, quem sic interpretatur, vt putet idem esse se amare, quàm qnòd sibi ipsi placere,in omnibus lætari, in nullo tristari,præsertim lætitia,& tristitia, quæ sunt secundum sæculum.

§. XXIII.

Circa Temperantiam.

Venite, & fruamur bonis,quæ sunt,& vtamur creatura tamquam in iuuentute celeriter. *Sap.* 2.

NVllibi speciosiores titulos habet amor inordinatus, quàm circa temperantiam, id est,cohibitionem animi,quatenùs per superbiam vitæ,per iram, per concupiscenti am oculorum, per concupiscentiam carnis, & per immodestiam exteriùs sese diffundit,& effundit.

Pro primo prætextu allegat necessitatem sese manutenendi,defendendi,sustentandi,propagandi, aut recreandi, & comparandi in humana societate,sicut virum honestum decet.

Pro secundo prætextu allegat voluptatem homini debitam;quia quando Deus ipsum creauit, posuit in Paradisum voluptatis, vt operaretur ibi,& custodiret illum.

Quibus positis facilè sibi persuadet, quòd vitia temperantiæ contraria sint virtutes.

§. XXIV.

§. XXIV.

Cisca Humilitatem.

Coronemus nos rosis, antequam marcescant. *Sap. 2.*

Amor inordinatus primorum Parentum ab esu fructus vetiti in Paradiso, perseuerat in nobis in exilio, nostraq; omnis superbia in eo consistit, vt quemadmodum primi Parentes vsi sunt re sensibili, vt peruenirent ad finem suæ superbiæ; ita nos in rebus sensibilibus nostram superbiam apparere faciamus. Imprimis igitur amor noster inordinatus in materia temperantiæ, vult videri ordinatus, quando in societate hominum vult omnibus ratione præcellere, & omnem rationem contrariam, etiamsi esset diuinum oraculum, nititur reprobare, habendo semper ad manum vnum, quare? difficile soluendum ab huius sæculi prudentibus, facilè autem soluendum à quolibet humili veritatis amatore dicendo quod in humana societate oporteat aliorum rationi deferre, donec euidens sit illam ipsi veritati aduersari; uel quod incumbat nobis aliorum rationem, etiam dubiam, corrigere,

§. XXV.

Circa Mansuetudinem.

Egrediamur foras. *Gen.* 4.

AMor inordinatus ex duplici causa iram excusat: primò quia de se est passio valdè vehemens, quæ rationem præuenit, & sic à peccato excusat: secundò quia malum à nobis remouendum est, à quacumque causa inferatur; eò quòd ad arcendum à nobis malum ira nobis innata sit, & cùm illud arcere non possumus, iustam esse impatientiam prætendit. Sed contra est illud Euangelij; *Oportebat Christum pati, & ita introire in gloriam suam*; ergo & nos, qui peccatores sumus, propter proprium peccatum pati debemus.

§. XXVI.

Circa Clementiam.

Pater aggrauauit iugum vestrum, ego autem addam iugo vestro: Pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cędam vos scorpionibus. 3. *Reg.* 12.

AMor inordinatus dicit rigorem necessarium esse, vt suos subditos in officio suo contineat: & sub illo prætextu in illos sæuit, vt ijs dominętur, vt terrore incusso liberiùs suis

cupi-

cupiditatibus indulgeat, quas nemo corrigere audet. Cùm tamen solùm punire deberet, cum moderatione, & amoris ostensione, vt subditis correctis Clemens esset.

§. XXVII.

Circa sobrietatem diuitiarum.

Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? *Matth.6.*

APpetendarum diuitiarum non est finis, quia pecuniæ obediunt omnia; & qui habet vltrò appetitur, & qui est pauper aspernatur. Et quia charitas in mundo multùm deficit, putatur etiam defecisse diuina prouidentia, vt non habeat amplius locum istud Euangelicum: *Quærite primùm Regnum Dei, & iustitiam eius, & cætera adijcientur vobis*. Idcircò amor inordinatus laxat habenas cupiditati sub prætextu propriæ charitatis, quæ à seipsô incipit, contra charitatem proximi, & frequẽter contra iustitiam eiusdem, sub prætextu propriæ necessitatis, vel iustitiæ maioris. Cùm tamen charitas Christiana non quærat quæ sua sunt, & iustitia reddat cuique quod suum est.

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Circa sobrietatem esculentorum & poculentorum.

Dæmonium habet. *Matth.* 11.

ESculenta, & poculenta sunt proxime vitæ necessaria, & sine voluptate sumpta non prosunt, & sine illis in multis Regionibus non intertinetur humana societas; ideoque duplex maximè speciosus in illis est titulus necessitatis & voluptatis. Et quia incumbit homini suam sanitatem conseruare; & ad illam conseruandã quãdoque necessarius iudicatur excessus, vti frequentissimè iudicatur, & fit, & practicatur ad alendam societatem humanam; idcirco blandiens sibi amor inordinatus non vocat gulam, aut ebrietatem, nisi excessum illum qui naturam vel rationem prorsùs voluntariè causa solius voluptatis obruit: ita vt nullum reputet peccatum, vel ad summum veniale, voluntariè comedere & bibere vsque ad vomitum, vel ebrietatẽ, modo adsit iusta aliqua causa v.g. naturæ euacuandæ: vel rationis ad depllendam melancholiam sopiendæ, aut societatis humanæ intertinendæ, contra illa Scripturę loca. *Videte ne grauentur corda vestra crapula, vel ebrietate. Fratres sobrij estote, &c. Regnũ Dei non est esca, & po-*

potus; *fructus autem carnis sunt, commessationes, & ebrietates*,&c.*& qui talia agunt Regnum Dei non consequentur*. Et sanè nec humana sanitas, nec humana societas ad sui conseruationem indigent excessu,sed sola moderatione,seu temperantia, quæ ipsis è contra non solum vtilis, sed summè necessaria est propter mala,quæ ipsis eueniunt ex excessibus cibi, & potus. Quin-imò non est Christiani comedere aut bibere, etiam moderatè, propter solam voluptatem; quia voluptas non est propter se, sed propter necessitatem.

§. XXIX.

Circa Castitatem.

Victimas pro salute voui,hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum..... veni,inebriemur vberibus,& fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. ***Prou.7.***

NVllibi amor inordinatus magis æquus esse vult; & nullibi magis est iniquus, quàm in vitijs carnalibus. Nam æquus esse vult, quatenus vitia contra naturam nulla esse prætendit, eo quòd in ipsis solam quærat voluptatem, quam de iure naturæ putat sibi licitam & debitam: eaque solummodò mala esse putat, quando vergunt in dedecus, vel in detrimentum proprium,aut fortè etiam proximi. Dico, mala

mala, quia non putat esse peccata, nisi quando iniuria aliqua proximo infertur per illa, quæ non potest excusari, quia putat sibi ipsi fieri; v.g dum violatur alienus thorus per adulteriū secuta prole, vel quando virgo aliena inuita defloratur, aut eius defloratio in publicum venit maximè per ingrauidationem: alioquin putat pollutionem, sodomiam, bestialitatem, cogitationes turpes, verba, & tactus impudicos in ordine ad quamcumque personam non esse peccata, quia in ijs sola voluptas quæritur citra iniuriam alienam (sicut opinatur) quia nulla homini animali in istis culpa, vel iniuria apparet.

Putat insuper fornicationem simplicem, stuprum, adulterium, & reliqua vitia secundùm naturam esse licita, modò adsit vtrimque consensus, nec fiat iniuria alicui tertio, propter quam euitandam cauet quantùm potest generationem prolis, & sic facit peccata secundùm naturam esse contra naturam, quamuis nulla putet esse peccata. Leges autem Scripturæ Sacræ contrarias vel ignorat, vel ut terriculamenta puerorum explodit, contra dicta in Morali Tutiori.

Verùm quidem est, esse quosdam Moralis Laxioris Magistros, qui dicunt omnia, quæ vergunt ad decisionem seminis humani extra actum coniugij esse illicita; & sic omnia prædicta vitia reprobare videntur; sed virtute illa ad-

admittunt, quando easdem omnes voluptates permittunt per modum sensualitatis, modò nō sit periculum effusionis seminis, quod sæpè ex naturæ defectu contingit: v.g. in senibus, vel eunuchis, vel aliquando etiam in ebrijs, non ex defectu deprauatæ voluntatis, quæ, quantùm in se est, in omni carnali sensualitate semper tendit ad excitationem fomitis, & per consequens ad commotionem spirituum decisioni seminis inseruientium, si eius copia adesset: vndè homo corruptus est quasi herba, noli me tangere, nisi me vis ad carnalem concupiscentiam mouere.

Quod etiam in Matrimonio extra coniugalem actum maximè locum habet propter continuam occasionem similium sensualitatum, quę sunt illicitæ, nisi tendant ad actum coniugij hìc, & nunc exercendum: quamuis Moralis Laxior à fortiori omnia licita putet in cōiugio; quia nō vult esse tàm rigida quàm sanctus Paulus, qui dicit, quòd coniuges tribulationem carnis habebunt huiusmodi, id est, maximam, & inexplicabilem, si casti viuere volunt; & sanè maiorem adhuc habebunt; si in continua incontinentia, quæ est inexplebilis, iuxta Moralem Laxiorem viuere velint.

§. LXXX.

§. XXX.

Circa modeſtiam in exterioribus motibus corporis.

Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula, & vaga, quietis impatiens. *Prou. 7.*

AMor inordinatus in exteriori hominum conuerſatione omnia ſua dicta, & facta propria vtilitate, & proprio beneplacito metitur; quia ſibi ſoli prudens videtur. Detrahit, calumniatur, rixatur, ſeſe extollit, parentes inhonorat, rem alienam vſurpat, verba impudica profert, delectationibus gulæ, & luxuriæ paſcitur, &c. omnia benè, quia putat probabile.

§. XXXI.

Circa modeſtiam in exteriori apparatu.

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidiè ſplendidè. *Luca 15.*

REgulam ſuæ modeſtiæ in exteriori apparatu veſtium, domorum, conuiuiorum, curruum, & aliorum ſimilium, non aliàm ponit, quàm ipſi ponatur ab egeſtate, & impoten-

tentia dilatandi ſua phylacteria; vel à propria auaritia, qua ſe priuat pompâ, non quia pompam odit, ſed quia pompa depauperari timet.

§. XXXII.

Circa obligationem generalem omnium hominum ad prædicta ſeruanda.

Recede à nobis: ſcientiam viarum tuarum nolumus. *Iob* 21.

Ex dictis in hac Morali Laxiore facilè erit amori inordinato excutere à ſe omnes obligationes in Morali Tutiore poſitas, vtendo in ſingulis materijs plauſibili aliqua excuſatione, ad quam ipſi ſufficit non modici momenti ratio, vel authoritas ſaltem putata.

PARS SECVNDA.

§. I.

Circa Christum.

Pater noster Abraham est. *Ioannis* 8.

AMor inordinatus supra modum in Christo gloriatur, clamat illum Redemptorem suum, Mediatorem suum, Caput, &c. deprædicat ipsius passiones, sed pati non vult; putat enim sufficere, quod Redemptor suus passus sit, & quòd Mediator offerat merita sua Patri Æterno pro se. Agnoscit Caput, sed exaltatum, non vt sequatur humiliatum. Fatetur oportere quidem aliquando pati, sed inuitum: suscipiendam à Confessario pro peccatis pœnitentiam, sed leuem, atque ad arbitrium.

§. II.

Circa Gratiam in communi.

Nos ex fornicatione non sumus nati. *Ioannis*. 8.

LIbenter agnoscit gratiam primo Parenti datam: sed cùm fateri cogitur, eum à gra-

gratia primi ſtatus, totamque in ipſo propaginem hominum ab eadem excidiſſe; quia non capit iſtũ totius poſteritatis lapſum in Adam, dicit Deum fuiſſe obligatum mittere Redemptorem, aut quocumque alio modo debuiſſe miſereri, ne quis periret ſine ſua culpa; & ideò gratiam iſtius Redemptoris omnibus dari debuiſſe, ne quis inculpatus periret. Quaſi verò non ſit deputandum diuinæ Miſericordiæ ſoli, & non Iuſtitiæ (ſicut deputant Scripturæ, & Sancti Patres, præſertim Auguſtinus in hac materia triumphator hæreticorum) quòd Redemptorem miſerit, & non omnes reliquerit in maſſa damnationis, ſicut relinquit paruulos innumeros, qui moriuntur ſine Baptiſmo; ſicut relinquit indefinitos Paganos, & adultos Iudæos, quibus non dat lumen gratiæ Chriſti: ſicut etiam permittit maximam partẽ Chriſtianorum, vel per hæreſim, aut aliam infidelitatem, vel per peccatum mortale relabi in corruptionem huius maſſæ, & in ea putreſcere, ac damnari: ita vt potiùs cum Paulo dicere debeamus; *O Amor inordinate! tu quis es qui reſpondeas Deo? numquid poteſt figulus ex eadem maſſa aliqua vaſa facere in honorem, & aliqua in contumeliam?*

§. III.

Circa Gratiam Adæ.

Vnum Patrem habemus Deum. *Ioannis* 8.

Libenter (vt dictum est titulo præcedenti) Gratiam Adæ collatam agnoscit: sed gloriando in viribus suis, quasi ea non eguisset, nec egeret propter naturæ suæ integritatem. Vti patuit in primis parentibus, qui reiecta gratia voluerunt contra Dei mandatum per naturam sese efficere sicut Deos in scientia boni, & mali: sed non ostenderunt nisi suam paupertatem, statim ac reiecta gratia prodiderunt, & viderunt suam nuditatem.

§. IV.

Circa Gratiam Christi.

Semen Abrahæ sumus, & nemini seruiuimus vmquam; Quomodo tu dicis liberi eritis? *Ioannis* 8.

Libenter etiam (vt ibidem dictum est) agnoscit Gratiam Christi, imò omnibus debitam putat; sed etiam subijcit libero arbitrio. sic vt innatis eius viribus volendo, aut nolendo acceptetur, vel repudietur.

Hinc Sanctus Prosper libro de ingratis cap. 10. his versibus formã gratiæ Semipelagianę ità describit:

Vt

Vt cunctos vocet illa quidem, inuitetque nec vllum
Præteriens studeat communem adferre salutem
Omnibus, & totum peccato absoluere mundum.
Sed proprio quemque arbitrio parere vocanti,
Iudicioque suo, mota se extendere mente
Ad lucem oblatam, quæ se non substrahat vlli,
Sed cupidos recti iuuet, illustretque volentes.
Hinc adiutoris Domini bonitate magistra
Crescere virtutum studia, vt quod quisque petendũ
Mandatis didicit, iugi sectetur amore.
Esse autem edoctis istam communiter æquam
Libertatem animis, vt cursum explere beatum
Persistendo queant: finem effectumque petitum
Dante Deo, ingenijs qui numquam desit honestis.
Sed quia non idem est cunctis vigor, & variarum
Illecebris rerum trahitur dispersa voluntas:
Sponte aliquos vitijs succumbere qui potuissent
A lapsu reuocare pedem, stabilesque manere.

Vndè dicit paruulos, qui moriũtur sine gratia Baptismi,& sine vsu liberi arbitrij,nullã pati pœnam seu sensus, seù damni, id est, nullo affici dolore sensibili ab igne, aut intelligibili propter priuationem visionis beatificæ: sed eos ponit in loco amœno simili isti, quem olim Poetæ vocauerunt Campos Elisios. Cùm tamen de Fide Catholica sit gratiam Christi esse indebitam ipsi Adæ corrupto, & omnibus eius posteris; & iustum Deum (vti supra dictum est) potuisse damnare cũ Adam totam eius posteritatem: potuisse applicare vni Redemptionem

Filij, & non alteri: ac reuera applicuisse; & gratis omninò afferatur, quòd illi, qui sun natura filij iræ, morientes sine participatione gratiæ Christi, sint immunes ab omni tormento. Denique videtur iniuriosum gratiæ Christi, quòd subijciatur libero arbitrio à se liberato, cùm iuxta scripturam, à quo quis superatus est, eius & seruus esse debeat. Superatur autem à gratia Christi malitia voluntatis; ac proindè voluntas gratiæ Christi subijci debet, vti reuera subijcitur iuxta Doctrinam Magni Augustini, & discipuli eius Prosperi, qui cap. 11. sic Semipelagianos refutare orditur.

Iam quia summatim, vt potuit, sententia vestra
Decursa est: dic vndè probes, quòd Gratia Christi
Nullũ omninò hominem de cunctis qui generantur
Prætereat, cui non regnum vitamque beatam
Impertire velit? &c.

§. V.

Circa Sacramenta Christi.

Pharisæi, & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem Seniorum. *Marci 7.*

AMor inordinatus respicit Sacramẽta Christi sicut auarus respicit pecuniam. Quemadmodum enim auarus respicit pecuniam in ordine ad vitam suam corporalem; ita amor inordinatus respicit Sacramenta Christi in ordine

dine ad vitam suam spiritualem:& quemadmodum auarus non amat pecuniam nisi propter se; ita nec amor inordinatus quærit Sacramenta nisi propter se; ideoque non habet maiorem Sacramentorum respectum, quàm auarus pecuniarum. Cùm tamen inter pecunias ad vitam corporalem,& Sacramenta ad vitam spiritalem hæc sit differentia,quòd pecuniæ nihil aliud includant,quàm esse vtiles nobis: Sacramēta verò propter Authorē suum Christū, eiusque aut Spiritus Sancti pręsentiam includant esse venerabilia, & pro fine non habeant vtentem, sed ipsum Deum, qui per illa nos sanctificat, vt per illa nos se dignos reddat.

Præterea amor inordinatus Sacramenta existimat esse remedia infirmitatis spiritualis, sicut medicina corporalis est remedium infirmitatis corporis: putat enim Sacramenta causare gratiam sanctificantem in anima etiam adulti sine dispositione ipsius, sicut medicina corporalis causat sanitatem corporis sine præuia dispositione ipsius. Quasi verò anima non plus cooperetur suæ saluti per liberum arbitrium gratia actuali adiutum, quàm corpus libero arbitrio destitutum cooperetur suæ sanitati.

Circa singula Sacramenta in specie non iudico aliam Moralem Laxiorē esse attēdendam, & cauendam, quàm illam, quæ à me reprobata est in Morali Tutiore: vnde transeo ad aliàs laxitates.

§. VI.

Circa Fidem Diuinam.

Quod ergò tu facis signum, vt videamus, & credamus tibi? *Ioannis 6.*

AMor inordinatus non putat credendum esse fide diuina vltra rationes humanas, quæ nos mouent ad credendum; ideoque putat sufficere probabilitatem istarum rationum (eas enim solùm iudicat probabiles) ad eliciẽdum fidem diuinam. Quasi verò vltima ratio fidei diuinæ esset humana ratio, vel authoritas, non verò diuinum quoddam lumen à Spiritu Sancto cælitùs emissum, quo mens hominis incomparabiliter magis illustratur, ac persuadatur ad eliciendum assensum fidei diuinæ, quàm vlla humana ratione, vel authoritate, ad eliciendum assensum scientificum, aut fidei humanæ! Lumen enim diuinum est omni lumine naturali illustrius, & certius propter Spiritus Sancti illud immediatè producentis essentialem, seu omnimodam infallibilitatem.

Hinc apparet, quòd fides amoris inordinati non sit diuina, quia capacitatem humani intellectus non excedit, eò quòd vltimatè resoluatur in rationem, vel authoritatem humanam: cum tamẽ fides diuina vltimatè resoluatur in authoritatem diuinam, eique totaliter innitatur.

§. VII.

§. VII.

Circa rationes credibilitatis.

In Beelzebub Principe Dęmoniorum eijcit Dæmonia. *Lucæ.* 11.

HIc obijcit amor inordinatus, & dicit ad quid ergo rationes credibilitatis? ad quod respondeo, rationes illas induci, quia (vt dictum est in Morali Tutiore) homo rationalis non credit sine ratione: sed cum finitæ rationis sit, & fides sit eorum, quæ finitæ rationi non apparent (est enim argumentum non apparentium) manifestum est, rationes credibilitatis nõ sufficere ad fidem ingenerandam sed insuper requiri aliquod lumen diuinum, quod rationẽ illustrat ad credendũ illa, quę sunt supra ipsam.

Neque refert quod ratio finita Deum satis attingat, vt sciat illum esse summè Veracem; ac proindè non posse fallere in reuelando: & quod ex notis Ecclesiæ in Morali Tutiore adductis sufficienter, non probabiliter solum, constet humanæ rationi quòd Deus locutus sit ea, quæ Ecclesia proponit ipsi credenda: quia equidẽ de illis omnibus non constat nisi humano modo, qui natus est quidem satisfacere omnibus bonis mentibus: sed quia omnes mentes ab vtero sunt corruptæ, & multis laborant præiudicijs à veritatibus fidei alienis; idcircò

præter rationes illas oportet ſuperaddi aliquod lumen diuinum, quod lumen naturale perficiat ad eliciendam fidem diuinam: licet enim rationes credibilitatis forent omnibus tam euidentes, quam duo & tria eſſe quinque, equidem non ſufficerent ad aſſenſum fidei diuinæ; quia tunc intellectus non aſſentiretur iſtis veritatibus propter ſolam veracitatem diuinam, ſed propter rationum euidentiam, quod eſt contra rationem fidei diuinæ: nec aſſenſus ille terminaretur ad propoſitiones obſcuras à Deo reuelatas, ſed ad ipſam reuelationem, quatenus de illa euidenter conſtaret; vel ſi terminaretur ad iſtas propoſitiones hoc non eſſet præcisè ideò, quia Deus eas reuelauit, ſed quia de ipſarum reuelatione humana ratio teſtimonium redderet. Quæ conuictio foret naturalis, relinquẽs intellectum in ſeipſo, non ſupernaturalis, quæ eleuat intellectum ſupra ſeipſum, & diuinæ Veracitati immediatè coniungit in obſequium fidei.

§. VIII.

Circa neceſſitatem credendorum.

Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? & cum hoc dixiſſet, iterum exiuit ad Iudæos. *Ioannis* 18.

AMor inordinatus quod non poteſt intelligere, non vult credere. Vndè ſtultum ei

videtur

vi detur fidem eorum,quæ intelligere non potest,requirere vt necessariam ad salutem. Quia vero ratio naturalis & sensus corporis suadent Deum esse,& Remuneratorē esse;hinc non difficulter concedit fidem eorum, saltem communiter,necessariam esse ad salutem; rudes tamen non rarò admittit inculpabiliter Deum ignorare, eosque propter hanc ignorantiam negat suis malefactis etiam grauissimis mereri æternam gehennæ pœnam. Quædam verò sic esse ad salutem necessitate medij ad credendum necessaria,vt ijs inculpabiliter ignoratis,quis saluari non possit, tyrannicum iudicat. Adeoque quod Deus sit trinus in Personis,& quod Filius Dei sit Incarnatus, cum nec ratio attingat,nec sensus corporis suadeat ; si quis propter ignorantiam horum damnaretur, quando ipsi prædicata non sunt,videretur iniustè damnari,quia inculpatè:imò fieri posset, vt damnaretur cum notitia & amore vnius Dei, & cum mandatorum eius obseruatione.

Verum dicendum est,quod in tali casu non damnetur quis propter ignorantiam istorum mysteriorum,sed propter peccatum originale, quod ipsi non remittitur,nisi in fide Mediatoris per quem solum post lapsum Adæ datur accessus ad Patrem. Sicuti si quis inculpate Deum ignoraret,non ideo damnaretur, quia illum ignoraret,sed quia non remitteretur ipsi peccatum,nisi ad Deum conuerteretur,ad quem con-

uerti

uerti nō posset, nisi illum sciret, aut crederet. Sicuti etiam non damnatur paruulus moriens sine Baptismo, quia Baptismo caruit; sed quia moritur in peccato originali, quod nec per fidem, nec per Baptismum est deletum.

Hinc elucescit differentia inter necessitatem medij, & necessitatem præcepti, quod quis non damnetur propter ignorantiam eorum, quæ sunt necessaria necessitate medij ad salutem; sed damnatur propter peccatum originale, quod non remittitur sine illorum scientia: damnatur vero quis propter ignorantiam eorum, quæ sunt necessaria scitu necessitate præcepti, quia supponitur illa ignorantia esse culpabilis propter negligentiam, aut contemptum addiscendi: alioquin si quis sciret necessaria necessitate medij, & secundum illa viueret; ignoraret autem necessaria necessitate præcepti sine sua culpa, quia scilicet non audiuit de præcepto, nec audire potuit, saluaretur.

Vt verò amor inordinatus laxet hanc præcepti necessitatem, dicit quod sufficiat Christianis rudibus scire instar psittaci suum Pater noster, Aue Maria, & Præcepta Decalogi & Ecclesiæ, ac Septem Ecclesiæ Sacramenta: quia recitando ista, intendunt illa orare, facere & credere, quæ Ecclesia orat, facit & credit: nec putat plus à talibus requiri posse, quia non putat maioris scientiæ esse capaces; imò propter difficultatem addiscendi memoriter ista verba,

excu-

excusat illos à recitatione, & dicit fidem Carbonarij sufficere, vt si interrogentur, quid credant, sufficiat illis dicere, credimus quod credit Ecclesia; & si quæratur ab illis, quid Ecclesia credat, respondere sufficiat, quod nos credimus. Sed pro dolor! non est passim defectus capacitatis addiscendi & intelligendi, sed æternæ salutis incuria, quæ ordinariè prouenit ex Pastorum, Prædicatorum, & aliorum Directorum animarum, vel negligentia, vel ignorantia, vel Diuinorum paruipensione, quæ proinde non est mirum reperiri in minoribus, cum reperiantur in plerisque maioribus, qui minorum curam gerunt, & cœci cœcis ducatum præbent, ambo in foueam casuri, nisi aperiant oculos.

§. IX.

Circa professionem Fidei.

Nescio quid dicis. . . . quia non noui hominem. *Matth.* 26.

VT sciatur quid alleget amor inordinatus contra necessitatem professionis fidei, potest colligi ex dictis hic, & in Morali Tutiore, & ex dictis in Morali Laxiore circa Fortitudinem: vnde plura non addo.

§. X.

§. X.

Circa Spem Diuinam.

Exiguum & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis,& non eſt qui agnitus ſit reuerſus ab inferis. *Sap.* 2.

AMor inordinatus ſtatuit Spem diuinam in amore carnalis concupiſcentiæ, & dicit ſufficere ad ſalutem illum amorem Dei, quo fur amat Iudicem,quia illnm abſoluit a patibulo:nam talis amor non eſt amor Dei, ſicut nec ipſius Iudicis. ſed ſui ipſius referentis bonitatem Dei & Iudicis ad ſe,

Vtque amor inordinatus ſuam inordinationem palliet,dicit hanc concupiſcentiam ſalutis eſſe:cum tamen per talem concupiſcentiam ideo Deum ſperet, quia debet mori; alioquin dicturus,*Cælum Cæli Domino,terram autem dedit filijs hominum*: nec vult habere Deum, niſi quia cupit euadere infernum,eumque concupiſcit mere in ordine ad ſe,nè ſit omnino miſer, quando erit mortuus, præferens in corde vitam præſentem omni vitæ futuræ, & Deum reputans pro ſolatio imaginario reſpectu deliciarum vitæ præſentis;ac proindè nec Deum, nec Beatitudinem, nec Infernum reipſa firmiter credit.

§.XI.

§. XI.

Circa Charitatem.

Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. *Matth.* 5.

SEd quid mirum si amor inordinatus constituat spem diuinam in concupiscentia, cum dicat non aliam requiri Dei dilectionem ad salutem, quam similem illi, qua quis diligit suum equum propter commoditatem, & voluptatem, quam ex equo percipit? quid mirum si neget diligendum inimicum amore beneuolentiæ, qui negat deberi sic diligi amicum, imo & ipsum Deum? diligit ergo amor inordinatus omnia propter se, & facit seipsum Deum.

§. XII.

Circa obligationem omnia referendi in Deum, velut finem vltimum.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. *Psal.* 52.

VNdè importabile iugum, & anathemate dignum æstimat in hac naturæ infirmitate non solum ponere strictam obligationem omnia referendi in Deum uelut finem vltimum: eo quod pręceptum Charitatis, ex quo obligatio ista profluere deberet, est affirmatiuũ

quod

quod proinde non obligat ad semper, nec ad singulos actus; verum etiam probabile existimat, quod numquam absolutè obliget in hac vita, quia per attritionem ex puro & puto metu gehennę conceptam cum Sacramento Pœnitentiæ suppleri non dubitat, etiam in articulo mortis; ideò quoad sententiam Apostolicam de omnibus faciendis ad gloriam Dei gaudet benigna illorum interpretatione, qui dicunt esse consilium, non præceptum, & omnes virtutes veras ex officio, non ex fine tales esse prætendit, ipsamque charitatem in præceptorum aliorum obseruatione, non in proprio obiecto, qui est finis vltimus, adimpleri.

Rationem horum omnium allegat quia pręceptum dilectionis interioris Dei propter se, & proximi propter Deum, esse nimis difficile in hac vita autumat, &, si homines illo tenentur, iugum Christi non fore dicẽdum suaue, sed amarũ, non onus leue; sed graue & importabile.

Et contra licitum docet quærerę propter se delectationes sensuales, diuitias, & terrenos honores, eisque inhærere: quia hoc naturę est conforme, nec apparet ullum peccatum sequi naturæ inclinationes quamdiu illis satisfit citra eius læsionem, & iniuriam tertij, siuè quando non sunt contra alia præcepta.

Verùm quoad Dei dilectionem in interiori affectu, satis apparet ex Morali Tutiore, quanta sit eius necessitas. Nec habet apparentiam, quod

quod hic additur de maritudine jugi,& grauitate oneris Christi, supposita obligatione Deū diligendi super omnia affectu dilectionis interioris:nam illud,quo cætera suauia redduntur nequit esse amarum;neque illud,quo cætera leuia redduntur, potest esse ponderosum , & opprimens portantem.Quid est illud? nempè amor,de quo verissimè dictum est:*Amanti nihil difficile*; & ex aduerso,non amanti omnia difficilia sunt.Iugum sanè amarum & onus graue quodcumque imponitur non amanti , quia non acceptum , sed impositum : nam si acceptum,voluntate acceptum,& si voluntate,etiam amore; cum primus & proprius voluntatis actus sit amor. Vndè si per se non obliget præceptum amoris,nec alia præcepta obligant,quæ non nisi amoreDei implentur ad salutem, cum ad finē salutis nō conducant: eoquod in homine non sit salus,sed in Deo solo. Obligat ergo semper & ad singulos actus præceptum omnia referendi in Deum actuali , vel virtuali intentione.(vt in Morali Tutiore ostensum est) quia prçceptum charitatis , quāmuis affirmatiuum , includit negatiuum,vt nulla portio cordis, animæ , mentis, virium , à Dei dilectione cesset: hoc enim significat : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua , ex tota mente tua , & ex totis viribus tuis* . Nec per attritionem cum Sacramento aut quocumque alio suppleri potest in adultis, cum per ipsum

impletum omnia,ſicut oportet, impleantur, & ſine ipſo nihil,vt debet,impleatur, *Qui non diligit manet in morte.*

Quantum vero ad illas delectationes, diuitias,& honores,ſatis conſtat ex dictis circa tẽperantiam cibi & potus, quod delectationes ſenſuum non ſint propter ſe quærendæ, ſed propter ſenſuum vſum ad finẽ alicuius alterius operationis exercendæ, & ad Dei gloriam vltimatè referendæ. Sicuti etiam evidens eſt, diuitias artificiales,id eſt, pecunias, non eſſe niſi propter naturales, id eſt, victum & amictum, quibus corporis neceſſitati ſubuenitur: ipſam vero corporis valetudinem non eſſe niſi propter mentis,cui vnitur, rationales operationes, & has propter Deum, ad cuius imaginem & ſimilitudinem homo factus eſt.Quod idem manifeſtum eſt de honoribus,qui ſoli virtuti, quæ in Deum tendit velut finem ſuum vltimum, legitimè deferuntur: alioquin vani & indebiti ſunt.

§. XIII.

Circa neceſſitatem & efficaciam orationis

Inuenit eos dormientes:erant enim oculi eorum grauati *Matth.26.*

AMor inordinatus ſibi ipſi inhærens, quia terrenus & animalis,piger eſt ad diuina nec

nec quæ sursum sunt sapit; sed quę super terram; quia diabolicus, superbus est, & indignum reputat, vt se humiliet. Ideo non orat, quia auxilium gratię ad agendū sibi semper adesse putat, differtque de die in diem bona agere propter suam cupiditatem in otio explendam, nec satagit illam superare propter molestiam, & præsumit se facturum quando voluerit, etiam in puncto mortis, propter superbiam; meritoque iudicat orationem sibi non necessariam, dum sibi semper adesse sufficientem ad quodcumque opus bonum putat gratiam: nam quid stultius quam orare, vt facias, quod in potestate habeas: imo quoddam insultationis & irrisionis genus est à Deo petere quod semper tibi ad manum est, & ipse dare tenetur, sicut amor inordinatus teneri affirmat, dum, ne diabolum declaret innocentem, & liberum à præceptis supernaturalibus, dicit illi in inferno necessario dari gratiam sufficientem. Quid mirum quod dicat Deum fore iniustum, si non daret omnibus ad salutem auxilium, quod (ne ad illud obtinendum allaborare debeat) proximè sufficiens ad opus, imo ad salutem ipsam per vnum bonum, Peccaui, in signum agnitionis culpæ, sine opere pœnitētiæ, interpretatur; & ita quietè viuit, quietè vigilat quietè, epulatur, luxuriatur, &c. quietè dormit, & in pūcto ad inferna descēdit. Efficaciam orationis non agnoscit, quia eiusdem necessitatem negat: imo putat illam

Deo iniuriosam esse; eò quòd gratis omnia largiatur,& sciat quid nobis opus sit,antequam petamus. Vbi abutitur textu, quo Christus nos petere docet, non vt gentiles, quasi Deum docentes multis verbis, sed humili, & breui insinuatione desiderij nostri, non ad generandam in Deo notitiam aliquam, sed ad indigentiam nostram coram ipso agnoscendam, & inuocandam eius misericordiam.

§. XIV.

Circa obligationes singulorum Statuum.

Circa vocationem ad statum, & curas Ecclesiasticas.

Dic, vt hi duo filij mei sedeant, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ad sinistram in Regno tuo. *Matth.* 20.

AMor inordinatus facilè sibi persuadet clericalem inesse animum omnibus,qui statum Ecclesiasticum ingrediuntur: quia cùm talem statum ingredi velint, ipsam voluntatem pro gratia diuina reputat, quam semper adesse non dubitat; atque ita pro vera vocatione habet, quod illa ad quemcumque statum amplectendum suggerit. Nec putat illicitum quærere

rere Episcopatum, aliamue Prælaturam propter honorem, & bona temporalia annexa, modò tantùm sibi fingat, quòd præeminentiam illam principaliter propter Dei gloriam, & salutem animarum quærat; non accepturus alioquin illam, nisi commoda honorum, & dignitatum ei coniuncta essent. Quinimò arbitratur se tantò magis obligari ad illam curam appetendam, & suscipiendam, quantò hæc accessoria sunt pinguiora: quia cùm sint Dei dona, maior foret ingratitudo, si, illam recusando, hæc respuerentur. Præsertim cùm hæc seruiant ad salutem animarum, & gloriam Dei, qui in splendore, & magnificentia suorum Ecclesiasticorum eò ampliùs æstimabitur, quo ampliorē statum tenebunt, & tantò plures ad Prælaturam animabunt, quantò magis parentes suos de bonis ecclesiasticis ditabunt, vel saltem quantò lautius, & voluptuosius viuent. Nec curanda multorum obloquia: quia splendere, ditescere, & opiparè viuere plurimorum est. Quod autem fit à plurimis, pro iusto, & practicabili ab homine habendum: quod autem paucorum est, pro hypocrisi, superstitione, ac inuidia reputandum. Hinc pinguiores Episcopatus, & Pastoratus, aliaque beneficia Ecclesiastica præferenda macrioribus censet, & reipsa præponit arbitrans se obsequium præstare Deo, dum de vno macriori ad aliud pinguius transit. Cumque existimet Deum ista pinguedine honorari,

illam emit munere à manu, seu pecunia, munere à lingua, seù laude, munere ab obsequio, seù seruitijs etiam iniustis. Nec putat hic simoniam, quia hæc seruire dicit ad Dei gloriam.

Sed vbi Christus dicens: *Bonus Pastor animã suam ponit pro ouibus suis; Mercenarius autem fugit, quia Mercenarius est?* vbi Paulus; *nemo sumit sibi honorem, nisi qui vocatur à Deo sicut Aaron?* vbi Petrus: *pecunia tua tecum sit in perditionem, qui existimasti donum Dei pecunia æstimari?* vbi sancti Patres: Augustinus, qui de Episcopatu dicit, quod indecenter appetitur, licet teneatur, & administretur, vt debet: Hieronymus, qui dicit illos Ecclesiasticos sacrilegium committere, qui habentes vndè sustententur ex bonis, & opibus parentum, quod pauperum est, accipiunt: Bernardus, qui sic tibi, ò Ecclesiastice, dicit: quidquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de Altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est? Sed hi pauci sunt, non ampliùs sic viuitur; ideò hi non audiendi, quia amor inordinatus plurimorum est; plurimi autem sibi, suisque aggratulantur, si accipiant Prælaturam, vel beneficium, & tantò ampliùs, quantò fuerit pinguius, quia honoratius, & commodius.

§. XV.

§. XV.

Circa obligationem Ecclesiasticorum, & præsertim Pastorum.

Væ Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos. *Ezech.* 34.

QVid de officio Ecclesiasticorum censet amor inordinatus? dicit nullum teneri ad Horas Canonicas, qui non habet beneficium Ecclesiasticum sufficiens ad sustentationem honestam, nec proindè teneri ad Chorum, nisi quando sunt contributiones accipiendæ, & ostensa præsentia necessaria ad illas accipiendas, posse è Choro discedere; item posse celebrare Missam merè propter stipendium; nec vi solius Ordinis Sacri, etiam Presbyteratus, ad quidquam obligari; sed Ordinem illum seruire ordinato tantùm ad maiorem vitæ honestatem, & commoditatem; adeòque licitè appeti, sicut solet appeti sæcularis dignitas.

Quæ persuasio ad ipsos vsque Pastores penetrauit. Nam hi spiritualium curam committentes Vicarijs, de quorum capacitate non curant, modò bono pretio ipsis inseruiant, maximè solliciti sunt de obseruando iuramento, quod fecerunt de defendendis iuribus sui Pastoratus, summumque piaculum esse putant, id est periurium profundo inferni dignum, si illud,

etiam poſtpoſita, & neglecta ouium cura, religioſiſſimè non ſeruent. Hinc illi mouent lites, & noctes ducunt inſomnes pro conquirendis inſtrumentis, & argumentis ad illa iura conſeruanda. Currunt totos dies ad vrgendam, & commendandam iuſtitiam cauſæ ſuæ: ad ſcandala autem plebis permiſſiuè ſe habent. Iura ſepulturæ extorquent à pauperibus, & fideiuſſionem exigunt pro iuribus antequam ſepeliant. Ad Sacramenta adminiſtranda, vbi pingue honorarium non expectatur, tardi, & inuoluntarij ſunt. Sub titulo hoſpitalitatis conuiuia opipara inſtituunt, mobiliaque pretioſa ſub titulo honeſtatis ſibi comparant. Et ſi in his conſcientia remordeat, ad remedia contra ſcrupulos recurrunt: nec ipſi populos ſibi commiſſos inſtruunt, alijſque inſtruentibus indignantur; quia ex concurſu plebis ad alios queſtum ſuum diminui vident, aut putant. Vndè ſi magis eſſet quæſtio de animarum, quam de nummorum lucro; Paſtores iſti magis ſtuderent paſcendis ouibus, quam lucrandis litibus, & harum potius, quam iſtarum curam committerent Vicarijs, nec indignarentur alijs in populorum ſibi commiſſorum inſtructionem, & ſalutem ex Charitate incumbentibus; ſed conſiderantes meſſem eſſe multã, & operarios paucos, Domino meſſis gratias agerent, quod ſibi tales cooperatores adiungeret, & plures tales ab eodem adiungi inſtanter rogarent; ſicque ex

oui-

quibus iam adductis, & alijs adducendis ouile Domini impleretur, quia multi pastores, & pastorum coadiutores in vnius Supremi Pastoris Doctrina, & Charitate vnus Pastor effecti essent & de die in diem plures vnus efficerentur.

§. XVI.

Circa obligationem Religiosi.

Ex his sunt qui penetrant domos. 2. *Tim.* 3.

Ipsis quoque personis religiosis circa sua vota conatur amor inordinatus per aliquas probabilitates persuadere improbandas laxitates tamquam in praxi licitas, & vsu receptas, v. g. non esse contra humile Votum Obedientię Prelaturam ambire, & dum in proprio Monasterio obtineri non potest, illam in alieno quærere, aut aliàs aliquã dignitatẽ, qua ponantur extra Prælatorum suorum iurisdictionem, vt quam sponte deseruerunt, recuperent libertatem: nec esse contra Votum paupertatis corradere, & congregare vndequaque non solùm communitati suæ, sed potissimum sibi, quidquid valent acquirere; vt commodiùs, & lautiùs viuant in Monasterio, quàm fortè viuebant, aut vixissent in sæculo, si in eo mansissent. Denique nullum pati detrimentum, aut periculum castitatem ipsorum, si absque necessitate frequentent consortia personarum alterius sexus, &

cum

cum ipsis familiaritatem ineant merè ad colloquium, vel animi recreationem.

Tali Religioso suaderem propter salutem animæ suæ, vt Moralem Tutiorem circa suam obligationem sequeretur, & Laxiorem desereret. Et, si cogatur conscientias dirigere, gerat earum curam propter charitatem, non propter cupiditatem. Non sit solicitus de pane, quem Deus adijciet ipsi, si primùm quærat eius Regnum eiusque iustitiam, sed de solitudine, quàm si ex Superioris mandato cogitur deserere, subdat se illi propter obedientiam, & dicat cum Christo in vero eius spiritu: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.*

Sed quid Religioso suadeo? deberem magis suadere, & conari persuadere Prælato ipsius, vt exemplo, & verbo, sicut Christus, ei præluceret. Nam deploranda res est in Prelato, qui simili amore regitur, quòd is, à quo omnis firmitas in Monachis esse deberet, ab eodem omnis infirmitas proueniat. Prælatus ambit perpetuam Prælationem. Quidni ad exemplum Prælati, omnes Monachi illam ambiant, eique inuideant, illi optādo amotionem ab officio, etiam per mortem, vt eo amoto Prælatura gaudeant? Nummis inhiat Prælatus, & sub prætextu intertinendi status, vel alendæ familiæ, eos omni modo possibili, & plausibili cōgregat secumque dispensat quoad omnem vsum

ſum ſibi fauorabilem. Quidni ſubditus eadem probabilitate vtens; & Prælati conſenſum præſumens, eadem faciat? Recipit Prælatus ad Religionem diuites propter nummos, & reijcit pauperes propter nummorum defectum. Quidni Monachi omnes ſtudeant nummis, quibus ipſa Religio obedit? Prælatus amat conſortia, præſertim mulierum, ſub prætextu humanitatis, honeſtatis, & quod amplius eſt pietatis. Quidni ſub iiſdem titulis, & coloribus Monachus eadē amet, eaque frequentet? ſanè ſi hoc verum eſt in bonis, *Regis ad exemplum totus componitur orbis* hoc maximè verum eſt in malis, propter inclinationē naturæ corruptæ: nam exempla incōparabiliter plus mouent quàm dicta, & ſi exēplis malis verba accedant, ferè irreparabiliter.

Suaderem ergo tali Prælato, & propter ſalutem ſuam, & ſuorum, vt quidem ſuſtineret Prælaturæ onus ſibi impoſitum propter neceſſitatem charitatis, ſed deſideraret ab illo liberari propter amorem contemplationis: ſuaderem illi, vt pauperem vitam, quā profeſſus eſt, & ſpiritu, & corpore duceret, id eſt, omninò frugalem, vt corda Monachorum ab iniquo Mammona ipſos inquietante abſtraheret, & ad fiduciam in prouidentia Dei, numquam defutura iis, qui dignè ambulant vocatione, qua vocati ſunt, adduceret. Suaderem vt vocatos à Deo ad Religionem, ſiue diuites, ſiue pauperes in eodem paupertatis ſpiritu victuros, ſine perſo na-

sonarum acceptione, admitteret, nec ad Clericatum vllum promoueret, nisi insigniter vtilem Ecclesiæ Dei, id est, ab excellenti pietate, & doctrina sana commendabilem. Tunc enim videret Prælatus meliorem esse virum bonum, & per cõsequens nomen bonum, quàm diuitias multas. Denique suaderem illi, vt fugeret sæculum, nec ad illud rediret, nisi fraternæ charitatis necessitate compulsus ad extirpandum scilicet amorem sæculi, quo solo intuitu Monachos suos ad sæculum ire permitteret: tunc enim ipse cum suis obseruaret illud, quod Monasterij sui clausura profitetur. Miser qui insipienter redit ad illud, quod sapienter deseruit.

Verùm inordinatus amor pallia suæ stultitiæ facilè inuenit, dicendo, quòd quidem meum consilium sit bonum, sed non esse hoc sæculo practicabile, quia alius est nunc Ecclesiæ status, quàm fuit olim: nec est alicuius particularis hominis velle aliter viuere, quàm viuitur. Quinimò superbiæ, & præsumptionis est, velle super omnes sapere, velle omnes corrigere, & reformare; nec equidem hoc esse possibile, ac proindè dicendum, quòd hoc sæculo corrupto Deus fragilitati hominum magis indulgeat, quàm olim; & quotidianum vsum Sacramentorum, & frequentiam Indulgentiarum, esse in remedium istius fragilitatis; necnon ad manum haberi Confessarios, qui statim absoluant; & vix dari hominem, qui non doleat de peccatis suis

ſaltem ex metu gehennæ; & ita de facili poſſit conſequi remiſſionem peccatorum ſuorum in Sacramento Pœnitentiæ: vbi ſi duriùs tractaretur per violentam abſtractionem ab appetitu honorum, diuitiarum & voluptatum, vix vllus ſaluaretur. Vndè mitiores viæ, quæ iam teruntur, ſunt inſiſtendæ.

Sed his omnibus Moralis laxioris ratiocinijs hæc paucula Moralis Tutioris principia oppono: *Donec tranſeat cælum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non mutabitur à Lege Dei, donec omnia fiant. Quàm arcta via eſt, quæ ducit ad vitam! non veni mittere pacem ſed gladium: Veni ignem mittere in terram, & quid volo, niſi vt accendatur. Argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina: erit enim tempus cùm ſanum doctrinam non ſuſtinebunt. Miniſterium tuum imple, ſobrius eſto, &c.*

§. XVII.

Circa obligationem Regis.

Ego regnabo. 3. *Reg.* 1.

QVanto in periculo verſentur Reges in faſtigio generis humani conſtituti, quia ipſis à Domino dictum eſt, *ego dixi dij eſtis,* poſſunt diſcere exemplo maximorum, qui umquam fuere Regum, patris & filij ſcilicet Dauidis, & Salomonis quorum primus duplex ob crimen coa-

coalescens in vnum nefanda, & infanda mala, sic ordinãte in vindictã tam enormis delicti diuina Iustitia à proprio filio passus est, & quia numerauit populum ad ostentationẽ potentiæ suæ trium horribilium flagellorum accepit Optionem. Alter quia amori inordinato mulierũ alienigenarum nimis ardenter adhæsit ex Sapientissimo Regum, stultissimus virorum factus est.

Omitto exempla Regum Israel, qui fecerunt malum coram Domino,& omnes misere perierunt,scatet huiusmodi exemplis antiqua pagina,nec desunt plurima in profana historia. Vnde ne similia patiantur Christiani Reges, amori inordinato nuntium remittant, & per amorem ordinatum humilientur sub potenti manu Dei,attendãtque diligenter ad illud, *Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis*, quod ex consequenti sibi dictum putent à Domino, nec omnia ita reducant ad Materiam status Regni sui, vt Regnum Cœlorum amittant,scientes se ministros Dei esse, non vt quod sibi lubet,sed id, quod Deus iubet, faciant;Non enim iuuabuntur ex directione intentionis nisi in hunc finem:

§. XVIII.

§. XVIII.

Circa obligationem Nobilis.

Celebremus nomen noſtrum. *Gen. 11.*

Amor inordinatus Nobilis, qui non eſt verè nobilis reducit omnia ad *Punctum honoris*, cui facit obedire & honorem & nummum, & vitam, aliena.

Itaque ſi honor eius diminuatur ex oppoſitione honoris alterius, de illo detrahit: ſi illum non poſſit conſeruare, niſi manutenendo, vel etiam augendo ſuum ſtatum; ad hunc manutenendū vel augendum, non ſoluit debita, opprimit pupillum & viduam, qui ipſi aliquid debēt, vt ſtatim ſoluant; & minatur perdere litibus illos, qui aliquid ab ipſo exigunt titulo iuſto, & alios, à quibus vult ſummam aliquam pecuniæ obtinere, titulo iniuſto, vt cum illo conueniant.

Si in miniſterio ſit, furatur & à Rege, & à priuatis, perſuaſus de iuſtitia, quia hoc eius ſtatus & honor requirunt.

Si vel minimam iniuriam ab inferiori acceperit, ſe vſque ad mortem eius vindicat: ſi ab æquali, prouocat illum ad duellum, & prouocatus ſemper comparet, quia de ipſius honore agitur ſi à ſuperiori, molitur illi occultam perniciem.

Et hæc omnia illi licent, quia Nobilis eſt. Dumque, pro conſilio recurrit ad Doctos, vel ad li-

libros ipsorum, facilè inuenit pallium suę iniquitatis ab aliquo ambitioso honoris, qui dicet præferendum honorem proprium alieno, eo quod amor incipiat à seipso, & honorem diuitijs ac vitæ, quia iudicat præstare non esse in hoc mundo, quam non esse honoratum honore mundano. Quod si dicatur illi vindictam esse illicitam, respondet se non quærere vindictam, sed conseruationem sui honoris, sicque Euangelio Christi satisfactum putat.

§. XIX.

Circa obligationem Iudicis.

Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur. *Lucæ* 18.

ILli, quos amor inordinatus impellit vt quærant officium Iudicis, rarò iudicant ex æquo, sed supra æquũ facilè se constituunt, non illius arbitrio subiecti, sed illius facti arbitri; quia omne ius subterfugere volunt. Alios impellit, vt fiant Iudices alienarum crumenarum, illas sibi adiudicantes, non verò, vt adiudicent cuique crumenæ quod suum est: Alios mouet, vt amicis patrocinentur, gaudentes nancisci *casus pro amicis*, quia amicitiam venalem habentes, vendunt iustitiam ipsam; quam stabilire deberet amicitia, virtutum omnium, quæ proximum concernunt, excellentissima.

Hi ſunt qui probabili potiſſimum opinione nituntur, vt conſcientiam rectam in ipſa curuitate forment, quia legem humanam interpretationi obnoxiam pro regula, vel potius ipſam laxam, & ſibi ſuiſque fauentem interpretationẽ, regulam habent: ſicque pro libitu ſuo faciunt æquum, quod volunt.

§. XX.

Circa obligationem Magiſtratus.

Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, & poteſtatem habeo dimittere te : *Ioannis*. 19.

MVlti quærunt Magiſtri Ciuitatis fieri, pauci ſerui. Quærunt præeſſe alijs, non prodeſſe, ſed ſibi; Ideò emunt officium ſuum, vt ex illo faciant quæſtum. Ad quid enim emerent niſi vt honorentur vel diteſcant ex illo ? nemo ſanè nudum laborem quærit, ſed quærit mercedem. An fortaſſis Deum ? minime : quia ſi Deum quærerent, non ſe tam libenter negotijs ſæcularibus implicarent, multo minus illa emerent. Sed, vt dixi, quærunt alijs præeſſe, ſibi prodeſſe, & per conſequens quærunt alieno intereſſe honorari; ac in ſtatu ſuo, commoditateque deſiderata alienis expenſis ſuſtentari. Vnde ſi materia ſtatus agatur, ſeruiunt Regi, ſi punctum honoris, ſeruiunt Nobili: ſi caſus amici, ſeruiunt amico: ſi caſus proprius, ſeruiunt ſibi,

& semper sibi quia finis amoris inordinati, *Ille ego*.

Non ergo idoneitatem suam ad Magistratū sed capacitatem ad deuorandum Rempublicā considerat ille, qui vult Magister Vrbis fieri, sicut nec iustitiam quærit, qui vult Iudex fieri, sed iudicium fauorabile sibi.

§. XXI.

Circa obligationem Mercatoris.

Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem. 1. *ad Tim.* 6.

RArus est mercator, qui nō quærit mercem propter lucrum, & putat lucrum iustum quidquid ex merce lucrari potest: nam mercatur, vt ditescat, non vt publico pro sua obligatione, veluti pars eius, succurrat. Cum ergo lucrum sit vnicum eius obiectum, vult semper lucrari, non perdere vmquam: ideò vendit semper tanti, quanti potest, quia aliquando perdere potest. Pro summa regula habet, se semper assecurare, quantùm potest.

Quapropter gaudet titulo damni emergentis, dum ipsi aliquid debetur, & lucri cessantis, dum alicui mutuatur, & periculi imminentis, vulgò, *risque*, dum merces aliunde aduehen-

das,

das,vel alio vehendas procurat:nam periculum elapſum,eſt ipſi abſque periculo,& ſemper cum lucro, quia illud pro reali damno computat, augendo pretium mercium,vel falſificãdo merces, quaſi ex nudo periculo damnum incurriſſet; vel ſi ſua culpa incurrit, non ſibi imputat, ſed alijs computat:habetque pro pallio ſuæ iniquitatis,quod ſi hac vice periculum euaſerit,alia poſſit incurrere & perdi; & ſi damnum incurrerit ſua culpa, equidem alios teneri ad illud portandum, quia ipſorum in mercando ſeruus eſt. Nec in omnibus his deeſt ipſi auctoritas probabilis vulgò dicta.

§. XXII.

Circa obligationem Coniugati.

Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic. Matth. 19.

AMor inordinatus capit coniugem, non ad ſanctam amicitiam, ſanctamque prolis educationem, ſed vel ad gloriam propter nobilitatem proſapiæ,vel ad auaritiam propter diuitias,vel ad voluptatem propter carnalem pulchritudinem ſaltem imaginatam. In primo caſu nubit honori, in ſecundo mammonæ, in tertio veneri. Si deſint iſta coniugi, propter quæ ſola illam accepit, eſt quidem coniugatus in

effectu, sed non in affectu, in quo habet coniugem pro onere, quod excutit à se, quantū potest.

Hinc perpetua iurgia; hinc cum alienis adulterina commercia. Si verò illa inueniat, quæ quæsiuit, nempè honorem in parentela coniugis, in honore, non in coniuge, gloriatur: si diuitias, illis studet conseruandis, & augendis, non quomodo placeat coniugi: si pulchritudinem, vtitur illa velut scorto ad explendam suam concupiscentiam. Et si vllibi verum est, *quod lubet, licet*, hoc maximè in explenda carnis voluptate verificatur.

Nec desunt magistri palpones, qui omnes coniugum spurcitias propter coniugium à peccato excusent, facientes Matrimonij Sacramē-tum cloacam omnium sordium. Horribile dictu! cùm è contra deberet esse causa honestatis in societate Coniugum, & in actu coniugali ipsorum; quandoquidem eò fœdior fit luxuria, quo sanctior est status ad illam refrænandam à Deo institutus, & per Sacramentum sāctificatus.

§. XXIII.

Circa obligationem Viduæ & Cælibis.

Cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt. 1. *Tim.* 5.

AMor inordinatus persuadet viduæ, quòd possit carnaliter se delectare ex matrimo-

monio præterito, quia tunc ipsi licebat; ergò & nunc. Nec videt delectationem fuisse tunc ad actum coniugij, qui tunc esse poterat, nunc non potest: vnde cessante fine cessant media. Similis amor persuadet cœlibi, quòd possit se delectare intuitu futuri concubitus, qui dum matrimonium erit, tunc ipsi licebit; ergò nunc pro tunc licet. Quasi verò possit spontè excitari delectatio præsens circa actum, qui nunc exerceri non potest; & quasi delectatio præsens non tendat ad actum hìc, & nunc exercendum, possitq; suspendi in futurum, quando actus licebit.

Hæc sunt dogmata amoris inordinati, qui sub specie honesti maculat cor hominis, ipsi pro luce tenebras exhibendo. Ex eodem prodijt hæc doctrina, quod verba inhonesta, oscula, tactus impudici (seposito periculo consensus in delectationem veneream, ac sordes inde consequentes) merè ad titillationem sensuum non sint peccata mortalia; quasi titillatio sensuum proueniens à talibus causis non excitet in animo delectationem veneream, quæ dum spontè admittitur, sola imaginatione differt à consensu, quia ipsius spontanea receptio consensus est, siue sordes sequantur, siue nòn: sunt enim natæ sequi ex ipsa, & eius causis.

§. XXIV.

Circa obligationem Filij familias, & Serui.

Deuorauit substantiam suam cum meretricibus. *Luca* 15.
Ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes.
Eph. 6.

AMor inordinatus filij familias considerat parentes suos veluti debitores, qui debent alere, & ad perfectum deducere, quod genuerunt. Considerat etiam omnia ipsorum bona tamquam sua: nec putat se quidquam illis debere, sed sibi omnia ab illis deberi: cumque illi dicitur, quòd eos honorare debeat, obedientiam, obsequium, & reuerentiam ipsis exhibendo, putat hunc honorem non esse nisi prætextum adimendæ sibi libertatis, quam sentit naturæ suæ propriam: ideò iugum obedientiæ, & obsequij subit, quando aliter non potest, & excutit quantùm potest: reuerentiam autem parentibus exhibet, quando omnia illi annuunt, & timet ne sibi aliquid negent, quod alio modo obtinere nequit; vel quando gloriosus est, & habet parentes valdè honorabiles, existimatque spectare ad suam gloriam, si cum alijs illos honoret: alioquin si plebei sunt, illos contemnit, & vix pro parentibus agnoscit, ac sæpè erubescit. Numquam ex corde illis gra-

tias

tias agit, quia (vt dixi) eos ad ſibi omnia prę-ſtanda teneri arbitratur. Bona ipſorum occultè ſurripit, dum illis ad ſuam prodigalitatem indiget, & Caſuiſtas patronos habet, qui dicunt, quòd vix vnquam per tale furtum peccet mortaliter, quia boni parentes propter furta filiorum nollent eos damnari: quaſi vlli boni Chriſtiani vellent damnari fures ſuorum bonorum temporalium quorumcumque, & quaſi grauitas peccati pendeat ex voluntate hominũ, & non ex repugnantia ad Legem æternam. Ex his reſultat tanta ingratitudo filiorum erga parentes ſuos, vt poſt vitam, & educationem ab ijs acceptam illos adhuc bonis ſuis ſpolient, & cùm pauperes effecerint, non iuuent in neceſſitate ipſorum, quamquam poſſint.

Amor autem inordinatus ſerui non quærit à Domino niſi ſtipendium, quod ſi poſſet acquirere ſine labore, non ſeruiret. Ideò ſeruit ad oculum, detrectans laborem, quando poteſt. Timet Dominum ſeruiliter, quia pœnam timet, non offenſam: dumque ſibi imaginatur ſtipendium ſuum eſſe nimis exiguum, illud ex bonis Domini pro ſua æſtimatione auget, facitque ſuum arbitrium regulam iuſti ſtipendij: nec deſunt auctores, docti & graues vulgò dicti, qui hanc regulam approbent. Eſculenta, & poculenta ad recreationem cum ſocijs habẽdam ſuffurari artis putat, tacitumque Domini præſumit conſenſum, quia cogitat idem fa-

ćturum ipſum Dominum, ſi ſeruus foret, & induſtriam laudaturum, ſi ſciret: ſicut Dominus Euangelicus laudauit villicum iniquitatis, quia prudenter egiſſet: nam ſtupidus in mundo habetur, qui ſimilia non practicat. Legem Pœnitentiæ Euangelicæ ignorat, propter quam debet ſeruire Domino ſuo, ſicut Chriſto, & ſicuti Chriſtus Patri obediuit, non quærendo ſtipendium ſuorum laborum per modum mercedis, quia temporale eſt, & tranſitorium, ſed per modum puræ ſuſtentationis; vt pœnitentiam agendo in hac vita, mercedem æternam accipiat in altera: quam ſi ſolam intenderet, fidelis eſſet Domino ſuo, ſicut Chriſto, nec ad oculum ei ſeruiret, ſed ex corde; nec propter lucrum, ſed propter debitum ſuæ vocationis in Chriſtianiſmo; nec cum aſtutia, ſed cum ſimplicitate Chriſtiana, quæ à prudentibus huius ſæculi deridetur: ſed Deus, & Iuſti illos deridebunt in interitu ſuo.

FINIS.

AVCTARIVM PRIMVM.

Circa resipiscentiam peccatoris.

Peccaui, tradens sanguinem iustum. *Matth.27.*

PEccatorem laqueis suis irretitum ægrè permittit Diabolus liberari. Hinc nullibi astutior, quàm vt liberationem eius impediat. Idcircò omnem timorem Dei, qui initium est resipiscentiæ, ab eo conatur tollere, persuadendo illi Atheismum, & principia eò ducentia; vel si hoc non potest, persuadendo illi facilitatem pœnitentiæ per vnum, *Peccaui*, in fine vitæ; imò securitatem omnimodam per deuotiunculam erga Sanctam Barbaram, velut Confessionis matrem, quæ proindè non sinet ipsum mori sine confessione, qua mediante infallibiliter saluetur. Si videat peccatorem his non fidere, sed incitari ad Confessionem statim post peccatum commissum, vt quietus sit alternando peccata, & Confessiones, conatur efficere: vt peccata continuet, & suggerit illi, quòd sufficiat, si quandoque per parenthesim confiteatur, & cum Deo pro vno, aut altero die treugam faciat, iterùm ad peccata reuersurus. Hinc ad Confessionem vadit tanquam ad macellum, antiqua debita soluturus ex integro per indulgentias, vt iterum tunc in-

incipiat nouam dicam. Interim peccata non relinquit, neque occasionem proximam. Persuadet eidem Diabolus, quòd si quis in aliqua occasione ex octo vicibus septies cadat, & semel abstineat, non sit occasio proxima, quia octaua pars est pars grauis, seu notabilis, quæ proindè facit probabile, quòd in illa occasione non sit casurus. Adeoque nullatenùs talis occasio vitanda est, quia tantùm remota. Si verò ex nouem vicibus octies cadat, tunc quidem est occasio proxima, eò quòd nona pars non sit sufficiens ad sententiam probabilem: sed equidem non est vitanda, quando sine incommodo vitari non potest, v. g. quando Concubinarius duceret vitam tristem si Concubinam à se dimitteret, vel bono aliquo iusculo careret; eò quòd tunc non sit voluntaria. Et licet millies, & millies reincidat, semper absolui debet, & communicare potest, atque inter maximè deuotos reputatur. Quòd si incidat in Confessarium, qui faciat difficultatem in simili casu ad absoluendum, insurgit in illum tamquã indignum munere suo, & iudicat illum peccare mortaliter, quia non absoluit iuxta prædictas sententias probabiles. Vt autem se à tali Confessario liberet, eiusque difficultatibus, quærit vnum suæ sententiæ: vel si ille non sit in promptu, currit coutinuò ad diuersos. Si autem aliquis eorum quærat ab ipso, vtrum sit consuetudinarius in suo peccato, vel vtrum sit in occasio-

casione proxima peccandi, negat vtrumque cum restrictione mentali: quia putat se non teneri dicere; imò Confessarium irridet, illumq; traducit tamquam ignorantem, & excedentem limites sui officij. Et in his omnibus benè, quia probabilitèr, & per cōsequens securè procedit, nec vmquam timet de suo dolore, aut de sua dispositione, quia habet illa quando vult. Neque hìc deceptio locum habet, quia non requiritur verus dolor, sed sufficit existimatus: & ideò non permittit etiam Confessarium inquirere de sufficientia doloris, aut propositi; imò neque de scientia principiorum fidei, quia non venit, vt catechizetur, sed vt absoluatur. dicitque Pastorum officium esse instruere, non Confessariorum, qui sufficientem instructionem debent supponere, vti & reliqua sufficientia ad Confessionem, hoc ipso, quo quis accedit ad illam: atque ita expedire negotium, vt Confessarius centum homines, licet ignotos, vna hora absoluat.

His, & similibus tricis coniungit Diabolus maximam deuotionem cum nequissimis moribus, lucemque facit conuenire cum tenebris, & contradicentem arguit, tamquam deuotionis osorem, ac frequentiæ Sacramentorum improbatorem. Dum his modis per multos annos deuotum nebulonem in peccatis retinuit, si tandem hic videre incipiat deuotionem suam falsam esse, falsasque pœnitentias, ne resipiscat, cum

eum in desperationem præcipitare conatur, per experientiam suæ infirmitatis, consuetudinis inueteratæ, &c. videt enim vires suas impares esse, nec nouit in alio, quàm in seipso, confidere. Hinc desperat: vel si quid de gratia Dei ipsi dicatur, vt spes in illo excitetur, quia sibi persuasit illam semper proximè sufficientissimam sibi adfuisse, & eo non obstante conatus suos irritos fuisse, difficultatibus obruitur, quia per proprium experimentum non minùs nouit debilitatem istius gratiæ, quàm naturæ suę: vndè confidere non potest, quòd peccatorum suorum laqueos perrumpere poterit, vt euadat. De oratione autem, & cæteris medijs ad impetrandam gratiam ampliorem nihil intelligit; quia hæc proponere non audent adstantes, ne ob difficultatem mediorum pręcipitetur in barathrum desperationis, & labyrinthum incertitudinis: & sic dum desperationi eius cauetur, in desperationem incidit, pręsertim cùm ei semper persuasum fuerit, quòd licet continua peccandi consuetudine maximè sit fragilis, possit equidem in delicijs, & commodè viuere: & quòd possit esse securus, modò habeat dolorē existimatum de præteritis peccatis, & sterile propositum de futuris: quodque sine oratione, vbi libuerit, sinceram pœnitentiam elicere valeat.

Ex quibus persuasionibus ad omne certamen contra tentationes ineptus factus est, & ignauia

quæ

(quæ iuxta Chryſoſtomum mater deſperationis eſt) omninò depreſſus; ita vt iam ne conetur quidem laqueis Diaboli ſeſe extricare.

Itaque, notent, qui huiuſmodi ſunt, illud Anſelmi apud Corn. à Lapide in Epiſt. 2. ad Timoth. cap. 2. v.vlt. Inſtar pueri iocatur Diabolus cum peccatoribus, quos irretitos ſuis laqueis pro ſua voluntate in diuerſa vitiorum impedimenta pertrahit. Sunt enim multi auari, ebrioſi, luxurioſi, qui proponunt auaritiam, gulam, libidinem, deſerere, & putant inſtar auis ſe liberè auolaturos: ſed quia prauo vſu irretiti ab hoſte tenentur, nolentes in eadem vitia deijciuntur, fitque hoc ſæpius, nec omnimodè liberantur, niſi magno conatu, & gratia Dei funis rumpatur prauæ conſuetudinis.

AVCTARIVM SECVNDVM.

Declaratiuum mentis Authoris in hoc Opere.

Intrate per angustam portam : quia lata porta,& spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem,& multi sunt,qui intrant per eam. Quam angusta porta, & arcta via est,quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam. *Matth.* 7.

SVppono primò cum SS.Augustino,& Thoma omnium humanorum affectuum , omniumque operationum principium esse amorem . Quæ est etiam doctrina Aristot. 2. *Rhet.* Ex eo enim quod amamus vnum , illud & absens prosequimur desiderio , & præsente gaudemus, & delectamur . Et oppositum eius prosequimur odio , & fugimus absens, & timemus imminens , & tristamur præsente ; & agimus , vel agere omittimus , vt amatum consequamur , aut non amittamus , vel impedienti obsistamus , &c.

Suppono secundò, duos esse amores , qui de cordis humani regno , adeòque de imperandi iure inter se contendunt;nempè Amorem Dei, & Amorem Mundi. *Duo sunt amores,* inquit D. Leo ser.5.de ieiun 7.mens. *ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diuersæ qualitatibus,sicut diuiduntur auctoribus: Rationabilis enim animus,qui sine dilectione esse non potest , aut Dei amator est , aut*

aut Mundi. Et ille quidem desursum est, siuè naturæ rationali congenitus, siuè per Spiritum Sanctum infusus: hic ex carnis genio profectus, & peccati deordinatione insolescens legem audet homini imponere contrariam Legi Dei. Vndè in Sanctis oritur pugna illa; de qua querebatur Apostolus Rom. 9. 23. dicens. *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Quatenus autem alteruter istorum amorum præualet, deliberationem, & operationem, vel ponit, vel imperat, sic, vt omnis humana volitio, seu voluntas, omnis deliberatio, & actio, vel ab amore Dei procedat, vel ab amore Mundi. Propterea dixit S.Leo Pontifex: *ex quibus omnes prodeunt voluntates*.

Suppono tertiò duos proponi in Euangelio terminos humanæ vitæ; salutem, & damnationem. Matth. 25. *Ibunt hi in ignem æternum, illi autem in vitam æternam*: Et duas itidem vias; alteram ad vitam ducentem, alteram ad perditionem: Illam arctam, hanc latam. Matth. 7. *Lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem; angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam*. Has autem vias sibi diuidentes ingrediuntur illi duo contrarij amores Dei, & Mundi, cum sequela quisque suarum voluntatum, & operum: Ita vt *omne, quod agimus, omne quod loquimur, aut de lata, aut de angusta via* sit, vt inquit D. Hieron. ep. 14 ad Cel. quia vel est conforme Legi Mundi, vel Dei.

Quæ

Quæ cum ita sint in malo statu necesse est sit, & in magno versetur periculo, maior Christianorum pars, qui se putant rectè incedere, per hoc, quod non sint insigniter mali, & vulgò etiam boni habeantur, quia Sacramenta suis temporibus non negligunt, Ecclesias visitant, aliquas preces quotidiè recitant, & alia bona opera faciunt: sed interim Mundi, seu carnis legibus non se subtrahunt. De exercendo se in actibus diuini amoris non curant, viam arctam, quæ est via humilitatis, mortificationis, meditationis Nouissimorum, & patientiæ per Christi imitationem horrescunt. Nolunt esse perfecti, & sancti. Nolunt abstinere à culpis leuibus, & voluntarijs, non vitare pericula, & occasiones peccandi. Et cùm de peccato mortali dubitant, Recentiorum libros excutiunt, & per Confessarios cursitant, donec inueniant aliquem, qui per probabilitatem opus iustificet. Putantes se vtrique viæ alterno pede insistere posse, & Deo Mundum conciliare: Vel tertiam viam inuenire, in qua vitæ, & operum suorum partem Deo tribuant, reliquum Mundo.

In quo periculo fouentur non parum ab ijs Scriptoribus, qui sub prætextu suauitatis iugi Christi laxas opiniones ex professo docuerunt, & illi magis, qui ab alijs seorsim traditas collegerunt, nec veritati, sed probabilitati indagandæ dederunt operam, docentes quamlibet

pro-

probabilitatem sufficere, quasi semper veritas sit inaccessibilis.

Sed falsa est ista persuasio tepidorum Christianorum, & timere debent, ne fiant ex illis, qui tardè, & sine fructu dicturi sunt. Sap.5. *Ergò errauimus à via veritatis, & iustitiæ; lumen non fuit in nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus*. Nam, vt dictum est, duæ tantùm sunt viæ; via arcta, quæ est via Domini; & via lata, quæ est via perditionis; & tertia via non datur. Latam autem non soli insigniter iniqui, & scelesti calcant; aliàs non dixisset Dominus: *Multi intrant per eam*: nam hi pauci sunt. Ita autem viuentes sunt maxima Christianorum pars, qui certè non possunt dici esse in via arcta: nam de hac dixit Dominus: *Pauci sunt qui inueniunt eam*, hi scilicet pauci, qui imitantur Dominum, feruntque crucem suam post ipsum: qui illius amore ducuntur, solliciti salutis suæ, quærentes esse sancti, & perfecti, sicut ille perfectus est. Isti ergo sunt in via perditionis. Non dico autem, quod omnes, qui sunt in via perditionis, damnantur, sicut nec omnes, qui sunt in via arcta, saluantur: inscrutabilia enim sunt iudicia Dei: sed qui in arcta sunt via, & stant, timere debent ne cadant: & qui sunt in lata, non debent desperare de sua salute, quia potens est Deus

suscitare de lapidibus filios Abrahæ. Dico tantum, quod illi, qui per latam incedunt, versantur in manifesto periculo, quia illa per se ducit ad perditionem.

Debemus igitur omnes, ad quos sermo Domini factus est, recipere illius monitum dicentis: *Contendite intrare per angustam portam*, quæ ideò difficilis multis apparet, quia mundi amore tenentur, qui interim eos difficilioribus, & durioribus grauat oneribus; vt dicent reprobi inutiliter pœnitentes, *Ambulauimus vias difficiles*. Quod si diuinorum meditationi se traderent, & diuino amori in se locum darent, si se in virtutibus exercerent, experirentur quàm verum sit, quod ait Ioannes Apostolus ep. 1. c. 5. *Mandata eius grauia non sunt*. *Dei instituta*, inquit D. Leo vbi sup. *nobis onerosa non essent, si nihil aliud, quam quod amandum iubetur, amaremus*. Nam id, quod animam aggrauat, & per viam mandatorum claudicando, & gemendo ire cogit, est corpus, quod corrumpitur, & terrena inhabitatio, quatenus ei mundana diligimus. Id autem quod ab hoc pondere liberat, & in libertatem asserit filiorum Dei, est amor ipsius Dei, spiritus dilectionis præualens amori mundi, & illum conculcans. Diuinus amor cor amplians hilariter incedit per viam arctam, iuxta quod Dauid canebat psal. 118. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum*. Certe Christia-

ſtianæ vitæ perfectio in obſeruantia præceptorum conſiſtit, vt docet D. Thomas 2-2. q. 183. art.3. Et illa tamen facilior redditur ſuſcepta, & ſuperaddita conſiliorum obligatione, quæ ſunt inſtrumenta perfectionis.

Illi ergo Scriptores, qui laxiores docent opiniones, ſtudio reddendi ſuauius iugum Chriſti, aberrant à ſcopo. Nam, præterquamquod leges arctare, aut ſoluere non eſt commentatoris, & interpretis, ſed Legislatoris ipſius (ille enim ſimpliciter, & bona fide ſenſum legis, & Legislatoris mentem declarare debet) tantùm abeſt, vt obligationes amputando legem reddant obſeruatu faciliorem, vt potiùs reddant magis difficilem: quia minuendo actuum virtutum frequentiam, impediunt acquiſitionem habituum, qui faciunt operari promptè, facilè, & delectabilitèr. Et, vt multas diuinæ legis lacinias præciderint, ſemper ſupererunt præcepta clara, & inuiolabilia, quibus amatores Mundi, virtutum habitibus deſtituti, impares ſe inuenient.

Qui autem prætermiſſo ſtudio veritatis, in ſcrutandis tantùm probabilitatibus toti ſunt, præpoſterè agunt, & muneri ſuo deficiunt: nam ſtudium Theologicum eſt maximè ſtudium veritatis; Theologia enim eſt vera Sapientia, de veris, non opinatiua ſecundùm ſe, ſed certa. Intellectus enim datus eſt homini ad veritatem. Et Sacræ Literæ vbique nobis

veritatem & promittunt, & exigunt. Christus Legifer noster Veritatem se nuncupauit, & Spiritum sanctum suum *Spiritum veritatis* appellauit, & ad docendam veritatem missurum se dixit. Ipsa lex Domini veritas dicitur ps. 118. *Lex tua veritas*, & *omnia mandata tua veritas*. 2. Esdræ 4. 13. *dedisti eis legem veritatis*. In veritate ambulare monemur. 1. Reg. 12. 18. *seruite ei in veritate* 3 Reg. 2. *ambulate in veritate coram me*. Eph. 4. 15. *Veritatem autem facientes in caritate* ibid. *Induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sãctitate veritatis*. Et Tobię 14. 10. *seruite Domino in veritate, & inquirite vt faciatis quæ placita sunt illi*. Propterea Dauid dicebat Domino ps. 24. *dirige me in veritate tua* & ps. 118. lætus canebat: *Viam veritatis elegi*.

Qui ergo in solius probabilitatis studio quiescunt, non curantes de veritate, ad Dei verba non attenderunt. Qui denique contradictionibus libros repleuerunt dicentes, *licet & non licet Potest, & non potest, peccat & non peccat* &c. videtur impleuisse prædictionem Esdræ lib. 4. cap. 5. *Ecce dies veniunt, in quibus abscondetur veritatis via*; nam per hoc pessum itur primum principium veritatis ad redarguendum, quod est, *Contradictoria nec simul falsa esse possunt, nec simul vera.*

Falsò autem prætendunt veritatis inueniendæ impossibilitatem aut difficultatem: & contradicunt etiam sacris literis, in quibus sapien-

tia

tia, quæ est scientia veritatis, dicitur *facilè videri ab his, qui diligunt eam & inueniri ab his qui quærunt illam*, Sap. 6. 13. & cui nondum concessa est, concedenda petenti, *si quis vestrum*, inquit Apostolus Iacobus cap. 1. *indiget Sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat*; Postulanti, inquam, vt decet, nempe in humilitate, cum instantia, & fiducia. Nam Deus *Intellectum dat paruulis.* Psal. 118. & vult peti, quæri, pulsari, *Petite, & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis*. Denique Iacobus subiungit ibid. *Postulet autem in fide, nihil hæsitans*. Potissimum autem ad scribendum ferri debemus, non studio vanitatis, vt sciamur, & multitudine librorum superbiamus: sed vt ædificemur ipsi, & ædificemus alios. Moueri debemus ex amore Dei, & proximi: nam sic facile veritatem inueniemus. Ingeniosus est enim amor, & cum sit cœcus ad cætera, perspicax tamen & acutus est ad discernenda ea quæ dilecto placent aut displicent. Et insuper amor Dei Sapientiam conciliare, & impetrare aptus est merito sui, iuxta quod dicitur Eccli. 1. 10. *Præbuit illam diligentibus se* & propter illum diligentibus sapientiam ipsam quæ *præoccupat qui se concupiscunt.*

In probabilis autem solius vsu, & notione decepti sunt Recentiores quidam dum illud veri loco scrutari contenti fuerunt, & sequendum proponere. Etenim probabilitas nihil est aliud

quam apparentia,& ſimilitudo veritatis; atque adeo eatenus illi inſiſti debet quatenus veritatem ita repræſentat vt illud quis bona fide ſequi poſſit,verum ſequi ſe putans & ambulare in veritate inuincibiliter. Quod non contingit,niſi quando probabilitas eſt inſignis & ingens.Nã hoc ſolum eſt verè probabile. Inſignis,inquam, reſpectu oppoſitæ,ſi in ea ſit aliqua ſimilitudo veri:nam,cum alioquin certũ ſit,hoc in vtroque contradictorio reperiri nõ poſſe,ſimilitudo minor pro falſa, & mendaci habenda eſt, & inſignis probabilitas pro morali certitudine faciente ſcientiam.

Quod ſi in vtraque parte apparentia ſit æqualis, & res ſit mere dubia,neutra eſt probabilis: Quo caſu,ſi altera pars ſit tutior, illam procul dubio ſequi oportet, vt in caſu dubio agendum fatentur omnes; ſi autem vtraque pars ſit intuta,& alterutrum eligere oporteat, præferendum eſt maius bonum,aut minus malum; & ſi etiam de hoc dubium ſit, ceſſandum eſt potius,iuxta regulam iuris,quæ in obſcuris quod minimum eſt ſequi iubet: Probabilitati autem tunc nullus eſt locus.

Vera enim probabilis notio apud antiquos Theologos,præſertim D. Thomam, & Scotum, illa eſt,quam tradidimus, pro apparentia veritatis inſigni,quæ in rebus moralibus haberi poteſt pro certitudine. Secuti ſunt enim acceptionem Philoſophorum. Nam Ariſtoteles 1 Top. 1.

Pro-

Probabile esse inquit, *quod videtur omnibus vel pluribus, vel sapientibus, & his, vel omnibns, vel pluribus, vel maximè probatis.*

Academici verò & Empirici, quidquid sit de illorum assensu, certè suas actiones, suaque negotia non casu sed consilio regebant. Apparentia autem quam sequebantur, erat procul dubio insignis, & hoc Academici appellabant Probabile, dicente Cicerone 1. de Nat. Deor. *Multa esse probabilia, quæ quamquam non perciperentur, tamen quia visum haberent quendam insignem, & illustrem, his sapientis vita regeretur*: & in Lucullo: *Si quid acciderit specie probabile; si nihil se offerat, quod sit probabili illi contrarium, vtetur eo sapiens, & sic omnis ratio vitæ gubernabitur.*

Quo nimirũ probabili dirigunt fideles communiter negotia sæculi per prudentiam carnis, insistentes scilicet vijs tutioribus. Turpe autem est, & valdè præposterum, vt prudentiores simus in ijs, quę transeunt, & pro nihilo haberi debent, quam in seruanda lege Dei, & in negotio æternæ salutis.

Vndè dum vni parti adhærentes aliam probabilem appellamus, non de probabili practico intelligi volumus, quatenus æquè ac oppositum ad praxim deduci possit; sed de probabili speculatiuo, & Theologico, quatenus illud à censura eximamus, quod patet esse valdè diuersum. Et Recentiores illi æquiuocatione vocis decepti sunt.

 Re-

Redeuntes ergò ad Amores Dei, & mundi dubitandum non eſt,quin ab illo per viam arctam ducamur ad vitam, ab hoc per latam in perditionem: & quod moralis arctior,quæ per tuta progreditur, præferenda ſit latæ, quæ per probabilitates Legem Dei declinare ſtudiosè nititur: & quod Chriſtiani, ſalutis ſuæ ſolliciti, ab iſta cauere debeant, & illi cum Chriſto inſiſtere, dicente Ioan. Epiſt. 1. cap. 2. *Qui ſe dicit in Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.*

Huius ego Moralis ſpecimen in meo libello tradere volui, & contrariam vt periculoſam reſpuere.

IN-

INDEX

Paragraphorum Moralis Tutioris, & Moralis Laxioris.

Præambula ad Scientiam Moralem:

Spe-

INDEX

Specimina Moralis Tutioris.

PARS PRIMA.

§. XX.

PARS

INDEX.

PARS SECVNDA.

SE-

§. LXIV.

Spe-

I N D E X.

Specimina Moralis Laxioris in praxi.

PARS PRIMA.

Z Cir-

Circa virtutes remouentes impedimenta charitatis, &c.

PARS SECVNDA.

§. X.

FINIS.

ERRATA.

Pag. 11. in titulo MONIALEM. pro MORALEM.
pag. 16. lin. 10. libentiſſiè pro libentiſſimè.
Pag. 44. lin. 11. inurioſa pro iniurioſa.
pag. 50. lin. 12. continetur pro contineātur.
pag. 56. lin. 22. generatum pro generatim.
pag. 60. lin. 19. coiugalis pro coniugalis.
pag. 65. lin. 8 deeſt, *ſi*, ante concupiſcentia.
pag. 77. lin. 13. omiſſum adde, *donec*.
pag. 85. lin. 20. ſi pro ſit.
pag. 92. lin. 18. ſui pro ſui.
pag. 101. lin. 4. oportat pro oporteat.
pag. 143. lin. 15. Bleenſis pro Bleſenſis.
pag. 169. lin. 4. anuam pro ianuam.
pag. 199. lin. 12. coiunctionem pro coniunctionem.
pag. 229. lin. 19. quæ erat in Adamo, pro quæ non erat in Adamo.
pag. 254. lin. 10. patiam pro patriam.
pag. 273. lin. 1. diſenſiones pro diſſenſiones.
pag. 294. lin. 2. ſun pro ſunt.
pag. 296. lin. 10. perſuadatur pro perſuadetur.
pag. 305. lin. 1. maritudine pro amaritudine.
pag. 317. lin. 13. ſanum pro ſanam.
pag. 337. lin. 6. poſt iuſtitiæ, deleatur (,)

Reliqua benignitati Lectoris corrigenda remittuntur.